Оссолінсъкі колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

461. Rękopis o Retoryce. Prawidła i przykłady w jęz. Łacińskim (XVII w.).

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

34.

Rękopism

o Retoryce, — Prawi-
dła i przykłady tego-
many w jęz. Łacińskim,

4611

№ 461.
VIII 33 39

BIBLIOTEKA
FUNDACJI
W. KR. BARCZEWSKICH

PRÆFATIO.

Mirabile opus hic aggrediar omnium vel alicuum præfari luber, Laconica ingrimis erit oratio. Si verborum compendia attendas, si mirabilem decorum curabitur de stylo Attica: dum is sese non intricabit, beatam eloquentiæ amœnitatem desiderabit. Nam qui in tradendis Rhetoricæ documentis animo suco, artifico calamistro, de nuteis phaleris ornatur, deinuante potius Auditorum ingenia, quæ iuuare, qd de Cleante et Chrysippo dixit Tullius: qui spinosam breuitatem sectabantur, verùm de re præclare illuseris vor Laconicam dicendi rationem, sed eam claram imitabor.

CAPVT I.

Quid sit Rhetorica.

DICO 1 Esse ars vel doctrinam bene dicendi.

DICO 2 Rhetoricam esse artem præstan, et inter eas artes censeri, quæ liberales dicuntur, iuxtq; mechanicis opposita. Ars ideo, quia continentur certis præceptis, et regulis ex observatione auctis, quæ non patiuntur nos errare in operando, Ars esse ideo præclara ideo, quia reliquis omnibus se opus, nempe orationem, si de Rhetorica vocare cognamur, si de dicendi præcepta post se reliquit. Vocatur certa liberalis, quia non numeratur inter sordidas, aut illas quæ labore corporis et debilitant animum deprimunt. Liberales artes illo continenti versiculo.

Lingua tropus, ratio, numerus, tonus, angulus, astra.

Mediæ verò inter has ipso comprehenduntur versu.

Rus, remus, arma, faber, vulnera, lana rates.

Dices

BIBLIOTEKA FUNDACYI KSIĄŻĄT BARBÓRÓWSKICH

Dices 1. Quod raeum magis cosese qm arte artis nonca nomen retur, sed Rhetorica talis esse. Ergo. Minor probatur. quia videmus homines aggresses ee indoctos ordiri aliquando, perorare, narrare, confirmare, confutare, deprecari, et alia munia Rhetorices obire.

Respondeo. 1. Haneram in omnibus enumeratis esse manca et imperfectam naeara eaim sine arte manca esse. 1

Respondeo 2. Illam non haberi bonum Rhetorem, qui nescie dare rationem de suis vel alienis scripeis, nam ex artis praeceptis facta vel scripta sit, ea non

Dices 2. Nullius artis praecepta sunt sibi contraria. sed Rhetorica praecepta sunt sibi contraria. Ergo. non est ars. Minor probatur. Quibus Rhetorica praecepeis suadet iisdem dissuadet, laudat vituperat, sed suadere, et dissuadere, laudare et vituperare sunt sibi contraria. Ergo Rhetorica non est ars.

Respondeo. 1. Hoc non esse contraria. propria aqudeum, qui sit, quid sit contraria,

Respondeo. 2. Non eam praecepta quam rosum eorum esse contrarian v.g. Pugnae quidem causa inuicem ee Reores. Rhetorica verò nunquam qua semper docet in una quaq causa, quid sit dicendu et quod in eadem docuit, nunquam dedocet. v.g. scatis ne gladiatoria ars esse? Sentio inquis, quare eam ee sibi contrariam credis? Minime verò. Semper eaim docet quo pacto impetendus quo declinandus hoseis sit. Praeterea. cum duo gladiatores ab eodem magistro educi; fecam pugnant, iisdem tamen praeceptis et tamen sitè ambo faciunt, ambo ex arte.

Dices.

Dices. 3. Si Rhetorica ars ingenua et liberalis esset, nunquam Carneades et Diogenes alijq; oratores, et solo nomine eiecti Roma fuissent.

Respondeo. Non propter Rhetoricam sed Rhetoricos ab urbe fuisse eiectos esse.

Dices 4. Ars debet esse utilis teste Aristotele, qui dicit omnes ars ad finem aliquem vitæ utilem spectare: aliqui Rhetorica damnat plurimum, utilitatis quæsus nihil affert. Ergo. non recte ars dicitur. Minor probatur. Quia sæpè oratores excitant tumultus et seditiones. Ergo. Rhetorica. non est ars.

Respondeo. 1. Non ex Rhetorica ista promanare mala, sed ex abusu Rhetorica.

Respdeo. 2. Non negamus Rhetores, illos qui artis præceptis abutentes seditiones excitant, tumultus concitant, perniciem Reipublicæ moliuntur: illos tamen improbos esse dico, ac proinde citra ogerino esse exigendos: addo etiam ex arcifinium maleficiis, ipsam artem seu regulas esse improbandas, sic minus, ars nihilominus defenditur; qua multi duces peritis bellis Rem. contulerunt. Politica eliminetur, qua multi magistratus iniquas leges promulgarunt: medicina expellatur, qua sæpè multi medici homines vitæ exuunt. Quin etiam et Quinari: inquit cibos asperamur, arcularium sæpè causas dirimendas: nunquam ergo sub ea subeamus, aliquando super habitantes procumbunt: non fabricetur gladius, illo abutuntur sæpè homicidæ: deinde quis nescit aquam, ignem, terram &c. non esse, immò solem et lunam sine quibus vita nulla &c.

aliquando.

aliquando nocere. Ergo. Rhetorica non est damnanda, quod nocere aliquando. Nam. Quid.

Nihil prodest qđ nõ lædere possit idem.

Dices. 5. Nulla ars falsis et mendacijs utitur, sed Rhetorica utitur mendacijs. Ergo. non est ars minor probatur. ex ipsis præceptis Rhetoricæ, quibus docemur, si Iudex sit iratus, veritus ferociam blanda oratione mitiget. orator iurandum sæpe circa de se pegulo imposuimus et oratores falsi sumus.

Respdeo. Non esse idem præcepta istiusmodi evadere, et sequi falsum quod si aliquando his præceptis abuatur orator à bene facie

Dices 6. Rhetorica fere numero data in errorem homines aliquando enim sublimia deprimit humilia attollit, et vera falsa apparant, et falsa vera. videantur à nonnullis dicendo efficit. Ergo.) non est ars.

Respdeo. Licet quidem oratori aliquando in bona causa, et ad finem aliquem honestum simulare, vera lenia accollere, sublimia deprimere, Ergo tamen hunc errorem, si ita appellare, licet recte verum dum. Nam et salutis humanæ studens Christus Dñus longius iter aliquando simulauit, cum verum deliberandumq; haberet discipulis sua profecturi. Ergo infuger alicuius hunc esse errorem à proposito aueis fiat. Nam et pictores aues sub uu efficiunt, et pictum cum lis illudat. Zeuxis is quidem aues fefellit in pilcas uuas advolantes Parrhasius ipsum aue fiscen linteum in tabula verum esse exilissimum decepit. Veruter quidem vacis. Sed sæpius aues fefellisse optimus.

Dices.

Dices 7. Oīs ars habet determinatam materiā. Rhetorica non habet; Ergo. à ē. ars, differagno maiorem. Oīs ars sīe determinata materiā proximā concedo remotā nego. proxima materia: sue quae cepen seu medius conficiendae orationis remota res oēs quibuscunq; ad dicendū proponuntr. Et hae esse indeterminatam materia. 8. Si ars ob perfectionē naturae plus valet, cur igitur ars sine natura nil valet? Ergo aggarre praestantiorē esse naturā.

Respdeo. Raeum in ratione materiā plus valet concedo in ratione formā nego, gsimile esse, alteri se adscriagere. Ergo melius. dum naturam dicere.

Respdeo simile esse ita adscriagere se arti, ut pro ratione loci tempo: ris et aliarum circumstantiarum, nihil mutet concedo si mutetur nego, sen Imperator exercitum disponit, aliter instruit pro ratione loci, si enim angustus sit loci, aliter illum ordinat, aliter obiam: pliendo et campus. Io. Nulla res se imitari naturā, et meliora sūt ea quae natura quam quae arte sunt, v. g. Flores meliores sunt qui crescunt, quàm qui pinguntr.

Respdeo. Ars à se imitari naturā quo ad productionē concedo, quo ad explicationē nego. Cap. 2. Quod sit officium Rhetoricae. Caput 2 dum officium ruxta dicendi ea Rhetorica et Rhetorum cuius congruatem, deduci ante a faciendo ita, ut nihil aliud sit, quam id quod efficere debet sine artifex, sine arte ad finem consequendā. Dico siquidem officium nil aliud esse quam id quod efficere debet, artifex vel ars ad finem consequendā certā productionis finis enim diversa efficia, quae ad di: versos

uersos fines ordinaneus. Et quoniã duplicẽ finẽ medium videlicet seu interuum arcis, et oleinum siue extra arcem Rhetoricã proponimus, ita quoq; duplex officiũ, quo consequamur hos fines, scilicet duplicis: mus caum interuum Rhetoricã, quo finẽ medium consequimur, alterũ extra Rhetoricã, quo oleimũ id est persuasionẽ obtinemus. Officiũ interuum igitur in hoc consistit, vt det præcepta quibus modus appo: situs dicendi ad persuadendũ comparetur. Officiũ externũ vt ipse modus bene dicendi recte applicetur ad diuersimoda interua, qa unum officiũ nimirũ interuum dicitur officium arcis Rhetoricæ proprium seu externum oratoris vel eloquentiæ.

CAPVT. 3. Quis sit finis Rhetoricæ. Finẽ vt id genus cuius gratia aliquid fit. Proprietates illius 3. sunt. Primo vt sit tale extremũ, in quo ota quæ gratia illig finẽ desinãt. 2do vt sit id: primũ et præstantissimũ, siquidẽ alia ad illũ referũtur: id enim ad id aliquid refertur præstantiq debet vt ys quæ referuntur. Tertio. vt non sit de eo consultatio, quoniã ẽm finis cadit in deliberatiõnẽ, sed earũ media, quæ ad finem comparãdũ proponũtur. Sicut nec: dicq non consultat de sanitate, quæ est illig finis, inducendane sit an non; sed de mediis ac pharmacis qbꝫ sanitas comparatur.

DICES. 4. Finis alig interiusq esse qui dicitur medius vt est interiusq ipsam arcem: alicui exteriusq, qui extra arcẽ sequitur. Interiusq finis hoc habet vt ad eũ ota arcis præcepta, et quæ in arte traduntur, referrantur, sine quo ars interiusq non consistere nec perfici. Tenet medig quia refertur ad exteriusq finẽ, qui est oleimq. Exteriusq finis est

ad quem.

ad quem ars cum suo interiseco fine refert, et sine quo ars ꝑfici nō
fisceret.

Dicos. 3. Finē mediū Rhetorices seu interiseū assignari, bene dicere,
seu apposite ad ꝑsuadendū dicere, vel mediū Rhetorices bene dicendi. Probatr. Quia oīa quæ in arte tractantr, ad bene dicere ordinantur, ipsum autē bene dicere ad finem qui est extra artē, seu interiseū.

Dico 4. Finē vltimū seu exteriseū Rhetorices. esse. persuadere
dictione, quo loco persuadere accipitr pro ipsamet persuasione et fide, quam Orator in animū Audientis ingerat, et ꝑ quā Audientes inducanti ad assentiā Oratoris. Probatr 1. Quia illud est finis vltimus
Rhetorices ad qđ oīa, quæ in arte sunt cū ipso ceteris fine medio seu
interiseo referuntr. Sed ad persuadere oīa referuntr in Rhetorica, ergo
persuadere est finis vltimus. Probatr 2. Quia illud est finis vltimus
cuius gratia aliquid fit; Sed gratia persuadendi oīa fiunt in Rhetorica: nemo enim dicit bene, vt bene dicat, sed vt persuadeat; Ergo persuadere ē finis vltimus. Hinc apparet mediū seu interiseū finē et vltimū seu
exteriseū non ee eiusdem rationis sed diuersæ; qui duobus penitus modis
inter se differunt. Imo Quia interiseus finis idē est cum officio, qđ
ꝑficere Orator debet, vt finē vltimū consequatr, hoc est vt persuadeat: et sic officium et finis medij coincidūt, idēq; sunt: nihilominus idē
et vnum diuersa consideratione dicit ꝑ finis et officiū: nā bene dicere ad
persuadendū eatenus, finis ē quatenus ea quæ in arte sunt ad eū ordinātr
et in eo finiuntr: officiū autē quatenus, eo vtitr Orator ad finē exteriseū
consequendum. 2do differunt quia finem interiseū oīs ars aut artifex

quælibet

quando vult consequitur, exerisseum verò ꝛ ieri: eo qd finis exerin: secus fieri oleing in aliquibꝫ artibꝫ præsertim coniecturalib. multa alia adiumenta ad sui consecutionem requirat: ita immediata finis ē sanare, officiū apposite curare ad sanandū, sed præter curationē requiritur tem: pus, dispositio ægroti, et alia exera artē posita, in ꝙbus ē magnū adiu: mentū. Idem ad Rhetoricā accōmoda.

DICES 1. Persuadere dictione nō ē in potestate dicentis; Ergo. Frustra eum sibi finē proponit, quē consequi nequit.

Respdeo. Non ē necesse de externū finē cōsequatꝫ semper, sed internū: quemadmodū medicꝰ de vere dicatꝫ suæ artis periti nō ē necesse de sanet, qui finis ipsiꝰ ē sed de media apposita ad sanandū et pharmaca ad hi: beat. Respdeo 2. Artes coniecturales, inter quas ē Rhetorica, ē finis adeptione cum multa sit ad finē consequendū necessaria, qd neꝰ in arte po: sita sunt, neꝫ in artificiis potestate, sed ex officio et opere progrio qd semper præstant.

DICES 2. Etiam Dialecticꝰ persuadet dictione; Ergo. nō solꝰ ē finis Oratoris persuadere dictione.

Respdeo. Persuadet eodem modo Dialecticꝰ quo Rhetor nego, diverso concedo: Rhetor ēn persuadet oratē et figuras, Dialecticꝰ autem discursū et simpliciter.

CAPVT. 4.

Quid sit materia Rhetorica. Materia artis illa dicitur circa qn tota ars versat. Ita Cic. lib. 1. de Inven: sit materiam artis eā dicimꝰ, in qua omnis ars et faculta ea, qua consistit ex arte versat: de si medicina materiā dicamꝰ morbos et vulnera, qd in ijs ōis medicina versat. DICO. 1. materiā aliā esse proximā aliā remotā. Materiā proximā in Rhetorica ee præcepta ipsiꝰ, seu modū

modū bene dicendi, aut modū conficiēdæ orationis. Probatr. Illud ē obiectū proximū Rhetoricæ, ad quā oīa, quæ in illa tractantr proximè referuntr: Sed oīa quæ in illa tractātr, referuntr ad modū bene-dicendi, Ergo. modus bene-dicendi ē proximū obiectū Rhetoricæ. Dixi orationis conficiendæ; nam facta est opus ā instrumentū ad persuadendū.

Dices. Illud quī ā ē ā ſit ee obiectū Rhetoricæ; sed oratio faciēda seu modus faciendæ orationis ā ē: Ergo. ā ē obiectū Rhetoricæ.

Respdeo. Falsā ee minorē absolute: nā oratio prout accipitr pro modo ee orationē illā conficiendi continet in arctis ipsius arcanis.

Dices. 2. Materiā remotā circa quā Rhetorica versatr ee res oēs de quibus ſit disceptare. Orator. seu quæstionē faciēdo ee inficiēdo, intelligendo quæstionis nomine res oēs, quæ in quæstionē cadere possunt, sive sine ceret, sive ā sint. Loquimr hic de obiecto totali ee adæquato, nō partiali. de res oēs ā quoad numerū sūt obiectū, sed quoad modū.

Dices. 3. Materia alicuius rei debet esse intrinseca rei sicut marmor: rei statuæ intrinsecū ē marmor: Sed res oēs quas dicimr obiectū Rhetoricæ ee ā sunt ei intrinsecæ: Ergo. ā ē obiectū illius.

Respdeo. ad maiorē materia, ex qua res aliqua ſit vel componitr debere ee intrinsecā rei, ā autē materia circa quā, quæ nihil cōponit compositione fortē accepta.

Dices. 4. Artis oratoriæ ~~magnum~~ munus est proprium, ea tractare, de quibus consuleamr, de ē apud Aristot: lib. 1. Rhetor. Cap. 13. Ergo. res oēs ā sunt materia, quia ā de oībus consuleamr in Rhetorica.

Respdeo. Philosophū ibi loqui de obiecto partiali quod ē pars obiecti

ñ de rotali. Ciuiles ẽñ quæſtiones ꝓdu̇q̃ ſpectant ad Oratorẽ, quæ magna ex parte ſubſunt conſultationi.

DICES. 3. Nulla res oēs obyciũtur Oratori; Ergo. res oēs ñ poſſunt ſtatui p obiectũ Rhetoricæ.

RESPDEO. 1. Non ẽ neceſſe, vt oēs obyciãtur Oratori actui, ſed ſufficit vt poſſint obyci, et ſi non vni Oratori huic, hic hoc eſſe &c.

RESPDEO. 2. Licet res infinitæ ſint oēs, quo ad numerũ, ñ tamen quo ad modũ, quo ab oratore tractãt: cũm ẽñ tractationi certa quædã, ꝓdi: cepta et certus, dicendi modꝰ ꝓſcripſerit ẽ.

DICES. 4. Etiã Grãmatica et Dialectica agit de rebꝰ oĩbꝰ: Ergo. res oēs ñ ſunt obiectũ Rhetoricæ.

RESPDEO. Agit quidẽ ſed diuerſo modo. De rebꝰ oĩbꝰ agit Grãmatica ꝓ: rẽ et emendate, Dialectica ipſe et ſubtiliter, Rhetorica copioſe et or: nate: Habẽt ergo obiectũ materiale idẽ, ñ formale.

DICES 5. Oĩs res ẽ materia Philoſophi; Ergo ñ oratoris.

RESPDEO. Poſſe eandẽ materiã ẽ diuerſarũ ſcientiarũ ſub diuerſa ra: tione vt corpꝰ humanũ eſſe Phiſici et medici, ſed ñ eodẽ modo.

DICES. 6 Si oēs res ẽ materia. Ergo. ſequeretur oĩum rerũ cognitionẽ tradi in Rhetorica. Ergo.

RESPDEO 1. Negando conſequentiam.

RESPDEO 2. Non ita debere verſari in rebꝰ oĩbꝰ Rhetoricã vt earũ doceat cognitionem, ſed earũ modũ res illas cognoſcẽdi. Sicut medici ma: teria ẽ quorũlibꝫ metallã, ñ quia ex quouis fiat, ſed quia oſtendit ei latè pa: tet ad oĩa metalla. Habet Ergo Rhetorica oēm Rhetoricã materiam, quia ad eã illuſtrandam ſpectãt ſua ꝓcepta eruolſerre.

DICES 7

Dices 7. Oīs ars debet habere determinatū obiectū, circa gd versat; at oēs res nō sūt determinatū obiectū. Ergo ꝛc:

Respondeo Licet materia Rhetoricē sit multiplex & camea certa et determinata, quia sub certo modo tractatur ab oratore, quatenꝰ suficiat de rebꝰ oībꝰ probabiliter et copiosē dicit.

Caput. 5.

De genere quæstionum. Nomine quæstionis apud Rhetores ipsa Orationis propositio intelligit, et caput eorū contentionis adꝗ oēs argumentationes et rationū momenta referunt, variis nominibꝰ à Rhetoribꝰ appellata! Finita quæstio appellat Hypothesis et Emperistatos hoc ē cum circumstantiis: à Ciceronē causa et controuersia; à Quintiliano particularis vel specialis quæstio. Infinita verò Thesis, Aperistatos, quasi sine circumstantiis; à Ciceronē propositum et consultatio; à Quint: Generalis quæstio; à Dia: lecticis vniuersalis. Propositi seu Infiniti, quæstionis duo sunt genera, alterū cognitionis, alterū actionis. Cognitionis est illa cuius scientia ē finis. V. G. Arbolis magnitudine mulcis falsibꝰ certa ꝗperetur. Alterū actionis ꝗ spectat ad agendū aliquid. V. G. Si quæratur quibꝰ officijs amicitia sit colenda. Caput. 6.

De generibꝰ causarum nomine causæ iuxta antiquos Rhetores intelligit hoc loco Quæstio definita: illi ēn cum magis Eloquentiā qm naturā considerantes, solas definitas Rhetoricē scientias ē voluerunt. Causarū Ergo. sive definitarū Quæstionū 3. sunt genera. 1. Genus demonstrandi se exornandi, dicū hinc, ꝗ in res exornēar magnificentiꝰ ad delectandū, vt demonstrem id genꝰ esse laudissimū, de quo nos

genere

genere, aut in particulari agendi, multa observatione digna insellabimus.

Z. Deliberationis & Suasoriæ. Eius partes sunt duæ Z. Suasio et dissuasio 3. Iudiciale quæ in Genere ista continet, quæ ab oratore in iudiciis tractanda sunt. Eius partes sunt. Z. inter se contrarię; quarum hæc in iudiciis publicis dicitur. Accusatio, in privatis petitio; alterum in publicis criminum defensio, in privatis recusatio. Præter hæc genera causarum tria, à cæteris clara. Probatur 1mo Tot sunt genera orationum quot tempora Secundum quæ res tractantur orationes; sed 3. tantum sunt præteritum qui Iudiciali futurum, qui Deliberativo præsens qui Demonstrativo tribuitur Ergo sunt. 3. tantum genera causarum. Probatur. 2do Tot sunt orationum genera, quot fines oratoris propositi in singulis orationibus, siquidem ista res à fine sumit denominationem: At hi sunt tres nempe Honestas in Demonstrativo, veritas in Deliberativo. Æquitas in Iudiciali Ergo. &c.

Dices. 1. Cum persuadere sit finis Oratoris quomodo tria tria, honestas, veritas, æquitas,

Respdeo. Persuadere tanquam finem oratoris aliquando, Honestatem verò, veritatem, æquitatem, rerum seu causarum quæ tractantur in Oratione: quia in singulis causis sunt tantum principua ad quæ omnia revocantur.

Dices 2. Aeschines lib. 2. de Oratore tantum duo genera statuit, videlicet demonstrativum ab oratore removet.

Respdeo Ubi Aeschines hanc quæstionem more disputatorio exagitat, nihil definiendo, qui patet quia in fine 2. lib. præcepta dat laudandi et vituperandi.

Dices. 3.

Dices 3 Oratoris finis ē Persuadere; sed in demonstratiua ꝛ persuadet, siquidem suam tantum obrecdat indulgentiam, et res insaciendas proponit Auditori; Ergo Demonstratiuum ꝛ spectat ad oratorem.

Respdeo. Orator quiuis in demonstratiua, dum probat persuadet, vt credat Auditor res ē gestas, amplificando verò indaciē eorundem animos et facie, vt credant res ē magnas et admirabiles: denicq; tota Oratione persuadet: vtitur ēm talem ē vel persuasionē, vel rem, vel factū quale ē dendū: sequi.

Dices 4. Author ad Heren: licet hæc 3. recenset 4 genera causarum, honestum, iustum, dubium, humile. qbꝫ alii addūt Admirabile et obscurum.

Respdeo. Hæc diuersa rationē appellant genera causarū, quam ois illa satis generales modi qbꝫ res oratione tractant, hæc posteriora uniuersales, quasi naturā causarum, ad quas ois conditio et natura causæ se reuocari, cum ois ex natura sua aut sit honesta aut turpis. vide illa 3. ex modo tradendi, hæc ex conditione causarū sumpta distinctionem.

CAPVT. VII.

De Partibus Rhetoricæ. Ad quinq; spectarunt ab oratoribꝫ Inuentio, dispositio, Elocutio, Memoria, Pronunciatio vel Actio, Exprese eas ponit Auctor ad Heren: lib: 1 ad initium de orat: Cic: in Partit. Quinctil. Libr. 3. Capi: 3. Nominauit partiū intelligunt quasi membra ex qbꝫ constat: vt ædificium ex partibꝫ singularum definitiones vide 1. ad Heren: vel apud soarium.

Dices. Tres debent ē partes Rhetoricæ quæ officia Oratoris ad quæ refert Rhetorica; cum hæc nihil aliud doceat, quam quomodo Orator bene suo officio fungi possit; sed officia Oratoris tantum sunt 3. vt docet Cic: in Brut. cum ait videndum. ē Oratore quid dicat, quonā in loco, et quomodo. vel certē tantum duo vt 2 de orat: dicit Quintil. ē Oratori quid

et quomodo

it quomodo dicat. Exp. 4 erunt 5 partes Rhetorices sed. 3. vel 2.

Respdeo Cic: sine 4. sine 3. assignat officia, semper tñ 5 partes includit. Nam in Bruto ibi. Quid dicat includit inuentionem. Sub illis. Quo loco dicat Dispositionem. Deinq; sub illis. Quomodo dicat Elocutionem et Pronunciationē sñt necessario ē adiungenda memoria. Ad hāc tñ quæstionē, quomodo dicat, respondeni debet ornatē ratione Elocutionis, gentē ratione Pronunciationis, memoriter ratione memoriæ. Sic quando Oratoris ē officiū, Docere, Delectare, Mouere, vel aptē dicere ad persuadendū includit, Inuentionem. Hoc ē tñ dicere aptē videlicet, Docere, Delectare, mouere, qđ fit bona Inuentione. Quod vero attinet ad illa 2. officia. 2. de Orat. posita, etiam ad ista had 5 partes Rhetorices reuocant. Nam licet primis verbis Inuentionem tantum videatur comprehendere, et dispositionē, quæ refert ad Inuentionem: tñ extra memoriā complectitur quæ est Actionis lib. 3. De Orat. rerum ē magis qñ verborū. Quid vero hæc 3. ibi includerit, patet, quia lib. 2. hæc tantum 3. explicat. Illis autē verbis positionibus includit, alias 2. Elocutionē et Actionem de qbꝫ Crās. lib 3. Cap. 8 Quotuplex esse oratio genꝫ dicendi. Dico Triplex tñ ē dicendi genꝫ Epistolare Historicū, Oratorium. Quod attinet ad Epistolas. In eis scias desiderari ornatū. Nam Epistola Mercatorius alter ē legationis fungit ad amicos.

Dices. Amicorū sermo communis ē debet inquꝫ animi augeri iuuetis.

Rndeo. Non effugiare me phaleras, sed teem seruen. ē ferre, absint ampullæ, ē adsint sordes; lucerna olet Epistola, Myrobrechia Inuectiua. n curiosus, tota culta sit tota sine cura accurata, n fucata, ē seriosa; hæc de Epistola Mendosa. Quares 1 Debeat ne Epistola numerosa ē. Sūt tñ qui omnino excludāt numeros, sed rectā data opera, Scopes de animi dissoluūt.

Rndo

2 expulsio
Abscissio
2 dan

Rndeo. Errãe istiusmodi, numeri sint in Episcolis sed licentiores, et quodammodo innumeri, quales in Plauto fuisse dicit, varro, apud Aulum Gellium. Vincula sint fortiùs lactiora, qm nulla de aue Fabij lib. 9. Cap. 4. Et que communioribus verbis eerunt eo difficiliorib. gedib. dicuntur. Quares 2. Fas erit aliquando de Episcola in Oratoriã Maiestatẽ erupat, et cum Pericles Orator tonare et fulminare videat.

Rndeo. Si argumenti gravitas exigat, nõ repugnat. Nã et comedia cuius character humilis esse solet, nonnũqm in Tragicã vociferationẽ efferuescit, vt in arte docet Horatius. 7. versibus expers Tragicis res comica nõ vult. Interdũ tñ et vocẽ comedia tollit. Fregit chremes vanido terentius ore. Quares 3. An sit ulla apud me: Epistola que ad procellas orationũ extollat. 1

Rndeo. Preter ceteras illa ad Octauiã, in qua modò aculeata dictionis ponit acumina, modò eriumphantis Oratoris flumine gratiat. Nec obsit hic decerpere ex illa. Exclamationẽ satis nerueã plenã, plenã viriã. O me orgã sapientẽ! et aliquando id qd nõ eram existimarã! quantũ te populo R. de me fefellit opinio! ô meã calamitosã et precipitẽ temeritatẽ! ô turpem exactã demetitq; ztate canitiem! Ego Pres Conscriptos ad parricidiũ induxi ego Remp. fefelli. ego etc. etc. Quares 4. Quã Epistolarũ sine ornamẽto nõ comunia olim sed progymnasmata singularũ.

Rndeo. Singulis singulas virtutes exigunt. Encomiastica grauis et tota eunda debet esse, Gratulatoria hilaris et festiua, consolatoria blãda et amica, suasoria vehemens et animosa. Precatoria modesta et verecunda, Purgatoria solers et acuta, Criminatoria virilis. Quares. 5. Quos terminos teneat Epistola.

Rndeo. Nullos nisi quos necessitas effigit, Nisi tamen sermo in longum

BIBLIOTEKA U.S.B.

variat

varietez, longa ñ erit etiamsi ad voluminis longitudinē exerescat. Sic Mendo: sa in sua Rhet: et alii: Quidres 6. Quod si ad unius versiculi angustias coarctet.

Rndeo Si inepta sit et sententiarū contextibꝫ inuenustè suffraginata adeò brevis ñ erit et Iliade videat prolixior. Sele Judiciū de Epigram: tulit Mart: Non sunt longa quibꝫ nihil est quod demere possis / Sed tu Iosconi disticha longa facis. Sraǧ eam longitudinē probo cui nihil adimi; eam brevis tate cui nihil adqui pōt Illa in Cic: hac in Plin: spectat. Quidres 7 Ac revocent ad sua genera causarū Episcole.

Rndeo. Sic fieri: Ad Demonstrationū revocāt Narrationes, Gratiarū actiones, officiosa Salutationes, Laudationes, Reprehensiones, Joci, sales, Exhilarationes. Ad Deliberationū revocant Suasiones, Adhortationes, et contra Dissuasiones, Commendationes, Admonitiones, Consolationes. Adiudiciale. Accusationes, Excusationes, Deprecationes, Crimina, Defensiones, Expostulationes, Exprobrationes, Objurgationes, et similia. Historicum dicendi genꝫ Requirit has virtutes nimirum, Numerum, Gravitatem, Suavitatem. Numerus talis debet esse qualē in Pindaricis, Dithyrambis, probauit Horatius, minimum lege solutus. Historia em̄ ut ingnit Fabius proxima est Poēmatis et quasi carmen solutū.

Dices 1. At Herodotus Historiā Patrias ut vocat Tullius hoc genꝫ scribendā Historiā ornauit, quiǧ sine salebris quasi sedatus amnis fluit, eoden̄ esse Cic: numero caruit.

Rndeo. Scilicet hoc illi defuit ad summā laudē quamuis eo peccantis tatis; quia Heroicus illis exordijs ñ species dictionis quadrabat sed fides.

Dices 2. Gravitas in Historia videt esse rescindēda, nā qui Historia graues esse volunt Supervacuosi sunt.

Rndeo.

Rndeo. Falsum ee Salustio ꝙd faciliorꝫ nemo plane. Sea en beorvolo in oium animos illabiꝫ de doctorũ virorũ cor appellet. Quid de Cæsarijs comentarijs existimas fuisse ne in grã an in malevolentia lectoribꝰ? certe adeò probatꝫ oium iudicio inquit apud Tranquillũ Hirtius de perfectissima & perbita facultas scriptoribꝰ videat. Imo ꝙd ipse facer Suetonius, adeò beatus fuit ee calei, ve sanos hoĩs à scribendo deterreant. Se eandẽ Cæsaris in Historia varia gratias & varias maiestas, ve auctore Fabio eodẽ animo dixisse apparent quo bellauit. Quares. Suaritas quid habet negotii in Historia?

Rndeo Imò necesse ẽ de Historiã gratias Orationis suauitate condiciri, ne grius legendi fastidiũ nos capiat, gn̄ scitedi auiditas facet. Quid Lucio Suanius? quem meritò inquit Hieronimꝰ lacteo eloquentiã fluuine manare. In cuius oratione quoties incido, toties in floreta necteris, in medullam mellis, in Attica bellaria mihi videor incidisse. Quid Xenophonte dulcius? ex cuius ore tesse Tullio melle dulcior fluebat. Oratio adeò ve vel Xenophon Musarũ ore, vel Musa ore Xenophontis loqui diceretꝫ.

Dices. I. Historia potius gn̄ reliqua scripturis genera veritatẽ sectatꝫ: atqui verborũ apparatꝰ, plerumꝫ ee solet falsitatis in volucrũ ergo. oris fasus, oris culeus Orationis procul excludendus. Propositionẽ confirmo. Nam Oratoria in persuasione versat. Pöetica in delectatione consistit, qbꝰ officijs falsitas aliqua ex parte comisceri pt. Sapiẽs ẽ ve fidei Orator exigitur. Ve delectet Pöeta confingit. At Historia ad docendũ incũbit, ee cũ nihil magis à doctrina ꝙ falsitas abesse debeat, palã ẽ vnã veritatẽ potius ad Historiã, gn̄ ad gnauis aliã

facultã:

fambuncu gentiuere: verbis certam metis adscripsulas Tullius in Oratore qui scire
quic. Prima lex e Hiscoriæ nequid falsi dicere audeat: deinde ne quid veri
dicere ñ audeat: unde merito Alcibiades dicebat, se nugas luccarias et lugu-
bris Orationib. Reticlis, fidē habuisse, nugas verbis simplicib. et nudis so-
cratis fidē deroyasse. Ergo si ex Homero nasuta nenore effluens, debet, Hi-
storia, sed ex horrendo antro, in quo dicebat Heraclitus latitare veritatē.
Quare si e Historico laudendū Tropis aeq in verbis nimijs lasciuiendū
aeq crassatis luxuriandū, aeq facetiis audendū: fidē emperdit qui
nimia verborū gratiam aucupatur.

Respdeo. Fateor quidem nimia cerussa et fuco occultari veritatē: dico
tamen modico ac decenti ornatu ornatuius, nusquam veritatē dissimulari. Ideo Terentij
illud veritas odium parit; Ergo si illis proximus nudā veritatē nullo melle illitam
nullo suani liquore medicata, tangam meraussa toxica repellet. Medicos imitari
et acerbitatē absynthy necessario succo eludūt et facilius hauriuntur.

Dices 2. Ergo aliquo aspernea verborū lenocinio decipiendus.

Respdeo Vox quidam hic qd Historia nimis vegetatam delectet, sed quidam
mur qd nimis incondita offendat.

Dices 3. Sacra Historia nullis verborū coloribus picturata sed nudam
veritatē ostendit: Ergo nec humanis libris verborū delicijs aspergenda qua
potius veritatē celat, qm exornat.

Respdeo In diuinis liceris nulla requiratur Orationis illecebra qua sine animo-
rū illices. Nam in singulis verbis Diuina quadā vis reclusa, qua n mouet,
n suadet, sed prout cogit, vim infert, et in pectore penetrans dūat. At humana
Historia cum tanta vis insita penetrq n e ornatu desideret, quo se in animorum

gratiam

grãm insinuet: quamuis onũ addo ñ ee Diuinas liceras, ẽ's ornatz, ee elegan= tiã expertes; imò nullũ ee lumẽ Oratoriã faculeatis, gd in sacra pagina ñ eluce= at. Quibres adhuc. Aa Historiã ornatz in ãtiquis solũ an etiã nũi seculi scriptorib. efflorescit.

Dices Respdeo Ia ꝺ̃ntiq efflorescere ee cernẽ in nuperis ac recentib. gm fre= quentisse. Ka Ionis mihi Iunc disertior videt, Osorig Lusitanus scripsisse ita eloquentisse oẽ de Nobilitate scripsit. Maffeius quẽ Nureeg suspicie ee deneratz, nulli veterũ scripcorũ ẽdg ẽ. Ka autẽ ñ aeceptãt manib. ñ audiãt in Rhetoriceriis, ñ idcirg iuxta ac veteres Historici celebrãt, ratio ẽ quia ãtiqui scriptores ex multorũ secalorũ diuturnitate cõsiacã grã cõseruãt, recentiores nondũ satis suã fidẽ cõtendat, in illis adeo suffudit, in hos plurimi inuidia agitãt. Kã ve ingeniosẽ Horat: Pasuit in vitiis liuor posse facta quiescit. Tũc sug ex merito quẽg tuet honos. Et Mart: Ee gd hoc dicã vivis gd fama negat. Se sua gd vatg epora lectoranae. Hi sũt inuidia nimiva Regule no= res. Perferat antiquos sibi vt illa nouis. Et Aennig ẽ lectg saluo tib Roma Maroñe. Et sua riserũt Pecula Rhodie. Oratoriã dicendi genus quale quo cuplexg sit. Dico cũ Cic: in Orat: Ee insigne florẽs, pictũ et expolitũ oratorius genꝰ, in quo oẽs verborũ, oẽs sentẽ= tiarũ allegãt lepores. Quibres Hoc dicẽdi genꝰ Oratoriã quomodo ẽ sene Epistolar. et Historico, siquidẽ Quint: videt ñ desiniuere Oratoriã ab Historico qui Lib. 12 Cap. 11 inquit. Alibi vnã aeg idẽ videt bene dicere ac bene scribere. Ergo sentit Historicũ dicẽdi genꝰ Oratorio affine, seu potiꝰ vnũ geminũ ee.

Respdeo Sbi ñ de Historie sermonẽ ee, sed deipsa Oratione scripta quã est monumentũ actionis habitẽ quare solũ vult orationẽ quo patto scribit, eodẽ pronunciandi lacunũ, operã Oratoꝛ, ne ipso astu dicẽdi verbũ aliqd audeãt de Ci= cer Tullio, gñ noscea reuocari velit. Hoc sũt dicẽdi genera! Dico sicut Oratoris officia evia sũt, nempe ꝺ docere, delectet, flectat, ita ꝛ evia sũt dicẽdi genera. Vnũ subtile ac tenue qd docet, alterũ modicũ ac temperatũ qd delectat. Tertiũ vehemẽs ac sublime. Exoleꝛ autẽ hãt dicendi genera, si singulis data divia fugiãt, quidã pro subtilib. se putãt squalletes ac ieiunos, alii pro mediocrib. inceptos ac dela= bes nonulli pro grauib. tumidos ee inflatos. Tenuis ergo dicẽdi forma solutꝛa ee debet

à nunciorũ

à numerorum vinculis, ñ vaga ẽt̃ de ingredi libere ñ de liceret videat errare.
Vendũ ẽ ergo verbis vulgaribus sed Latinis: elaborata verò cõmunes aucupia delectationis fugere medicamẽta cãloris via removenda, translationes tantũ modicas adhibebis minora lumina assumes, quæ evitẽ vehemẽter illaserta repellas, verborũ ñ sic cura nimia, hic ẽt̃ de re hñt magis qm verbis laborare oportet, sententiarũ est, crebrior esse adhuc ẽt̃ verecundę; verborũ ambitę sit angusti, qui valentiora latera ñ requirãt: omnis conformatio fugatta sed canora; corporis actio à scena longissime abhorreat. Temperandũ ẽt̃ orationis genę quale debeat ẽe, ñ loquẽtẽ me Sed Cic: audi qui ita ait. Hic qui de re quę vere acumine sabellis, nec fulmine sublimis, vicinę amborũ in neutro excellens verisq; Lavicens, vel potius veritatis expers. Quibus quæ sit ornamẽta huius modi atq; ecferan generis dicendi, auscultea qm tibi respõdeat Quint: de hoc loco. Facilitas et æqualitas sic, aliquos ẽt̃ addit, vt in corona toros, translationibq; quoq; frequens: figuris iucundę, egressionib. amplę, compositione aptę, sententiis dulcis: lenior ẽt̃ vt amnis lucidę et virentibq; verisq; sylvis inumbratę. Sea Quint: Lib. 12 Capit 2 Jam verò sublime et copiosũ quale debeat ẽe attende. Hic plagnan Hercules vires necessarias; Oracor ẽt̃ vehemens modò perfringit, modò irrepit, insensq; infert nonas opiniones et euellit insitas, iudice vel nitẽte contra fere cogitq; ire qua rapit. Denię cum fluvij pleno inundãs alueo sylvas grę se agit, saxa devolvit, pontẽ, indignatur. Quibus. 1. Ex his tribus generib. cui primas deferam.

Respdeo. Unum quodq; in sua causa præstantissimum. subtile in oratione ñ tenuia præsertim elucet, ubi res ambiguæ distinguunt, involutæ explicant. Temperatũ in oratione ñ lege Manilia grandescit, ubi Pompeii laudes modicis luminibq; illustrat; sublime pro Rabirio, ubi in oi genere amplificationis exardescit Oratio. Quibus 2. Qua magis quisq; oratorem.

Quæstio 1

Quid sit genus demonstrativum.

Genus demonstrativum ꝙd Græci Epideicticon ẽ dic: vocat illud in Part: demonstrationẽ ẽ illud ꝙd laudẽ vel vituperationẽ personarũ, factorũ rerumq; continet, Personis Angeli Deus hãc comprehendũt Facta sũt Dei hũ angelorũ. Res quæ nec personæ sũt nec facta in duplici ꝓnũt differentia. Nam de videtes sũt de animalia ota, arbores, herbæ, aut vita experes, vel elementa coli cæpi. Et hæc ota laude digna iudicant, eo quod in se bonitatẽ aliq̃ vel eius saltẽ spes comprehendãt, ꝙm bonitatẽ Arist: Rhet. 1. Cap. 9. virtutẽ appellãt, nomẽ virtutis latius, vsurpando ꝓ quauis bonitate virtute: rio retinẽ eadẽ subtilitũ, si à bonitate discretãt, vel in se considerata vel cum alijs comparata. Quæstio 2

De dispositione speciali in genere Demonst: Corollus. 1. Exordia in genere demonst: maximè sũt libera, neq; religiosa ex discrimin. causæ necessario petenda de in genere Iudiciali. Probat ex Arist. 3. Rhet. Cap. 140 vbi dicit exordia in hoc genere similia ee ꝓludijs neq; ꝓœmijs musicorũ, quæ de plurimũ aut sunt extra rem attingentia sic Isocrates in Encomio Panathenaico neq; alibi sæpius à rebus admodũ desinit oratio exordijs de à sua laude à vituperatione sophistarũ et aliis huiusmodi Porro alioqui eadẽ hic ẽ ars exordiorũ, quæ in alijs orationib. si modò attentionis, benevolentiæ docilitatisq;. Sed ipsarũ pariũ inæqualitã. vnica differẽtia ẽ, ꝙd de dixi liberrima hic sũt et solutissa Exordia adeò de ferre à quacunq; re duci possint, modò à fine omninò extra rem id enim nemo fere stomacho ferre possit. 2. Narratio in genere demonstrativo à ẽ pars ora separa

eadẽ

ta. vt in Judicys, sed ē diffusa per totā comparationem probat ex Arist. 3. Rhe: Cap. 16 Narratio inquit in Demonstrationibus communis nō ē, sed in partes diuisa, nam oportet exponere res gestas ex quibꝫ oratio conseruit. Dulce autē dicere subinde in confir: ēē ad laudādā excurrendū in narrationes quē erunt nobis loco argumentorum: siquidem probabūt qđ volumus nimirū ēē laudandū qđ laudang. Hoc ipsū docte Fabij lib. 10. Cap. 8 et Cic. in Pan: 11 ad 12. 3. confirmationis in laudib. ordo ē quinteplex exquisite notandꝫ colligit ex Fabio 1. 3. ē 7. ex Cic: in Pare: 12. vsq ad 73 et 74 vsq 76 ordo ē quadruplex. 1mus Cùm tempora ordo seruat, ee ē valde naturalis et clarus maximēꝫ familiaris ā nodō oratorib. sed etiā multo magis Historicis. Dicēdum autē 2mo quē antee dicam aut aliquid aliud, quē antē eius inspectionē deinde quē in vita, postremò quē poste mortē. Ante vitam sunt Patria Parentes fundatores oracula, somnia et sexcenta alia. In vita nascimur Puerilis educatio, ingenia, mores, facta, dicta, cogitata, et alia. Poste mortē miracula, posteritas et liberi eorū voces, de sī laudes clarū Eclipsis solis eorū mortē etc. quā reuocari possunt ad miracula huc ferè ordinē Cic. pro Arch: Demosthenes pro corona seruauit. Quanq tamen ia genere Judiciali ex laudatione ē exinitata de patre in exordio. Vbꝫ Cū oratione ad certa capita reuocang, nulla habita ratione ętatis, de sexus forsan bona, ei corporis, ea animi, vel ea viuendi genera quē sequare dicēdo in Pare: 77 Hanc ordinē seruat Cic: in laudando Pompeio in Manilia et ē valde probang. Vbꝫ Cū a minoribus gradatim ad maiora cōfectiōng per cōparationē vt pro Marcello vbi gradatim ad virtutes Cæsaris ascēdit. Sic in 2. Philip. vide ordo seruat. 4tꝫ Cū ordine adverso proceding à maioribus ad minora, qđ ardore etatis, neq admodū insignis, sed tamen aliquando ad vericatē, et ne segnes videamur eandē canere cantilenā adhibendꝫ, quod prudentis Oratoris relinquo. Hic seruat in Catilinaria. Saltē bona ex parte. Nolim tamen existimare hāc quā diximꝫ tātū do laudando ēē intelligenda, eadē

da, eadē enim fere in vita peroracionib. seruāt sed sapiē hic laudationes nomi: nang, qa genꝰ exornacionū est etiam vituperationē cōtinere à laudationib. eā de à principua parte nomen laudacī ee exornacīni accepit. Seq Insignis valdē & artificiosꝰ in oīa inaqualibili quada varietate dissingaing. videlicet cū parua magnis simplicia coniūctis, obscura illuidis, lata erisceb. incredibilia in: credibilibꝰ. cet. intexuntur, quā rāo de maxime varia ē ista maxime delectat. Hoca hos oēs modos n ē adhibēdos necessario, sed vel onū sufficere, veldaos si: mul coiūctos, vel ceta plures. Nil ēm obstat, neq ego ceta oēs aliquādo posse coingi sed hoc ē certa prudencid Oratoris. C4. De peroracione haud sane quidqa pecu: liare apud Rhet. magister: inuenio. ego cestco de peroracioe ide dicēdū ee in hoc genere gn. de exordio dictū ē, qs ēm pt negare eadē ee rationem, quare precepta quā cōmuniter de peroracioe sūt tradita, hic seruēt, ee ea cognoscio, ia indigano, ia ceraq ea enumeracioe assumāt, et ea ceneāt quā precepimꝰ, sed ea liberiꝰ et hicq neq ea ratia. Solicitudie in progressis conieceuris recinēdis. Quaqm hoc ste dictū in vniuersū et de exord: et de epilogo in exercitacionib. Est ēm liberiora ee solēt ea que magis propria erūt, eo forte melioza, neq ego ea sanū quē, qui hic pernegare audeat, induxit ēm ea libertate nimia licētia, et quasi lasciua sophi: starū q maxime in hoc genere luxuriari sūt. Con: 5. Sūt ergo 3 partes in exor: nacionib. earū exord: conel. Epilog. de quare ex dictis. Quid et quot sūt virtu: tes, virtutes alid sūt actionis, cogitacionis alid. Cogitatiois virtutes numer: 4 Lib. 6. Ethic: Intellectus, sagiēcia, scientia, ars. Hā sublimiori. solēt vulgo in artes liberales et Mechanicas Actionū eā virtutes dicūt, qbꝰ ad honeste vitā ducēdā inducimur, et à qbꝰ appellari solēt, vere boni hanc hā 4 generib. con: tinēt. Prudētia. Iustitia. Fortitudine. Temperātia; quas oēs Sigillatim bre: uiare qm possemo maxima expedit. Sectio I Quid sit prudentia, quā eius par: tes et qui

tes et quibus contraria. Prudentia Cic. lib 2 de inuentione, scitos intelligi aiebat bonarum rerum, et malarum earumq; fugarum. Ab his bonis ea omnis humana vitæ magistra et auctrix. Vtq; hæc ergo adeo ad reliquas comparandas necessaria est, vt hac ratione Socrates virtutes oes prudentias dixerit. Aristot: vero nulla virtute sine prudentia habere posse, quæm asseruit. Bion Boristhenes tamen ab ea fugere virtutes alias dixit, quatenus à visu ceteris oes scatig vincuntur. Dearg illa per ea Minerua è cerebro Iouis nata Poetæ intellexerunt, scientes ea à mente data, ex hisq promanare, per quæ oia circumspicere, et in oes partes oculos intentos habere debeamq. Partes prudentiæ sunt memoria, intellectg, docilitas, solertia, ratio, prouidentia circumspectio, Cautio, Memoria est præteritarum rerum recordatio, quæ experientia dicitur. Experientia porrò plurima facit ad prudentiam. Scatig qui hac carent, quales fuere adolescentes vix prudes appellandg. Docilitas. tertia prudentiæ pars in hoc consistit, vt eig dictis assuescamus et reverentes maiorum documentis, et sapientum monitis, adq; consiliis aures prebeamq, et prudentia vt nos diuersorum horum moribus accomodemq, si id circa offensione peccatis provitandag sit, et cum virtute boni communis. Intellectg est animi sagacitas. qua intelligimq, cuiq officium et verum falsum q; discernere, et cauere diligentes, ne animq à sensib. corporis decipiamq. q; ratio aliter vt cognoscit, quam in se sit. Solertia quæ facile ad præsentem aliquid agendum inueniat vim et modum. Ratio. Sine bonq rationis vsq et quo rectè ratiocinemur cum consilium capimq. Cic: hæc dicit ea gerendarum ordine ex causa venientium. vt quid quo loco dicas, facias, intelligas causa. Prouidentia. Est q quæ futurum aliquid certum fatum sit bonum malumq, prouidemq, hoc videlicet vt amplectamur illud fugiamq. Ea merito Poetæ fabulati sunt primam filiam summi Dei exstitisse. Recte verò Plerig per Decepticia Iani prouidentia notari debere asserit, eum ob dictam causam, eum qui vir prudes ea, quæ iam prædenierunt conferre cum illis, quæ futura sunt, debeat.

Circumspectio

Circumspectio. ē prouidētiā comes quā media ad finē cū ōrīg circūstantiis, loci, temporis &c. ic. confere. Cautio ē qua in boni electiōe cautella adhibeng ne decipiamur. Cōtraria prudētiā sūt Precipitio Quā cum augit ex animi impetu mortis imparatos, vē aliqm aggredit, ad adolescētiā vitiū ē) Inconsideratio. Cū quis aggressg rē arduā, vel eadē superaturus laboris vel difficultate desereret, Inconsideratio cum aliquis nō adhibita in consiliū ratiōe quidnā facie nō accedēs, qui cuncta fieri, sibi illis subsecuturis neglexerit. Cū quis ex desidiā nō prouidet ea, quā in cursū omino necessaria utilia. Fraus ex astutia qua fidei data ex societatis violauerit nulla ratiōe habita aliis imponit. Officiū prudētiā ē vt animi virtutes confirmet, tollat, vitia, vel sua vel aliena. Ad prudētiā quoq; spectat, boni corporis prospicere, auertere ea quā illis videt contraria, vti pericula insidias, morbos, carceres et cætera idq; ea in se qm in aliis. Excedit hāc virtus ad bona, fortunā vti, ad contrahēdas amicitias et societates, ad sedicionēs dissoluēdas publicas priuatasq; pecunias conquirēdas, sine bono publico vt stipendiis militaribus, armis exterrēdis, munitionib. collocandis, sine rei ē priuato. Dona consiliū et iudicia. Prudētiā prouidū ē sine despriūs reb. sine alienis, eōq; vel de præsentib. vel de præteritis, vel futuris. Prudētiā Hieroglyphicis his. à Veteribus accepta fuit Gorgonis capite vt minerua in suo clypeo gestabat, eōq; aspectu oēs deadebat saxeos. ignorabēs ēm vti fuit alios cōsiderare, eliqueq; veluti saxeos reddere pectoribus. Lapillū pede inuolutū tenebat. Ea sicut illa sua consilia imbecillitatis ne ac tenero vehemēti circumagant, lapillis se pondere in hāc et illā partē grauat ne q; fuerit libratē, ita prudētia ē memore ēa sua imbecillitatis, ea circumspectu

eius cōfirmandā gratia, aliqd semper subsidiū velut lapillū ē propria habere.) Gange fluuiō. Quod is ferè totū orbē terrā ambiat: sapientē verò prouiū ē qđ pluuimis retiā remotissimis gentē populis. Olivo arbore indicat prudētē, qđ hāc ā teatim emittat in flores, donec aurā mitiorē veneq affletu, in folia et flosculos demū explicat, cui ita nulla frigoris et pruinā suspitio. Præcerea qđ velox sit in fructū suo ad maturitatē producendo. Ona en ferè nocte tota germinat, fœuq celeriter maturat, ne calorīs aduentētis lādi possit iniuria. Sea prudēs futura sēper prouidere debet, Prouidētiā Hieroglyphicū. Assignat formica qđ memor hyemis cibos conservat, fruges ne renascāt morsu resecare solet, atq abrasas recondit, si nadefactas sentiat, exiccat, idq hoc ppe facit, quo præsentis integrū diem. Seruit futurū. Sectio. X. Quā sit iustitiā definitio et quotuplex sint partes.) Iustitia ē secundā Aristotelē virtus, qua sit vt suū quisq ex præscripto legis teneat. Iniustitia verò ē qua aliena præter legē detinet. Partes eius sūt Religio qua cultū Deo exhibet. Observātia seu gr honor virtutis in dignitate positis habet. Hinc spectat ois reuerētia gr aliis præter aliqm excellentiā debetur ingenii, virtutis ic.ic. debemq. Honor verò nihil aliud ē qm testificatio, excellētiā in alio agnitā. Hinc præmiū ē dignis virtutis. Huc quoq referēs obedientia qm vir debemq, qui ā solo excellente nobis sed etiam ani cura gerunt, vti Parentib. Præceptorib. Principib. ic.ic. Obedientia verò virtus ē p qm tacito vel expresso superiorū parentq imperio, vindicatio ē p qm vis et iniuria illata tū iuris et æquū, nō ex priuata sed ex publica authoritate propulsat. Amicitia virtus inter eos ē et aliquē se homo alios in communi usu, conuersandi, dictis, affabilē se reddit, cui cōtrariā ē adulatio) Iustitiā Symb: Hæc sūt oculus

acer

acer, vecors, immoros, qd ille qi prodese vel accedit, fuscitare commiserat, et dissimulare, q qd qm debeat. Pitteatis. Quod quar infelicit e in quarti conitii processe e symb: formica qd ea in formicario emoreud formicel cadauer infe: rens plurima edit pitteatis indicia. Pitteatis verò in Parentes symb: licet: sia, qd illa debilitatos senio parentes suo rostro alat, neq eos emittentibi cau: sa huc illuc volitare permittat. Pitteatis. in liberos symb: suc vulnet et pelicano. vulnet quide eo nomine qd si q prosit pullis suis cibu acquirere, fe: mora sua rostro vellicat, eisq promanante sanguine in cibu offert. Pelica: nus verò qd humi nido conseruato, si is à pastoribus p ludibriu cu erat, pul: lis accedat, immemor periculi, in medios se ignes conijcit, atq ita suos vo: lens tueari pullos, ipse comburit. Amicitia symb. qm hac recudit symb: e sal qd sicut is e muleis, et fusilib. gueris aquarum in unu quidda solida coit, ita diversi animi in unu p amicitia coalescut. Cline hospitib. ante alios cibos assiguit sal primo apponeban. Sectio 3. Quomodo Fortitudo definitur, et partes quas habeat, Fortitudo Cic. 2. Lib: de Inuent: e cosideratio pe: riculoru susceptio, et laboru cu ratione perpessio. Fortitudine parit ipsa virtus propria, cuius studio qui fortes siut, vere fortes appellari merentur. qi fulcitur hoc unu persuadet sibi morte honesta nihil prodla: rius, mortalib. et proindeq ea, qd omniu periculoru maximu censeri debet, quo et alacri perfert animo vel Patria, vel religionis, vel communis liber: tatis, vel vitæ Regum ac Principu conservandæ causa vel alterius honesti, siue tamen aliqua alia, qua hæc ad tolerandu hæ vitantur a leuiter excitet ob laudis et immortalitatis appetentia, qua apud generosos animos plurimu habet ponderis: exempla patriæ, virorum fortium, ad imitatione profectia, vires cor: poris, qd fiducia creat hæ rerum difficultatu superandarum: ac denig ipsa fortu: na, qa homines plus adiuvat in rebus arduis, quadu longe qm foreverent. Sed

hæ cursi

hã causã si cũ virtute conseruãt inter gerẽdas cruẽ reseruẽdã. Partes sequendi: sis loco supra citato à Tullio recẽsẽt 4 Magnanimitas q̃ qm hõ congruẽter uacat: ani magis appetit honores. Huic contraria ẽ ambitio quã contra rationẽ impellit hãc ad honores conterendos. Fiducia. qã ingenerat magnã opinionẽ hãi de bono asequendo ex alicuiꝰ auxilii cõsideratione. Patientia. qã ẽ honestatis cũ difficultatis honestã causa rerũ arduarũ ac difficillimarũ tolerantia ac diuturna perpessio. Perseuerantia. Quã ẽ in re semel cũ honestate susceptã inter difficultates, pericula ac labores, stabilis ac perpetua permansio. Symb: Fortitudi: sue Adamas qã nec ferro, nec igne cedat, talis uir fortis esse debet, quem nullæ difficultates semel occupato statu debẽt deijcere. Aliud Tygris fluuius, qi rapiditatis ẽ ac celeritatis: fortis autẽ ẽ cursu quodã pernicioso: statim quæ proposito demoliri. Magnanimitatis Symb: Leo qã inter cẽs quadrupedes, nullũ bonæ fidei, nullũ robustiꝰ, nullũ generosiꝰ. Secundo 4. Temperantiæ definitæ, partes et symb: eiꝰ Temperantia ẽ uirtꝰ quæ sese recte ab ijs rebꝰ ad quas à prauis cupiditatib. allicit contra rationẽ. Partes eiꝰ sunt sobrietas quæ moderationẽ in cibo et potu suadet remouendo contraria, quæ uoluptas qm natura exigit, et suadet necessarios potus et cibos sedulitate impellit, hanc; bruti animantib. efficit, inspirationes. Castitas et Pudicitia. Quæ uirtutes Deo hanc efficiũt gratiam. Continentia q̃ qm grauis et uehementib. concupiscentiis resistit. Clementia. seu Mansuetudo qua ira: tꝰ frenatur. Modestia Quæ cũ motꝰ animi interiores tũ exteriores corporis: motꝰ modũ cõtinet. Humilitas seu Animi submissio. qa cõprimit; appetitꝰ ne ultra modũ ad superiora arrectus, honoresq; et gloriã plus æquo et contra quã decet appetat. Huic aduersa Superbia. quæ ẽ inordinatꝰ appetitꝰ propriæ excellentiæ, cuiꝰ uelut quædã filiolæ sequentes comites sunt Iactantia et contemptꝰ aliorũ. Illa res proprias superbiũ, et uoluptatis modũ attendit, hoc gdã alii rebꝰ gestis, exercitatis, eorũ quæ se nihil dicunt; secundum. quo modo in cogitationes rerũ

Secundarij

scientiarum seruan, qd ee nimiu delideriu frenat ee tempor a labore scendi reno:
uet. Huic opponit curiosiras, qd vel vlg qa par e vel a debito modo, vel alia
habica racioe, loci, eporis, personaru, viriu corporis, vel deniq id qd a debeaq
cognoscere appetitu; Symbolu temperantie qd Frenu e qd sime equi ferocia co:
tinet, ita virtus hac imoderata animi cohibet cupiditates. Alteru Capri:
fig herba qd huius arboris frondib. si colla equi fortiss cingat, subito ille
cessat ferocire, ee oem pculacia deponit. Alterum Cubitu cu freno manu pre:
tento. Hinc Horus Sea pingebat, una manu cubitu gerens, frenu altera,
cu inscriptione cali. Illa modu seruat, hec admonet, hec cohibet. Quarto
4. Quid adhibeda sit in laude Personaru. Difficultas hac questione qd virtuti
nouna facie exhibeda, quo perfectius conciperen. Quomodo e bonis animi laudi
personaru ab Oratore sue desumenda. nunc velut digressione, gradu ad viu
regrediamur. Ea mortis considerada contentia in morbo feredo, prudentia incessanter
conficiendo, cap qua sit ab eo inter sum os cruciatu dicta sit, Sacramentoru perci:
pio, moreis ipsis equo animo peragendo ad obeudaq ipsam sua ee christiana progna:
uacio. Ea ipa qd mortis consequir, eig qui laudandq e hec vulgo peragendi solet. Do:
lor mulieru subsequens ex morte viri fatali, qualis fuit mortuo Boleslao Cho:
bri Regi Polonie viru, qdqd exercitu bellicosissimo, qui de Polonia ois Re:
gi de se ogenie meritu testaretur, annu integru dolori concessit. Et ita luxit Re:
gi ogenitu: ut eromero tesse nec conuiuia ulla illo anno celebrarent, nec cul:
torib. tesse, quisqm e nobilitate sexui uriusq uteret. Alatu uero ad
re Oratoris tessere, si dolor suscipian ab hiis cu manifesta amissi, publici
confessione de morte eig qi luget. Considerada et illud e si forte publico conuiu
ornamenti aliqd sensibus accesse; si coronet frequens ad funeris celebritate co:
mitanda io. videlu prudentia qui fama ex morte illig promanauit, quid Hercules
hostes.

hoſtes ex ea egerint: nullū ēm ꝑ se ꝓ luculentiꝰ teſtimoniū ꝙ hoſtiū, ꝙd ex voluntate ipſorū indagari ſolet. Tuabūt ꝓterea et alias circūſtantias reſpicere diligenter, de fauore huāc in liberos dicā familiæ, comitēq; promptū ab aliquo ſuſpectū patrocinium. Prodeſſe quoq; ſedulo videre ac aliquā poſſe cuiq; nomine demortui laudi eiꝰ ſubſeruiens ꝙd fere maximè in nominib. ad Deū conuertib. quālia illa Theodo: quaſi Dei dona, Theogē: quaſi Dei amans. Cæterū diligenter cauendū, ne hæ eleuationes ſint puerile et ſine acumine. Hinc quoq; pereinde illa nomina, quæ cribui ſolēt populo conferuare ob inſignes aliquas virtutes: Sic Boleslaꝰ primꝰ Poloniæ Rex Chobri id eſt acer in bello à Rutenis dictꝰ ē. Sic alter Boleslaꝰ Sanctꝰ Hedwigis Marcus, quidā ꝙ à Polonis ob mores caſtos vocatꝰ. Addūt laudib. Perſonarū mulieū ornamenti cōparationes, ſi ſine odio cōparēt, ꝙd fere ſi in eorū qē viuunt, aut qī proximè mortui ſūt, ad cōparandū exempla ſumātur, neq; talia aſſerant, quæ viſu poſſit mouēre ꝙm obtrectationē pariāt, quod fit cum leuium hominum vel illaſorum falſa aſtumantur magis, quam illa Perſona cuius laus inſeritur, pariatur. Hæc de laudibus perſonarū dicta ſufficiant, illud unum monere non ſinquam tales offerri laudandos Oratori, qui turpibus vitiis tota vita notari ſunt. In ſumū igitur laude eius poſſimum occurrunt modi. Primꝰ eſt ſi vita turpis honeſto exitu terminata ſit, hinc de omnis laus deſumatur, dicatur noxam ſolam poſſe æqua maximè diſtas bonis pīs colligi poſſe, ꝙd ſi huic modo ob noxam turpem locus non ſit, videat Orator num virtutes aliquā in vita eiꝰ ſuerunt, quibus obrutæ vitiorum enormitatem. Hæc quidem vel recitando vel excusando, illa ampliſicando. Demūm ſi nonꝰ ſic conſeſſere poſſit, perſonam pro perſona ſumat, aut certē in communi eius familiā eſſe qua orcum duxit, laudem aſſeruat. Iam quod ad-

tinet

ciner ad enarrationē eorum locorum, quos in personis laudandis dixi
observari solere, hos quos in partis facis laudatores ponit. Cic. Prim
esse cum gradus servatur temporis, cum patria et Parentes recensentur,
deinde educatio, studia, Praeceptores, tum adolescentia, iuventus, deus
virilis, senectus, conferendo fluxu orationis percurrunteur. Sed hic mo:
dus nisi sit sententiis, schematis, figuris, respergatur multum lan:
guescit, facileq; movet Audientib. fastidium. Quus Cum Orator scatur
laudis quidam genera ad quae certam viam referat, de si quis in lau:
des boni viri excursurus, omnem orationis seriem ad
piectatem in Deum, ad pietatem erga Parentes et sanguine iunctos, de:
inde ad pietatem in omnem patriam. Hunc modum seruat Cicero in
Pompeio laudando, Cum Imperatoris virtutes in quatuor genera par:
tiri e; in scientia videlicet rei militaris, in virtute, in auctoritate,
felicitate, ad eas oēs ipsius laudes deduxit. Tertio Cum minera quā
colligens Orator, aliis laudes personarū auspicatur, deinde seorsim et quodā
modo per gradus ad maiora, et deinde ad maxima descendit. Quarto Si
conferantur tertio, ut à maximis Oratio incipere in laude definit mino:
rum, hic in eo iudicio ā adeo congruus Oratori e: Auditorū em plerūq;
animi, cum publicarū aliqd acceperint, aliqd eo amplius expectant, quod si
leviora et nullis similia, in fine proferantur, subito elanguescāt, nisi
forte illa quae sunt maxima, aliqd ex circumstantiis habeat admirationis.
Quinto Cum inaequali varietate res misceantur, ita ut modo magna, mo:
do leviora deprehendantur, qui modus ipsa varietate quae ex se parit oble:
ctationē, commendationē meretur. Sexto Recensio e prima, qi laudes
personarū in Piramides, lauros, fores, coronas, et schemata efformāt, illi

commode

comodi fiat, pariq; grau, si cotera cuncta redolet, et nouitate proposita
eradicatione redolet odiosam. Quæstio 5. Quæ adhibenda sint in lau-
de factorum rerumq; laus factorum in laude personarum sæpe fere adhiberi
maxime si quis laudet ab iis quæ cum dicta fuere cognata, facilitatis
tamen maiores gratia breuitem hanc in specie accipiemus. Species igitur primo
magna laude forcium, si virtutes splendore in se habeant, si prudenter, si
iuste, fortiter peracta fiant, si a casu, non temere, neq; audacter imode-
rate, perpetrata: Deinde si fiant cum honestate vel priuata personæ
vel publicæ patriæ conditæ (quæ præstantissima lex est) si veilitas exi-
lis vel ad unum solum, vel ad pauci speciem promanarit, si facilitate in
eis faciendis habuerit is, ad quem veluti auctore referatur, a quo ea sint fa-
cta facile, cum omnes viri in arduo sint positi, et id difficile quod pulchrum
sed quæ ipse usu illorum frequenti et assiduo in illis exercitatione sua
assecutus sit, ne ei facillima esset, quæ cæteri ob maximam difficultatem
refugerent, difficultas porro in factis huiusmodi amplificationis amplifi-
tatem afferre cæpit, solet cetera maxime ea hæc ab aliis facta admirari,
quæ ipsi, quia ea difficilia opinantur, neq; aggredi quidem audent, et ea illa
ratio facti, cum laude perpetrandi, a mala ne in eo circumscriptis vul-
gato versu. Quis quid ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando, comprehensa
sensim singula expendat, et prout res patitur, amplificationib. debito exor-
nent, res quæ nec personæ sunt, nec factæ, ad 2. reuocari genera: aut enim
Bruta animalia, aut cætera sensu experta, Bruta animalia laudari so-
let ab indicijs sibi docilibus, a magnanimitate, cuius quanda præseferat
speciem equi a cursu et generositate, vulpes a calliditate, simia ab imi-
tandi facilitate, apes et formicæ a labore, elephantes a quadam ui
imaginaria una, qua propius ad intellectum hanc accedunt, vigore cæca sensu
quo præcellunt cæteris immanitate. lynces a uisu, canes et aues odoratu, cornua et boues teste Plinio
ab auditu

ab auditu. Mea quidem Sententia tanto dogma maiori laude bruta animalia censenda sunt quantoplus utilitatis hominj afferunt cum hoc fine a naturâ ipsis opifice nata producta

QVAESTIO VI

De Orationibus in Genere

Demonstrativo

Cum materia Orationum huius Generis sit laus et vituperatio Personarum Factorum et Rerum ad orationes hui referuntur, quibus in hoc regno Laudari aliquid vel vituperari solet, Sunt autem hæ in specie præcipuæ, Salutationes, Gratulationes, Funebres Orationes, Nuptiales, Genethliacæ, Gratiarum actoriæ, Valedictoriæ, et his similes in quibus sola delectatio pro fine quæritur. de quibus est agendum.

SECTIO I

Præcepta Salutandi quempiam

Hac Oratione usi solent, ii qui ad se hospites venientes comitate maximâ solent excipere, quæ consuetudo ista inde a Romanis Græcis, & quibusvis aliis politis nationibus fluxit et in nostra Reipub: Polona maxime, inter cives nobiles tam frequens est, ut ille a maioribus suis desciuisse videatur, qui in hoc genere sit illiberalis.

Tres enim

Tres eius sunt partes reliqua Exordium confirmatio conclusio.

Exordium Varie posset corpi vel enim Gratulationem vel suam vel aliorum significabit ex eius aduentu causas huius letitie attingens. vt quod summopere expetitus fuit, eius aduentus, quod sit coniunctus tum vtilitate, communi, aut quod sibi, plurimum omnibusq; aliis ornamenti eo accessit. Poterit etiam oriri a comparatione alicuius ex antiquitatis memoratis excerpta, qualis illa est quod ea Arcadia victoria, Octauiani Augusti, inter cetera letitie signa, duo cerei dicati fuerint, quorum alter pronunciaret. Auc Cesar victor. Imperator. Alter Aue victor imperator octauiani. Et illa ea Valerii Lib. II. Capite 5. quod Publium Scipionem Africanum, in Liternina villa manentem plurimi prædonum conuenerint, eo tantum nomine vt tantum virum possent videre, cuius dexteram cupide diuq; exosculati, positis ante vestibulum domus illius muneribus, quæ aliis offerri solebant lacti recesserant. Et quod Diuus Hieronymus habet. De Gaditanis populis qui fama Lyrici Historici, ab ipsis Gadibus Romam venerant. eâ tantum de causa vt virum antiquitatis memoriâ pollentem intuerentur.

Confirmatio Letitiam illam conceptam ex aduentu hospitis Laude ipsius exornabit, quod vir tanta dignitate illustris, tam splendida ortus familia in Rp magistratu positus, tam bene de patria meritus, aduentu

suo.

suo omnes recrearit. Quo loco res illius prædare gestas inspicies, maxime eas, quæ vel ad totam Rᵖᵐ spectant, vel eorum quibus excerpitur concesserunt, qui etiam confirmationi regeten suppeditabunt, Se omnes eorum circumstantias ab Oratore conscribentur, vt quod sint imperes ejusdem, quod ab omnibus affecti beneficijs quod illius curæ et patrocinio commissi, quæ omnia aptis apertisq; locis possent illustrari. Denique etiam personæ Oratoris, ipsius pdecit non pœnum, huic parti Orationis deservire, si rerum sensum cum Latina communi congruere explicet vel si illam salutandi provinciam, tantum valeat rerum, a cæteris sibi blatam gratuletur. Illud in hac re eligendis exornatiuis Epidictricis observandum Orationibus ne Orator, vel adeo in laude exubescat, et affectatoris, non Oratoris personam sustinere videatur, Quod alexandrum magnum Lucerunt Athenienses nam cum illum post homines natos Ignauissimum et sceleratissimum Eo Phrygiam Asiæ urbem veniendum Patrem Liberum, id est Bacchum apellassent, Dionysium salutasse ac prædicasse hoc Minervam, suam, illi se in coniugium despondere velle dixissent, eamq; vt duceret rogasset, duetrecum se requisissimis illecebris, carnifex proponit, sed simul ab eis dotis nomine pœnam mille talenta exegit.

Conclusio. In quo videndo Orator omnes homines tanta humanitate, pluribus illi esse devinctos, proinde nunquam huius beneficij memoriam deposituros, sed illud omni genere obsequij rependendum observaturos.

Deus dixit

SECTIO II

Præcepta ad Salutationem Respondendi

Eadem partibus hæc Oratio quod superiore constare solet, in cuius exordio si respondens a quibus excipitur inferiores sibi dignitate viderit, dicet gratissimum sibi esse illud hospitalitatis officium, animum suum semper in eos benevolum et propensum fuisse declarabit. Quod si in eorum causa venerit, gratulabitur sibi, quod in eos aliquid beneficij conferre possit, a quibus tanto studio exceptus est. Si vero superiores ei fuerint, vehementer se mirari dicet quod tales honores, tantum in se honoris, contulerint, illos haud dignum se fuisse, pro sua modestia declarabit.

Confirmatis duabus postissimum constabit partibus in altera laudes in se congestas a salutantibus modeste extenuabit. sua in illos merita, aut nulla esse asserens, aut valde exigua, quod quoniam tantopere ab ipsis extollantur, pro bello se intelligere, quod ex illorum animo benevolo id provenerat, id q sententijs aptis, et apophthegmatis id comparabit. Altera parte eorum ipsorum a quibus exceptus est, deprædicabit. virtutes maxime vero hospitalitatem, exqua se de alijs optimam omnibus sumpsisse asseret.

In cæteris idem.

In conclusione testabimur illorum benevolentiam perpetuâ sui cultuum memoriâ et si à præstantioribus salutatus sit dicat se affectuum obsequijs suis vt omnes accepti beneficijs gratum se agnoscendo

MODVS

Salutandi quempiam per similia.

Vt oriente sole omnia animalia resipiscunt aues cecinunt flores aperiuntur ita ex eius hospitis aduentu lætandum est omnibus hominibus cuius dignitas splendorem in aduentu ferat omnibus.

1 Filij lætari solent cum absentis aliquando temporis parentes redeunt eodem omnes animo in aduentu virorum Principum esse debent qui Patriæ Parentes ob eius gubernationem censeri debent.

Causa lætitiæ ex aduentu hospitis.

Præter ritus in salutando hæc prima quod cum etiam absentes possimus virtutem amemus non possumus non lætari cum præsentes virtutem amamus. Quam bonum amatum magnam parit voluntatem absentium.

2 Dat Quod nos ab his amari credamus qui nos viuis sunt multum vos oret, lætitiâ amor erga nos virorum Bonorum et de Rpublica meritorum.

3 tia Quia habemus eos præsentes quorum exemplo ad virtutes et de Rpublica bene merendum incitemur.

Apud Regnata.

APOPHTEGMATA

1 Romani effundebantur cum summa lætitia in ouium eorum Imperatorū
gratulationibus cum triumpho redibant in urbem, at longe potior est
eis declarandæ lætitiæ occasio qui excipiunt Reipu: ciues qui malis affe-
ctibus profligatis virtutem reluent ornamentis et quasi triumphant
de subiectis suo animo prauis cupiditatibus

2 Apud Persum nulli licebat suos reges salutare quin munus simul offerent
at multo id rem præstantiorem faciunt qui suos animos venienti Reipu:
benefactis offerunt.

3 Taxiles unus e Regibus Indiæ magno occurrens Alexandro, Primo te in-
quit, non ad prælium aut bellum, sed alium certamen, si inferre es a no-
bis beneficium accipe si superior nobis benefacito. est qui inquit, et hoc
ipsum nobis certandum est uter, alterum benefaciendo, superet, quem
humanissime complexus non solum non spoliauit ditione sed etiam auxit
magis

4 Celeres, cum hospites inuitabant, hospitis prora eis affatim apponebant.

5 Adrianus Imperator Rom: in colloquiis etiam humillimorum more plebeat
ciuilis, cum detestari nolebat qui illum reducere volebant ab hac huma-
nitate dicentes Principis maiestatem cum his seruandam.

SENTENTIÆ

Illius denig magnitudo et stabilis et fundata est, quo prædente non tanquam malum et noxium animal e cubilibus prodibunt omnes diffugiunt, sed vt ad clarum et benefícum sidus aduolant.

Non alio modo populus suum rectorem intuetur, quam si diuinorum talem, videndi sui potestatem faciant,

MODVS
Respondendi Salutationi per Similia

Apes in quorum alueos suscipiuntur, eis in remunerationem humanitatis, fructus laborum suorum offerunt, idem animalibus ed debet, quorum aduentus humaniter excipitur. vt omni genere beneficiorum illam comitatem remunerari allaborent.

Dissimilitudo.

Prædones pyratæ, ipsi illam vrbem, quam prædarum, suarum vastatricem delegerunt, tutam a sua depraedatione seruant, eiusq; vtilitati student, quanto magis decet eos qui humanitate sunt perfecti, eorum vtilitati seruire, a quibus magna lætitia excipiuntur.

APOPHTEGMATA.

Alexander Magnus prædicare solebat, a nullo se vnquam victum beneficio.

Cardinal Lec.

Croesus Rex Lydorum, cum audiret, legatos suos quos Delphos
miserat, comitem ab Alcmeone, Atheniensi ausectos fuisse, homi-
nem accersunt, sibi is adhaeret, tanto cum donauit auro quantum
semel suis corpore ferre posset.

SENTENTIÆ.

In referenda gratia debemus imitari agros fertiles qui multo plus
afferunt, quam acceperunt,
Efficax beneficentiam nec vllum tam immansuetum animal est quod
non cura mitiget, et in amorem sui vertat,
Non est opus tempore de die memoriam beneficii definiri improbis
est, qui beneficium sumere scit reddere nescit.

PRECEPTA
GRATVLATIONIS.

Huius Orationis officium est, prosperam et recte affluentem fortu-
nam gratulari, siue in bonis animi siue in bonis corporis siue in bo-
nis fortunæ vti honoribus, officiis, magistratibus, victoriis &c.

Exordium huius Orationis varie conficitur, Si enim Orator
sit is, qui aliquo modo ad illum spectet cui res ex animi voto cessit, vti ad
Canonicus ratione Episcopi, dignitatis victus, primum inauguationem illi
gratulando aut Nobilis Palatinorum Castellani Capitaneo, In exordio di-
cet, se dubitare cur nam plus ex ea re gratulari debeat sibi ne, qui per-
spiciat, quantum ad eum omnesq; alios, eiusdem ordinis ex illo honore
tali pesoni?

tali persona collato sit proventurum commodi aut splendoris reipublicæ, an-
ci cui honos ille delatus est, quem, non est dubium maximum subisse fructum
sub veritatis tam luculento testimonio de eius meritis testimonij. Atq; hoc e-
rordium faceret statim accessum ad confirmationem, in qua Orator ostendere
grave ed illud testimonium, propter tantum honorem ipsum delatum.
2 Dus modus Exordii si dicat Orator cum omnes viri boni libenter videant,
virtutem digno honore decorari primo nullum esse ex bonis Reipu: Politica a-
ut Ecclesiastica Civibus qui non laetentur ei præmia hoc honorem detrigisse.
cuius virtutes essent perspectæ omnibus.
3 Dus si dicat Orator tantum ed omnium ex honore illi delato lætitiam et
non minus ipsi quam omnibus aliis gratulandum esse. Posset quoq; a sen-
tentia aliqua aut apophthegmate exordiri.

In Confirmatione. 3 primam præstabit Orator, exponet quæ
et quanta sit illa dignitas, quam gratulatur, quantum inde Reipu: bonum com-
modi subsidii et quantum ex ea honoris, in omnes redundet. Deinde ostet
omnem adulationis aleam ostendet virtutis et meritis eius in Reipu: vere
collatæ illam dignitatem, quæ breviter commemorabit, eta ipsa multo ma-
gis debere affirmabit, poterit etiam circumstantias temporis et
loci considerare, multum enim refert si tempore Reipu: turbulento aut
pacato acceperit eam dignitatem. gaudium vero tempus declarabit cum
non per factiones et tumultus seditiosorum sed per assensum omnium
ordinum omnium honoris locum conscendisse. Qui locus si diligentius

examinetur.

examinetur, faciet non nihil ad propositum. nam velis erit, in quo multa
ingruunt, Reipu. pericula qualis est Podolia Russia et aliæ hosti adiacentes
regiones, vel certe in quo multa sint explicanda Reipu negotia quod vt eorum
suppeditabit materiæ amplificationem. Deinq; et familiam eius considerare, e re
Oratoris erit. nam et ortum esse nobili loco ac multis viris, de Repu. meritis est
magnæ laudis, ac splendor eius virtute augeatur, et maiores habeat nullâ cele-
bri laude, insigne, meretur gloriam, Si vero per se ipsum illustrauerit. Extre-
ma Confirmationis parte si Orator magnus fuerit auctoritatis poterit mode-
ste adhortari, eum cui gratulatur, vt meminerit quid ei provinciæ, quid
laboris quid officii a Repu. fuerit impositum, itaq; se gerat, vt omnium
de se, expectationi et spei concepta respondeat; Si vero Orator non fue-
rit, ea auctoritate, idem quidem sed alia ratione, perfabit. Non enim ipse
palam hortabitur, sed dicet Respu. multis agitatam tempestatibus, spe-
rasse se eius consilio optatam tranquillitatem, assecutuam, pluri-
mumq; sibi de eius prudentia et virtute pollicebatur, quin et subiectos e-
ius fidei multum laetari dicet, quod talem nacti sint, per quem omnia
prospera, obtenturos se arbitrentur.

Concludet. Optando vt quem honoris Dei cum omnibus bene pre-
cantibus, consecutus, eum summo numine, bene vertente prospere, et cum
Reipublicæ bonorum omnium summa approbatione teneat.

Præcepta

PRÆCEPTA
RESPONDENDI AD ORATIONEM LAUDATORIAM.

Rationi Gratulatoriæ qui respondet, in Exordio multum se lætari declarabit, de tanto gratulantis studio, aut cognoscere se ea illa gratulatione, quantum habeant animi in bono Reipu: promovendo qui se ad illud genus, honoris nunc primum ascendentem, consenserit tanto innixa gaudio demonstrabit; aut certe magnam sibi felicitudinem, delatæ dignitatis incussisse pavorem dicet, quam tanto omnium studio sibi delatam videt, existimare enim se in quo privatâ industriâ fere cum dignitate non possit, multo rum benevolentia deinceps facilius esse laturum; aut certe excusnet suum animum quod tempore illum honorem, tantæ rerum gerendarum cupiditate, nec illum unquam desideraverit.

In confirmatione. Dicet fore se dignitatis quam adeptus est, amplitudinem laborum, magnitudine, variis periculis et difficultatibus obligatam quæ summam vigilantiam et sedulitatem requirant.

Itaq; nisi Reipu: cui nati sumus aliud amor suasisset, privatam se vitam nunquam desertarum fuisse quæ his omnibus libera est, et tranquillitatis, atq; plurimum habet: scivisse hæc multos olim principes ac primo

et Graec.

et honores oblato refugisse et quantum in illis erat, onera palam ostendisse eorum nunquam se fuisse susceturum, nisi Reipu: salus et amor civium illud monuisset. Quæ loca licebit commode exercere in veterum sententias apophthegmata, & similitudines. Ad hæc merita sua respondens" dixit se exiguæ, illumq; honorem non tantum suæ virtuti, et meritis quam auctoris beneficentiæ referendum esse: vices benigq; suas illi onera impares expendo, proinde rogabit vt ii qui talem honorē sibi gratulati sunt iuuent se in illo onere recte obeundo.

In Conclusione curatum se pro viribus præstiturum, vt expectationi, omnium respondeat, talemq; se exhibeat in hoc posito qualem ipse in ea dignitate libenter videre privatus, & omnem suum studium gratulantibus offerat.

MODVS

GRATVLANDI PER SIMILIA &c.

In palestra primus iis locus tribuitur et qui robustissimi et qui in exercitationibus exercitatissimi sunt. ita in Repub: et qui virtutum laudi constantissimi et in earum exercitationibus versatissimi horæ cæteris præire debent: Etiam qui qui generosiores sunt et forma corporis et dignitate cæteris antecellunt, nobilioribus fœcundis destinatæ sessoribus quanto maius debet, vt ii qui virtute et meritis in Repu: alios præcellunt, nobiliores Reipub: portas administrandas conferantur.

3 Item ago

Fabius.

3 ~~Fabius~~ in bellis et conflictu cum hoste honorum suggerit remedia coronas inuenit, armillas elaborauit et cætera insignia affixit cui non similia spero ornamenta honorum in Repub. qui prudentia et cæterarum virtutum flore insignibus nam, vt fabricatione recte pedibus administrantur, ita cæteris virtutibus Reip: consulitur.

APOPHTEGMATA

Antisthenes qui situs quid sit exilium ciuitatibus prædicebat, Quando in eis ingruit neq; bonorum neq; malorum discrimen sentiens eam Rempub: conseruare non posse vbi nec honor virtuti esset, nec præmia scelerum lacerat.

2 Marcus Cato dicebat, vbi tinctores cum potissimum panno coloris inuenerunt, quo videre homines maxime delectari ita iuuentus ad ea præcipue studia incumbit quibus populus defert honores, haud enim non plurimum alij artes sectantur virtutem.

3 Dem ajebat qui virtutem honore suo fraudarent, eos ipsam virtutem a virtute auferre.

4 Cyrrus Persarum Rex cum Crœsum Lydorum Regem regno exuisset, eum tamen ob prudentiam in consilendo summo honore coluit. et maximis affecit honoribus.

5 Demetrius Phalereus cum statuas Atheniensis demolirentur, atq; hæ ille auspicaret, atq; inquit virtutem non posse demoliri cui statuas posuerunt.

Adrianus

6 Adrianus Imperator, solpe dicebat se Rempu: gestuum et scirem Rempu: populi esse, non meam Rem talem se gessisse ut dignitate ageret, qualem sibi optasset privatus.

7 Tyberius Imperator primam et se, Patres et sepe alias Patres bonum et salutarem Principem quem vos tanta et tam libera potestate instruxistis Senatui semper servire debere, ut universis civibus sepe ac plerumq; etiam singulis negare id ne deceret posset.

8 Rudolphus Imperator Austriacus cum removere suos Satellites vellet quosdam aspexisset, per Deum rogavit finite homines ad me venire, non enim ideo ad imperium sum vocatus ut in area inclusus esset Lyp: in Mon. Pol.

9 Rome erant Duo templa alterum honoris virtutis alterum, ita constructa ut in templum honoris per templum virtutis esset ingrediendum.

10 Tyttacus Mitilenæus eam putat Rempu: optimam fore, in qua non liceret malis gerere magistratum. Anacharsis illa in qua cum reliqua omnia æqualia haberentur virtuti tamen prima vita detentoribus daretur Plut.

11 Bias Prienensis inter alias leges hanc statuerat, ut nemo populi gubernator constitueretur, nisi cunctis Populi suffragiis tanquam virtuosus, fuerit approbatus nunquam enim ei recte parabitur qui impositus ab omnibus habetur.

SENTENTIÆ.

Quæ est dignitas propria virtuti quam protinus in eos quibus fuerit adjuncta transfundit Boetius.

2 Vbi hon.

2 Vbi honos publice non est, ibi gloriæ cupiditas esse non potest Cicero.

3 Is proprie mihi et plus honoris videtur, quem quis non ex commendatione nec per alterius calamitatem est assecutus Cic.

4 Ibi sunt præmia honoris, ubi sunt merita virtutis. Summus

5 Si quis de contentione Principatus laboret, quod nulla esse debet, Antistrine fiat si virtus cum virtute contendit, ut enim cursus auem sit in viris fortibus virtus virtute superatur. Cic

6 Summa felicitas erat gentium in quibus non præerat potentior proximus Liv.

7 Felicitas illa est atq; unica virtus Juvenalis.

8 Res domus, nec Respu: ratione quadam ac disciplina designata videtur, si in ea nec recte factis præmia nec malis peccatis supplicia exibant. Cic

9 Si Contentio quædam et comparatio fiat, quibus plurimum tribuendum sit Officii Principes sunt patriæ et parentes, quorum beneficiis maxime obligati sumus. Cicero.

MODVS

RESPONDENDI PER SIMILIA AD RATIOCINATIONEM.

1 Constantius Imperatores successione prioris diariorum nihilum, quod eorum fortitudine, facilioremq; sibi arbitrentur, victoriam Romanam, cædem hostium in dignitatem aliquam electi esse debent, cum certum plurimum

illum ubi

illum sibi gratulari honorem gratulando eum et animum beneuolentiam demonstrant, et subridium honoris eius sprendis onerebus pollicere videntur.

7 Cum equi multo auro et splendidis peristromatis ornantur simul onere non parum exiguo onerantur, eadem possunt et curatis illorum, quibus Reipu. dignitates a ligula offeruntur, simul enim cum illo honoris splendore ingentes in se recipiunt curas.

8 Honor est in nauis esse Nauarchum et quantis honoris est expeditus periculis, eadem vrs illorum est, qui ad clauum Reipu. presidentes eius communitati prospicere tenentur.

ANTIQVITATES

1 Themistocles Neocris filius audiens quodam ambire magistratu, si mihi (inquit) duas ostenderes vias, quarum vna ad forum altera ad tribunal duceret, multo libentius ingrederer eam, quae ad forum tenderet. Elianus

2 Germanicus pater Caligulae cum a militibus imperator contra Tyberium nominatus esset, post Augusti mortem, pluribus verbis rem publicam excusauit, quibus cum nihil apud milites proficeret, quorum disiunxit sibi ipsi manus illaturus nisi se ea dignitate liberauerit, et sic cum posset nolentium adipisci Principatum noluit.

4 Vespasianus.

3 Corgranius Senex Afferanus, cum a milibus Augustus salutatus esset, Senex fessus e grabato pregens imperium oblatum detrectauit humi prorectus supplicando tandem minis complexus rem suscepit.

4 Vespasianus morbo pressus, cum a medicis increparetur, qui rectum quidem a pregendis negotiis ibi tempus haberet, Imperatorem non stantem deberi respondit.

5 Cuidam Pedano dicentibus quos pauum meos Imperatoria maiestas omnes esse, expertus respondit, Talem me prestabo Imperatore priuatis qualis ipse optare priuatus.

6 Pericles quidem dux creatus est, chlamidem induens dicebat, Attende Pericles te gestarum imperium in liberos, in fratres in ciues sentientes.

7 Xenophon cum ei imperium Persarum offeretur, ab omnibus exercitu, suscipere illud nulla ratione voluit, reputans secum quantum periculorum et difficultatis vehierent secum imperia.

8 Plotinia Traiani Imperatoris uxor, cum post mariti electionem primum in Cappadociam iret, nullius ei imperii felicitatem precabatur, tanti adhuc in gradibus comitata ad populum inquit, talis huic imperio qualem me exire cupio.

9 Vespasianus Imperator tam diu imperium suscipere noluit, priuata vita securitatem anteponens, clarioris fortune periculis donec eiectum suis gladiis pugnam inuasorum, nisi annuere euidentibus.

10 Antigonus Rex vetule cuidam felicitatem suam miranti respondit, si nosses o Mater, quanta quotq; mala hoc regni fastigium secum trahat, nostram illud quidem ne e limo tolleres sane dignareris.

11 Philippus Rex Macedonis opportunus loco castra ponturus cum audiret ibi proluuies non esse alimenta. Qualis Dii boni vita nostra (inquit) et qui etiam ad asinorum commoda cogimur omnia dispensare plutarchus.

SENTENTIÆ

Neronis.

1 Honorum et onerum inmunerabilium vectus est Scipio filius principatum petit.

2 Honor in exordiis lætus est. Achiæ animos laborum actus inquid tuæ gymnastus.

3 Prætatim cum gloria vincere quam regnum regere cum periculo reddit.

4 Aurea cum sunt tecta jacentem regilesq; trahet purpurea nortes. Hor.

CAUSÆ CUR HONORES GRAVES LABORIOSI SINT.

RATIO 1 Quia se debent omnium moribus accommodare tesseræ Philippi Oratiorum mortales quam magnum est personam in Republica tueri Principis qui non animis solum debet sed etiam oculis servire Curium.

2 Quia exempla Principum sequuntur alii in vitamq; partem. Honestum malitantum est Principis peccare quantum malum in se est peccare malum quantum illud quod permultis etiam imitatoribus exitium? Nam licet in republica quidvis mutatis temporibus in Principibus exiderit, eadem in populo semper tamen de lege Hinc Alphonsus Rex Aragoniæ et Neapolis aliquando dixit se herbas quasdam ad alios mores in populo ab moribus Principum verti.

3 Quia omnibus laborare debent Judandum enim est iis qui magistratum gerunt pro commodo communi subeundi inimicitias, adeundi sæpe pro Republica periculum cum multis audacibus improbis nonnunquam etiam cum potentibus dimicandum.

4 Quia non solum præsentia videre debent, sed etiam futura est boni Magistratus non solum videre quid agatur verum etiam posse videre quid futurum sit Cic.

5 Quia multi adeunt Principes multi de iis conqueruntur. Hinc Seneca in Thebaide simulista perit Deus omnium et regnum. Inter alia animalia maxime homo et moribus varius et voluntate diversus in Rectores suos magis quam reliqui in Pastores insurgit

6 Quia multis calumniis appetuntur, etiam maxima vitia illius errorum calumniis appetuntur.

Præcepta.

PRÆCEPTA ORATIONVM FVNEBRIVM

Huiusmodi Orationes alias a facundis Oratoribus ab Ecclesiasticis alias haberi solere mihi in presens de prioribus est duplex propositum posteriores sub finem si tempus patietur attingere, de priorum notandi et variorum ordinum homines et variis in vita prefunctos officiis huiusmodi Orationibus celebrari solere, itaq; in eundum erit sedulo Oratori quo in unicuiusq; laudem effloreat posit. Nam si Rex Dux aut Princeps aliquis laudandus occurreret, considerabit personæ maiestatem in propagandis regni finibus felicitatem in obtinendis victoriis perpetuam atq; lenem fortunam, prudentiam in subiectis sui imperii gubernandis et in prospiciendo bonis ipsorum providentiam simul in colendo, cum vicinis nationibus fœdere cæteraq; virtutes, vbi clementiam, sapientiam, fortitudinem in benefaciendo munificentiam in fundandis sacris ædibus vel pauperum comibus libertatem in tuenda et propaganda religione sedulitatem, fortunæ variam vicissitudinem: a quo et hilari semper exceptam animo et in quo genus alia maxime gaudet morte animitta facund.

Sivord.

Si vero Nobilis laudandus sit, antiquitas familiæ consideranda insignia generis quam late pateant, et cum quibus coniuncta sint honores in ea familia viris virtute perclaris, et patriæ conservandæ viribus delati amicitiæ affinitates & alia.

In juvene militis considerandum tempus militiæ obedientia erga Ducem militarium incommodorum perennis tolerantia a voluptate rapinis iniuriis ferendis atq; iniustis exactionibus continentia amor in Patriam honores in militiam vulnera præsertim adverso corpore excepta ardor in conflictu cum hostibus varia quibus interfuit genera præliorum laus aut munera collata ab Imperatoribus & alia huiusmodi.

Laudes viri docti poterunt ex varia eruditione sumi maxime eius generis in quo excellunt, vti Oratoris ab ubertate in dicendo, flexibilitate ac facilitate ad persuadendum et similibus.

In Ecclesiasticis hæc laudantur, studium cultus Divini propagandi incommoda in salute animarum comissarum promouenda pietas, et in Clero assiduitas in dispensandis bonis Ecclesiasticis citra alearum consciæntiæ magna cautio &c

Tales porro Orationes bifariam diuidi possunt. In Exordium sui vbi

y bene

Lybrus nam preter illos perrumgatos modos quibus Crato vel
suum dolorem ex morte occisi vel eius coaratorum vel omnium
prorsus declarat vel abiis circumstantiis loci temporis et persona-
rum oriri potest talis Cratio principium habere et collocationem
temporum. Sententiarum vel opinionum de morte qua aliquando sunt
a Philosophis pertractate ita tamen vt ex collocatione talium opinionum
aliquis ad propositam materiam accommodetur, vt si dicas magnam o-
lim controversiam inter Philosophos fuisse bonumne an malum aliquod
sit mors et rationibus eorum in vtramque partem rationibus ipse tuam
adferas, dicasque mortem eo nomine ed bonam quod omnis iniurie finem
adferat quo honori et gloriae bonorum seruit et quod post mortem tute et re-
cte hines laudari possunt cum bene dicas Vale.

Aegidius Beatus

Ante obitum nemo supremaque funera debet.

Preterea quod vt maxime quod sit alicuius virtutibus insignis non constet
tamen an illis in virtutibus sit constanter perseueraturus. Mors vltima
affert verum et solidum testimonium pietatis humilis et illa est Controuersia
Legendare.

Lugendane, sit mors vita functi nec ne quæ pertractata, ratiõnibus
in vtramq; partem allatis vti Confirmatione posset Orator alte-
rum ad probandum assumere vel lugendam eẽ mortem eius quẽ
assumpsit laudandum eo quod exemplar virtutum subeundarumq; fortunarum sibi
ex eius morte multi amiserint vel non lugendam, eo quod pro merito mala virtu-
tem sequuta acceperit, benevolentia omnium de ipso testimonio et crebris laudibus.
vel quod vivat in omnium memoria et nunquam nomen eius sit interiturum.
Posset quoq; hoc confici Exordium ita vt Orator dicat eorum, mortem eẽ deplorã-
dam qui ita vixerunt, vt simul cum vita eorum sit sublata memoria Eorum vero
cuius funus celebratur, ita degisse vt nunquam e animis hominum
recidat. Posset denique ab alio apophtegmate vel similitudine vel sententia vete-
rum duci hoc Exordium.

In Confirmatione Primo quidem excurret Orator in laudes vitæ functi quæ tũ
ex initio huius sectionis tum ex genere Demonstrativo de quo superius dictũ
est, petendæ. Illud tamen caveat, ne Historicum magis in huiusmodi lau-
dibus percensendis agat, quam Oratorem quod ne fiat adhibebit sententias
aliquas, rei illustrandæ idoneas comparationes, similia schemata, pronuncia-
tiones affectibus aptas vti exclamationes leniores prosopopeias, et alia huiusmodi.
Secundo loco habebit consanguineos, eorumq; dolorem sua levabit consolatione.
Ratio autem consolandi haberi poterit, tum ex artificio Epistolæ, consolatoriæ

tum ex casu

tum ex eorum corpus, huius Orationis, Tertio loco aget hospitibus gratias, qui ad extremum illud obsequium convenere postulandum, et amorem illorum deprædicabit, quem ne mors quidem illa infregerit parte.

In conclusione. Gratissimum pollice bitur eorum animum, qui de mortuum aliqua sanguinis conjunctione, conveniunt, pro illo officio ipsis et illi defuncto declarato. Stet interdum respondere ad hanc Orationem, itaq; et respondendi præcepta tradere non grauabor.

PRAECEPTA

RESPONDENDI PRIORI

Exordium igitur, conficiet qui superiori, Orationi respondebit, dicendo nihil ei cum reliquis cæterisq; hospitibus, agantur, gratia id ab eo quos requirere pietatem, christianam, et officium illud quod vulgo præstari, stet mortuo hilari præstet et prompto animo, vel verissimam illam asseret sententiam, bonum non cognosci nisi amissum. agnoscere se id dicet in defuncto, quem tanto dolore videt ab omnibus desiderari, vel communem hanc omnibus cultis nationibus, dicet esse et fuisse consuetudinem corporibus vita functorum in funere adesse. Catholicis vero præter morem cæterarum nationum. a natura insitum ei. Præter causas, alias, quibus ad id officii genus præstandum compellantur, inuenerit, quas inuentas explicabit.

In fine.

In fine autem peatee cætera, ipsas virtutes, vita functi hor desiderare aseret, quos initio statim confirmationis laudabit, et iis dicet affectum fuisse vt omnes qui illum in vita norent, mirifice illius congressu capterentur, libenter consilia, in rebus dubiis ab eo expetierint optarintq; vt ei vita diuturnia suppetcret. Sed quia huic terminum et vitæ ipsius et suorum, et eos meritos natura moderator, Deus posuerit, animum quem ei superstitem habuerat, etiam nunc magno suo dolore in domicilium significare. Roseit et cognatos illos si a priore vitæ id sit, penitentissime. In conclusione porro rogabit, vt hæc obsequia coopinquis grata sint, suumq; et aliorum animum de posteriora offeret.

SIMILITVDINES.

1 Vt nemo miratur liquefactum quod potuit liquescere, sectum quod erat sectile, exustum quod exustile, ita mirandum non est mortuum esse qui erat mortalis.

2 Vt non est molestè ferendum cum amicos e carcere ad libertatem exire cernimus sic minimè dolendum est cum animus e calamitoso hoc ergastulo corporis euolat ad quietem. Plutarchus

3 Quisq; secum cogitare et cum aliis sedulo commentari debet non etiam contemnendam esse, sed quæ virtute maximè administratur, neq; enim qui pluribus fidibus cecinit aut diu nauigauit in laudem sed qui optime illa fecit

4 Quamis.

4 Quamuis in re priores, partes tribuuntur, non ætati longæ, sed maturitati. nam et inter plantas, est habentur præstantissima quæ pluerimus minimo tempore ferunt fructus.

5 Et inter animalia eos quibus non longo temporis spatio plurimum voluptatis vita nostra peperit, laudantur, sic igitur, et nos vixisse deos arbitremur qui optime vixerunt.

6 Et ædificium idem destruit facillime qui construxit, sic hominem eadem optime quæ conglutinavit dissolvit natura. Cato.

7 Ut segnes pereuntes quid boni, in morte si cum cantu et voluptate moriantur, sic omnibus et bonis et doctis est faciendum. Cicero.

8 Quemadmodum Clepsidra non ultimam stillicidium, exhaurit, sed quidquid ante defluxit, sic ultima hora quâ ea desinimus, non sola mortem facit, sed tota summa. Seneca.

9 Demens est, quem exhaustis multis navigationis incommodis, portum subire piget, stolidus qui cum misso prælio victoriâ a potitus ingemiscit, pari est ut felicitas, qui mortem advenisse dolent, cum ea et portus et victoria nostri et victoriæ publici victoria.

10 Summe imprudens esset viator, qui inter labores itineris lætus, cæpto autem itinere mox lachrimaretur. ita qui invita lætus est morte autem adveniente quæ huius vitæ quies est mortis, merito imprudens censendus est.

APOPHTEGMATA.

1 Thracia meritoria laudem sapientiæ vendicat, quæ ortum hominis lachrimis exequias

exequias celebrat.

2 Plato interrogatus a Socrate quomodo se in vita gesisset, et quomodo in morte esset. Se gesturus, Scito (inquit) Socrates me a iuventute operam dedisse, vt bene viverem, in senectute vt bene moverer; quare cum talis tamq; honesta vita fuerit, nec vita mihi dolor est, nec mors timori erit.

3 Anaxagoras cum absentem nuncium Athenienses audivissent, iam inquit filium natura tulit hanc sententiam atque in illos a cetera in me.

4 Constantinus Imperator, cum Hermis de Persis ad Romanæ magnitudinem rerum, atq; hominum ad officiorum magnificentiam ostendisset. Peteretq; quid de ea sentiret, Hermis respondit. Quanquam inquit ad ipsis opibusq; antecedit alias urbes, tamen sicut in aliis urbibus terrarum locis homines etiam mori videt.

5 Xenophonti sacrificanti cum nunciatum esset, filium in pugna periisse, sertum capiti detraxit et quæsivit, quonammodo accidisset, cumq; respondentur. eum fortiter generoseq; pugnantem occubuisse, exiguo admodum sumpto temporis interuallo. Dum ratione motum animi compescere, rursus imposita corona capiti reliquum sacrificium absoluit, nuntiisq; res pandit. Non vt immortalem aut longevum filium meum redderem a Diis postulavi (cum incertum sit an hæc expediat) sed vt probum et patriæ amantem cuius quidem sum vobis patrem ipse.

6 Valentinus Imperator cum fratrem suum audisset extinctum, virtutem laudatissimam, sine lacrymis recepit. Sciebam inquit fratrem meum esse mortalem.

7 Rubrius Flavius, cum a Nerone defecisset, captivus adductus, et ad mortem damnatus est. Verum cum a lictore admoneretur, vt faciem ceruicem protenderet, Utinam, ait ita tu fortiter feriis.

Sextus Anaxagoras.

8 Anaxagoras cum in exilio agenti nuntiata esset mors filiorum, Sciebam inquit me genuisse mortales.

9 Diogenes lugenti cuidam quod in peregrina terra moriturus esset, Quid lugeo inquit, undecunq; eadem est ad sepulchrum.

10 Bassus dicere solebat, si quid incommodi aut metus morti inesse diceretur, hoc moriendis non mortis esse vitium, mors enim nihil incommodi affert hominibus, sed ab omnibus incommodis, et fortunæ miseræ procellis liberat.

11 Solon Salaminius cum mortem filii defleret, et quidem consolationis loco diceret, atqui nihil proficis, hoc ipsum respondit, defleo quod nihil proficiam.

SYMBOLA MORTIS

1 Ignis violenter extinctus mortis violentæ, sponte vero per nutrimenti defectum splendere desinens mortis naturalis, symbolum est Pierius.

2 Pinus mortis etiam est hieroglyphicum, quod hæc semel excisa nunquam amplius excrescat. hinc est illud quod Cadmus aliquando comitatus dicitur fuisse, Dampsaurus nisi illi auxiliadem, quem periasidis caperant restituerent fore, ut eos veluti pinum excideret, quod dictum cum eis dei esset, aliquem, a grandiore natu cive edocti, hanc arborem semel excisam, nunquam resullulare, auxiliadem ei restituerunt Pierius.

3 Cupressus notius est mortis indicium, quam ut explicari possit. Illud notatu dignum quod refert Pierius Lib. 6 Atticum quendam clare inter scurras fuisse cum arona, e cupresso facta. Severo Imperatori occurrisse. quem cum ille venerit

ueri iratus iussit timens sibi a morte hominem Aethiopem, dixisse, tute fecisti eorum uoluisti iam Deus esto uictor. indeq; paucis post diebus Seuerus mortuus est.

4 Celtiberi dimicaturi cum hostibus gaudio exultabãt, tanquam gloriose et fortiter uita excessuri; lamentabantur, autem morbo labentes quasi turpiter mortem obituri.

LVCTVS VARIA RAtio

APVD ANTIQVOS.

Lycurgus Lacedæmonijs undecim dierum spatio luctum terminauit. Aelian: ab Alex.

Numa filios minores, tot mensibus quod annis uixissent, a parentibus lugeri statuit.

Argiui in mortuorum luctu, albas uestes, aquã a Plutarcho inducbant: et in candido amictu funus a Polluebant. Alex. ab Alex.

Persæ detonsis capitibus coniugum et liberorum laceræ uestes. lugubri-culatu corpora mortuorum efferebant. in funere autem, clarorum uirorum, cumenta quoq; et equos torrebant.

Carthaginenses in funeribus comas et ora lacerabant, et uberа verberabant.

Romanorum matronæ tempore luctus pueriuam auezmq; deponebant, a-lijs uestes induebant.

CAVSA

CAVSÆ PHILOSOPHORVM OB QVAS BONAM. VEL MALAM DICEBANT ESSE MORTEM.

BONAM qui mortem esse dixerunt, 1 MAth. rationem asserebant, quod nos molestiis vitæ liberaret, Hinc Cic. in Tusculan. Amicis mors abduxit non a bonis 2 Dsth. Quod somniarent campos Elisios, in quibus post mortem se quietem esse capturos putabant, quia vero quies bona est, igitur ipsam mortem quæ ad quietem ducebat, bonam esse putabant. 3 JCt M. Illi maxime qui animorum, immortalitatem tenebant, qualis erat Plato et Pythagoras, hanc dicebant, quod homines immortalitate frui, post mortem censerent. 4 JCt M. dicebat Plato. q. animus, a corpore segregatus perfectionem maiorem scientiarum, sit assecutarus.

MALAM. qui dicebant mortem tribus ad hoc rationibus vtebantur, 1 MA. quod animum una cum corpore sentiunt interire, 2 Dst. Quod morte a vitæ præsentis bonis hominem abduci putarent, 3 JCt Quod mortem ipsam doloris acerbitate formidolosam putarent.

SENTENTIÆ.

1 Moriendum est omnibus, omnis miseriæ finis in morte. Cic. Tusc.

2 Nemini exploratum potest ed quomodo corpus sese habeturum sit, non dico ad annum sed ad vesperum. Gr. de fin.

3 Qui mortem non timet, magnum sibi ad vitam profectum comparabit Gr.

4 Commorandi nobis natura diversorium non habitandi dedit. Idem.

5 Mors terribilis iis quorum cum vita ora extinguuntur, non quorum laus emori non potest.

6 Nihil est præcipue cuiquam dolendum in eo quod accidat omnibus.

7 Levat dolorem communis quasi legis et conditionis humanæ recordatio Ds.

8 Ut mori nemo poterit, qui non vixerit, ita nec vivere aliquis potest, qui non sit moriturus.

9 Hunc ipsum diem hodiernum hor temporis momentum, cum morte vivimus.

10 Tale est genus hominum quale genus foliorum, quorum alia decidunt, alia germinate inducitur.

11 Effice tibi mortem cogitatione multa familiarem, ut si ita fors tulerit, possis illi obviam exire.

12 Hominis vita nihil aliud est, quam ad mortem iter.

13 Mortem venientem hilaris nemo excipit nisi quise ad eam diu præparaverit.

14 Labor is est præsens tempus futurum præmiorum.

15 Sicut omnes stellæ quæ ab oriente veniunt, quamvis sunt magnæ celeritatis et, viribus, tendunt tamen ad occasum et ibi secundum circulos diversos, alia citius, alia serius se a nostris aspectibus abscondunt; sic et homines ab oriente per naturalitatem intrant in mundum, neque est tandem vel ad occasum mali, alii tardius alii citius, secundum cursum durationis quem a Deo acceperunt, veniant decidantq' et a mundi aspectibus se abstrahant.

16 Cibus laborantibus dulcis est finisset homini potus atq' aspera vitam meanti exitus.

Vita hominis.

Vita hominis quid sit

Arcanarum tela rumpatur quis resciuit
Flos Iam nanctus admineatur mox pedibus calcatur
Hamus ad pertum tendens. Tendimus omnes
Lectus In eo molliter iacet sed parum curarit
Pomum Finis rubet, intus putet
Iris. colores extendit non habet
Molendinum Labores semper sed aliis non sibi
Follis, uel aqua tange exspirabit
Clepsydra Haec ut aliquam tempus sit tua uita desipit
Carcer Augustus illis qui libertatem amant
Aestas Postquam quid expectamus aliud quã hyemem
Fides, inventa, remota, ut fidem colet
Filium Nonnisi cum lachrymis amatum

PRÆCEPTA ORATIONVM NVPTIALIVM.

Hæ Orationes ad sponsum habendæ sunt nomine sponsæ semper alicuius respondere debet: sponsus nunquam respondet ipse, saltem tamen dicitur nomine alicuius: de singulis igitur orationibus est agendum

MODVS FACIENDÆ Orationis Ad Sponsum

Orator qui ad sponsum sermonem instituit debet in primis cavere ab animo suo quid tantam felicitatem amici sui videret contrarie se non posse, quin ei gratulatione non deseruiret nec dicet, quod amicus

amicus syncerar in rebus aduersis speltan debeat tamen eiusdem
mugnus est de cum amico omnia iuxta animi sententiam
viderit succedere ex eius bonis dna cum ipso lætetur quod
se facere indicabit Sed si orator affinis sit eius ad quem
perorat poterit dicere per bene intelligere se quantum ex eo
coniugio splendoris in omnem familiã diffundatur &c.

IN Confirmatione Exponit excellentiam et splendorem
eius familiæ è qua sponsa sumitur cui gratulabitur Spon-
so quod se cum tali domo coniunxerit Deinde laudes Spon-
sæ attinget desumptas ex virtutibus ipsius quibus illam in-
ducat ad eam in precio habendã cum declarabit quo in ipsam
et Parentes Sponsæ et oes eius affines ferantur amore quan-
tum sibi de tali affinitate gratulentur quoinde dicet esse
congruum de similem et ipse ergã illos inducat affectum:
Demum quasi aliquid aliud agendo monebat Sponsum vt
in honore Sponsam habeat quam et eius ingenuitas et splen-
dor familiæ et affinium dignitas requirit. Posset quoq;
illud attingere quod his status vitæ leuandis calamita-
sit idoneus

In conclusione

In Conclusione Dicet omnes placari De ea res quam pro
sperrime Deus eueniat aut ea officia quæ semper ipsis præstite-
rint beneuolentissimo animo suscipiant Et sic modus esse dilgatis-
mus longe tamen res esset iucundior si hoc totum artificium ali-
qua antiquitate condiretur E. G. si Orator in exordio dicat id
moris esse Romanis de in nuptijs Sponsa tangeret aquam et igne
causas huius rei asserat Vel quod integritatem coniugis illa
consuetudine comendauerint cum igne nihil sit inter res natu-
rales purius aqua Vero illis rebus abluendis sit idonea quæ
aliquid sordium contraxerant Vel quod ignis suapte natura fer
per sursum tendat aqua Vero quidquid eunti obsistit abri
piat quo ipsos connubio iunctos monere vellent de mutuo constio
ad altissima quæq; tenderent et maxime animos omnes Vitæ dif-
ficultates ope concordiis repellerent; Vel quod innuerent ne si for
te Deus exilio e coniugio damnaretur ibi igni et aqua inter
dicerentur fidem coniugis desererent. His causis et similibus
probatis dicat tandem sibi id dederit maxime.
~~Vt tum Sponsus tum Sponsa ignem ob eam causam~~
obseruatam Vt tum Sponsus cum Sponsa ignem innocentes:
splendoren eius familiæ cogitarent cui tali affinitate
iungerentur: Aquam vero respicerent cuius principium
inter

posset eo silent qua origine illa familia primanarit, quotq; progressu habuerit, perpendecent. Cum hic natur oca sione de familia spectatione aliquid dicat, tandem ad reliqua secundum prescripta progredietur sermonis

Modus respondendi priori

Hac oratiuncula ad singula puncta fere responderi solet. In Exordio vel dicet Orator pergratam illi gratulationem porro audisse; vel ex illa amoris certificatione qui orator ipsum declarauit multum illi copiae istius adesse, vel aliquo alio modo ordietur. In confirmatione porro dicet satis perspectum ei familiae spectatum splendorem huius ipsius stemata adnumbrasse illi ut ex ea potissimum familia sponsam deligeret. Satis quoq; cognitam illi ei ingenuitatis specimen, obsequium, virtutes, neq; illi ignorare, quem honorem ab ipso exigat. Explicabit praeterea ei quanto amore illius pectus ardeat in se, quanta affinitas benevolentia ipsum quibus gratificaturus sit in posterum. Tum dicet se ad hunc amorem illi reddendum et sponsam in uxoris habendam adductum, illi satis notum esse, quid sint eius hac in re partes, proinde aliunde ipsi se satis pollicentur se facturum. In conclusione priori Oratori respondebit

Modus faciendi Oratoris ad sponsam

Huius orationis argumentum nullum est, ei qui in oratoria ad sponsum exponit et, praeterquam quod in illa virtutes sponsae laudandae proponuntur hic sponsi laudandae sunt. Iam vero quo loco sponsus ita moneatur ad sponsae habendam, hic sponsa erit merenda ad subiectionem et reverentiam debita sponso exhibenda

ea habendam Sit tamen ei ea faciendum palam, videlicet adhibere monitionem, sed rectâ aliqua figura, ut ei dicat Orator minime se dubitare quin sponsa tanta dignitate familiæ spectri cognita cuncta virtutibus perspectis Eum animum et cæga ipsum habitura ut nec reverentiam nec alia debitum subjectionis genus ab ea requiratur. Respondebitur etiam ad hanc sicut ad illam, habitam ad finem, præcepta quæ ad quæsita in hac oratione sit videndum: sed ad facillimum cujusque vel mediocrem industriam adhibenda

Modus Nuptialium Orationum & Similia

Etiam bruta animalia magis ad ea afficiuntur, quæ una cum illis nigo aut cuncta adjunguntur quam ibi homines magis ea colere solent ut mutuum sibi honorem et reverentiam exhibeant, qui eam vitæ statum et quasi ingressum, in quo communis sit laborum et difficultatum perpessio

Antiquitates

1 Cynthia hanc Cynthiæ sanctæ a nubentibus colebant cui sacrificantes observabant, ne illam a vicinis hostibus dimoverent, illamque intra eam desiderent low abortu et operto significanter nuptiæ matrimonia ei oportere Alex ab Alex

2 Mores nuptiæ apud priscos Romanos mentionem dimus inquirere, in primis limine semper Caiam Cæciliam nominabant quæ Tarquinii prisci regis Rom. uxor erat prudentiâ atq; virtute insignis, quam cum eam nominarent, imitari mores ejus meminissent

3 Apud Gellium et Macrobium parem gladio dimissum sponsæ

et sponsa

spons et sponsa gestabant in nuptiis.
4 Quid Lacenor spennis et sponsa unquem nihil subibant.
5 Germani dum uxori boues iunctos, frenatum equum, et scutum cum framea & gladio mittere debi nomine debebant, ut uxor tebe Tacito uenire se sentiret laborum et periculorum sua & maritj Prei
6 Virgo quedam paupercula rogantj q̃ sponso dote eat alman-
za. Iudicium inquit a Maximo accepta tradetur, eaq̃
pulchra dotata quis mercs eam in nuptias unumquisq; ad
fenet sapens uirgo arbitrata Quar.
7 Egyptij adeo diem amicas sunt, ut quidam amplexent
uelut manipium uxori dicerent
8 Theodorus rogantj amico cum uxori unicã filiã Laert uirã
nre pecuniã q̃ pecuniam nre uno se malle respondit: Virtutem
in hre spectandam ee patris quam fortunam significans.
9 Hyrcanus Dor et pulchra pauperum Virtus et mercem
alterius uiri certo fodere calitas

Exempla ven Conjugum in se amoris

1 Sitis Xerxes cum uidisset Dor angues domi sue amplexi
ceq̃ dicerent, si maceri domo minuisset, uxorem meritura, dimis-
mensam: fœminam dimisit uirit maxem uidere. et beneficia
mutuat uelut si ei uxori ut cito moriat optat Pomella angue
2 Porcia filia Catonis uxor Bruti rupicata cum Iulio Cæsa-
re inuidiat stuere, uenenata partem corporis sibi dedit q̃ leuibus
dicens se omnem fortunam si quid auidisset marito, q̃ pro Lucre-
ram animo, cui unitanna Bruty uirã mentem illi tenax
dexit, et illa sub to unicam accepit, et alte partem pudicitiæ
perdit

vendit. Eandem cum postea infeliciter contra Augustum propugnare sibi manus Brutus invitulisset, illa mortem mariti imitari voluit; sed cum ei à domesticis mortis anticipandæ ratio ita præripereter, carbones sibi ardentes, quos ori se vultus aperiri iussit, quos arripuit et deglutivit, priusquam quis impedire posset. Valellax.

3. Cum Senecâ Xerxes optionem dedisset mortis sibi deligendæ atq; is venæ sectionem in balneo delegisset uxor eius Paulina venam ibidem sibi secuit, quare cognita Xerxes subito celeriter sanguine ipsius iussit, sed quia cum plasmus exierat tuto aliquo unto corpore pallida reperuixit Falgosius.

4. Admetus Rex Thessaliæ cum gravi morbo implicitus Apollinem de salute consuluisset, atq; eam ita vicissim responsum esset si quis pro eo mortem oppetere vellet reservabitur aliis. Alcestis eius uxor id in se recepit, et sua morte viro marito prorogavit

Sententiæ.

1 Maritus in vultum prolapso pectore mudissimus et uxor
2 Quid Romulo et Lucanen, qui assumere coniuge prosperis adversis q; socium
3 Uxor pulchra magnum est momentum ad viri societatem felicitatem Xenophon
4 Uxor exitiabile monet mariti ei legem vitæ suo importunam quam sequatur
5 Quidnam uxorem, nisi cat ad posset si quid mali viso vidisset una tolerare, si hoc bono fecit instructa dotata et S. Hieronym
6 Sancta uxor honoratior quanto virum honorat
7 Inter coniuges pullulent quotidie honor gratia amor mutuus atq; fides Plutarchus.

Excepta

Præcepta de
forma orationis

Primum Dedicatoria aut munera aliqua offerre inimicitiæ aut certe
operam ne cuipiam dare. Ego priora tantum præcepta dabo, nam quia
tempus in omnibus immorari non patitur, tum quia ex præceptis prioris
qui iudicium adhibuerit facile potest conijcere quemodo posteriora sit
confficienda. Exordium huius Rationis est, varie confici, nec eum
orator causas exponet cur huiusmodi munera offerri soleant dicendo
id fieri ideo quia cum animum patefacere amicis nolint nequeamq;
ingenii illis exercitationibus ei declarare amorem nimium velim: aut eam
se vim veri et pleni amoris dicet ut quiescere non possit, quin se ali-
quâ sui testificatione privat: aut dicet ni quantum affectus meus
tantum se ipsâ præstare potuisset esse futurum se fuisse, ut nulli ullo genere
manifestius crederet, cæterum id quod offert quantum quantulum sit, ex
animo amoris plenissimo provenire, aut denig eam sibi asseret
fuisse consuetudinem apud omnes cultas gentes, ut amici sui animos
mutuos sibi manentes aperirent. In Confirmatione: Personæ cui
offert illius muneris dignitate considerata eam longe maiorib⁹ dignam
fuisse dicat donis, tuaq illa manera exterruerit, quod tamen ideo se
obtulisse dicat ne officium amicitiæ defuisse videretur. Deinde pe-
rare se nihilominus pronunciabit, ea grata futura, eo qd muneris
pretium non tam pensandum sit ex ea re quæ offertur, quam ex animo
offerentis. Quod et Deus pie non tam rem intueri solet quæ sub munere
nomen cadit, quam mentem eius a quo munus illi defertur. Potest et
hæc pars amplificari Apophtegmatis et similibus exemplis. De-
mum a rerum tuam ad maiora tum donanda tum faciendo amici

sui

sui causa offert, et obsequia sua dedicabit. In conclusione vt illud munus quodcumque exiguum grato animo suscipiatur amicis rogabit. Quod si aliquis non nec sed alterius nomine offeret huiusmodi munus In Exord. dicat libenter eam cuius nomine donum offert adfuturum, et se amico suo amore suum declaraturum fuisse, nisi graues res vel publicæ vel priuatæ negotia detinuissent, coactus postmodo immutatis omnibus deferant applicari. Multum tamen in talibus Oratoribus accederet ornamenti, si ex re ipsa quod offeratur amplificatio peteretur, vel si aliquis annulum offerens dicat nemo eo denotari amorem qui nullum nisi finem habitus sicut annuli figura circulari nullam habet finem. Vel si torquem aureum cuiuscunque animo eo dicat indicari denotarique huiusmodi nexu nexu animi in eo formam etiam adhuc constantiæ semper permansuram, prout aurum etiam in igne suam retinet semper splendorem. Quibus eodem referendi de ceteris muneribus, in quibus sagax ingenium nullo negotio aptam occasionem inuenire potest.

PRÆCEPTA RESPONDENTIS

Is qui Oratori huic respondet. In Exordio satis sibi exploratum animum fuisse amici sui ex istis muneribus dicat, quia tamen hac ratione suum amorem erga se declarare voluerit, eo longe sibi eis gratissima: aut dicat eam cum ea manerum, eamq; naturam, ut nec ullo vetustatis tempore amorem erga se amici eorum palamq; demonstrare videatur: aut vero perpetuum se ea oblatis muneribus eam ei amicis naturam, ut nec quam sibi satis promeritus videatur, sed nouas semper summo ingenio exercitatus teneat, quibus eius animum multis et gratis obligatum obsequiis magis ac magis sibi deuinciat

corrige e
quum
debe

deminuat. In Confirmatione Dyrachia munera ei qui a tali offerante persona afferabit, et ea debitis amplificationibus exornabit; se eis obstrictum in perpetuum asseret. idq; in diebus antiquitatibus reverentiis debitis capietur. In conclusione optabit sibi omnem occasionem ad defendam eandem Graeciam, nihilq; optabilius sibi eventurum asseret quam si tanta benevolentia aliquo gratiarum testimonio posset rependere. Commodum hoc loco duxi adferre dictum Senecae, qui multo apposite huic materiae inserta Alexandrum inquit ellaudo olim dicere immemini, a nullo se magis beneficiis superatum. at si in hoc dicto suam potentiam et opes magna orbis terrarum parte compatatas respexerit, maius fuit ejus in clementia, quam haec dare vel adimi quicquam homo longe maius gloriari potest si modo ita beneficia animat, ut liceat illa referenti pares inopem fortunam si possit habeat tamen promptum animum et ulciscendi et etiam ulciscendi. nisi ea munera aut beneficio pretiumve se habent, sed ex eis animo a quo proficiuntur.

Similitudines

I. Ac ne illorum humoris ea cognoscendi perseverat, ut nemini quam brevi arteria motu concitato, humoribus diminuat deinde diffundat media, urbes et oppida subruat, neque quicquam quam sibi rerum a natura destinatum obtineat; eadem proventus vere amoris, quos uti animum alicuius occupavit quiescere non pot. quia se aut prodat moribus aut affabilitate sermonis, aut quibus rei alius indiciis

Antiquitates

Miles Artaxersi per Persidem equitanti malum punicum maximum donavit rex magnitudinem eius admiratus, rogavit quinam ex hortis manus illud depromptum sibi offerretur, illo vero respondente domo sua, et ex suis agris, laetatus Rex regia munera ei obtulit &

quia sibi

per istum inquit, ipse homo tali diligentia prudent etiam ciuitatem
meo iudicio ea parua reddere adplicuerem. ℔

7 Henricus Barbatus Princeps Polonie cum primo multa ea munuscula exigere solebat, que illi a tenuissimis offerebantur, et regiam illam et dignam tanto Principe affabilitatem sane sapienti sermone condiens, dicere quippe consueuerat ibi homines pauperiores, sed facultates et quicquid carissimum habent mihi offerunt, id saltem studii habeant, quod eorum munera exacto multo amplius.

8 Cum Iuuenalis legatus vltimam mortis deposuisset tabernaculo apud amicos inquit, sentiens fragilitatem nullibi tutiorem reperiri. ℔

9 Pamphagus Brennensis cum Croso Lydorum regi supersticioso, adhuc cui Patre viuente triginta drachmas dono dedisset. Ipse postea dum ad regnum euehi cuperet auream statuam plenam auri misit non immemor beneficii. ℔

10 Artaxerxes filius Rex Persarum clementem dicto, cum a rustico quodam Mago aquam ex Cyrrho flumine haustam dono accepisset, Dei enim aliud habuit de more Patrio Regi offerre, eamque libentissime Rex, Ego inquit ob hanc munus tuum amplio et ut pretio ditissima numero. Itaq; cum aquam ut auream phialam offundi iussit, ipsi vero Magum Persicam, phialam auream, et mille Darcos misit, simulq; fecerunt ea dicere iussit, virtutem est Regi ut hoc anno amicum tuum habeat quoniam cum tuo munere exhilarasti. Eliang lib. 1.

11 Socrati cum multi multa discipuli et tuis quibus affluerent facultatibus Eschines pauper nihil inquit dignum te quod tibi dare possim inuenio, itaq; dono tibi, id unum habeo me ipsum hoc munus rogo quod cum bene consulas, cogitesq; alios cum tibi multum dederint plus tibi reliquisse: cui Socrates Quid ritu, inquit magnum mihi dedens

munus

munus; nisi forte ea ipsum paruo æstimes: habebo itaq; curæ, ut te memoriem tibi reddam quam amoui Ser.

7 Extraneus iam tibi deficienti Penibarzanes miles à rustico quo piam frigidum vrnem detulit putidâ aquâ, eam cum vix ebibisset rogatus et quid placuisset Dio respondit se nunquam suauius bibisse, nullum uero pabulo post e paupere fecit diuitem

DE CLEMENTIA

1 ui gratus futurus sit statim dum aliquis de reddendo cogitat

2 Non quanta quisq; sit sed qualis debeatur perspiciendum

3 Demonax nullo beneficii quicquam reposcens quid ergo non præstabo

4 Quid interest ab utraq; parte munuscula multa numerentur? tu multa posse dare et ego tantum a me posse puto, tenui stat fortuna mea tamen bona uoluntas est dat. multiplicat tamen huius grauitas auctoris decus

Et maiestatem res data dantis habet Ouid

DE RACEPTA GRATI TUDINE ACTIONIS

um beneficii referendi gratus ille primum et maxime obligat, ut eius gratus agamur, a quibus nos agnoscimus aliquam percepisse gratiam: cum itaq; hoc beneficium ergo omnes testificandi animi officium unicum sit necessarium ut qui illo careat, non modo omni iusta expultus hominum societate sed numero animantium pulsus sit teste Cicerone, pedemq; figat, in rerum natura non habebit prorsus de superiorum præceptis rationem huius quoq; artificium duxi ea adiungendum. Et

Exordium

Exordium Orationis istius vel ipse grati animi affectus facile suppeditabit rem huiusmodi apparanti. Stabit vel ab Ethica initio status Orationis ex accepto vltam beneficio dilatabit. vel dicat ita sibi gratum illud beneficium accidisse, vt nisi plane cuiquis nè is, gratias agendi obtinere linguam mentis interpretem non posse, vel certe timere se ager ne temeritatis potius quam prudentiæ hoc ei factum minus iudicari cum ad agendas ei pro beneficio amplas gratias, cuius magnitudini nulla digne posset exæquari Oratio: sibi tamen vbicunque affectu minime posse, aut vero eam ei vim beneficiendi, quæ quis quid gratos animos collocauerit asserat, vt qui illa caruerint satis fauere illis nulla ratione posse, nisi perspicuis aliquo et euidentibus indicijs tum sibi maxime iucundam ei, tum pro illis planissime se debere expliet. Vel indignum ei dicet, cum bruta animalia nè rara quidem possint notæ beneficium se videre memoriam demonstrent, vllam in hominibus inuenire queant et quanto amplexi sint a suis benefactore palam multos hilari significet, et eius quo pt maximo verborum apparatu agat gratias: aut denique ab aliquo apposito epiphonemate ordinando beneficiendum extollat. Confirmationis sequitur pars quæ tum res ipsa quod casu in beneficium, tum ad incepta danda et suscipienda persuadet, tum circumstantiæ quæ ad boni exitus, et eorum quæ sunt beneficiorum consecutionem: quod nã quoniam necessaria sunt rei illatoi exponam. Quantum ad primum attinet videndum diligenter Oratori quale vt beneficium quod in se amplitudinis contineat, quantum iucunditatis, honestatis, vtilitatis, aut ipsi illi aut etiam pluribus alijs afferat, quod nã exacte amplificabit et depraedicabit VS. si aliquis ea rerum bona gratias ageret, ostenderet quantum ea boni rerum vehat, vt abilla vtig vtile dignitas, amplitudo, maiestas vrbem habeat. Illas vero qui carent, etiam si nascentem primam exhibuerint, tamen plenum aut

matrona

malarum exemplis adbetenenia quod deduxit, aut certe si imitanda sint
virtuti confamem, ea longe excellentiori modo adhuros fuisse, si optimis institu-
tionis non carumsent fructibus. Dueret preterea educationis bona communia
in regna universa redundare, hac enim qui bene instruitur ad non ravoluti
Respub maximo unus est ac honori. Comparationes autem non leve
momentum afferent huic parti amplificandae amplificandae, si unum cum
alio beneficium comparetur, vel tanquam par, vel talem eo maius, ut si quis
aliquis, parabo beneficium accepit, qui iam ense nudum gladio subiacentem
illo mortis periculo exemerit; aut si maiorem habere ab eo gratiam dixe-
rat, qui famam et existimationem alterius quam qui vitam defendent, cum
ii qui sunt maximi animo generoso, nihil vitam duxunt plenog despi-
ciant, dum modo famae nihil et nomini consulant, et integritatem laudis partae
conservent. Haec circa naturam ipsius beneficii aut eius rei satis qua bene-
ficium damus continent. Verum nullo maior copia potenda est huic Quam
ab adiunctis personae datis cum beneficii magnitudo magis ex eo qui pos-
sibit animo, quam ex re ipsa potendant. In persona igitur danda haec con-
sideranda. Charitas generis est enim beneficium maius qd Primus con-
tulit quam qd ab agnato illatum est. Animus eam quod animo nobis
beneficium prompissimo amplectimur magis illius officia Deum; imo hoc res
vera est quod beneficii nomen meretur, quam qui vinto aut consilio dedit animo
non beneficium dedit sed aut necessitati paruit, aut importunitati potentis
cedemit. Voluntas si ultro non rogatus obtulit si primo nostrae petitioni
annuit, si longe manifestius quam ausi sit ille postulasse obtulit, si
denique nulla ipse remunerationis spes eo qui beneficium accepit hoc per-
pendenda. Primo utile conditio. si enim tutius sit, danti personae, bene-
ficium magis conferetur meritio. nam maiori obtinetur ei beneficio conandy
est ille, cui illud aut nullo merito, aut cuius rare contingit. Prote-
rea maius beneficium accepit qui absens illud potentibo e' antelatus, atq
hunc spectat attenuatio meritorum si quod tale beneficium praeconcerunt, iam
uersi

iam vero si ir qui beneficium tulit, aliquam ei molestiam intulit aqua beneficium accepit longo maxi obstrictum se beneficio prodicabit vbi audiet in disputatione qui cum summum a proceribus suis acceperat beneficium plurimum ei rarò negotij fauisse et molestiæ dicent Circumstantiæ loci temporis vellet tradi abeunti si ostendent gratiæ eo loco gratam sibi exhibitam, quo si illam cognouisset magnum ad futuram eam et existimationis discrimen adijsse. si loco publico, si magno hominum conuentu, si plane pro tempore maturè. hi enim vulgo dare dicitur qui ubi dat Communia cum beneficijs hæc potissimum ducuntur, in dando celeritas, et hæc quidem cogitanti datum sit; si ir qui dedit non leue tenuem suarum partem et iacturam, ut ad petitionem satisfaceret; aut si quis nostri causa inimicitias susceperit, si denig' ultam suam apud nos in euidens periculum conjecit. Consequentia paro beneficium sunt commoda aliqua amplitudo honoris, existimatio insita apud suos Principes et cætera generis eiusdem: hæc ora aut certe aliqua prout optimum facultas obtulerit, vbi eam venerit Orator dicet. In Conclusione in referendo beneficijs nullum se tempus prætermissurum polliceatur, quo non referre illud quam maxime adlaboret, aut se optare dicet occasionem referendi. Cuius si nemo sit qui rependere gratiam acceptam possit, superos precabitur et munificentiam et animum sui benefactoris amplissimis remunerent donis, se gratum accepti beneficij promittet vigilig' utendo animo benefacere sibi deinceps curat. &

Præcepta Respondentis

Si ir respondeat cui gratiarum actionem agenti grauis mirantis deuiet qd ei sibi gratias agat qui gens quodvis officij genus optimo animo præstare promptus: aut certe eiusmodi se, qd tantas si se laudes conjecerit, quibus impar fuerit, suam beneficium. Confirmationis Primo loco beneficium qd ab agente gratias minime fecere est laudandum externa

bit

exercuabit, idq longe melius eé demonstrabit, qm̃ eé is sentiat qui accepit
Mentis emus et diuitiis (Quas scilicet alterigere poterit) longe plura
requirere asseret quàse primo quoq; tpe illi cottatarum pollicitus de-
inde modeste ostendet illius quantum sit eo se tantum prosthisse ani-
mo, ut amorem suum et beneuolam declararet, ut auidentis uolun-
tati satisfaceret, aut ut collata in se beneficia ab eo (siquid fortasse
euenisset ante predicta) referre posset. Concludes denig licendo in-
cundissimam sibi eam gratarum actionem auidisse, quod in eâ
animam grad agendi gratum et beneuolum agnouisset, seq ad
cetera promptam offerret.

Similitudo

Vt Cythara uel alicuig instrumenti musici licet sint optimè instru-
cta chordâ, non tamen ullam prius suauitatem auribus hominum in-
gerunt quam plectro tractentr uel manus nullus sonum edunt: ita
animis humanis quamuis se ipso et intus compositissima beneuolen-
tia sit imbuta, incundig tamen influit in mentes aliorum, cum se
grati animi significatione aut uero gratarum actione prodit.

Sententiæ

Primum gratum prestare debemus cæterum aliquando non re-
ferre grate ñ patitur nra infelicitas ei cui debemus. Illum de-
cipit omnia puta qui ut referret gratiam tentauit omnia et ea fru-
stra sua obtulit. Qui grate beneficium accepit primam eig pecuniæ
solui curat.

PRÆCEPTA VALEDICTIONIS

Nam Orationem quod semper fere gratiarum actionem continere uidea-
bit, subijciendam putauimus. Ea porro erit longiuscula si accepti pa

rentib

parentibus, amicis consanguineis, benefactoribus valedicimus. Cui igitur
Orationis Exordium Sumet Orator a significatione sui dolori[s] fa-
cta per collationem ad laetitiam dicendo quantam semper voluptatem habuerit ex praesentia amici, vel Parentis, tantum se nunc dolorem sentire
cum videat ea nihil carendum eo: aut dicet optabile se semper ut eius
consuetudine frui posset, cautorum eam aunt importunam legem necessitatibus ut ei suum affectum non debeat postponere. Aut eum minime dubitare asseret, quantum animo capiant dolorem amici, qui post amicitiae diuturnitate [illegible] corroboratam divellantur ad invicem, idq; tam exemplis alienis se diu animaduerse, tum vero nunc in se ipso cuidenter experiri declarabit. Propositio continebit Expositionem eiglorii
ad quem scribere instituit, et causas quibus impulsus ita ad scribendum
In Confirmatione Porro beneficia ab amico sibi collata laetetq; n[illegible] grate laude et gratiarum significatione commemorabit, quorum recordatione
& memoriam renovari salutarium dicet, ijsq; se remorum fuisse
nisi grauissima causa discedendum urgerent, quae Ego Confirmationis
loco perhibebit. Ubi loco dicet quamdiu discedat se in memoriam
sui apud amicum crebernimis quantum fieri poterit renovaturum
Licebit, neq; unquam commissurum a se ita, ut aliquando ejus oblivisca-
amici cui maximis sit obstrictus meritis, q[illegible] gratiae vicissitudinem deinceps erga gerat animum ostendat, et si tot postulabit, imperabit sua aliqua negotia, quae certe consanguineos ejus patrocinio committet. In Conclusione dicet minime se dubitare directum suum, quod
tanta necessitate exigunt aequi bonique consulturum amicam, memorem pristinae amicitiae & horum, aut praesentia confirmaturum, sed fortissimo nexu voluntatum et consiliorum, et societatis obstrictum.
Posterea illi sua offeret officia &c.

Descripta Padenis

PRÆCEPTA IESIOndentis

ut huic Oratori respondebit, dicet in Exordio sicut semper amore et officijs certauerit cum amicis, ita se nunc dolore in discessu eius certare, quia ex uideat grauem eius discessum causa nolle se priuato dolori suo eius portionem utilitatem. Autuero dicet se tamen se minus dolori habiturum fuisse, si grauissimo aliquo incommodo rerum suarum affectus fuisset, quod dum laborat ex amicii discessu, quem amicum merito semper quibuscunq; carissimis rebus prosequens. In Confirmatione dicet quanto illi iucunditatis semper fuerit eius presentia, quantum ex ea commodi, et in rebus aduersis solatij sustulerit, quantum se uideat doloris sustinuisse ex discessu illius, hicq; breuiter aliqua eius in se singularia merita commemorabit, demum illi precabit, ut iter quod suscepit, et omnia prospere secundo flumine affatim currant, rogabitq; ut se quam citissime de sua valetudine rebusq; cæteris certiorem faciat. In Conclusione rogabit ut sibi hoc quam clementissime fieri liceat, aut certe si non amplius sibi larg dixerit, ut sui memoriam conseruet, pollicebitur clerijs se eius petitionibus maiores etiam adiecturum (si modo annuat) seruaturum

QUÆSTIO VII

Qua Genere Deliberatiuo subiecta sint Species.

Probatio mutuas aliarum species ad Genus, Fidei Non pertinere, eatorum omnes syllabam peruenisse, cum quo plurimis longe quam habeant componi: cuius quod genuina fuit ne in Deliberatiuo

tuo

in Deliberatiuo genere omnibus recensendis, spreuisse multum
laborem habeam, quare eas tantum attingam, quæ magis in hac
Regia uidentur uersari.

SECTIO I DE LEGATIONIBVS.

Legationum diuersitas tum ex negotiorum quæ suscipiuntur ratione
tum ex personarum ad quas instituuntur diuersitate demani
festum. Itaq; alia Legationes suscipiuntur tantum salutandi aut gra
tulandi, aut certe munera deferendi causa, quarum artificium ex
superioribus facile colligetur; alia ad comitia, e comitiis, alia ad
genera cæterarum de quibus in præsens tractabo.

DE LEGATIONIBVS AD COMITIA

Duarum rerum Orationibus postulata Dioecesium in Comitiis regni
Generalibus exponi solent, earum igitur qui habenit. In Exordio
dicet non ignorare Senatores conscriptos meum hanc ei Patriæ, ut cui
nobilitas omnis a dee Comitiis nequeat, aliquem e medijs ad ex
ponendas tuas necessitates deligat. Autem morem hunc initio
Orationis laudabit, qui ad communem Regis utilitatem et administ
rationem pertineat. Dicet a Cæsareo Patre Vestro, exponi, rem ad rem
pertinere, Senatus frequentia suo officio et expectationem sua non deesse
In Propositione Exponet ea quæ in se recepit a Dioecesi ad Nobilitatem
Legati prosequenda. In Confirmatione Allegabit illa explicabit, asseretq; rationes quibus ostendet quæ uere hæc ad egestatem nostræ
Provinciæ pertinent; quando de omnibus conquesturq; ueniat, maxime iis quæ
ab hostibus inferuntur, ostendet quam sint acerbæ quæ a quitatis se
questrantes et inaccessum commercium sub hoc tempestatis receptacul
in summa, et calamitates quas prouinciæ subeundas ei Regnum
denunciant

demonstrabit, si postulata repudientur. In Consilio. Cum tanta sit causa
a se suscepti adquitas, tanta in ea nobilitatis consensio nominis petet
orium, utque maxime ueterum communi Pat. salutis et libertati
conuenire petentibus ne denegentur. quod si factum fuerit paratissima
eorum studia etiam ad ipsum ultra discrimen subeundum promittet.

Responsio

Qui primi Orationi respondebit, aut ceteris in causa nobilitatis studium
laudabit; aut suam erga nobilium ordinem animum aperiet, qd
semper illis studeat, et optime eius commodis consulerit, aut uero
dicet unam quag rem ex nomine a Senatu in consilium adhiberi posse,
ney modo a Senatu uerum etiam a nobilitate, ut uideat quid ad ius-
tum limitem uniuscuiusq ordinis conferat, prius de tali legatione, posse
si non iudicium audere. in quibus de bonis equestris ordinis agitur.
In Propositione quid ea de re Senatus statuat declarabit. In Con-
firmatione Rationes adferat quibus impulsi Senatores ita decre-
uerint, ostendet non ee cur ab Sententia quisqm abhorrere debeat,
cum maxime futura ut nobilitati emolumento. Quod si contrarium Senatus
statuerit dicet id maxime futurum quod cum detrimento Reipu. postu-
latis nobilium annueret Senatus. Quod uerum aliquot rationibus osten-
det, enumerando quid utramq illam Sententiam consequerentur. idq prio-
babit exemplis externis et domesticis demum si quid occurrerit quod
illi posset obijcere, ea qm potenter exquisitissime diluet. In Conclusione
Rei publicae commodo Reipa maxime futurum et nobilitati, si eam am-
plexi fuerint sententiam.

DE LEGATIONIBVS AD EXTEROS.

Commodum duxi ea prius exponere quae in Legationibus adsignimus
quae ceteras nationes fere apprime necessaria, quibusq ordinis legere amicos

rorum

1mum Igitur valde necessarium é ut linguam gentis illig calleat Orator
ad quam proficiscitur legatus, cum quo interpretis fidei n' semper tuto nã
committi queant, cum quod aliquotig ut illis gentibus: priusquam uero veniat
in aulam eius Principis ad quem legatus destinatus omnem morem et consue-
tudinem aulæ illius edisset, ne aliquid inusitatum admittat ei. Historiarum deniq
cognitionem habeat, nam hã quidquid in una quaq re agendum sit facilè
cognoscent, et omnia ad explicandas res maximè instructas suggerent.
Sit præterea constans in proposito et gravis ut nemo eius personã quãlibet
a Regiã: é imposita, gerere ejq auctoritatem qñ præsentem maximè præstet,
ortet omnem ambitionis notam, et ostentationem maximè uitare communia,
quidq ad capiditatem arguit, a suã dignitate patet alienum. Itaq mansuetus
nulla ad mittat (nisi de re rei publicæ gravi ofterat ée n' possit) a uero
rogare multomagis cum eo honore pugnare studiat; quem potiq ipse sit libera-
lis, cum in omnes tum maxime in familiares eius Principis ad quem
mittitur: caveat porro ne ali aliquid sinistrum de illo loquatur, sed ho-
nestã semper uti regis sui, tra et illig institut mentionem coram ijs,
qui à consilijs Principi, potent interdum aliquas communicare literas,
tales tamen quæ nihil arcani habeant in se, et quarum notitia nihil
Patriæ arcet ~~nocent~~ creet incommodi. Cum ad eundem Principem
legati ex uarijs uenerint regnis, cum his ut in conservandis gravis, nõ in
gratiam se uinci ab ullo beneficijs aut officijs; uerbo ut rem ipse tutetur
ita se gerat utramq; uidendo tribus, familiaris ut nemini. In Gramme
uersetur hinc observabit sedulo Imo monitus aliquotiès ut peragat im-
perata in loco qui ei ostenderetur, capite tecto sedeat, et manu dextra sui
Principis aliquem proferat, cum alioquin nõ potent optima reg' causa et im-
maturas ones. Si quæ forte fecerint, neg' ullis interlocutionibus mo-
veatur. Zelo abstineat abomni suspitione assentationis. 3tio non se
ad uerba alliget, hoc enim plenum periculi est 4to caveat ab ij-
genere ne causa in qua legatus mittitur, aut per eam gentem, aut per
eos

per eius domesticos utrum quam expediat innotescat 5to Principem
apud quem Orationem expedire debito colat honore nihil eidem ti-
tulis et honori derogando 6to sine ea res concedatur in qua uene-
rat huic negetur impertenitum se prabeat, nec ullum perturbationis
indicium ostendat. 7mo Caret qui maxime potent ne literas
contumeliosas, minaces, et contemptis plenas referat, et meminerit se
Legati non rebellani personam sustinere Praeter haec Varsaviug
noster docet habendam eé magnam rationem personarum in Legatis
ad varias nationes mittendis: dicitq in Turciam mittendos ma-
gnanimos et liberales, quod ea gens sit minax, et munerum auida
In Moschoviam circumspectos, quod Moschi Graecâ fide omnia
expediant. Romam pios, in Hispaniam sedatos, qui ibi uel iniuriis con-
tumeliantur in officio, in Italiam humanos, et officiosos, in Germa-
niam graues et tenaces promissorum, in Gallium celeres et ingenio
vehementissimos. Hic ita positis Orationis solig artificio considera-
dum est, cuius tamen quae aliqua praecepta assignari possent ideo
quod plurima generis diuersi legatis committi soleant, communiter
tractari aut bellum indicitur, aut pax postulatur, aut amicitia fod-
derag renouantur, et confirmatur, aut clenig aliquid aliud, utrum
Prodam belli, liber delectus militum, liberta rerum coemptio, et id
genus aliqd postulatur. Exordium huius Orationis uel ex-
tinebit laudem eius continentiae, quam ab ipso etiam barbaro et ag-
gressore nationes ita coluere in mittendis legatis, ut nec violare
eos violare in maximis reponerent piaculis; aut uero ostende
de quanta commoda eius laudi legationes consequantur, ut quod
pacem et eas inter gentes diuersas stabiliatur, dissidia componan-
tur, ingentes bellorum tumultus propemodum non raro sopiantur
eius

eiusq; sibi genter remota mutuo suppeditent quorum vtrique in suis im-
penijs non habent ullam: aut vero legatus Principe ad quem venit
regis sui nomine salutato fausta ei omnia ex voto precabitur si pos-
sertim veniat amicus Confirmatio: tota in eo erit ut legatus quam potent
optimis rationibus ostendat eius rei aequitatem in qua venit, si placem
petit, duo observabit peritissimum Imo si eius laudem dicet aliquid, eiusq;
commoda enumerabit p architecta belli, amplificabitq; idem tam pacis,
quam belli effectus et consequentia interesse inferendo. Deinde docebit
suum Regem non nulla necessitate adductum facem illam pobulare
sed q̃ plerosq; populos bello laesisse solet, eatenus ut alea dubia et even-
tus incerti, et quem calamitates semper imperitet maximas. Potentibus inde
in laudem tibi atq; eius Principis ad quem legationem fungimur excurrere,
ea tamen cautione adhibita, ut rex suam pertinacia et cum periculo
arrogantiae exultat, rex cui ad quem peroratur eiusq; res gestas exem-
et. Post enim utrumq; rationem est et exacerbatos animis proclive. Sub
finem Confirmationis dicet se non dubitare q̃d postulata sui Regis Princeps
ille sit facturus, ad q̃d superandum dicet se vel maxime hoc impelli,
quod aliis similibus postulatis diu acquieuerit, vbi potent obtrectatio com-
moda enumerare quod inde in utriusq; Principis rem futura. In Con-
clusione sui regis officia offeret, et illi rem gratam fore indicabit
si hae postulata succedent. Tandem si bellum indicendo sit. In Exord.
dicat semper se optasse, ut propterea nihil alicuius rei nunquam venisset
q̃m belli cum providerim suae quanta pax bellis praestet et quanta
de publicum incommoda consequantur, at vero quo minus suorum voto
compos ea possit, id p illum stetisse ad quem venit legatus. In Propone
voluntatem sui regis in suscipiendo bello et administrando demonstra-
bit. In Confirmatione Quibus causis sit ad id impulsus referet

maxime

maxime damni illatis ab eo cui damnum bellum indixit, atq; eius subditis ostendet propterea omnes maiores senatores eo a suo studio nescire ad publicum deducere, semq; indisset nihil se aquis conditionibus stabilire efficere, tandem illum ad bellum descendere coactum, ne q; suum alienj Imperij latrocinij causa, seu iuris sui retinendi gratia. In Conclusione primo aut eventum belli talem superos allaturos divinabit, quem iustitia exigit, aut uero dicet expertorum, superis fauentibus quando sit difficilis bello ista decernere, qui iniuriis et latrocinijs insistere impetia

RESPONSIO

Superiori qui respondebit rei, Exordio accommodato ad regulas fere praedictas respondebit In Propositione. Dicet se optime probabilia intellexisse illius aut animum, aut reparare. In Confirmatione causas sui consilij, ab aequo, honesto, utili, communq; conditione non afferet, nunq; adiudicatum ea quae certo assequantur conferet. Quod si rei respondebit, qui bellum indixit, aut causas belli illi inducendi iniquas dicet, refutando quae a superiore sunt allata Oratore, aut certe dicendo longe se aliquos habere, quibus cum illo, tanquam cum hoste in pugnam descendat quae enumerabit. Se consulere ut uideat Principes legati quid agat, monebit se quidem cum suis armis causam belli non refutare, tamen mature prouideat, ne id temere suscipiat, cuius postmodum illud, ne sero poenitead, inde exemplum sumit. Subsidia legari, emissarii auxilium petunt et responsio ibidem. Et Valedictio ad eosdem. Fin.

DE ORATIONE SENATORIS

Ad Senatores

Si Senatorij sit qui primas rogatus ferre debeat sententiam in Exordio petet precem ut ille consilium fauste feliciterq; succedat, nec [illegible]

eius uel aliquid simile apponi et reuocari. In Propone
Expunat de re quâ cadit in consultationem. In Confirmatione suam
probet sententiam, atq; illam ostendat unica Regula: afferat simi-
lia exempla sententiar iudicia aliorum de eadem re olim facta.
In Conclusione dicat à se probata quæ scribebat fore eum ut lecta-
te Regula, testetur suum animum in eam à se corruptum dicat,
et libertate omnibus relicta conabitur eos in suam inducere sententiâ.
Alii Oratores uel sequuntur prioris sententiam uel à ea discre-
pant genere. Exordium à laude præmittat uel personarum uel sententiæ
uel suæ in Reipam merita officia studia; declarabit, uel ab aliqua
sententia si aperta sit ordiebitur. In Propone suam ostendat voluntate
de approbanda à plerisq; sententia. In Confirmatione afferat sua
voluntatis aliquas rationes, et quæ nam commoda sequentur, addat
si quid videbitur et minuat Conclusio ea re sit. Si uero quis dat
contrarius in Exordio pro similitudine suam erga patriam animi
aperiet, et cuncta refellet sententiam liberum ei dicet, et quæ
sentiet exponere. In propositione ponet sententiam quam unice spec-
tare. In Confirmatione rationes contrarias opponet rejectionibus eius
suam sententiam ejiciet eamq; confirmabit. Peroratio à communi-
tate Exemplum uide apud Livium lib 24 ubi est Orat. M. Catonis
Consulis pro lege Oppia et L. Valerii Tribun. ei contraria apud Sall.
in Catil. de pœnis Conjuratorum. apud Herodot. de bello Judaico
subjiciendo L. Orationes et Senatus apud Livium Suasoriæ
Petitionis continuandæ.

DE ORATIONE COMMUNI

Datiua

Hâc, res, personas negotia commendamus et petimus ut eis ratio
habeatur

habeatur, et quia commendatio non fit ee res laude hab Cras mixta
Materia illig tam est multiplex quam multa res quæ possunt com-
mendari. In Commendatione Personæ videndum e quis commendet
quem. Cui tum res ob quas commendatio instituit sit res iusta
an facilis an difficilis. Inter cuius 5 Exordium quod fit dein
vel a persona ejus qui commendat vel eius qui commendatur laudes ejus referendo a Patria,
Parentibus, Doctrina, Familia, virtute, nobilitate. Narratio in qua
breuiter res quæ commendat exponitur Propositio: quæ continet
petitionem adiuncta commendatione adiuncta petitione Confirm-
in qua dabuntur Rones utiles quæ deberunt ea loco honesti, obser-
vando eos dignos ee qui commendentur, et illis honorificum quibus
commendantur. Huc laudes commendati spectant. Conclusio quæ
habebit petitionem, vel gratiarum actionem, vel excusationem
vel gratiæ et spei de obtinendo exemplum apud Herodianum Lib 2.

RESPONSIO

Si admittat ostendet se gaudere ob occasionem oblatæ benemerendi
vel a quo fuit se, ut haberet, vel commendabit rem, personam, &c.,
In Confirmatione promittat se velle habere illum commendatum, quæ
agat quo tantum fidat amicitiæ, se maiora illi debere. Enume-
rando merita in se collata In Conclusione roget ut illud sua
officia ei gratum, et ut alia agat confidenter. Superorum ad-
mittat ostendat se dolere quod non posse ei obsequi eam obte-
standi causa. In Confirmatione caveat dicat falsi, recenseat
commoda, ad alia se offerat In Conclusione petat ne offendat

DE DEPRECATIONE PETITORIA

In hac Oratione confidenda duo sunt Oratori quid et quid agat, petat
et a quo

et a quo. Quart ad Iuum attinet Sciendum ē hac Oratione rer dubitari posse, quardam apertè honestas, utiles, necessarias, faules, quardam in quibus culpa est, aut molestiā, aut turpitudinis, aut incommodi aliquid illa aperte petitis posset, cum nullum ex offensionis periculum, sit adhibitā circumspectione, cautione, arte alia. Quod ad personas attinet aut sunt pares, aut superiores, aut inferiores, aut benevolē, si ad superiores et inferiores circumspectio semper esse adhibenda. Loci in hac Oratione sunt honestum, utile, facile necessarium, præterea promissa si falsa fuerint, beneficia haltenus præstita, quod exorbeant ut benevolentia conciliatur faciles. Affectus Commiserationis, horum habent, rem enim honestam postulata concedunt, cum aut commiseratione moueantur, aut spem gloriæ, vel utilitatis reportandæ capiunt. Quod pertinet attinet maxime Oratoris studeat benevolentiā sibi conciliare in Exordio; quod fiet si eius a quo petit aliquid, pietatem, integritatem liberalitatem, aliaq; virtutes collaudet, aut significet spem concepta de eius benevolentia, aut curet reddat petitionis, aut ostendat se cotari, quod habeat ad quem confugiat aut de fortuna iniquitate conqueratur. Id eum cogat supplicare. In Confirmatione ponat Rhetor exempla et locos supradictis ad ea quæ velit obtinenda. In Conclusione explicatam remunerationem gratiæ studiū gratiarum, memoriam ac prædicationem beneficii, declarationē obsequiū, et se nihil dubitare. Exemplum apud Cornel. Tacit lib 2. ubi quidam a Tyberio rogat subsidium in egestate, apud Livium Lib 7 Campanorum legatorum petitio et L. 22 et l 23 ubi Varro

ubi Varro a Campanis pene subditum et lib 25.

RESPONSIO AD PETITIONEM

Eadem quæ ad Commendationem exemplum apud Sallust. loco citato et Livium lib 7 et 22

DE ORATIONE CONSOLATORIA

Hac aduersa Fortuna labentem Orator Maior, manuq; leuat parat dolorem. Frigoremq; et miseriarum desertis subleuatio, ad quod probandum argumenta possunt deduci. Imo a causa efficiente Deo qui immittit mala, vel quia ea homines merentur, vel ut probet virtutem, vel propter eruditionem in bono, semperq; adsunt tam modum patentis vt aliquo animo tolerentur: vel plura immittuntur quæ pene possimus, nec ita perpetua ut omne respuant solatium 2do Ex communi hominum conditione quod facienda tibi exposita est 3tio Ex nihil homebè adeò conscientiæ, et consilium et fabulam recordationi, carcere enim maximum solatium est. 4to ab Exemplis eorum qui multa patienter passi sunt 5to ab dignitate rerum vel status afflicto Reipub: in quo pendet haberi debet. 6to Et denique personæ quæ eget solatio, ut quia honeste vixit, multa fortiter tulit, aliis dabat consilia in malis vel quia eruditione illustris, aut dignitate, et habet opinionem fortitudinis, aliarumq; virtutum. Effectus possunt excitari spei in melius fortunæ commutandæ æmulationis aliorum qui constanter tulerunt et pudoris de animi imbecillitate. In Exordio est significare Orator suam dolorem de ejus calamitate, vel studium et benevolentiam

ut tranat, aut cum casus suus dicat vel circumstantiam qua ad misericordiam inducitur vel predicet casum maioris fortitudinis In Propone: vel statim hortabitur ne agre ferat, vel breui meliora futura pollicebit In Confirmatione Rationes dabit ex locis dictis quibus dolor leuiatur In Conclusione adhortatio ad animi magnitudinem vel fortiora pollicetur vel suam operam promittat ut dolorem leuet Exemplum apud Xenophon. lib 3 vbi Xenophon Cyrho interfecto solatur amicos Et vi Virgilii L. 4 Eneid.

RESPONSIO

In Exordio vel ostendet illi gratam consolationem, vel dicet nunc illi maxime perspectum amorem amici, vel dolorem exponet, vel tam grauem dolorem ut non admittat solatia, vel aliquid commune de omnibus quorum dicit medicinam dolentium tractabit In Confirmatione amplificabit dolorem casus eius datis vel se nullo caruisse eius consilio dicet quo gratificaret. In Conclusione gratum se ostendat

DE EXHORTATIONE

Hac audito vel monetur ut quod optimum est animiat, et dicit Exhortationis Oratio, vel ut quod turpe et fugiat et dicit dehortatio, cum in aliis tum in huiusmodi Orationibus prudentia adhibenda est unde Orator dicit personam suam considerare an sit adhortandum conueniens, item auditorem vtrum eum expediat à se moueri, et rem de qua est adhortatio In Persona Oratoris spectabitur, auctoritas ingenio, rerum scientia prudentia et in agendo suauitas. In auditore. subiectio facilitas ad parendum et vna quod Oratori non paruat offensio

In re

Inre honestas, utilitas, necessitas. Loci ex quibus argumenta sumuntur Img a causis impellentibus et finalibus id erit honestas, necessitas, facilitas. Cdg Ex Adiunctis personæ auditorum et rei, et hue spectat honorifica mentio patriæ, familiæ, parentum, res gestæ eorum, apud quos agit Orator, vita antea acta, honores, præmia, industria, magnitudo animi, Thj ab exemplis quæ merent plurimum, auctoritas et æstimatio illustrium virorum, spes expectatio, desiderium omnium, et studia eorum, qui ad illos aliquo modo pertinet. Affectus. Eorum habent spei, et expectationis, ful miorum, gloriæ, utilitatis, metus cum suspitionis, inimminentis periculi, amoris, qui conciliabere rebus præclare gestis, odii quod incurrunt ignavi, æmulationis, quod animos inflammat generosos. Secundo licet habere sententias, quæ sapientem dicenti conciliant, in quo potest commendare animum eorum, qui alicui congressuri sunt consilio, quod nunquam habebitur degna reprehensione gessenat, semper dicta adhortationis æquo animo tulerint, vel suam curam studiumque, amorem studium, in audiendo commendabit. Sequetur brevis rei expositio. Confirmatio continebit rationes quibus auditor impellendus est de quibus supra Conclusio continebit exhortationem vel petitionem vel longioris adhortationis productionem Exemplum vide apud Iosephum lib. 2. de bello Iudaico, ubi Agrippa hortatur Iudæos ad obedientiam

Dehortationis loci

Sunt contrarii prioribus Exemplum apud Iosephum lib eodem ubi a Iuda propria Iosephus solus dehortatur Liu. lib 3. ubi

ubi a fodis libidinibus Publius Sapio Massinissam auocat

DE ORATIONE Imperatoris ad milites

In Exordio petest praemitteri laudem generis uel maiorum uel contemptus hostis, uel apparatum suum In Propone exponat In Confirmatione probet Rationibus, exempla adducat maiorum, uirtute ineratos commendet auxilium diuinum, causa equitatem, fugam uitia eorum. In Conclusione adhibeantur figura grauiores ut Prosopopoeia patriae loquentis, obtestationes per paternam uirtutem Exempla passim in Historiis praesertim apud Liuium lib 3 & lib 5 et lib. 4 ubi Volsci hortatur milites ad strenue pugnandum

DE ORATIONE GENERIS IVDICIALIS

Ad hoc genus pertinet Omnes Orationes, quae habent Accusationem, Expostulationem et defensionem, et quae ad haec pertinent ad iniurias uindicandas seu amouendas: horum finis est aequitas, in quibus consequendis inuidendum Oratori est, ut ea adferat quae ad crimen & iniuriam de qua agit maxime pertineat Aristoteles in his odii et indignationis in eum qui fecit iniuriam, tamen ne ad similia exempla sua a patria commiserationis ex parte loci, et rei ipsius qui accusatur. Exempla passim in Cicerone apud Liuium lib 4o Est pulchra actio

altis a Persio et Demetrio Philippi filiis

DE ORATIONE EXPOSITORIA

SORTIA

In Exordio pe orata premittere rotam, dicendo se optasse ut petitis de rebus aliis alterius, quam decretum sit uenire questus, uel causas querimonie det, ut dolor magnitudo iniurie, inopportunitas iniurie interdum cum abruptis fletibus In Narratione Exponat iniuriam adhibitis circumstantiis personis locorum, et temporis, modi &c. In Confirmatione Reuibus exaggerentur facta quibus ex diuersis locis demum possunt, ut si consulto in carceri aucepti beneficii &c. In Conclusione Sit petitio uindicta uel aliquid aliud mandatum. Exemplum apud Josephum lib 7 belli Judaici ubi expostulat Titus, cum Judaeis de eorum pertinacia apud Liuium lib 42 C. Marci ad Persea Regem ultimum

RESPONSIO

Sint reus in Exordio ostendat suum dolorem, ob commissa dein suam salutem extenuet et pretex uoluntate admissi deprecatur, premittat satisfactionem roget ueniam quod si non sit reus alteri reddit

DE ORATIONE OBURGATORIA

In Exordio significet dolorem conceptum ex eius fama mala quid sinat In Propositione Exponat delictum In Confirmatione exaggeret indignitatem rei, personae &c. In Conclusione comminetur sint

Responsio

RESPONSIO

In Exordio gratiarum agetur pro admonitione vel ostendat se propter admissa suffundi rubore et dolore affici et curet suum factum agnoscat malitiam petat veniam ad dicta pollicitatione emendationis, et petitionem ut in pristinam restituatur gratiam. Numerus Orationum exempla patrii legentur apud probatos eorum auctores occurrent, aliqua ex nupradictis sumus Barbata

CAPUT PRIMUM
De Causarum Generibus

Dico Esse tria genera Causarum Demonstrativum, Deliberativum, Iudiciale, sive ~~Negotia~~ Q. 1.

Dicet 1 Forsitan sint plura genera Causarum quam Orationis, sed Orationum sunt plura genera? Ergo et Causarum Rndeo omnes illas Orationes reponi ad 3 genera Causarum.

Dicet 2do Genus Didascalicum ad hæc 3 genera non reperitur ergo sunt plura Rndeo negando Antecedens, in omni enim genere causæ debemus monere, docere, delectare,

Dicet 3tio Genera Causarum non habent suas species Ergo male dicuntur Rndeo negando Consequens habent enim species Demonstrativum laudem vel vituperationem. Deliberativum Exhortationem Dissuasionem Iudiciale Æquitatem vel Iniquitatem.

Dicet 4 Nullum habent certum finem qui ab Oratore habeatur

Rndeo

Rndeo Demonstrativum habet Honestatem vel Turpitudinem. Deliberativum Vtile vel inutile. Iudiciale Aequum vel Iniquum.
Cadres Ctra ad 3 genera causarum Omnia referuntur Oratio genera
Rndeo Omnia quae constant quaestionibus finitis n' quae infinitis Nam
Cic in Partit. dicet quaestiones finitas Num ad 3 genera causarum caderi
n' infinitas Dicer Multa sunt quae referri non possunt ad 3 genera
causarum | Rndeo Haec etiam referri V. S. si dicatur de fulguribus
de vomitibus terra motibus comete &c. haec enim nec laudari nec vituperari,
nec suaderi nec dissuaderi possunt. Ergo non omnia referuntur ad 3 cau-
sarum genera Rndeo Haec etiam referri, si sub ratione quaestionis
finitae tractentur hi tecum n'. Nam de fulguribus tractari sub ratione
quaestionis finitae et de illis pecora pt, ut ni vel bonum sperandum vel
malum timendum aliquis ex eis velit colligere. Periter enim verba Cice-
roniana lib 1 Athenienses Num deprecatione deterriti, cauris enim rei
exponitis metu liberarit, et tamen tali oratio pertineret ad genus Deliber-
ativum et sic de aliis Vrgebit Etiam hi rones quae constant quae-
stionibus infinitis referuntur ad 3 causarum genera Ergo &c.
Ctra Si concederes probatur quia quarto perorat Orator de quaestione finita
simul etiam de infinita &c. Maior probatur quia quaestio infinita
est pars finitae Ergo cum perorat Orator de toto perorat simul de parte
Dein Orator excellens cum pt amorat quaestionem a Cic cum Partit.
Rndeo Dupliciter pt considerari quaestio infinita, vel ut pars vel
Vltanie. Si consideretur ut pars cum loquitur Orator de finita simul
etiam loquitur de infinita, nemo enim de toto disputare pt, quin
simul de partibus disputet saltem implicite si Vltanie aliquam

V S. ar

V. S an bellua sit sequiendum ac laudandum, vel damnandum,
vel abstinendum ad nullum genus ex his pertinet tribus quia neq;
laudari, neq; suaderi, neq; iudicari pst nisi de re certa et ex-
aminata. Ndeo 2do Oratoris constanter quæstionibus infi-
nitis ad nulla ex tribus generibus referuntur absolute loquendo
nego, iuxta dubitandi fr. concedo. Dicer: Multæ quæstiones
finitæ sunt quæ non referuntur ad 3 genera causarum ut scribi-
nandi Ergo. Ndeo Omnes ee ex 3 generib. deliberativi, iudi. tum ex auditoribus, tum ex partibus ipsis, quæ patere
Nam in prima suadet parte ut exeat Catilina, in 2da hortat
ut ad urbis custodiam cuncti veniant: in 3tia hortat Patres
ut fortes et animosi decernant. Præterea in omnibus despu-
tatoris agit et utile, et honestum, cum spectat. Dico Cicero
Actiones Orationes ad 3 genus Deliberativum referunt, si ali-
quando laudetur virtus aut vitium reprehendatur aut amovet
peccatum id p auditor fit: si enim intentionaliter laudat aliqua,
ideo fait, ut ad eorum virtutem homines hortet.

OCTAVUM

Duidnam et quotuplex sit Status Dico 1
Statum ei Constitutionem ex affirmatione vel negatione alterius VS. Caiditi. Non Dico 2 Status
ee 3 Artificialem seu Controversialem. Definitionis aut
Qualitatis Stat quærunt lib. 3 c. 8 ubi utrat Cicero ee 2 p Cathe-
Sed nobis neq; ee pro omnibus Probatur ratione ut videro
sunt

sunt status quot genera Quæstionum Sed sunt genera quæstionum 3 Ergo tantum sunt tres status Mirer probatur quia Quæstiones quæ ab Oratore instituuntur tantum sunt An sit et Quid sit et Quale sit reliquæ ad eas referuntur Confirmatur quia Oratori primo venit in mentem An sit in rerum natura id de quo quæritur et hinc existit Status Conjecturæ V. S. Cum quæro ut sit id factum necne, ut conjecturam alicujus status de existentia rei quæritur Deus quoniam jam existat id genus de quo est quæstio ex quinto Oratoris quod sit, ut quid sit Deus in Definitivo enim Statu de essentia rei quæritur: hoc in patebat quæstio omnino quale sit V. S. Quatuor sit Deus æternus an infinitus an finitus et hinc Status qualitatis nascitur in quo de attributis seu affectionibus rei quæritur.

Dices Plura sunt quæstionis genera Quotuplex, quantum? an fuerit, an futurum sit &c Ergo plures debent esse Status Respondeo hi tres quæ plurium generum oriuntur ex affirmatione et negatione efficiunt Statum non tamen diversum a Re tutur: si non oriuntur nullum efficiunt Statum. neque enim quæstio illa in qua non potest intentio et depulsio potest efficere Statum. Valet autem sunt quæstiones illæ, quæ nec ita clare sunt ut negari non possit nec ita falsæ, ut nullo modo probari queant:

Juxt

quod quæstiones vocaliter non consistenter, quia in iudicio
consistere non possunt, nec de illis erit quæstio: aliud consi-
stentes quod consistunt in iudicio

CAPVT TERTIVM

An in omni genere causæ reperiatur status. Dico 1 ea
aliquot autores qui æstimant non in omni genere causæ sta-
tum inueniri. quod in genere demonstratiuo maxime patere
dicunt. Probatur ubi aduersarius ñ est ibi status ei non
credit. Sed in genere demonstratiuo aduersarius non est,
Ergo &c. Probatur Vbi res certa est ibi status ei non fit
Sed in genere demonstratiuo res certa ē. Ergo &c. Rndeo
in omni genere causarum statum inueniri etiam in demon-
stratiuo. Probatur ubi est interfectio et depulsio criminis,
ibi affirmatio et negatio ibi status est. Sed in omni genere
causæ inuenitur interfectio et depulsio affirmatio et negatio
Ergo &c. Nam in genere demonstratiuo non semper certa res
est exposita. fit ē status. Dein posito quod certa res sit fit
in nomine de qualitate rei ambigi. Vide status fit oriri
Quod attinet ad 2 erg. Deliberatiuum certum est status
in eo reperiri quia ibi de futuro agitur horatium, utile an
inutile. De iudiciali genere probandum non ē quia in

eo

eo euidenter est Statum dari cum in alienatione de seruitute
uersetur. Dicit Status esse ius quo ex uoluntate et depul-
sione inimicis inter se Iudicato etiam ex ratione et iura-
mento natura Ergo ens Status et plures erunt quam 3 qd
inconueniens est. Rndeo Statum illum ei proprie qui Civ
ex prima Causarum rerum conflictione Iudicato uero
ex Causarum secunda conflictione nasci unde non est
propre Status. Dicit 2 In demonstratiuo genere ante
aduersarius Ergo etiam non pot ee Status Rndeo Et ad-
uersarius rationibus. Dehet aut factum negari quod
laudatur, aut non eo nomine asseuerandum quo Laudatur
afferunt, aut omnino non ee laudabile. Dicit 2 In
Causa una plures Status ee possunt minus principales unum
uel principalem Principalis ille Status est, in quo cardo rei
uertitur, et qui comprehendit totam id quod in re aliqua
tractatur. Deinde uero plures Status uel unus eiusdem ra-
tionis uel diuersi si eiusdem rationis omnibus aequaliter
insistendum erit; si diuersi in eo in quo cardo rei uertatur
insistendum est, ut si quis dicat Occidisti. Sed uide. Tres
igitur insistendum ee arbitrio occidere

CAROLVS VARSTAL
DE GENERE CONSTITVTIONVM
Dico

Dico ꝙ Quæstio recte diuiditur in infinitam & finitam
finita e quę certis circumstantiis circumscribitur et ad
certas personas, loca, tempora &c. allegabitur quę particularis restrictiua ꝙ ꝙ appellat hypothesim V S.
Cm Paulus ait Rhetoricę debeat esse opera
infinita e ꝙ nullis circumstantiis circumscripta nec
determinata ad tempora, loca, personas &c. Sed dicitur
thesis V S. An Rhetoricę sit opera infinita
quia in ea nulla exprimitur circumstantia Fretur autem
ex illa finita si adsit aliquam circumstantiam V S Cm
Ioanni Rhetorica sed ars disserendi Dico ꝙ omnis quæstio certis uerbis debet circumscribi et hoc de qua quæstio
instituitur debet esse finita, de infinita enim nihil certi
scit. Ergo male dicitur e quæstio in infinitam et finitam
Rndeo Quæstio infinita r dicit implicare et absolute
infinita sed tantum esse circumstantiandę, quia nullis
circumstantiis circumscribi: unde hoc loco non e quæstio
infinita aliud quam generica communis et uniuersalis
ut cum dicit ars omnis homo ut rationalis Dico ꝙ
Quæstionis infinitæ nulla datur in Rhetorica ꝙ ꝙ capta
Ergo et mala diuisio. Rndeo distinguendum Nam
data explicate concedo, implicate nego Cum cm Rhe

torica

Contra Rhetorica tractat de statibus in ciuilibus tractat
de questione infinita, quia ad aliquem statum reducet
controuersiam questio infinita remanet sit, ut cum dico
Cha Rhetorica ne defenda ad statum controuersiam respon
Dicer 2 Iam infinita quam finita questio sit ei respon
et comporta simplex enim cum de re una queritur de
Vt An Rhetorica Landari opera composita ne dixero An
Rhetorica potius quam Philosophi Landari opera Dicer 3
Iam respon quam comporta questio in theoricam &
practicam diuidi sit Theorica illa e qui in ista cognitione
uersatur vt an sit ne mundi terra, cuius finis est theoria
Practica est qui in ista cognitione ~~uersatur~~ actione exercet
Cuius obiectum adiuncta sit defenda ad contra scythas pu-
gnandum sit De e practica quod ex fine sit colligi nempe
ut pugnetur uel a Dicer Non bene finita et infinita
questio diuiditur in questione cognitionis et actionis qa
omnis cognitio et actio et finita Ergo n sit pars ei qui
tionis infinite qd ex est infinitum debet habere partes
infinitas suppositio qd in illas diuidat Rndeo ut supra
questio cognitionis et actionis non dicit infinita simpliciter
Ad secundum to quod idcirco sit habere finitas questiones
cognitionis et actionis Licet enim omnis cognitio et actio
sit finita nihilominus a Rhetore dicetur infinita quando
ad tradit a circumstantiis Dicer Ido omnis

questio

Dicet Do Cristhoforo et cognitivo spetthi qui em quidut dere
aliqua nulle illam scie Ergo oiō questio est cognitio et sic haud-
dubie astronis questio. Cristhoforo caue ninagit sed quidit Rndes
negando Conequentiam cognitio cīm est duplex speculativa et pra-
ctica speculativa est qua in sola cheitis cauepeiam cognitione
uertat et p hoc habet fuentiam practica qui non in sola co-
gnitione cheitis uertatur, sed in aliquid ad praxim uel alterum
Comiter Dico 4 Questionem fuitam et infinito diuidi
in questionem Anne, quidest, qualest Rnbat quia
Quq quesiuit de existentia rei, an sit uel non? Postea
de essentia rei et substantia quid sit, ad exprimendum de qualitate
Ergo Duct Cristhoforo addit quantam questionem idest
propter quid? Ergo nulla diuisio Rndo Ladditum quale sit
refert ut si quidam quare deus sternus, quia ase ipso hoc
habet, cum antiquo pendeat Dicet Do Dank als quadhoc
V.S. quantum sit, quia simplex, ac fuerit, ac futurum est, Rndeo
Deo negando Conequentiam omnes enim hi reuocant partis
ad questionem an sit, partis ad qualem Dico 5 Etiam
omne finitum in infinito cadem, unde si hoc questione ar
demo sit rationalis, cadem hoc ac Petro sit rationalis Dico Do
Etiam questio infinita, sicut infinita, neq em hoc de infinito
Physico aut Metaphysico matematico dicunt sed Rhetorico
Quia versat rei circumstantias considerata. Cum igit questio
finita circumscribat circumstantias ideq Stū finita dicat
et demat circumstantias erit infinita.

Caput 5

QUINTUM.

De partibus Rhetorices Dicendum est de partibus Rhetorices quarum prima est Judicium nimirum quia Rhetorica versatur circa ea quae sunt dubia et obscura quae autem talia sunt indigent judicio ut possint dijudicari Dicendum secundo quod est quaedam ars inventionis dispositionis et elocutionis communis aliis artibus Ergo necesse est quod Rhetorica aliquam habeat inventionem et dispositionem quibus utatur Inferamur ergo et perficere intellectum et quidem Dialectica sed inventio et dispositio informat et perficit intellectum Ergo est quidam Dialectica Manifestum quod inventio fit thesium et probationum eorundem et hujusmodi ut ponere in figura et modo et ornare et quidem Dialectica Ergo Dicendum quod est quidam aliquis artis simplicitur et absolute, idem est convenire alteri rei eidem respectu eiusdem; sub diverso vero respectu Sic inventio et dispositio conveniunt etiam Rhetoricae et Dialecticae sub diverso etiam respectu Dialecticae enim competit inventio ad inveniendam veritatem Rhetoricae ad persuadendum Illatibus etiam Oratio veritatem ostendere quia non videtur persuadere Ergo dubitatio nulla Respondeo dicendum quod sicut humanus sensus circa sensibilia, et per accidens communicando unum alterius artis Dicendum secundo quod Oratio dicit ad inveniendum necessarium est aliquem dialecticum, aliquis hoc in boni dialectici constituti Ergo inventio et Dialectica ad Respondeo

Cic. ih' non negate inuentionem é partem Rhetorice ppriã
Sed tantum dicere in hac parte imitandos ee Dialecti-
cos, qui in ea diligentiam exercitationem hanc expedit
et licet horum Thopica Rhetorica aliquid a Dialec-
tica, nondum tamen hic ipsa contenta est inuentio
n' é pars Rhetorice quia cum Dialectica aliquid ma-
teriam ab omnibus scientiis non tamen debent é
Dialectica Deinde Rhetorica diuersimode coniuncta
a Dialectica, Rhetorica ~~tantum~~ eruditi illud n'
tantum ad persuadendum sed etiam ad amplificandum
ornate et copiose Dialectica tantum ad breuiter
probandum. Adhuc Rhetorica et Dialectica conuenit
eadem inuentione quo ad rem inuentã, quo ad modum
tractandi nego. Dicer ℨ Cicero multa tractantur in
Rhetorica et Statur ℨ Seneca Causarum, et tamen
non sunt partes Ergo per istã Rndẽ de Ceremibus
Causarum et Statuum n' spectant et p se tradit pre-
cepta Rhetorica, Definitione uero et dispositione pri-
mario. Dicer q̃o Inuentio Dispositio, Elocutio de-
inueniuntur in Oratore n' in Rhetorica quia Orator in-
uenit, disponit &. non Rhetorica. Ergo sunt partes
Rhetorice sed Oratoris. Rndẽ Inuentio, Dispositio de
inueniuntur in Oratore ut in artifice, in Rhetorica uel
in' arte, in Oratore tanquam in opere in' rebus tanpñ

in subiecto

in libello. Ergo secundum ipsos non pertinent partes
Rhetoricæ et oratoris. Dicet 5to Elocutio et Pro-
nuntiatio sunt idem quia qui eloquitur pronunciat et
contra. Ergo sunt superflue quoad 5. Rndo negando
et idem. Elocutio enim consideratur in oratu verbi
Pronuntiatio in vocis pronuntiatione. Dicet 6to
Elocutio et Pronuntiatio sunt a natura n' a parte
Ergo quoad eos sunt partes Rhetoricæ Rndeo in
quadam sunt a natura n a parte sunt partes in
quadam sunt a parte sunt partes quia erant de his
tradit præcepta Rhetorica. Dicet 7mo 3 genera
causarum sunt partes Rhetoricæ Ergo non sufficien-
ter non Elocutio &c. Rndeo negando Consequens
Nam circa Rhetoricæ sed materia circa quam versatur
Rhetorica sunt partes nempe omnium rerum, quia
omnes res de quibus tractat Orator ad 3 genera Cau-
sarum reduci possunt; quædam sunt partes
Rhetoricæ Ariolinæ non formaliter sumptæ

Ad Majorem Dei Gloriam Maximi
Dominam Beatissimæ Virginis Mariæ
Honorem

DE ELOCVTIONE

Elocutio est una ex principijs partibus Eloquentiæ a qua petuit quam ab alia eloquens nominatur eo quidem iure qa alia manera rimarum Inuenire disponere memoria sapire animo et pronuntiare ad alios quoq; artifices pertinent Eloqui tamen ita dicitur spectat ad eloquentem de ab eo solum cultus exposita q oratio dicitur. Ne igitur oratio multis coloribus eloquentia expingatur eligenda verba sunt sententiæ vero accenda a diuis enim dignitas orationis proprium verborum 3 genera Inusitata Transuata Translata.

Inusitata dicuntur quæ ab usu quotidiani sermonis in diuersa intermissa qualia multa sunt apud Apuleium de fortuna exculta prouerbia Inueneris inueteris pro inuenisti: Penus pro cibo Sic alescere in diuersa pro crescere adumbrari in Apuleio pro imitari et alia similia sed sis verbis parce oratio condienda ne nimis videatur antiqua.

Transuata illa sunt quæ quis q denuo fabricatur ad suam mentem aptius exprimendam Qualia sunt apud Plinium: Marcipor et Lucipor idē Marci et Lucij puer apud Ciceronem Sillaturio et Proscripturio idē Acciorum et Siccaloram more Coquus Abbas quoq; verbis temperandum ne immoderatius ingredi et lasciuiens fluere oratio videatur. quo vitio illi merito notantur:

qui apud Varonem puerorum potiones et cibos Buas et pappas appellarunt. Illa Vero eiusdem Plauti in Persa ni soluta noua sunt sed inaudita de Danilogui dorus idē Dana. Cognes etc. Elegauerim tamen debere aliquando oratorem cē Longo dedalum idē ingeniosum Verborum architectum quā Horatij mens e et oratio in Arte

ego cur acquirere pauca

Si possum inuideor cū lingua latini

Sermonem patrium ditauerit et nouis et ferri

Nomina protulerit licuit semperq licebit

Signatum presente notā producere uocem

Translata dicuntur illa quā ab Vsu ad aliam significandā cum dignitate transferuntur Horum multiplex ē Vsus in Oratoria Hic enim potissimum Oratio excolitur et picturatur Hec sunt quā Tropi dicuntur de quibus Vlterius dicendum

De Tropis Verborum

Tropus ē Verbi Vel sermonis à propria statione in alienam Virtute mutatio Il numerantur In Vno Verbo 7 Metaphora Synecdoche, Metonymia Antonomasia Onomatopeia Catachresis Metalepsis In oratione 4 Allegoria Periphrasis Hyperbaton Hyperbole Singulis singulis Verbis pono ē exempla Metaphora ē Verbi à propria statione in alienam propter Virtutē mutatio eius rei Vis quadruplex ē cognoscitur

1 Cum res inanimata pro alia animata ponitur sic Leo pro Viro forti Lupus & Dorace canis & maledico aquila & ingenioso=

2 Cum res inanimata pro alia inanimata accipitur seu ponitur Auriferas & capacitate Sonoras scis & ambitione Reges Reg pro Voluptate caligo scitis & ignorantia

3 Cum res inanimata ponitur pro inanimata & ponitur flumen belli & forti flumen eloquentiæ & eloquenti

4 Cum animata res Dicem subit inanimatæ Vt caput montis & principio, Vertex montis pro cacumine, cæli oculus & sole

Synecdoche 6 modis fieri pot

1 Cum ponitur pars pro toto Vt Virg. stant littore puppes &

2 Cum totum in parte Virg. 3z Æneidos Ferreus ingreditur & ingens

3 Cum ponitur Unus pro pluribus Vt Virg. in 2 Deserimus animato milite, comple & militibus

4 Cum ponitur & Duo pro plures Vt Virg. 1o Æneidos ter remi Flexas ves Ventere fundo conamur Quâ Verba fundo tantæ dese dicit

5 Cum forma & genere Vt Virg. in 2 Arcesque & intexunt

6 Cum genus sumitur pro forma Vt Virg. 12 Æneidos Quidquid libuere coloni pro Agro

7 Cum materia ex Qua fabricatur ars provocat Numio

8 Cum ex antecedentibus sequentia intelliguntur Vt Virg.

fumant

Ex eam summa procul Vellanus culmina fumant

Maiores cadunt altis de montibus umbræ

Metonymia Quæ modis fieri solet

1 Cum causa ponuntur pro effectis de Marte pro bello Ceres pro fragibus Bacchus pro Vino Vulcanus pro igne

2 Cum effecta pro causis Et cum dicimus scelera Deos detestantur id est scelesti homines et virtute conservantur id est virtute præditi

3 Cum id quod continet pro eo quod continetur Et Virg. cælo gratissimus annis pro cælestibus

4 Cum id quod continetur pro eo quod continet Et Iuv. Jam proximus ardet Ucalegon pro eius domo

5 Cum signum ponitur pro re signata Et sagum pro bello toga pro pace fasces pro magistratu purpura pro regno

Antonomasia Est tropus qui ponit aliquid pro nomine Et eum Carthaginis pro Scipione Romanæ eloquentiæ parentem pro Cicerone Hic Culmine visus est Maro in limine suæ Troiæ Troiæ cum Viri nomine Troiam per excellentiam indicamus

Onomatopœia Est fictio nominis Græcus quidem crebrior Latinis vero varior nisi forte primis conditoribus Verborum qui mugitum Vagitum Bombum Et murmur dicerunt qa hæc Verba cum proferuntur sonos reddunt similes illis quos significant

Catachresis Latine abusio nominis fit cum rebus ꝛ habentibus nomen qd̃ sn̄ proximo è accomodat, sic equus dicit qui ex materia arte factus è a vero equo translatus Quadrulo de Virg. equum Divina pallados arte

Differt hic Tropus a Metaphora qa hac aliena nomina accommodat etiam propria habentibus Catachresis ꝛ ita scat de Virg.

Metalepsis Latine evansumptio ex alio in aliud viam præstat de Virg.

Post aliquod mea regna videns mirabor aristas

DE TROPIS Sententiarum.

Quatuor Tropi in Orat. seu sententia numerantur Allegoria Ironia Hypbrasis Hyperbaton Hyperbole

Allegoria Latine inuersio è Oratio qua aliud verbis aliud sensu scat de Virg. Sed nos immensum spatijs confligimus æquor

Ab hac duo rivuli emanant Enigma et Ironia Enigma è Allegoria obscurior de Virg. 3 Ecloga

Dic quibus in terris et eris mihi magnus Apollo
Tres patet cæli spatium ñ amplius vlnas

Ironia é oratio quâ aliud verbis aliud sensa indicat. Virg.

II Aeneis neq; timoris

Argue tu Drance quando toe gentis acerbos
Teucrorum tua dextra dedit

Periphrasis Est quando id qd paucioribus verbis dici poterat pluribus explicatur strictior ee solet apud oratores apud Poetas latior Ad eam pertinent omnes Urbium agrorum pagorum fluviorum aliarumq rerum omnium descriptiones

Hyperbaton Fit dupliciter imo cum verba interse proxime annectenda si Grammaticâ ordo spectaretur, alicuius rei intercurrentis separantur quomodo hé dubium quin Tropus sit Poetis scriptoribq et oratoribq familiaris Virg. I Aeneis

Talia flammato secum dea corde volutans
Nimbum in Dardanias ideo I deculit satis constat Troia capta in cæteros se iuta ee Troianus Cic. pro Cluentio Animadvertite Judices omnes accusatoris Orationem in duas divisam ee partes 2 fit cum eiusdē Verbi partes aliquo interiecto Vocabulo dissecantur quomodo si dixisse videri Cyprianus Poetis tantum concessum ee Sunt Tropi de Virgi Hyperboreo septem subiecta trioni

Martialis Ultimo libro I Virgi nempe soles sæpe subire cothō
ideo Virgiletum Verum etiam Oratoribus aliquis eius usus

é vt Cic. qui frequenter dixerat per mihi gratum fecerit pro pergrato

Hyperbole Est enarrans superiectio qua vel auget vel minuit aliquid vt in minuendo illud Virg. de strigoso pectore fel & vix ossibus hæret in augendo aliud eundem 7 Eneid. de celeritate camillæ

Illa vel intacta segetis per summa volaret
Gramina nec tenens cursu læsisset aristas
Vel mare per medium fluctu suspensa tumenti
Ferret iter celeres nec tingeret æquore plantas

Sed tamen in vtroq; genere Hyperbole mensura quadam seruanda est licet enim Hyperbole sit semper supra fidem h[abe]t tamen modum debet ee

De Figuris Verborum

Sicut tropus est in verbo et sententijs ita figura in vtroq; spectatur

Est autem figura confirmatio quadam orationis qua verbum vel sententiarum insignita per positionem continetur figura. Verborum tribus modis fiunt maxime per Adiectionem detractionem et similitudinem In singulis explicandis vtemur Laconismo

Quæ sunt figuræ verborum quæ fiunt per Adiectionem

Duo Repetitio seu Anaphora conuersio seu Epanalepsis Gradatio seu Climax Polysindeton

Repetitio fit cum ab eodem verbo sæpius dicitur oratio desi-

pio

pio Numantiam sustulit. Scipio Carthaginem delevit scipio pacem
peperit Scipio civitatem servavit

Aliud Exemplum Audes Verbo mutire audes te expurgare? au-
des quâ conscientiâ flagra depraecari

Aliud Cum modus sisteris ante tribunal supremi Judicis
Ubi nunc divitiæ tuæ? Ubi deliciæ? Ubi superbum fastigium?
Ubi satellites armati? Ubi splendida ædificia? Ubi catastrophe
istud Scelera à infrequens etenim est regio Prophetæ Davidi de
Psal 18 Vox Dni in Virtute Vox Dni in magnificentia Vox Dni con-
fringentis cedros Quâ figura cum multum habeat tam Vehemen-
tiæ quam acrimoniæ tam multum Valet ad permovendos Auditores

Conversio Fit cum in idem Verbum sæpius conjicitur Orator Ve
erit Repetitio eadem sterilis Vocem in principio sit conversio in fini
Exp.
Et quo tempore concordia de civitate sublata? Resp. sublata?
item Bauli ad Corinth. cum essem parvulus loquebar ut parvulus
sapiebam ut parvulus cogitabam ut parvulus Et illud Hic adolescens
cæteros diligentia superat eruditione superat modestia superat
Et illud Cic in Antonium Dolebit tibi exercitus populi Rom. interfe-
ctor. interfecit Antonius Desideratis clarissimos cives eos quos
Vobis eripuit Antonius auctoritas Senatus ordinis afflicta? à quo
Antonius Et hæc figura Oratoribus Vitanda quam Poetis

Complexio Repetitionem et conversionem conjungit hoc mo-

do

do ripiviun cum multa intente et finer comentiunt fitenia
tum ci Dtray parte Repetitio
Exemplum quem Senatus damnarit quem pp. Rom. damnarit qm
civem existimatio damnavit eum Dos sententiis deybis abrenuntis
2 Qui sape qui fadera sapè superunt. Carthaginenses, qui sunt
qui bellum crudelissime gesserunt. Carthaginenses, qui sunt qui
Italiam devastarunt Carthaginenses qui sunt qui urbi portulant
ignosci Cat. 3. Q patrit Mendoza Prordario navivers ex Qnat
de Sor Desa amplitudine pag. 549 ibi sane que igitur ratio
dubitandi eadem di societatem ad Sane magnitudinem eum
sese cum tot Ignatius a Dmno numine acceperit beneficiis.
Quod enim beneficium diuinius qm arcana veram cele
stium misteria Dno pene temporis momento, quid negotium
diuturnis spatys destrgari cognidissime perspiciens perspe
xit. Qd beneficium Dmnius qm in Sae Dita superavit
et ipsius Dmnand salutis asserioris conspectus frequentes
Dsurpare. Dsurpavit qd beneficium diuinius qm Agritudine
oppressum medicina diuinitus petita ad pristinam sa
nitatem subito viva cito consuevisse. consuluit. Qd bene
ficium diuinius quam multos qm Dtmus Dios[illegible] pericolo constitutos

de quibus medici iam actum de nunciabat ad integram valetu
dinem celesti ope renocare renocauit, Ad beneficium diuinig
gn quenda gi regula fuerit supremum animo elapse spiritum re
debatur a mortis faucibus ereptum, de contractis flagitys pe
niteret iterum vita restituere restituit, Iam vero eius animum
(qd n exiguum e diuina largitatis monumentum) ita sa susti
ne diuino amore accensum de abig vlla sentiendo facultate
a terra sublimis Discretur n e mirum dies integros inse
bus diuinis cogitabundum trans egisse plusquam humanum ad
spectantes equalis vacantem quasi translatum sterpe, prope
diuinum: porro Repetitio Conuersio et Complexio mire con
ducunt tum ad exhortandum tum ad obiurgandum seue
exprobandum aut laudandum

Tradactio Fit cum verba paulo immutata sepius re
petuntur. Qui nihil in vita sit mutandum vita is n pe vitio
cum virtute colere et insanis Vanitas Vanitatum et Vel
lud cuius dam Vanitas e Vanitatum ipsa omnia Vanitas Vanitas
Deum super omnia n amare Et persi illud

Ex nihilo nihil in nihilum nil posse reuerti

Synonimia Est cum verba vsq eo scatent congregantur
De abyss erupit excessit euasit Hec figura conducit ad res
aliquas exaggerandas et commendandos Aut animos Ecclesia

Sic cos.

sticos ejtur frequenter usui erit quoties res posset effectu aut quoties alicuius rei indignitatem aut magnitudinem ꝛ videntur pro verbo satis demonstrasse: ita tamen de posteriora verba paroné sa beant emphasim

Polysyndeton Coniunctionibus abundat seu copulatiuis seu disiunctiuis aut alys de omnia dei opera clamant de et Deum co gnoscamus et cognitum diligamꝰ et dilectum possideamus et illud

Imanꝭ taurusq dei totusq moueri
Mons orcum

Quæ sunt figuræ quæ per detractionem fiunt

Asyndeton aut dissolutum est illa quæ Orationem coniunctionibus ex solut de humanitatis studia adolescentiam alunt senectutem oblectant secundas res ornant aduersis perfugium ac solatium præbent delectant domi non impediunt foris pernoctant roboreum peregrinantur rusticantꝰ Item Veni vidi vici gesta inimicos peremi Id celeritatem multi seruit bre uitatem conducit ad rerum celeritatem exprimendam.

Prolozeugma Id e adiunctio fit cum plures sententiæ ad idem verbum referuntur vt dicit pudorem libido timorem audacia ratione amentia

Synecdoche Cum subiicitur aliquod verbum ex ceteris subintelligendum idem est cum Eclipsi de virg. in I Eneis

Sed vos qui tardem gumbus aut veristis ab oris

Secundum Exemplum ex Orationibus Mendoza Atq; ille placide respondit neq; se rudem literarum neq; doctrinâ expertem qui nõ intelligeret ea ĉia prorsus ne quid hæsitarent neq; illum dubitationi locum relinquerent. Illi vrgeret insteare, nullum nõ lapidem mouere subintelligẽ cõperunt Item in Orat. eiusdem 441 sonant litui ira perseuerant inconditi clamores leuium nescio quid ac ferale minantur Quid Dynastæ timere frangi deficere cõcidi sibi mortem Moysi diras imprecari et Masseus lib. I bum Hæc fiunt ecce tibi a regni finibus trepidi nuntij vastari agros tecta inflammari, hũm ac pecudum prædas abigi Interritus ne longior mora Lusitanis obsidibus aliquid ferret inconmodi mandat Cano Aethiopas qui optimè rursum acceptos qm primũ in patriam reportet suorq; recipiat

Quæ sunt figuræ quæ per sonum constant

Dico per similitudinem nõ nullas tractari celebremus autem hæc Paronomasia seu Adnominatio similiter cadens similiter desinens Conjugatio seu Isocolon Antithesis seu Antiteton seu contrapositum seu contrarium

Incipit Paronomasia Fit cum verba per literas per syllabas per casus per quantitatem per flexionem paululum immutata ponuntur Per literas oportet diligere quem velis diligere Item decet euitare leones de leones Per syllabas Qui se magnifice iactat vergit ad te autem Romanorum Item tibi quis pt temperare nisi malit cupidati obtemperare et solo ee laudator ne videar adulator

Incipit Per casus Cum tu Sthenelum appellas qui si fuisset Sthenelus nunquam tam crudeliter vitam hominis petiisset Per quantitatem Animus dulcedo ducit ad animum huc pertinet ille festivus Neronis iocus

in Claudium quem dicebat morari inter homines desisse prima syllaba priuatum ide delirare id enim scat verbá mores cum producit primam unde Plautus in Trinum amor inqt Suum mores effecit et meresco Perseuerantem Cum eam rem studiose curas multas sibi dat cum Ioan amari uicandum è si curetur ne quid insit amari Ie Venia ad Deos si mihi Senatus det veniam

Similiter cadens se Homeoteleuton è exornatio cu plura verba in eosdem casus succidunt seu cum dictiones aut sententiæ pares eosdem casibus efferuntur Dig. Perditissima ratio è negligere famam diligere famam Et diligentia comparat diuitias negligentia corrumpit animum Ie Hinc laudas egentem virtute abundantem felicitate et mille alia species

Asyn. Similiter desinens seu Homeoteleuton è cum plura verba similes exitus habent ve Venit inuidiæ delinquis studiose loqueris odiose in his 3 figuris eloquentiæ tirones incredibiliter delectantur deterami tñ rarissime orationes et merito nam nullis pueribus lepor et festiuitas à tñ diuitis dignitas elucet Quare Ide lumina si quando videbuntur q̃ raro fiat accesse. set num sensus fastidiosissimus satietur rerum pondere suspendantur. Posteriores tñ duæ elegantiores sunt si continuo repetitione admiratione aliis similibus ornentur

Compar Deq. Isocolon Et Exornatio quid ex æqualibus fere membris orationis consat Cicero hyemes appellauit spreas

te vere suscepit media dsate confecit & illud ex rei Reip. consi
luisei nec amicis profuisse nec inimicis restitisse Maxime probatur
a à nullis quã3 constat membris aliqui dicunt omissionem nominetro
rum addere gratiam acrimoniam ac dolorem etiam Parcum seu membrorũ
æqualitas constat à tribus numero syllabarum quarte enim foret numerus
re syllabas cum pauciores producta quam breues numero plures
sed usu et exercitatione id comparatur de auribus sensu membrum par
superiori proferre possimus

Antitesis seu Contentio est cum ex verbis contrariis efficitur
oratio vel cum singula singulis vel bina binis opponuntur de tumul
tuantis in otio otiantis in tumultu & illud dicit pudorem libidini ho
nestum audacia rationem amentia à nostri ingenij destitui auxilij è Ioco
facere cum opus è clamasse cum loqui conuenit obmutescere ades
abesse foris abesse reuerti cupios in pacem bellum quærentes in bello
pacem desiderare Luculentissime Cic. sapius tractauit Sane figuram
exemplum I In orat. Catil. II ex hac enim parte pugnat pa
dor illene petulantia ac & eiusdem pro lege Manilia sed quo di
stet Imperij dignitate atq; gloria quoniam is è exordijs orationis
pendet videte quem vobis animum suscipiendum putetis maiores vestri
sæpe mercatoribus ac nauicularijs iniurijs suis exagitatis bella ges
serunt vos tot ciuium Romanorum millibus uno nuntio ac paucis
horis tabellis quo tandem animo esse debetis legati quid eram
appellati superbius Corneliam Turbes destitui totius Gracia lumen
extinctum è doluerunt vos eam Reipu. multum è patrocinij

qui

qui Legatum Pap. Rom. consularem, vinculis ac verberibus atq; supplicio excruciatum necarit: illi libertatem animi imminutam, & tetrum dos dictam ereptam negligetis, Jus Legationis verbo violatum illi persecuti sunt, dos Legatum pap. Rom. omni supplicio interfectum nullum relinquetis: videtur ne de illis male sentiendum fuit tantam dotis Imperij gloriam relinquere sit dotis turpissimum sit illud quod accepistis tueri ac conservare si possit Pulchre Sanctorum imitatus est Melchior de Laceda in Campo Eloquentiæ, Oratione illa in qua Rhetoricam contra Poesim declamantem introducit pag. 805 Canden. de tractat. lat. ex variis Mend. Orat. qm habuit de Societ. amplitudine pag. 556 Jam vero beneficijs quæ summi Pontifices apud Ignatium posuerunt, quæ et parvitatis meritivi cæteris Familijs Deo sacris nulla tribuerunt quæ in Soc. à effuderint, Illi semper de Ignatij ac sociorum propugnatores præstiterunt. Improbi quidam homines societatem odio prosequebantur illi amore contemnebant, illi observabant oppugnabant, illi perpugnabant, delli cabant, illi fouebant, vela intorquebant, illi retorquebant ad ventos excitatam dicebant, illi e cælo elapsam prædicabant, societas nondum nata, eam cum beneficio nasci. Italiam obire Hispaniam pervadere Indiam conscendere

4 Eiusdem Burdarij pag. 555 in laudes S. Joannis Baptistæ

Ita plane res haberet si illis se deliciis tradere ex animo, sibi
cavi se et in escavi facundo sed lecibili blandimentorum delenio pate-
retur.

At SS Joannes inter opes inops inter epulas iciunas inter deli-
cias illo sericus scriptorius persistebant, Turbæ aderant ille solus, cer-
tabatur locis, ille serius proscribebant fabulæ ille mutus, approbaban-
tur spectacula ille serius, tendebantur circum seriscinia, ille frugi
cia voluptatum incendia detestabant, ille incolumis et illæsus o-
puerum à voluptatis alumnus, sed cultorem pietatis Hoc genus
figuræ si in tempore adhibeatur, dum habet ad flectendum
incredibilem, suauitatem ad oblectandum mirabilem.

Figuræ sententiarum sicut et verborum aliæ ab aliis assignan-
tur è plurimis decantissimæ sic seligentur Interrogatio Dubio
subiectio Aposiopesis Prosopopœia Ethopœia Hypotiposis Epi
tasopesis Exclamatio Prætermissio. Correctio

Interrogatio fit quando à sciscitandi gratia sed alias ob causas
interrogamus, nimirum instandi, dolendi, indignandi, admirandi, imperandi,
Instandi, vtg. Tanta ne dos generis tenui fiducia vestri Volendi vtg
quis eam locus inquis Mebare, Indignandi, Quæ regio inopem tam
dem à plena laboris
quid me alta silentia cogis? Rumpere et obductas
verbis vulgare dolorem Admirandi vtg. Deum non ne facies?
vertur mihi

uerus mihi nuntiatur affers
Hate Dea Divus re.

Imperandi Dux Non arma expedies totaq; ex vobo sequetur
Pasim è Sanc figuram dicere apud oratores, et Poetas ego Mun
et aliud exemplum Interrogationis cum admiratione adducam ex oratoribus Latinis Mandosio

1. Exemplum In salutatione 583 pag. erat 23 sponte tua humilia te submeis in turgia, de ex tuo tutu Dericeam sapientia eruat alterò Quis te auspice Audiuit à exulter. quis Maecenate præceptor non excitetur. quid te Latino sapientia à efflorescet? Rebori adulta in hyeme dentibit, Poetica in fulgoris semitis comantes tenet floscules in corollas, Philosophia suas ruri turas fruges ante messem colliget ampliores? rosta fruges dumeta et spineta dialectica in quibus purgimur, eleidimur, exulcemur te benefaciente in violaria abibunt et rosaria toto denique die nia dum benedole flauet et leniter ad spiras crescet adolescet pe rennabit

2 Pag. 582 Orat. 23 Pestes proceres domesticos eam sapius expertos, nisi dorum fides tuis in rebus suspiciosa, de possent pro ea qua in te sunt benemolentia animati. Illos tamen à fastum à asseve tyrannulos tuos, in quibus tam propter diuites in suspicionem nulla fit inuidiose suspicio falsitatis? Quorum ex pijs sorpitio quo

finem

Joues amplexu: quibus oculis intueris. qui liberalitate donas. qua benevolentia cuncta. quibus genys obiectas. qua felicitate assequeris. qua indulgentia tractes. quibus studijs prosequeris. nullus de tibi videatur Salvatoriue deus. qui illa in quo pauper culi tibi adsunt sordes ac mendicitas, nullus erisco illaecat quam ille in quo a Dalais exulant.

Responsio Sic cum aliud rogatur aliud respondere vel ad rem aut gendam, vel ad minuendam vel penitus negandam, Ad augendam cum rogatus teseis an à re Papulasset. respondit ~~nemitan~~ immo ipse innocens Adminuendam cum reus rogatur an Sacra reciderset. Latronem inquit Ad negandam penitus cum Anachoreis rogatus an in Scythia essent tybicines. respondit noctes quidem. Tybicinem tantum bibere quantum sufflant scans ibi illos à degere ubi nullae dies nascerentur.

Subiectio Sic cum Orator interrogat et sibi ipsi respondet De quadro iste tam pecuniosus unde sit factus. amplum patrimonium re lictum est. a Patre bona venerunt, hereditas aliqua obtenit. à ~~Pa~~ Patre dici etiam ab omnibus necessarijs ex hereditatis est: premium aliquod ex lite capit? à nobis id à fecit sed etiam ipse grandis pecunia. Dictus è ergo aut ipsi domi nascit aurum, aut de publicum è pecuniam accepit

IZ Exemplum ex Pli Mend. dividario. pag. 532 Et De hac in re Joannis benevolentiam conjiciatis unum ~~ne~~ non omittendum quod Dor in Collegio evenit, omnibus tamen forsan grauditum propter raritatem perscundum, propter liberalitatem admirandum Cum res domestica supellectilis inopia urgeret rege insscio La-

sitara

sitana societatis per id tempus moderator regem adit, qua fiducia
Rem alloqui par erat, defectum indicat, orat, exorat, precatur, tri-
buit rex iubet: quantam creditis? aureorum mille. papum vide. bi- id est
ra, terna, quaterna millia? inopes opes istae sunt, si cum liberalitate illa
regia comparentur: Viginti triginta quadraginta millia? extis quidem
ea summa si tantum parco sed etiam effusissimo regi videretur:
in ampliores beneficentiae campos spatiatur. Quid prodibit? quid
conferet? quid donavit? o prodigum liberalitatis dei pia admira-
bilitate possum dicere centum millia aureorum centum? ne obolo
quidem minus minus et nisi societatis modestia ac frugalitas tantam
accipere donationem recusasset tanta religiosam paupertatem tanta libera-
litate à reparari sed labefactari amplioris illas gazas largiretur
orem iterum atq iterum mandatam: o nimiam largitatis nullius
Dum caudis excitatam: Quis unquam talem fabulam audiuit? neque
de tantula stupia consuleretur, tanta pecunia funderetur ad re-
gem Macedoni datori dubium conferendi ne dicã preferendum.
3 Ex eiusdem orat 21 pag. 570 Age enimuero tuo quid
desideras in alumno, nobilitatem? at quanta in eo fulgeret, iam
dudum ingenium? nisi crede mihi Dei annos multorum ingenia
tractant, ingenium Illumi Canditati nulli cedit, optimis exequatur:
frequentiam in scholis? scholas tam aride quam tudor aly fre-
quentabat: observantiam in Magistros? certe tantam illis sem-
per exhibuit, de eorum quorum discessit à nobis ducitum sedu-

etiam

etiam mutuam sequeretur: beneficentiam in discipulos: ipsi loquantur, quos inscio praeceptore ad publicas actiones abeuntes suo admittit praesidio et promouit? pietatem erga Deum? tam prono fuit animo erga pietatem, vt facilius de esse sub omnia quam seriebus diuinis deesse pateretur. Tuum igitur sibi gratulor sapientia candidatum sic viue, sic nouare.

4 In laudem Elisabethae reginae pag. 459 Quantis in Elisabetha dotibus temperantiam nescibat delicatissima regina sanctiores epulas a dilioribus etiam abstinebat. Quotas ei partes? integrum annum in 4 partes diuidit, quotae ac deputatae rationes dicuntur, necessitatis remittit damnat abstinentiae.

Ac cand[a] erant admodum serenissimi? ieiunio sine sanguine de aliquo cibum adsibeat? panem, quid deinde? aquam, quid diuinius? dixi, ter integras anni partes integras: regina Lusitaniae regina: superstite rege Dionysio marito? superstite? inter conditiones dapes? sana inter regios pulsus ferculorum deinde? inter pollacibiles conuiuiorum apparatus? tantundem. O rem nouam! o miraculum? o prodigium! ego gaudeo quoties de sacre per se dies cogitabam, ita admouebar animo, de mei nec ne ipsum paenitere cum nouena tanto intermallo regina praemisserit.

5 Eiusdem laudis cum Agostropho, Ero fortasse &c. &c. Lusitaniae inuidiam in plurimis deliciis diuitiis eius erga suos

obsequia

obsequia confirmare: Vnum tantum testimonium, nisi imperare possum quin exprimam. At eius illud est? an domestici? regnique sed externi pauperis? ita sed locupletis senis? minime Deus, testes, Amici? nihil minus sed hostis. Magna auctoritatis testimonium est debet qd ab externo, qd ci locupleti quod a veritatis testimonium est debet qd ab externo quod a rege quo ab hoste in favorem Luertanid derivatur etc.

Eisdem cum dissolutione stomac. Marcebant ora, languebant artus, crepabant viscera, lababant genua. Vires sudor et sanguine fabescebant. Quid colonus, rapto vineret, decant raptoribus rapina? capessere diam si distraxisset? ad diam delebant diatores incursiones agerent si hostes animos agebant militares, pia fama: quid consilii? pati: quid remedy: perire quid scelaty? mori et examinari? Pag. 3483 Simile exemplum habet Gallucius Sanguinius orat. Volumine 2 de martiribus pag. 122

7 Ex nihilo Nicolao Vernalco pag. 2 de Conceptione O quam incomprehensibilia sunt iudicia Dei. quam inscrutabiles eius viae? est erant pomposa, fastu superbi, natura est divitiarum opum affluentia, nubere, liberorum gloriosi est eriumphabant in oculis orbis mundanis secepto spectabiles reginis, ait Bas sed eum elegit Anam Deus, qm anam? sine villa opulentia divitem et sterilem neg enim apud opes orbis aut fecunditas cælum

inclinant

inclinare quam Annam? regum è sanguine ortumbam à regibus non
à stirpibus regiarum stemmata sed insignia dignitatem nobilitatem de
clarant. Ait è ergo Deus sodales Heres Anna in quo domus dei
ciarum omnipotentis iacta sedes sunt fundamenta. Quid eo dico?
aut oratione aut affectus continere quin exagerem et ruptis quas
regalis insolescenti prope modum ultro locum sanctæ dominæ percus
tam. Desideratis admirationem? Lacrymarum sic emunctis strepitu
odunt quem calum audit precum sic sepsiri calestem annam im
pellunt et diuinum rectoris amorem. Requiritis obsequium sic
diuinum omnium plantas floreat ac producant Dorabis salu
britatem? in Anna tanta fuit de eam nulla et approbry conta
gio aut inuidia pestis contaminauit. Audite quid dicam. Nulla
re potuit Anna mater nisi Maria nullam potuit Maria ma
trem nisi Annam habere. Dicam amplius non potuit Anna
mariam edere nisi sterilis à potuit nisi sterilem. Annam fe
cundam Maria efficere potest etiam sed secundum per Apo
stropen si mus pulcherrime tractari mauo si ex complexione
et connexione promanet notam ornatus habet.

§ Nicolao Gerbelio orat. de laudibus D. Francisci.
mplexio pag. 329 Et quemadmodum Ille imperitus creatæ res omnes
ita regnebat ut promptissime illi obsecundarent: ita Fran-
cisci manus observabant ut quo vellet procederent quod
vellet exequerentur. Quantum è obsecro aquam à vino
commutauisse commutauit Franciscus quantum è homines alios
ab ijs viribus mentibus monente Deo instaurare? solo

crucis

crinia aliquorum suorum artactu instituuit Franciscus, Quanta
è candentis ferri dira ardentissima sua corpore excipere re-sentiri?
excepit nec sensit Frat. o dere incredibilis plusquam barbara
dira sanctitatis De etiam o cive egere sit apello etc.

Ex perpiniani orat. in laudes Elisabetæ Lz orat.
4 pag 171 disiunctissimas terras et vetustissima adire nonnul
loca ac ingredi templa dubis, et ibi quam Sanctissime deo supplicare certe dacat: Vigere negotia? tribus quotidie sacris interesse
à licet? at diu adesse licet, dalendo à sint permittere à no
do molestum è sed etiam permittorum? at fatile è surgere
paulo citius quam solet non potes existimare cà nobra. à re-
quietia consuetudine? à alere civitatem ac quadrantem largiri
potes, at misereri potes, et egentis lachymas lenitate deri-
borum et humanitate consolari? ozibus à labore à cibo
à denig re munere dales? at consilio dales admonitione dales, au-
ctoritate dales, quibus homines magis mutari possunt quam rebus
cæteris. Lege eandem figuram Philip. 2 ab initio statim Hor
sedens affectatis à risu cum Interrogatione Dialogismo, occupa
tione, et dubitatione sit Affert autem delitatem plurimam sane
conducitq dos maxime ad perspicuitatem, delicitatem ac de
sententiam Habetq nullam acrimoniæ et gravitatis et est tam
sacris quam profanis Oratoribus frequens

Apostrophe ad se conversus ad aliquem sermo de tenuitate alloquium
afficare cuius quoq mortui splendor nomen ē civitati & alibi dos
edit iam Albani tumuli apello vos ecce vos

1 Exemplum Nicolai Vernulei Orat 18 de laude S. Bene-
dicti pag. 154 Quamquam quid haec minora consector. Ille Bono-
nu Ecclesiam maximam sua gloria et amplitudinis partem dare
veritati audaciter coquos ab hoc solo Benedicto accepisti. Ille
tibi suo ex ordine sanctissimos Pontifices maximos 40 concessit.
Patriarchas 52 Cardinales 200 Archiepiscopos multe sexcentos
episcoporum 4 millia et sexcentos suppeditavit. Ille tibi Gregorium
illam sanctitate doctrinaq magnum, Victorem pene omnium doctorem
produxit, ille tibi etc. ille tibi etc. In eodem fere eandem figu-
ram pag. 129 vide Gallucium Parquinium pag. 230 orat. 44

2 Gallucy Parquiny parte 2 orat. pag. 704 Te te appello Sicili
dos oppida, vos tecta, vos imprimis hospitia municipes et populares
Quoties enim à vobis Maurus et Saracenis quoties de Gothis
ac Vandalis, quoties de barbaris aliis nationibus infestissimis hos-
tili patrocinio è reportata victoria? illa illa videlicet quae vos pri-
mum rebus sanctis concessit, mortalibus gaudens diuersis, sed debet
imprimis diuersi capiti

3 Joannis Baptistae Verany Senensis è Societ. Jesu pag.
285 Pestor extremas morientis preces quibus impense flagitabat

de nati

De nati ad immolationem partus ingens tui, parentalibus extinctis flammis secu[m] fanerauerint. Quisquis ad istum plane spectat sibi imprecantis animi, plane Imperatorian[m] &c

4 Hypocrysis descendit ad Apostrophen vbi Agamemnon pse pulcherrime tractatur. Quae illa ingens Rachel plorat filios suos, et Dei gemellos immerente ferro palliatos, tumulandum tanquam ad vem progigas qui defendas intuo ludos secunda. Parens. Heu male pectum quo filijs lacrymas offers vbi dadendum ensem arripebat, Male precibus pugnas contra barbaros, male gracilis provocas superbos: Ecce iterum deum detrahitur, iterum pus parentis impius hostium manibus in diuersa rapitur ac tantum discerpit. de bene nescias deum furor an pietas desecuerit magis. Quid frustra matris nomen opemq[ue] trepidis balbutiens infanter impendit illa quas et singulas singulis mernes nang geminas geminis dextra in discrimine ah et dobis illas ipsidum teneris impedicis, dnum hoc, dna pt duplicem in cade dna mortem experiri: scilicet cupius e iterq[ue] carnifex. ne plus sibi quam parenti debeat, aquo deum subrere medium discat Ius etiam scilicet e de nesciat mater qm prius in suae dolorem effundat parca deinq[ue] doloris materiam fumidiato filios materni in manibus strangait:

Quid.

Quid sic agee infelix? quid consilij capies ambiguus de-
sor? miserum sane Interclusio Spiritu semianimis cadit mater,
de examinem Verum foetum pat officio per iter mortis quanto
fas è diua prosequatur Et tu puer miserabilis quid è
collo matris aanulsg tremula supplex bracchiola tua tendis ad
carnificem? at potius districtam meritusq in te gladium ampli-
ctere, sic enim facilius sensu pietatis emolliesces &c.

5. Habet etiam à parum nonnulli schema id in fine
propositionis de beremolam aspicent auram famorum perovare
sequenti de d.to Nicolao Vernulco pag. 394 Omnes Dei, diui fulge-
tes cælo faces addite, quorum splendoribus perculsa sydera per
tenebras et umbras fluctant dei o sapientissimi Heroes quorum
diuina virtute in eorum Imperationes profligati sunt, et prostrati
ad posteritatem exemplo gentes nationes oes in celeberrimo virtu-
tum omnium studio: ad veram gloriam et ostensum æternitatis lu-
men decurrunt, quo mittite et sodalibus et cultoribus vestris, cer-
tissimam qm ad beatissimæ vitæ eruendam tenuistis semitam,
et ingressa præclarissimarum virtutum ad sempiternam seculo-
rum omnium memoriam, vestigia mittentis velut digitis ostendat.
seruit hac figura vanæ animi affectibus stultæ indignationi, ex-
secrationi, imprecationi, aut invidiosæ insultationi, dicmur igit

ea.

ea cum oratio serviet tum etiam plurimam conducit ad concitandos affectus esq; in sacris literis et prophanis frequens est Epocis.

Hypopposis Si illuseris demonstratio rerum adeo expressa ut res cerni potius videantur quam audiri d. 5. Gracchus exul. a templo Iouis suadens, oculis ardentibus erecto capillo contorta toga, cui unus è populo spumans ex ore scelus adhesurus exitio pectore crudelitatem contorqueret brachium Q. Mustidie tragicam rubato Marco per forum seruit, dentibus acuminatis aspecta rabida. Sec et illac si quem reperiat cum aliquid mali fauces, afflaret &c.

3 Ex Pic Mirand. orat. 25 pag 555 sed videt spectacu. lum omnium quos Locenses cane aut Olimpici agones vnquè peruiderunt, longe maximum ad cuius nouitatem à modo spectatores si adfuerint deum ipsi quoq; supero incredibili gaudio nisi videantur triumphasse. Puer eleganti forma teneram adhuc ingenio liberali prædicatis in rupem vndiq; saxis præcelsa, ibi deterem exuit nouum induit in ornatum, circulum bullis aureis distinctum pretiosis baccatum gemmis deponit, fluentem ad talos colandè auro textili crepantem deloricat atq; abycit, eboreum aureis fibulis

stellatum

stellatum discindit, ac à se longe propellit, bombiscinas periscelidas
suis ligaminibus elegantes, semiscatas detrudit et procultat calceos ex
aluta ad nimiam elegantiam confectos plantis excutit ac depellit ca-
rera Vestimentorum sordicia quibus ab indulgentissimo Parente
expingi et excoli credendo è gra proterit ac aspernatur: quas
exuvias credites sibi ex tam flordo cultu reliquisse? Ora diuinâ
nivea? et ad totius memoriâ posteritatis gradicandas; Sorrentes
sacrum Sirenum pelle suaeris circundat, nudis plantis aperto
capite, in manibus crucis ritum decentis tota solicitudine vagatur ex
scunt anguer mittunt crines exalescunt ora suscat faciès, se
betantis oculi, gratilescunt artus, collidantur genua, toty illuvie
obruitur, Terra dixeris à Joannea &c. Pardon pergit in amplifi
catione perchariteta &c. solis frigoribus, appasly à Dubiaculis pul
sabat, sed si aperto si aquore pedis arcubus sustinebat, grave
bant imbres, seniebant turbines, Verbenbat grando, nascebant
nives, gelu ora coborebant, turbulenta potestates tuto calo pedi
abantur; Joannes Syenis atrociter detorquentis divitarem sua pa
tientia noscebat; pursas ostrui calores siciabat fontes, liqui
bant cantos, ora denig grassante incendio conflagrabantur; Jour
nes edi Estuantis, gnuman ferendo fortiter actionibus felix sus
tendas, sese reddebat in dies promptiorem &c.

4 Hypotiposis cum Apostrophe exemplum Quod si cru

delibus

deliby certum est occidere. salem dulcere abstinete. Sola comminatio
ac tristes fulgor amoenus facile ante dalig timidos exanimabit in fu-
ga. Heu me scopulis cano: à exaudior precibus, altior sneis
furor auricus obsurgit. Ecce in ebestiam frequentissimam veneris in-
fantibus, à ad bestias sed (qd peius e) ad inhumanos Siet damna-
tis, efferati carnifices ferarum. Loco dolus cautis omnibus audig impe-
tum, faciunt. O spectaculum. Sanarit oculis lacrimosum, Seruidi
incendium, quia lacrimosum, dulcedo ipso properandum. Dulcedo
minores. Tenuia corpora maxima plaga spatiosa sunt, Qui da
è manuis et materni sinus portu solacium, suo si cruore, nau-
fragio faciunt. Eximium. Sic erat mare rubrum, aere suo nau-
fragum è. Quo deuebant igitur, naufragi morituri in sanguine:
simo ante pene, morituri qm dicebant. Vitali enim spiritu priu-
mortiferos esse transmittere cogunt, ad cor, Hic Scalae tabellas ap-
petit dbera et misera dire pro papilla gladium excipit unde
movem. exugat aiam exhalet. Sic gi modo auidalo mammo-
ne, guttatim exhauriebat, Quacisa ubere capite matrem Sperin
cruentus Supectus, ingratog fatere quo caste sanguinem effundis Quis
alior, enumeres. qui dum caute materis desiby occultant, simplici
fugitu ac refugium innocentes sui ipsorum prodidere. Jam caua
omnia sonantium gemitu, Capentatium Vlulatu circumsonat: gra-
tum Sane sibi plausum Sevitas Dictrix excutauit, cum pudica

ma vore

pāvore ac luctu matres misera orbitatis solatia, lacera filiorum membra dum conquirunt, ad tumulum quos pepererē, super ad Diram. At qua Dirā ego cladem luceri, pupilli qua Patriā orbitatem digna complorationē lamentabor? cū Christus no uelli, flosculi vitalis ad solis exortum: decussionis tuorum lilia de maternum inter aculeos sanguineas immaremini vinas occidistis Dirā tā, quā labrum signatis Diam stellatā. Seu squalidam et atram Patriā Dirā nobem relictam, fugistis insontes animā crudelē ferro, at nunc Dirā exuta corpusculis tenebricosa per loca exulatis qui super inter crepundia cum matre lucitabatis infantes tandem inter arma cum ipsa morte lusistis, at iste ludus sanguine vobis et vita stetit. Dui nandum fari per ætatem potestatis, de pro regum rege in Tyrannum interfectorem Dirā testimonium dicere cū, arguta li naviter, clausistis ora, aperuistis Dulcera, dulcere quam ore eloquentiores, qui Diram pro voce fudistis, imo Deo quot dulcera, totidem ora panditis, etiam a Dulnere vocales, fandi et Regum Imperatorem Jesum Tyrannorum ante Signatum Herodem consequentium posteritati seculorum confessionis vide e xemplum Hypotyposis per contra posita tradatur In Nicolai Remulei Orat. 16 de Laudibus S. Francisci pag 181. Huc pertinent planiora ejus descriptiones de illa qua describit sua-

cul[illegible]

causas tum graphice et comice de rem potius demonstrate gn
orat. complecti videatur videre è et apud recentes à raro hanc
figuram et apud Muretum Vernaleum Scaligerum Perpiniamum
et apud Gallucium parte orat. 2 num. 522 et 523 orat 7.
Item parte 2 orationem pag. 548 et. orat. 8 In hoc genere di-
cendi Poeta magnificentius spatiantur Nam turbulentissimas tem-
pestatum motus, acerrimas militum conflictus, dementes hortorum
amoenitates, placatissimos fluviorum lapsus positiones locorum,
circumscriptiones agrorum alia denique quae si sermone nudo
tam depingunt, ut ea à nobis, sed sub aspectu videantur
collocare. Nec ea solum quae facta sunt, sed quae futura sunt
aut fuerunt, hac figura exprimemus, Nobilissime eam tractat
Cic pro Milone describens quae facturus fuisset, Clodius si
praetura insidiatus, in eadem orat. eleganter describit, pro
Sectionis milonis et Clody apparatum. Est etiam hac figura
frequens in ipsis scripturis sacris, valet à ad flectendum modo,
sed etiam ad docendum et delectandum plurimum conducit.

Ecbasis Latine dicitur est imitatio dictorum ac
morum alienorum quae scilicet, subiecta persona mores dictaq
facta exprimuntur. Est autem triplex Ecbasis aut nota

Sea

sed vita fuisse et tam Idolopaia vocatur, aut persona fingitur. et oratio et tam Prosopaia appellat quā tamen tria imitationum genera multi sic Ethopaiā nomine complectuntur
Soarius in sua Rhetorica et Mondoza in div. tractatu
de Rhetorica à faciant mentionem Idolopaiā sed tantum
Prosopaiā ac Ethopoiā Melecdius de accepta iecurat illā
ad Ethopaiam Antonig et derāpens. item dividit hāc Ethopaiā de qua ajimus in prosopaiam quā personā et alios
animantes exprimet de qualia verba faceret. Hecuba sub rebus
Troia, in mortem quā moret solum depingit, de quo dicere
rusticar cum primum natum videret, aut mare aut urbem aut
Quid simile: In mixtam quā moret pariter et affectum exprimit? de qua quat. Achilles deceret occiso Patrodo, cum
vapugnare decreuisset moret enim consilium habet, affectum
Vero amicar occisus Ethopaiam vero tractabis dicendi diligendo genera breui, Florido, disiuncto ei flexu aty figura nemotto
prog capitibg dimidet ipsam tribus temporibg prādenti
prāterito et futuro, Hoc è observandum dimos hāc figura
introduci non vita fundtos homines

Exemplum

Exemplum Ecbolaia Passiua.

Quæ mihi dicat possit Niobe flebilis iacentibus liberis suis A præsenti Me miseram. quem alium quæ alia deflebo calamitatem? orbata quot liberis quibus ante fueram insignis? quæ copia infelici mihi ad tantam repudiata è copia? nunc sum tam misera quibus filij mater quæ antea tam multis conspicua videbar Me quanto satius fuisset sterilem fuisse fœtu quam sic lacrymas ac luctus parere.

A præterito Sed infelicem me quod parem ei qui me genuit sum experta fortunam. Orta enim Thantalo qui conuicta deorum felici tandem ab ea Deorum amicitia è euolauit. quo me vertam infelix at quod capiam iter consilij? at quod mihi ad tot defunctos liberos sufficiet sepulchrum.

A futuro Verum enim vero quid ista quidem ac deplore. cum adhuc de me naturam in aliam transmutari impetrare liceat. Dum dea miseriarum mearum videor reperiendum de in alium quod sensus diuq; sit expers fortunæ commutem. Sed pereor misera me. et si quod quamuis mutata inter lacrymas agere non cessem.

BIBLIOTEKA U.W.B.

Vide multa exempla in Rhetorio de Prosopodia qui ex variis collegis auctoribus dicit et Melissonem de arcenda in-campo eloquentia qui duo a propinio adducit exempla in pri-ma tempora dicta pag. 63 Alterum 69 In hac figura sit alacris laetantis oratio, stantes dari, breuis et confusa pro-perantis, matrona seria, senum grauis, temeraria puerie misera, humilis paras ita facta matris anxia, pronuntia rustici ornata et concinna Oratoris.

Prosopopeia est personarum ficta in dicendo. In hoc genere licet mortuis sermonem tribuere ut Cic. Quod si nunc Lucio Bratius vacuiscat et sine ante pedes Dios adsit ad hanc deferatur Oratione. Ego reges eieci dos grauios inuo-lucrit ago libertatem quae erat perpetua dos patriae seruare debet ego capitis mei periculo patriam liberaui dos sine periculo esse debet. Idem facit Cic. pro Caelio verba dans Appio Caeco contra Clodium. Existat igitur ex hac ipsa familia aliquis, ac nonnemo eodem ille minimum enim dolorem capiet qui ista non debebit, qui profecto si existent sic aget, et sic loquetur. Mulier quid tibi cum Caelio quid cum homine adolescentulo. quid cum alieno.

Licet etiam res mutas et informes eloquentes

fingere.

fingere ac formare, Talis è illa Cic. in Catilinaria, Excipiam si necesse Latina quâ nitor dicta mea cautior è, Si diuersa Italia loqueretur, M. Tulij Quid agis etc.

Lege exemplum quod scribimus in Maurelio Orat. 14 quâ pro Sigismundo Augusto Poloniæ Rege ad Pium V. Pontificem maximum habuit in Conclusione de Sigismundo Augusto loquentem introducit pag. 171 et 178 et 179 etc. 20

3. N. Iernusei Orat. in Laudem Diui Sanctorum pag 202 Orat. 17. Pateant illa nouissima mortuorum exta, immo prodeant ipsi ab illo beatorum domicilium et sunt sug. gestum gloria immortalitateq; circundati conscendant, summam ad cælum diam nobis exponant ita credo loquentur. Equidem iam supra mortalium conditionem positi de Deo et in Deo diuimus, sed nimiram diuitarum despicientia ad æternas opes nos produxit. honorum contemptus ad gloriam nos excitet, tenebrarum dolor lucem desperatus sempiterna declaratione nos illustrerit pœnitentia laborem ad quietis portum appulimus.

per

per descendentes aduersitatum procellas et crudelium supplicioru[m] tolerantiam ad felicissimam immortalitatem peruenisse. Illa ira in hac diuersorio dita insipientibus stulta opulentis egena, principibus ac dignitate aliqua sublimibus obscura videbatur, At nunc ira paupertate nihil altius ira obscuritate nihil fulgentius, ira molestys nihil iucundius nostra, miseria nihil beatius est. Erant enim qui gradibus alijs cælum conendunt, demandata felicitate deum immortalitate felicitatem assecuturos se putant. Hac etiam Simon Cerenæus titulo de Prosopæia refert Æsopi apologos, in quibus, arboribus, plantis, bestijs, seruo tributum, hac et rerum in corporeatum descriptiones reuocat, vt eam Deum. Angelus, vel dæmon describitur, item descriptiones Scyllæ Charibdys, Sphyngis, Bellonæ Furiarum, Gratiarum, Furiarum, et similium apud Poetas Prosopeia. Dauid aliquando alloquitur flumina, montes &c. eosdem sæpe respondentes.

Aprosiopesis

Aposiopesis Latine Interruptio Prædictio, Retinentia e
cum dictis quibus dam reliquum quod captum è dici relin-
quitur in Auditorum iudicio celebre exemplum illud Virg.
Quos ego. sed motis præstat componere fluctus Multa tamen
sunt apud Oratores Vg. Mihi tecum par certatio n'è ideo
quod Tul. Rom. ne nolo dicere ne qui forte arrogans di-
dear, ne autem sapè, ignominia dignuà putauit
Z Tu ista nunc audes dicere. qui nuper a liena domui
n' ausim dicere ne cum te digna dixero, me indigna
quodpiam dixisse videar. Hæc figura Eclipsi est co-
gnata et ideo
Eadem Eclipsis fit cum sine affectu omittitur aliquid
quod frequenter contingit propter facilem intellectum
Aposiopesis vero cum per affectum iræ, indignationis
timoris doloris vel gaudij aliquid subticetur.
Adhibetur Aposiopesis plerumq causa dicendi cupiditatis:
de quid dicam, ipse optime intelligis, sic enim tacendo
plus relinquitur Auditorum animis quà si cùm diceremus

Nota

Nota Eclipsin et Aposiopesin ì modo, excusari ei dictio sed etiam Sabere quandam energiam cum id quod omissum è nullam parit obscuritatem sed propter facilem intellectum suppressum Lege Daveyeum.

Exclamatio est quâ conficit scationem doloris aut indignationis aut admirationis aut Laudationis, Dolons o Lallacem Shùn spè tragicen, fortunam Indignationis o conditiones miseras ad ministrandarum civitatum, ì quibus diligentia plena simulatum est, negligentia dilaperationum, securitas periculosa, fons omnium flamisciarii, multorum animas ivatus, ivacundiâ occultè plandi tiâ apertâ deficientes piatores, expectant pudentibus miserunt abeuntes deserent.

Admirationis O tempora o mores Senatus hæc intel
ligit consul videt Sic tamen dixit dixit Zo

Laudationis o vitæ Philosophiâ dux, o Virtutis indagatrix, expultrix vitiorum.

Deprecatio seu vocata alior obsecratio seu obtestatio

dicta

dicta est cum opem alicuius imploramus de illud Cic pro Deiotaro Rex dextrà te uiam ovo quam Regi Deiotaro hospes porrexisti ipsam si quam dextram à tuis si bellis gn promisis et ——— firmiorem et alia. vide Cic
Correctio est qua tollit sententiam aliquam et cu alia qua magis idonea videtur emendat, et corrigit de Cic. Italiam ornare gm domum suam nauuis quanquam ita ornata domus ipsa nisi videt ornatior.
Exemplum Cic in Philip. O recta ipsa puera. qr dispari ono quanquam quonodo iste dicitur? sed tamen quam à dispari tenebantur. studiorum enim suorum. Ne Dario doluit illud esse, à libidinum dissimilium. Quâ in illa vita antea dicebantur? quâ cogitabantur? quâ litteris mandabantur? iura pop. Rom. nouum enim maiorum omnis sapientiâ iuris, omnisq doctrina, Ac vero te inquilino, à enim d'no, personabat omnia Doctis ebriosis, natabant grauiora, meus etc. In hac figura ex simul. inter se pugnantium conflictio summo breuis Hypotyposis Fit autem Correctio dos augendo, dos minuendo de commutando.

Augendo.

Augendo Crudelis homo, ac re homo fuerat.
Et illud Perficiat frontem si tamen frontem habuit.
Minuendo, si me rogasses vel insinuasses modo facile novi
gessisse.
Commutando. Veritis homevum pene diverat. permovit
Particula huic figura sermones sunt sed homo homo po-
tius seu potius quin potius atq; adeo homo vero homo
Sic Exornatio non solum orationem amplificat sed etiam
auget eius dulcedinem.
Distributio est cum aliquid in partes plures distribuit
vel cum id quod summatim dici poterat, deducendo per
partes latius explicatur. Et cum Genus, Totum, subie-
ctum per enumerationem specierum, partium, vel acciden-
tium distamus. Est autem triplex hic Distributio;
Generis in species quæ simplex dicitur. 2 Totius in
partes quæ Partitio vocatur 3 Subjecti in accidentia
vel contra. Et huc pertinet accidentis in accidentia
quæ non multis Enumeratio dicitur.

Exemplum Si animal in hominem et bestiam diuidas et officium in Iustitiam prudentiam fortitudinem temperantiam
2 Si homo diuidatur in corpus animam quæ illius hominis sunt partes substantiales. Si corpus diuidatur in partes suas integras similium in caput, collum, oculos, humeros, &c.
3 Hominum alij sunt docti, alij indocti. Item honorum aliud est honestum, aliud utile, aliud iucundum. Exempla Alexandro rege in deliberando consilium, rege in iudicando virtus, rege in beneficio benignitas decerat. Nam cum aliqua res dubia accidisset, appellabat sapientissimus, cum conferendum esset cum bonis fortissimus cum vero præmium dignis tribuendum liberalissimus.

Nota Hic posse etiam Distributionem esse cum in plures personas negotia distribuuntur, etiam si nulla subiectâ ratione sint partio.

Præteritio seu præteritio Græcè Paralepsis, est cum simulamus præterire nescire aut nolle dicere quod maxime dicimus. Vt Virgil. Homerum ne dicam inuenies 2 Pudet me dicere, quod te facere non pudet
3 Perpiniani in Orat. de arte Rhetorica pag. 227

Intelligebat

Veranda ita ds non eadem ornamenta semper in eadem par
tem conferantur sed alia atq alia per totam Orationem fusa cla
rius atq iucundius elucescat nitearq'

Apostrophe

Pro domo Num 104 Oby immortales (cur enim libr audiendi)
Publius Clodius uestra sacra curat Et ad numerum 112 illa
Pro Ligario Num. 9 Quid dicam enim Tubero tam diu
si deus Pharsalica gladium agebat &c.
Pro Calio num. 59 Proh dij immortales cur interdum etc
Secunda Pusculana num. 29 Concludunt rationculis scirei
cur non sit malum quasi de verbo non dese laborarem Quid
me decipis Iero? Nam cum id quod mihi horribile videretur etc
Sexta Verrina num. 79 De quat. P. scopio, se ingeniosis-
simum ornatissimûq adolescentem appello etc.
Pro domo num. 3 Vbi adloquitur Clodium ac primum
à te homine. etc.
Prima Catilina initio Quousq tandem etc.
In Pisonem initio Iamne Dicet belua etc.
Pro Quinctio num. 91 Nunc causa portata, res ipsa et
procul magnitudo.
Pro Manil. num 2 Ergo et mihi pristina dicta etc.
Pro Murena num. 5 Atque tandem Marce Cato e
Quibus Eribidem num. 7.

Ego. ser

Ego seruj subscrij. ac si petitione tua etc.

Pro Ligario num. 2 Habeo igitur Tubero quod e

Pulcherrima 14 Philip. num. 32 Vos Vero patriæ natos

iudicio.

Verrina Tertia num. 43 Possene citi dilla ꝑspesolutio

commoda ostendo

Verrina Sexta num. 58 Equus pudor è Verreo etc

Allegoria

Pro Roscio Amerino num. 89 et 90 Pugna Carnensis

Vasi erim etc

Pro Cluentio num. 72 Gustam Suis Bulbo etc

In Pisonem num. 20 reg. Eda fui timidus etc

Pro Domo num. 12 Quid si Diuum? fuit etc

Pro Domo 37 Desondere desinant Sres ꝑsidem macdiri

Pro. Plancio num. 24 Ancua Videas nauem secui

dis Ventis etc Exhibiden num. 95 Nunc venio ad illud

extremum.

Pro Sexto num. 71 Quicunq malis omnibq artib exerci

tioribq suis Vsicaꝝ paludati num.

Pro dilo

Pro Albio num. 57 sed quoniam iam emersisse videris
Exhibemus 67 Prægestet animus iam dicere quidem:

Concessiones

Pro Flauo Numero 95 Litteras igitur Lentulo parentem Cerbegorte
Pro Quinctio num: 56 Verum quoniam tu mihi arrogas et concedi postulasti
Pro Roscio Amerino. 8 Si potest &c Non necessarius quorum illorum sed habidini &c
Pro Macrillo num: 23. Sed tamen cum et augeam me suspicionem tua &c
Pro Ligario num 36 sed gerit ad bellum dissensere
Pro Deiotaro: num: 30 Esto concedat hac quoq; accusatio
Verrina 3 num 13 Confringat mare ipse di sua
Verrina 5 num 29 Verum hoc quoq; a nobis scitote negligentes
Verrina Sexta num. 39 Verum tu te inspectatum se fac &c. quid
Ultima Verrina num 4 Hac eadem ab illis defensionis patio
Pro Cluentio num 132. Verum est consentat Popidius Senatu
Ibidem num 146 Et tibi concedam hoc do indignum ee &c

Climaces

Pro Quinctio num. 95 Miserum e exturbari omnibus miseriis etc.

Vltima

Vltima Verrina num. 169 Facinus è Cuncta Romana.

Correctiones seu Sententiæ

Prima Catilina num. 24 Quamquam quid ego loquor etc

Prima Catilina num. 24 Quamquam quid ego me insuetum etc

Pro Lygario num. 24 Quare quid factum fuisse is

Pro Rege Deiotaro num. 26 Quis prudentior? quamquam Deiotari

Philippica 14 num. 22 Nunquam enim ni simili bello sug-

gestum decretæ decretam dico etc

Pro Rabirio num 21 Sed quid ego de iis dibus quo etc

Vltima Verrina num. 169 Sed quid ego sospiti iura in Sac.

Comparationes

Pro Tullio num. 3 dig 3 ad 6 est in eadem provincia

Pro Quinctio num. 93 Non comparat se secum

Pro Rosc. Amerino num. 83 Necessarii ij quibus eripuit.

Pulcherrimè pro Rosc. Amerino num. 88 Restat Judices de Sex dubiis

Pro Roscio Amerino num 116 ad num. 120 Nunquam dixerunt

Pro Cornelio num 20 Oro atq obsecro vos qui nostis etc

13

Pro Deio.

Pro Deiotaro num. 31 Deprecatorem. Moveri Dominum illum
Pro Cornelio num. 7 Quid est quod negligunt sorbanum adversarii de
Ultima Verrina num. 124 Vestros quondam nautas contra Carthaginenses
ac nunc etc Verrina Prima num. 35 Ac videte quamnam interpretationem etc
Verrina Prima num. 65 Ac videte quid differat inter meam opinionem etc
Pro Marcello num. 5 Soleo sæpe ante oculos ponere etc Ubi sit com-
paratio cum cæteris etc
Ibidem comparantur Victoriæ aliæ cum victoria Cæsaris num. 8 Domini
immanitate barbaras
Ibidem num. 9 Itaque Cai Cæsar bellicæ tuæ laudes etc Ac vero cum etc Ultima
Verrina num. 114 Nisi addicam videtur Judices etc
Pro Deiotaro num. 12 Ignosce Cæsar cum eius auctoritati etc
Cæsaris cum Pompeio pro Marcello num. 17 Vidimus tuam victoriam etc
gladium saginandum in urbe non vidimus
Pro Murena num. 22 Sed ut non omisso etc Vigilas tu de nocturnis
In Pisonem comparat Sebrem cum Pisone num. 2 Vig 3 ad num. 9 Si nihil etiam
gloriabitur
Philippica 14 num. 9 Qua erat in urbe tua manus etc
Pro Rabirio per reo num. 11 Quamobrem uter nostrum videri Rabirio
Vel cum comparat secum Labieno

Ultimo

Neimo Paradoxa sua fiet o Dij immortales etc Capi dle ex suis etc
ergo centena etc illi annata recta etc.

Sexta Verrina num. 115. Nemo fere desunt & quia etc.

Decima Verrina num. 169 Carbenas Sabelne Sospes tuus

Pro Cluentio num. 194 Quid confirma Syllanae cum Junio etc

Catilinaria 4 num. 15 & 16 Nam quod se simulem etc

Ferrea Catilina num. 24 ad num. 26 Cerria recordamini Quirites.

Pro Sylla num. 72 ad 76 Agedum conferte nunc mea dicta etc

Contrariae Epilexes

Pro Caecina num. 14 Quam personam iam ex quotidiana

Pro Deiotaro num. 21 Qui te pdecant fugitive: ita nunquam

Ibidem num. 26 Quid crux Saic fugitivo pe satis supplicij etc

Verrina Secunda num. 2. adduxi enim Siculum inquisitorem deprauatorem

rem aranj vexatorem Asiae Actes

Ibidem num. 7 Nunc Sonoadsaiphora atq amantissimus etc

Ibidem num. 35 Quid cum ita sint iste scito amens ac demens etc

Verrina Tertia num. num. 6 Et sapientia singulari quod eadem etc

Ibidem num. 42 Quod Sex Sonnen facinus aut ad quam spem etc

Ibidem num. 113 Homo suppetuisse cur tantam in curam &c.

Paradoxe 4 Nunquam Sono amentissime te circumspicies Nunquam

ne quid etc

Verrina 4 num. 40 Quid Saic Sonem facias

Verrina

Verrina 4 Nemo quisquam An ab hoc eius insania requiria etc
Verrina Quinta num. 5 ego mihi bonine oa dicia
Ibidem num. 23 Veri mores improbos etc
Ibidem num. 41 Quibus rebus id assecutus é.
Ibidem num. 65 Hæc te omnium mortalium etc
In Pisonem num. 19 Ego istius pecudis ac putidæ carnis etc
Sexta Verrina num. 47 Quid hoc é. quod hoc nemini.
Ibidem num. 75 Hæc cum istis sacronem cum hostis etc
Ibidem num. 112 Quæ deprecatio est igitur et reliqua etc.
Ibidem num. 148 Deonastus quam bono etc. Cllm.
Pro Cluentio num. 182. Mulier iam non modo sed scelere etc. cum
Ibidem num. 1 Si cuias Sñe ad excogitandum acutissimo ad audiendum impudentissimo etc.
Catilina Prima num. 13 14 15 Conuiciatur Catilinæ Nemo quis te non oderit etc
Ibidem num. 25 et 26 Ad hanc tam excellentem naturam pepcit etc
Catilina 2da num. 7 ad decimum Quid enim mali aut scelers etc.

Deprecationes

Pro Deiotaro num. 8 Quamobrem nos hoc primum petimus
Pro Quinctio num. 97 Nolite lacrymas matris appropinquantis
Verrina Secunda num. 43 Cui bono fuit hoc Deos immortales etc

Pro

Pro Marcello num. 33 Quare te omnes qui Dei salua è vo-
luntas et sortamur et obsecramus &c et cætera.

Distributiones

Pro Manlia initio itaq; rez Sit locus etc
Ibidem num. 6 Primùm mihi dicetur: de genere belli etc
Ibidem num. 36 At primum quanta innocentia debent ee Imperatores
Initium Orationis pro Quinctio num. 1 Quæres in ciuitatem tua etc
Pro Roscio Amerino num. 35 Res sunt res quantum ego
Verrina Prima num. 27. Cognosce ex me quoniam sic primum ito
Pro Cælio num. 2 Atratinus habet excusationem rei pretextio etc.
Pro Murena num. 11 Meneise dero stipendia in eo bello etc.
De prouincijs Consularibus num. 43. Cenor in rectus Charro etc
Ibidem num. vltimo Si dignitas agitur Cadario etc.
Pro Milone num. 2 Profecto nec iustitia sua putaret ee etc. nec sapientia

Dubitationes

Pro Quinctio num. 56 Quo te nomine apellemus. improbum etc.
Ibidem num. 94 Quid agendum è. quo reas apelandus es
Ibidem num. 57 Quid ergo è. dereor ne seruato ne autem
Sexta verrina initio: Venio nunc ad ipsius pretorem ipse appellatus et adi-
ci eius perbum etc Ego quo nomine appellem nescio etc
Pro Roscio Amerino num. 29 Dico primum quærar: Inde postremò etc
Secunda verrina num. 32 Num ego Dicere ista dos consulo etc.
Sexta verrina num. 88 Ese deliberato quid etc illud dero quid sit etc. ne
quo nomine appellem nescio etcæ

Vltima pa

Prima pervina num: 2 Quid agam Judices. quo accusatoris mendr.
Pro Cluentio num: 4 Equitem quod me attinet quo me vertam nescio etc.

Exemplorum Vius

Pro Deiotaro num 30 o tempora o mores Q. Ignitius etc
Ibidem num: 36 etenim si Antiochus magnus etc.
Pro Rabirio a numero 20 ad 22 de re ipso fabiere quidem
Ibidem num: 21 Cum ad arma Consules ex S.C. decucurrissent etc.
Ibidem num: 24 At C. Iulius de jure di sepe consensum:
Ibidem num: 26. Hanc quidem offensa aliquam deprecationem etc
Ibidem num 27 Quid de illis honestissimis viris etc.
Secunda pervina num: 51 Fac ubi patria legis
Te pater Aeneas et avunculus excitet Hector
Paradoxum Primum plenum exemplis Nec ego dignum illum Consulatu fuisse. dicam. etc
Paradoxo 2 Nec ego vero M. Regulum amisum etc.
Paradoxo pro Deimo quid enim censes si L. Mummij aliquem

Epichonemata et Exclamationes

Pro Roscio Amerino numero 87 Veneor ne aut molestus sim vobis &
Virgilius Tanta molis erat Romanam condere gentem
Virgilius 3 Aeneidos ver: 56 Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?
Idem 10 ver: 503 usq ad 506
Nescia mens hominum fati sortisq futurae etc
Cicero pro Sexto Roscio num: 93 o dij immortales quem ego virum accepi etc

Pro Rab.

Pro Rab. Poster. num. 31 Hanc vero quid agitur etc.
Philippica 2 num. 2 o spectaculum illud non modo etc.
Ibidem num. 18 Quid (malum) est ista ratio etc.
Ibidem num. 11 Quid tempestas Dij immortales
Philippica 3 num. 9 o cives malum Reip. memoriam etc
Pro Sexto num. 23 O diem illum Judices funestum Senatus etc. Cice.
Secunda Catilin. num. 10 Hanc vero si tui fecerint etc. O nos beatos. &
Rem. fortunatam 1
Pro Milone num. 95 o fraudem sequit nos susceptis labores?
Pro Sylla num. 91 O miserum et infelicem diem illam quę etc
Pro Lege Manilia num. 33 Pro Dij immortales tantane vos &is etc
~~Quinta Verrina num. 8 Sed quid ego tam de genere mucio ep~~
Quinta Verrina num. 176 Quid enim est reliquum nisi ut etc fateare etc o con-
Sexta Verrina num. 8 Sed quid ego tam de genere mucido. ordio etc Dij
immortales
Octava Verrina num. 122 Per Deos immortales Judices quo tandem abiò
sedetis

Exclamationes

Pro Deiotaro num. 20 Dij te eripiant ab hac fugitive
Ibidem num. 26 Quid enim fugis fugitive etc
Philippica Sexta num. 17 Jupiter Custos patronus &
Antonij Mater quidem illi gessera etc
Philippica 13 num. 20 O spartace quem enim te potius appellem
Ibidem num. 48 Quin tu abis in malam crucem malum crucium
Virgilius Æneidos decima 24 O patria o diuum domus illa
malita bello

Mariæ.

Maria Vardanidum

Cicero pro Flacco in Oratione num. 102 103 O Ioy ssa etc
Verrina Quinta num. 137 Pro Scauro Deorum fidem etc
Verrina Sexta num. 146 Orem ridiculam? o desertam Sapientem etc.
Pro Roscio Amerino num. 146 Per Deos immortales quid ista etc.
Pro Roscio Amerino 77 O Di immortales tetra tristem et calamitosam etc

Fictiones

Verrina I num 20 Si tibi Q. Fabi hoc seculi diceremus
Pro Tigranio num 14 Si cum hoc domi faceremus quod et facimus
Verrina Sexta num. 69 et Pro Hoc loco Q. Fabii se appellat
Verrina Verrina num. 18 quid si antiquissimi in divina magistratu
Eadem num. 137 Hoc tibi si cui Patres dicerent
Eadem num. 148 Si quis Rex si qua gentium externarum gentium etc.
Eadem num. 140 Si Sacerdotes apud Scythas dicerent etc.
Eadem num. 167 Tolle Bare spem tolle Consilium etc.
Pro Cæcina num 1 Si quantum in agro locoque deserti etc.
Eadem num. 2 Si causa more institutis maiorum defendatur etc.
Eadem num. 5 Si mihi esset ereptum a Cæcina causa agendarum
Pro Cæcina num 35 Si Cæcina cum in fundo esset
Pro Lege Manilia num. 30 Quod si Pompeius Pompeius etc.
Pro Domo sua ad Pontif. num 133 Quid diceres o Metella et gentium.
Catilina 4 num 12 Etenim quæro si quis paterfamilias etc.
Pro Domo sua ad Pontif. num. 139 Quid si omnia
Pro Sestio num 87. Hic quæro Iudices si illo die pars ista etc.
Pro Milone num. 8 Quare sic attendite Iudices etc agite igitur
conjecturale imaginem etc Quid tandem existimatis etc. Cic

Hypotyposes

Verrina Septima num 166 ipse inflammato sceleris ac fu-

vote.
Pro Roscio Amerino num. 98 Nosse debes hæc quæ audistis cetera.
Pro Roscio Amerino num. 23 24 Interea
Ibidem num. 97 et 98 Etiam ne in tam conspicuis rebus etc.
Verrina Tertia num. 143 Isti colori immutato est, valde gratio etc.
Ultra Verrina num. 26 27 28 29 Iterum primum laborem etc.
Pro Cluentio Judicij corrupti vide fraudem à num. 71 ad 77 Capitis consilium etc.
Prima Catilina num. 20 Quid? Catilina? ecquis attendit
Secunda Catilina num. 2 Facet ipse nunc prostratus et retorquet oculos
In Pisonem num. 25 Erant illi comptiores capilli et nadentes cincinnorum fine
Catilina 2 num. 16 Hos quos vides dealbatos in foro etc
Catilina Tertia num. 13 Ac mihi quidem Quinteo cum illo etc.
In Pisonem num. 43 42 ad 78 An ego etc. sui reditus in Pisonem num. ad 53 Reditus Pisonis à num. 53 ad 56

Ironia

Secunda Verrina num. 86 Virgis ictus caderet sine causa
Prima Verrina num. 11 etc. Quid hoc loco potes dicere etc
Prima Catilina num. 7 Atqui mihi invicteis et gradicar etc.
Ibidem num. 28 Proclamat deos populus Romanus vestras gratias
Catilina 2 num. 12 Homo enim delicatus timidus et providens
Pro Milone num. 92 Excitate excitate eum ab inferno etc
Pro Ligario num. 26 Sed vide Cæsar quidso constantiam
optatissimi viri etc.
Pro Deiotaro num. 16 At credo Hæc domo inconsulto et ignorante.
Ibidem num. 23 Liberavimus Cæsarem tyrannum sorbentem et num. 34 Mandate statuæ etc Philippica 14 num. 7 Gratia deos nostros vos immortales

Occupationes seu

Occupationes seu Prolepses.

Pro Roscio Amer. num. 51 Forsitan quaeratis, quis iste terror sit
Verrina Prima num. 43 Esto iste subsit et subsit potest
Ibidem num 48 Verum de minor Sabet a sicuem Sane tamen a sabsessys.
Pro Arch. num. 20 At se quis a nobis Sor ita etc.
Ibidem num 30 Sed se tui desima niran e de dicatur
Ibidem num. 9 At do hicilium Roma non Sabuit is etc.
Ibidem num 12 Quaeres a nobis Gracbo cur tam opere etc.
Ibidem num 15 Quaeret quispiam quid illi ipsi etc.
Ibidem num 23 Nam si quis minorem gloria fractum etc.
Pro Marcello num. 22 Atsi tui nisi cogitant scelerit causam u est.
Pro Ligario num 20 Reprehendendo igitur minime dero etc.
Pro Deiotaro num. 16 At credo Sac Sogo incensulus etc.
Ibidem num. 33 At quam acute collecta crimina Bleramig etc.
Philippica 14 num. 13 Tu igitur iste de te dixerit quis piam etc.
Pro Rabirio perd. reo. num. 23 At fuit deses patruus
Verrina 3 num 118 At per Deos immortales quid e te
Verrina 5 num 117 Ne nibi etiam dicere audebit etc.
Ibidem num 188 Scio quid soleat fieri Scio quid qu

Praeventiones et Pratentiones

Pro Lege Manilia num 25 Scire Sor loco Quintes Pratire me etc.
Ibidem num. 30 Nondico Sor Loco maiores nostros etc.
Pro Quintio num. 13 Verum Sor de rebg non necesse est. etc
Verrina 1ma num 29 Nec ea dico quasi dicam, tamen etc

Ibidem.

Ibidem num 24 Hãc tascis ad nec esse delata quã si delle proferre

Vezzina I num 26 Inquo ego quid enim etc.

Ibidem num 36 Intelligo quid scrupulus dissolvq Quamobrè nisi

Pro Ligario num 50 Ignoscite Judices errant lapsus est etc

Pro Deiotaro num 55 De eius opittam etc.

Vezzina 2 num 24 si stupris vero et flagitijs refarias eig

Vezzina 2 num 38 Cogeretur ey ne populus donarq quid sit etc

Ibidem 39 40 Jam vero quomodo ego etc.

Vezzina 3 num 32 Iraq primum illum actum etc prætermittam

Ibidem num 75 Quid eius lacrymas et conuersiones proferam

Ibidem num 128 In sartis tectis vero etc quid ego dicam etc

Ibidem num 148 Inceptum é detam profecta re disputare

Vezzina 5 num 59 Mitto Verda mitto carcerem etc.

Ibidem toto numero 363 Sextus Jud: moderandum ego nihil in oratione mea

Vezzina Sexta num 37 Non tibi obycio quid etc.

Ibidem num 48 Hic nobis expectare dum ego hãc orationem etc

Prosopopeia

Philippica Quinta num 5 Hoc q non videt excors etc etiã

Meus amicus e etc

Philippica Secunda num 5 Fuscas te bonis? Liceras tibi multis

Philippica Decima num 7 Dij aut D. C. Sic Marcus

Brutus et Virgilius Æneidos. Versu 430

A Eneas

Aeneas

Illiaci Cineres et fata extrema nepotum.
Hector in Occasu desino nec tecta nec Ilias
Vlcisci dices Danaum
Tertio Aeneidos Versu. 55e
Fas omne obruperit Polydorum obtruncat et auro
vi potitur Quid non mortalia pectora cogis
Auri Sacra fames
Verrina Quinta num. 205 Quid ad haec Hortensi? falsum? ne omne
hoc mendacium dicet
Verrina Sexta num. 79 L. Scipio eum quem illa sustulit
Ibidem num. 82 Haec absit non sicarorum. de sicariis etc.
Catilin. 4 num 2 Quidquam nisi vi propositum.
Pro Balbo num. 49 Existat ergo alle vir
Pro Deiotaro num. 19 At quam sceleris crimen conciatur
Ibidem num 20 Horum neminem erat conscius etc.
Ibidem num 24 Addidit etiam illud equiner non optimos
Ibidem num 25e Ac Eo mensuit tempore ipso Niceam Epibatum
Verrina 2 num. 20 Vere loquar Judices
Verrina Septima num. 135 Ipse paterni Judicaret
Subiectiones
Verrina Tertia num 150 Nam quid arguamentur quaestia pecunia
Verrina Sexta num. 27 At quomodo abiecit Non possum dicere
Haruspicum responsis num. 33 Tu meam domum religiosam
facere potuisti.

Philippica 2 num 7 Quid putem contemptumne me?
Pro Roscio Amerino N° 132 Placet igitur in his rebus
Gorgias in Palamede pagg 188 Habet egregiam
Pro Ligario num 7 Quid quem igitur Quempe apud eum
Pro Marcello num 6 Quid ergo primum magnitudo periculi
Ibidem N° 41 Appellandi tempus n'erat
Ibidem N° 43 Quid igitur pugnat
Et N° 44 Et honestate iudicio confligere
Ibidem N° 62 At qui erat provocatus &.
Ibidem N° 14 Ubi erant ceteri inediti

TRANSITIONES

Verrina 3 N° 115 Cognosce aliud hominis
Ibidem N° 123 Superbia vero qua fuerit
Pro Roscio Amerino N° 66 Quae semper nostros &
Pro Marcello N° 21 Nunc vero venio ad
Verrina 3 N° 47 Nolite quaeso &
Verrina 3 N° 103 Verum ad illam
Verrina 4 N° 34 Quantam pietatem habuerit &
Verrina 5 N° 10 Fugerunt ii soli per attentos
Ad eorum vestrum habuimus

Et sic.

Index

INDEX

Selectionum Figurarum ex præstantissimis Oratoribus collectarum

ex Mureto, Perpiniano, Fallutio, Sarquinio Verulèo, Ferrario Maioragio

Apostrophe

Cum admiratione ad Christum quid formam hominis assumere sit dignatus Oratione 1 pagina 5

Ex Mureto

Ad Theologiam Orné 1 pagg 12

Ad Platonem Orné 2 pagg 22

Ad eos qui nolunt Philosophiam cum eloquentia coniungi Orone 4 pagg 41

Ad aliquem virtutibus Excellentem Orné 19 22½

Ad Christum ut suis succurrat Orné 19 pagg 225

Quæso a vobis auditores aquam exigatis Christianum Adolescentem in Martis et Bellonæ spectris eo usque persevere

Ad Ludouicum Innupt. et Matthes. et Natal. Orné 2 pag. 51

Ex Perpiniano

Ad exteras nationes et Virtutum Ludouici certer. Orné 2 pag. 53
Ad Deum patrem pagg. 66 et 67 Orne 2
Ad Monialer Or. 3 pagg. 85
Ad Iacobum Apostolum Orne 4. 162 pagg. 140.

Ex Vernulæo

Post Propositionem Orat. 6 de Annunt. BV pagg. 72 et 84 et 82

Ex Ferrario

Pagg. 285 et alibi passim

Ex Mariagio

Pagina 4.5.6. Orné 1. Idem pagg. 63, 64 Apostro phe cum hypotypos. Oratione 3 pagg. 99

Antithesis Mureti

Orond 3 pagina 33
Item Orné 4 pagg. 39
Idé Orné 5 pagg. 68
Item Orond 20 pagg. 235

De Virtutibus Eccliasticis Orn. 22 pagg 253
Et Orn 23 p 268 ubi effert eos qui literis opā iuuant jis
qui militant Perpiniani
De perfecta Doctoris Christiani forma Or. 8 p 252
Et Orne 2 pagg 52 ubi Exagerat Matheum et doctrinam
Principis alicuius
Et Orné 2 pg 64 ubi explicat Ludouici Principis
repertam de se ipso uictoriam
Item Orné 4 pagg 123 Vbi Reginā Elisabetham nobilitate
cum aliis confert.
Et Orne 4 p. 164
Et Orne 6 de Arte Rhetorica pagg 232
et pagg 240
Et Orne 5 in Industriam Elisabethæ p 181
De uirtutis cum doctrinā coniunctione Orne 1 p. 7
De ueteri retinenda religione Orat. 12 p 367
Quando maiores diuicauerint Orne 16 pagg 489
De Religione sub hæresi non amplectenda Or 16 p 508
De Arte Rhetoricā Orne 6 pagg 230 et 231
et 232
Gallucy De ueterum

Perpiniani

Oratione 4 pag 128

Ite: Oratione 5ª pag. 182

Ite Oratione 5ª pag. 185

Vernulæi

Pagina 233 et pag. 76 Orat. 6 et 361 de Laude S. Francisci et 358 et 371 Orat. de S. Ben.

Ferrarij

Pagina 54 & 59ª

Maioragij

Per tempus pudens libertà de alia omittam Orat. 1 pag 43 44 et pag. 46 Sti non enim dras quicquam et orat. 3 in descriptione Domus pag 92 Hypotyposis cum Apostrophe 98 et 99 Oratione Pertin

Interrogatione Mureti

Oratione 4 Pagina 52ª Oratione 2 Pag. 59

Oratione 19 pag 200 Vbi fortitudinem et victoriam vetatum de scribus explicat

Perpiniani

Simul cum responsione Orat. 4 L. 2 pag. 129

Vernulæi

Pagina 80 et 88 et 371 Maioragij 388

Pagina 85ª Assyndeton et pagina 98

Polisyndeton

Pagina 81 Polysyndeton Vernulæi

16

Repetitio Mureti

De Theologia laudibus Orat 1 pag. 6

De Eloquentia Orat. 3. pag: 52

De laudibus Philosophiæ orat. 4 pag 44

Et Oratione 8 pag. 91 et Oratione 13 pag 151

Perpiniani

Oratio 16 pagina 498

Quos pag. Vernulæi

13 pag. 85 et 78 et 87

Malovagij

Pagina 3 Orat 1 et pag. 9

Oratione 1 pag 351 ibidem

Obrecto Mureti

Cum solutione orationc 2 pagina 22

Obrecto cum responsione Apostrophes Orat. 4 pag. 23.

Et orat. 4 pag 46 et orat 4 pagina 50 et Orat 4 pag. 52

Pagina 208 Malovagij Oratione de Luto

Correcto Vernulæi

Pagina 89 93 pagina 153

Præterito Mureti

Oratione

Oratione 93 pag: 354

Vt laudas Hispanos Perpiniani Beger orat: 2 pag 47 48 49

Item: L 13 Oratione 5 pag: 381 Laudat Elisab:

Et orat: 8 pag: 259 Et festa Christi Doctoris forma

Et oratione 11 pag 345

Pagina 78 orat 8 et pag: 89 et orat 7 in medio pag 90 et pag

190 174 Maiorag

Orat: 3 pag: 94 95 ibid pag: 105 Posse posse

Prosopopaia Mureti

Oratione 32 pagina 252

Gallitj

Oratione 5 pag 139 et 329

Vernulai

Pag 73 posse aliam et dram confirmationem Periodum

Oratione de Assump: B: M: V: et Orat: de Purif: B: M: V:

In fine pagina 539 et 40 et pagina 582

Ex Maiolageo

Pagina 7 orat 4 ibi ipsa Deo patria et orat: 8

Pagina 152 et 753 et

Singulare cadentia et scribit ex desiderio cum Ant Sicebis

Mureti Oratione 4 pagina 46

De hominibus agrestibus pagg 49

Vernuldi

Pagina 85 et 96 Orné 8

Subiectio Mureti

Orné 10. pagg 128

Perpiniani

Orné 2 pagg 51 et Orné 3 pagg 114 et pagg 176 et 177

Vernuldi

Oratione de Theatro pag 255 et 256 et p. 185 de

S Franc. et 62 et pagg 159

Funii Pagg 25 Orné 3 de Illyrato

Mauragii Orne 2 pagg 18. 13.

Transitio Mureti

Orné 4 pag 46

Mauragii

In Laudem pulch. 105

Mauragii In Transmonti Laude, vitâ deserti &

Orné 1 Cap. 17 18

Exemplorum tractandorum modus

Mauragii Oratione 2 pagina 15

Dziękowanie Za Panny.

Nieznośny wystrzemięk wzaiemnych affektów Libra. złe odważona
Vprzymioz ottt[illegible]. Trudna absolutna temu. Który wyśmiadczone
sobie niegamieci [illegible] zyczliwości. Indignus venia qui tumultuaria
repugnat ingratitudine pectus. ob mici. Smiertelnym Sumnienie obciąża
grzechem. Która wzaiemne wyliczenie życzliwości niema przychylnego serca
Nigdzie Łaskawy fortuna niegdkazeie temu. Który czy Heneprzem czy
respektem. przyiazne dostawszy serce Łamie się sprzysięże przymierza
Nieczyste nie dzwigną etey auxilia toni Kroby życzliwych affektów Kolcy
błędną wyleczyć nogę. Zniędnia niegdy wszwoiey Vrodzie Ledwo szes
nastego dopędzając roku. geniabny Zbroią pieknosuą Marsys. Kiedy zabie
galiczey Bogini niepolityczne affektow spernował mgrzeczy Zgasł
przedczasem y Bolt y od bystrych wozy Szargany koni zeźlone nędz
ecznej tygrysy Lekko ponazad Igemińki, nimę wzaiemnych dozrzenia de
imikcie pana na Łamę niewdzięczność wieczna oczekuie kendemnato
y Dokęd wzaiemney niedoczyni restitutidij puti przyiaznych chcei zos
taie pod censurą oblhowrem.

Kokolwiek na serdeczne zachodzi [illegible] wraktaty
Gdy wzaiem chcei ineda pozydzie na afrakay
Słabo. że mogą tydzina nie zdania. iednak [illegible] Pan zadobrane [illegible]
[illegible] Panny chcei wzaiemną niemarnowanych affektow deklaracyi
natę ekza okazany w domu [illegible]. benewolentey Która niemogą nigdy
dostatecznieiy odebrać za gdy za Konsensem [illegible] Panowie.

ADIVMENTA STYLI RHETORICES

1mum Adiumentum particula dilatandæ testimonia Varior
1mo apponi possunt dicti vel personæ laudatiunculæ vel Magnifica sa
ne uoc, et exuditorie tanti viri dignissima Hoc uero initium sumere placet
neq; uero minus assumes illud et peraptum apud Veium. Bene Q.
magnifice monet Christoteles. Bianti illud. an non laude quam et in
mortalitate dignissimam dictum Notum est carmen senescies ad ipsum
librum te venisse dum legare audes: quid taces conuinco si negas testante
tabula signa testes Hypographa vulgus
Illud nec dictum imo verissimum, longeq; pulcherrimum quicunq; scripse
rit vultis animum illud dictum etc cum diogenes dicam. Hoc vidit Pithago
ras summa mente div cum ait 2c. Hoc sensit ille Plato divinus Hoc docuit
lumen et ornamentum vobis scitum illud ac divinum dictum uere placet omnisec.
Semper mihi placuit et omni sapienti dox illa socratis. Audite et in bibite
penitus dictum illud Tullianum. Pulchre sane dixeris Numerus dignas cui
fax et lucerna præferatur. Non aliter loquitur divinissimus Augustinus
div eloquentia gravitate et omni genere virtutum præstantissimus deflo
rentissimus An vero aliud quidpiam sacra testatæ literæ ac diuer
sum partim volumina minime Audite sanctissimum illud eloquentiæ
flumen Bernardum 2c et mentis Ad lucentem stellam addamus solem
fulgentissimum testimonium sequam ne dubitationi locus relinquatur
coniungamus Quid plura vultis etc Quod si nec non hæc sufficiunt au
dite sapientissimum Socratem non credatis si potestis doctissimo Platoni

qui etc.

qui etc. Puer tarden imponat grauissimum grauissimi Senece testimonium des dictum.

Secundum Adiumentum.

Particula bene considerandi Oratorem decet enim dero, posse, sed si. Quamquam etc.
Sed addite quaso et adjcite animos vestros sed quoniam hec disputatio quoniam etc. sequitur iam illud, sed quoniam sed ne forte vlterius quis par fuerat rapuit cuiusus oratoris Quid enim iam nunc dicam. sed ne cui vestrum molestus sim Ego sane illud diuinum dellem hoc loco si posset Auditores Jam nunc ponite ob oculos fugite animis de stris. sed quid primum quidnam dexio ad illud quod mihi ab initio proposui Quod prout gestum est difficile sane exdicere Nec enim sane summo dolore dici potest Sed quid ego loquar cum enim Quidam dixit Esto sane quid tum me terrebit impudentia minime sed antequam addo sis illud sed hac missa facio Quidnam quispiam forte se magna sum hic sed maiora dicam Valete ne amplius vlterius Auditores: Videamq nunc Quod caput est Jam dero ad illud perganus Primum hoc illud est quod ego ab initio exorsus Illud insuper occurrit Quidam restat Nec de hac oratio mea proficiscatur Nunc quid agendum est considerate Primum mihi videtur de genere belli deinde de magnitudine eum de impery indigendis esse dicendum

Tertium Adiumentum

Per quid et qualia verba fiat amplificatio

Primo

Primo debent esse grauia de pro Aldone numero 102 Hã tanta diuq
ex hac urbe expellerue exterminabitue eyciatue
Prima Catilinaria num. 12 Nunc quoniam cum aperte Resp. uniuersam
petis templa deorum immortalium tectaq urbis totam omnium ciuium Italiam
deniq totam ad excidium et dissipationem uocas
Secundo Requiruntur uerba significantia de initio Manliana conspectas
uestes multo mundissimus uerba etiam composita de conscelerati conuiuiis:
Tertio Cognominata seu breuiter connotata de non pirata sed pirato
cuiusm non flamma sed flammula non orator sed aratorem dicam
Rovator non ad astra contemplanda sed gentes ad cassum tractandas
Quarto Superlata seu quã fidem excedant de plura bella gessit
quam cæteri legerunt plures gladius ipsius sustulit hostes quam oculi
cæterorum hominum uiderunt.
Quinto Superlativa de Immanissimus sceleratissimq profligati spiritus:
Sexto Translata D. g. Nunc imperij illi nostri splendor ille gentibus lucet
barbaris Nunc sol occidens existimatus atque ad densissimq nostris te
nebris obscuratus est.

In Amplificatione uerba sic modo tractari possunt

Imo Per Asyndeton quod plurib⁹ modis fit imo cum singula
uerba dissolumtas de nostrum qui Penates, aras, focos libertatem
Latinam defendimus 2do cum ponuntur Coniuncta de post rectam
si Senatus cum nr̃a autoritas aduocauerit Populus
Romanq reuocauit Resp. implorauit Italia cuncta pene suis
humeris reportauit. 3tio Cum singula singulis redduntur Cic lib. 3tio

De oratore

De oratore Relata ad singula docat et pro Milone quam non
dicimus accepimus legimus deum ex ipsa natura arripuimus sanxim.
expressimas Philippica & Antony Facta crudelia tetra scelerata nostra
contra honestum integrum gloriosa qto Cum contraria contrarijs opponuntur de
in deorum Coferre hanc pacem cum illo bello cuius victoris aduentum cum il-
lius Imperatoris victoriâ cuius cohortem stipatam cum illius exercitu
sanctoq cuius libidines cum illius continentiâ etc
5to Cum verba omissa coniunctione repetuntur de in Pisonem magnum no-
men est magna species magna dignitas magna maiestas consulis non capiunt
angustiæ pectoris tui non percipit Lenitas tua non egestas animi non il-
firmitas ingenij 6to Cum gradatim ab humilioribus fit ascensus ad supe-
riora de in deorum facimus est dubium quin Romanum scelus deberamur pro
pe parricidium necare quid dicam in crucem tollere

Secundo tractantur verba in amplificationem
per Comparationem et quodam incrementum comparando maiora cum mi-
noribus magna cum maximis indigna cum indignissimis facilia cum
facillimis difficilia cum difficillimis &c.
Quo Quanctio Miserum est exturbari fortunis omnibus miserius est
iniuria maiori affici acerbum est ab aliquo circumueniri acerbius
ab amico calamitosum est bonis euenti calamitosius cum dedecore fune-
stum est a forte atq honesto viro iugulari funestius ab eo cuius de
in-praeconio quæstum præstet Indignum est a pari dici indignius
ab inferiore atq humiliore.

Per Reticentiam
Cum de iis quæ antecedunt consequentia quidem dici ex iis quæ
confecta sunt præcedentia de dum ex alio colligimus de in deorum

Ipse

Ipse inflammaty sceleris et furore ardebant oculi ex ore crudelitas emicabat expectabant omnes qui tandem progressurus aliquando adesset Hii ex antecedentibus colligitur quam graui supplicio adhuc affecti sunt qui ad eorum necem tanto furore inflammaty processit

Per Synonima vt.

Philippica II num. 50 vt videas quos et quam multos habeat Antonius Primum Lucium Varenum Vij mortales quid facinus quod scelus quod flagitium quam dedecus quid enim non sorbere ato quid non hausisse cogitatione cuius sanguinem non bibere conseruis

Per Concessionem vt Si in veneno num. 9 Non enim stuprum sed raptorem non adulterum sed expugnatorem pudicitiæ non sacrilegum sed expugnatorem sacrorum Religionum non siccarium sed crudelissimum carnificem ciuium sociorum in defensum iudicium adduximus. Et hac quidem figura gratia figurarum huic generi sententiæ abstinisse sufficiat circa verborum amplificationem nunc dicam de rerum amplificatione

Quæres quomodo per Tropos etiam variatio facienda sit Respondeo sic.

Si pronunciabo hanc sententiam variabo fiet quondam in more hæc diuitias de accusatoribus supplicijs ciuibus pernitiosas quam acerbissimos hostis coherceretur. Imo igitur dicabis per Metonimiam si pro causa effecto ponatur vel pro effecto efficiens causa fuit multum frequentata hæc laus in Rep. vt turpiori atrociorique morte ciuem nocendi cupidum quam inferiorem hostem multarent vel vt iudicijs grauioribusque senatusconsultis priuatam in ciue libertatem et naturam quam publicam hostis iam coherceret.

Secundo

Secundo si continens pro Contento aut
contentum pro continente pt 2

Priores duo Exemplum Ioto Sanus orbis quondam animus
de Diui Fortes cuius ad supplicium properarent qui pernic
essent ciuitatib quam hostes aduersarijs Posteriores modi
exemplum dicitatum est quibus bene constituta Reip. fac
sovam ciuium acrius militaturos quam hostium

Per Metaphoram. Hoc modo fuit quondam in Sa
flos et maturitas illa animorum de Diuitiis illustres impio
ciuium facta aususq impios actionibus Herculis quam d
um perditos conatus constrictos tenerent.

Per Synecdochen Tanta olim bonorum Ciuium in
patria fortitudo fuit de ciuibus in capitis discrimen du
pernicioseum ciuem quam hostem Patria locarent simul
cule eius inspecta diligens Rector faciet

Secunda Deviatio per figuras Verborum
sententiarum

Romanarum Vi delis haec sententiam dixisse Pompeius optime est
Romana Dei Gemitature Commenty Rei Gemitature uestibi Pompeij animadu
uersos Imperij Romani ordinibus mentes in senatu sali
ria consilia dando in publico fortiter dimicando in co
cta totius orbis sua virtute cumulando
seu Gradationem

Per Climacem Verbi sic Pompeius
libertatem suam restituit est in Patriam nec tantum
praestitit sed etiam sapientia: nemos eo confitendos put
vt optime a se Reip. Romana prouisum esse nec bo

modo

modo sed etiam in acie torres cum discrimine incolumitatis propriæ cum inimicissimo hoste dimicauit ne quis omitteret in quo non se studiosissimum Reip. ostenderet.

Per Anaphoram seu Repeticionem Quis neges magnum fuisse amorem Pompeii in Resp. Romana cum ille se commodis Reip. natum cum de libertati ipsius studendo enutritum cum ille gloriæ propagandæ ductum atq; à parentibus procreatum declarauerit

Per Conuersionem

Pompeius viuendo optime meritus est de Resp. Romana conseruando meruit quis et moriendo meruit optime de eadem Resp. dicam.

Per Complexionem Quis de Resp. Romana optime meritus est Pompeius? quis seditiones in urbe sua vigilantia constanti composuit Pompeius: quis grauibus belli difficultatibus ingruentibus subuenit Pompeius? Quis tot procinctus urbes imperio subiecit Pompeius.

Per Reassumptionem Quâ fit cum sensus dictorum initio positus in fine sententiæ repetitur vel ijsdem verbis vel diuersis hoc modo Infinita enim in Resp. Romana merita quæ Annales Romani cuncti deprædicant et diuerso declarantur orbi sint

Per Regressionem Quâ fit quando infinita pars orationis superius posita in fine orationis repetitur perficiendæ orationis causa hoc modo Prope incredibilia sunt Pompeij in Resp. Roma-

nam

ram merita non popularia illa et communia sed grauissima
et amoris in Patriam plenissima quoniam vt dixi non popula
ria sunt sed incredibilia &c

Per Patoromasiam Pompeius non tam ab hac Imp. Ro
rato quam a diuitus datus est vt nomen Romanum nullis illustre ti
tulis ornatum cumulatam redderet.

Per polyptoton An Nomen Pompeius optime de Reip. me
ritus est cum consilijs suis perpetuam vrbi erit intervisaret
et vrbem quotidianis hostium vexatam remoribus in libertatem
vindicauit

Quomodo variarda sit Oratio per figuras Sententia
rum.

Si p. g. Haec sententia proponatur temperantiae dicto est
colenda

Per Exclamationem O pernecessariam Gratiam o clementiam
eorum qui temperantiae cupidi fieri totos se licentiosae vitae
consuetudini eradunt et mancipant.

Per Exclamationem et Optationem Vtinam aliquando
hic temperantiae ardor in animis hominum illucescat qui es
debet melius longe se haberet eorum Reip. status et amplitudo

Per Exclamationem et Commiserationem Perdat deseru
Deus dos scelerata qui tanto aduersus temperantiam igne deflagra
de neq; eius iucunditas, neq; vbertas, neq; amplitudo, eos ab hac fu
tuto itinere ad pestiferam vitae fugam possit reuocare.

Per Exclamationem et Conquestionem O frustra consump
tum parentibus animis ad temperantiae amorem excitandis labores o
spes fallaces o cogitationes inanes, o frustraneos conatus.

Per Ex

Per Exclamationem et imprecationem.

Quam diva pestis dos o scelerati temperantiæ evangelistores non tantum Reip. noxeva sed etiam bonorum omnium atq; omnium externarum gentium in æternam ruat Divinam vestri memoria oblivionem

Per Exclamationem et Repetitionem.

Vd vobis vd privatis ædibus vd toti Reip. vobiscum qui omnem curam diligentiam omnem adeo cogitationem temperantiæ conseruandæ turpiter refugiatis à dico deposuistis sed abiecistis.

Per Epiphonema seu Acclamationem.

Quæ figura adhiberi solet post alicuius rei Narrationem ad approbationem rei narratæ simili modo Temperantia igitur est nobis omnino in hoc labili vitæ periculosa curriculo verſantibus colenda vt vitam integram à morbo vuln. grauissimis aculeis liberam in longum tempus seruare possimus

Per Parrhesiam sive licentiam.

Quæ sit quando liberius prouinciamus sententiam cum quadam obiurgatione hoc modo vt libere dicam quod sentio Temperantia maxime est colenda et in dignitate hominis constituto et cum honestate viuenti Neq; enim sit refugiendo aliquos Neronis aut Caligulas in hoc etiam quibus non modo onerosa sit mea de temperantia oratio sed etiam multa inuexta.

Per Apostrophen

Hoc modo Norant hoc omnes et fatebuntur Temperantiam etiam in hominibus maximis et amplissimarum facultatum laudatam plurimum esse et omnibus bonis gratiosam accidere omnium ingenia hinc docibus celebratur aut qui illam colunt vere non plures sane quam vt Juvenalis ait

Quos Thebarum portæ et divitis ostia Bili Quid vobis est o tempe-

vanitâ desertores quâ dos agitant furiâ? quâ improba mens? et in quâ impios distrahit ausus vt eam virtutem pedibus destrui obtritâ conculcatam esse doleris.

Per Prosopopeiam seu Inductionem fictæ personæ

Quid Quadro Contemptores temperantiæ ipsam honestatem dicendam putatis si loqui posset certe non aliis verbis aut similimis saltem tam si ignominiam deplorasset. Quid agitis quidnam vos improbitatis fastigium dementauit? vt improbitas magis vobis quam honestatis artem temperantiæ pulchritudo caeca sit An imprudentes sunt ignoratis meo nunc honori omnis gloriâ omnis iucunditatis esse moderatricem sine me quid regia opulentissima sunt nisi manifesta latrocinia quid vrbes nisi sceleratum senatus quid Cives nisi in patriam Conspirationis greges quis igitur me contemnendam putat quis operem dam asserit non tantum optimo præsidio Remp. spoliatam dat sed etiam ipsam diuitiis rationem concussit hæc de semel oratione temperantia sui asores allogueretur

Per Epanorthosin seu Reticentiam

Temperantia omnino ignominiosa habenda est sed quid dico esse amandam imo diuæ suscipiendam et colendam

Per Aposiopesin seu Reticentiam

An impune vos laturos arbitramini eorum temperantiæ contemptum tandem in eam clades an impune grassabitur si non alicunde diro expectando est a Deo certe Immortali reg vero verum dicere audeo reg adeo libet omnium male.

Per Dubitationem seu Aporiam

Quidem quod ad me attinet quid de temperantia attinendum sit scio Regem illam dicere amandam esse regem summo studio et conservare compl

endam

Et eandam eruellam ex animo destructionis solidissimum arborem penitus ex situm et radicatem non esse hic profecto diuturnis studiosi animo dissidiis nec eius qui flagitys sceleribusq; turpissimis totum se studiosissime consecrauit

Per Communicationem

Sed quid animi vobis dicam quid prudentiæ quid bonæ indolis qui adeo segnes ac desides estis in cursu temperantiæ conficiendo nunc difficultatem metuitis nunc pericula pertimescitis profecto insaniæ dicam si eiusmodi cursus istas remotas laudabili diuturni cursu aggredi aggressas transigere ac superare nolletis.

Per Occupationem seu Prolepsim

Est sciam plurimas ideo temperantiæ aspernari studium quod iter sit ad illam laboriosum et perdifficile Sed non nosti molles et delicati sunt Quid enim pulchrum sine sine difficultate ac non arduum solent summam semper laudem et gloriam consequi. Frangat pacem recessus est si nuce desci appetit et qui distentus ornamento decorus in oculis dulci aliorum appetere difficiliorem viam virtutis non pertimescat

Per Permissionem

Ita modo Negligas si placet et contemnas Temperantiam et fidelissimos sectatores odio Datianæ prosequaris, dedobo, tandem quod trophæum immortalitatis memoriæ consecrabis.

Per Concessionem

Concedamus sane arduam esse viam ad temperantiæ opulentiæ consequendam concedamus non ab alio superari posse q̃m qui totus se eius studio consecrat Ita est nobilissimæ ac illi Beatissimi qui superatis hic itineris difficultatibus tandem ad Temperantiæ inde ad immortalitatis domicilium perueniant

Per

Per Metapsasin sive Transitionem

Satis opinor ostendi qm speciosus sit Temperantiæ decor et manifestus minime igitur mirer est vt alquibꝫ acriorib⁹ stimulis ad ipsius studium quispiam opus est indicat.

Illud vnum restat curandum magnopere ne a turpissimis illecebris vagis prosternamur diris quin potius animose imperemus cupiditatibus fortius pugnamus licentiam sæpius arcteng verum necessarium usum et dominemur affectibus liberi sese cum ingenij periculo in alium effluentibus

Per Subiectionem et Dialogismum

Temperantiam tu mihi colendam suades sit est profecto cum illius fructus et amplissimi et maximi sint et ardua sane diuendi species, parum sane dixisti esse arduam imo difficultatem diris pungentibus spinis plenam dixisse debueras verum perumpenda sunt omnia difficultatum repagula Aspirat enim sæpe fortuna laborantibꝫ At quis sibi cum animus assumendam si tetam difficili arbitretur

Per Periphrasin seu Circumlocutionem

Eximiam me dicam præclarissimam humani corporis bonum Temperantiam vobis esse amplectendam atq in sapientia laborandam moribus prudenter satis suadisse mihi id quilibet videretur illa enim certissima ancora est qua in navi periculosissimo mundi grauissimis periculorum fluctibꝫ agitatos mirifice adiuuat et portum tranquillum defert in quo peccata statione in furioso impetu inseparata dira homines eripi perfruantur Illa est turbata mentis afflictiq animi curarum ac sollicitudinem suauissima quies ac recreatio

Illa

Illa Clypeus tutissimus a tot morborum ac ægritudinum
carissimam omnibus sanitatem protegeas ac defendas

Per Synathroismum sive Congeriem

Quando dictiones diversa significantes conseruntur cum enumeratione
hoc modo. In studio exercitioq; temperantia nunquam animus in lusu
sere debet illam oportet obseruemus omni tempore sive cum benignioris
fortunæ recreamur favoribus sive cum aduersæ oppugnamur telis sive
in exorientis Gratiis sive in occidentis decessu

Per Paradigma seu Exemplum

Cum ruscæ illius antiquitatis sæculum gentilitatis caligini immersum
in memoriam reducimus in plurimis illius ævi hominibus temperantiæ vir-
tutem summopere cultam reperiemus Aduertemus Fabium, Lumam, Pom-
pilium Fabricium, Themistoclem, Catonem aliosq; sexcentos dicam
frugalem per omnia dicisse de eam in otio negotioso non ad volu-
ptatem et delicias sed ad Deorum suorum cultum eruditurent.

Per Comparationem

Quando rem et causam aliam cum alia conferimus et nostram
præstantiorem iudicamus Quemadmodum res omnes appetunt conser-
uationem. Sic omnes boni appetunt temperantiæ virtutem quippe haec
vitam humanam a malis maximis periculis liberari et sanam
conservari ac defendi dicemus

Laudationes Personarum

Quo Roscio Anerino Is cum curasset ut Lucius C. Marcus
ut Quinctia Scenicis daturetur dies summus atq; ornatissimus

nostræ.

nostrâ cuiusquis de eius laude neq hic locus est neq plura dici possunt quam pop. Rom. memoria teneat

Pro Fonteio

Equem hominem audimus ecquem cognoramus perinde parem consilio eruditae constantia ceteris virtutibus honoris ingenij rerum gestarum ornamentis

Ibidem. Quantus in Gallo pudor fuerit quod ingenium quam ea auctoritas quae ornat.

Ibidem. Tuoi hominem frugi inquam et in omnibus vitae partibus moderatum ac temperatum plenum pudoris, plenum officij plenum religionis deditum nostrum in vestra fide et potestate videte igitur utrum sit aequius hominem honestissimum virum fortissimum civem optimum dedi inimicissimis atq immanissimis nationibus an amicis

Ibidem. Age vero nunc inferte oculos in Cuiam introspicite penitus in omnes partes quid si diligenter adhuc eâs profecto iudices virum ad labores belli impigrum ad pericula fortem ad usum ad disciplinam peritum ad consilia prudentem ad casum fortunae felicem domi retinere qm condemnare malleris

Pro Lege Manilia. Hunc audiebant antea nunc prae- ter videbant tantâ temperantiâ tantâ mansuetudine tantâ humanitate ut y beatissimi esse videantur apud quos ille dignissimus commoratur consensus in eo et moderata vitae vario

Ibidem. Quis Pub. Det. Balbo ingenio prudentior iure peritior fide virtute consilio auctoritate praestantior

Ibidem. Neq enim hoc homine probior neq in omnibus officijs retinendis diligentior esse quisquam potest dignus qui

sit in æterna laude sit Scipio clarus ille cuius consilio atq; vir-
tute Hannibal in Africam redire atq; ex Italia decedere coactus est
Orpetur alter exinia laude Africanus qui duas urbes Imperio huic
infensissimas Carthaginem Numantiam delevit Italiam obsidione et
metu servitutis liberavit Prætoribus omnibus Pompeius cuius res
gestæ atq; virtutes ijsdem quibus solis cursus Regionibus ac Hemeris
continentur.

Pro Lucio Murena

Quis Lucium Philippum summo imperio operâ gratiâ nobilitate
a Marco Herennio superari posse arbitratus est Quis Quintum
Catullum humanitate sapientia integritate antecellentem a Cæsare
Marcio Quis Marcum Scaurum hominem e vultissimum Quem ego
eium fortissimum Senatorem a Q. Maximo.

Ibidem Finxit enim te ipsa natura ad honestatem et vehementer
temperantiam magnitudinem animi mansuetudinem ad omnes lenis et civilis
magnam hominem et excelsum Accessit his doctrina non moderata
nec mitis sed ex mihi videtur paulo asperior et durior quam veri-
tas aut natura patiatur Quis Cæsio comior, quis urbanior
quis illo gravior sapiens

Pro Flacco

Quem nos adolescentissimum adolescentem singulari virtute maximo animum
vivum exercitus nostri fortissimum militem diligentissimum Senatorem
ducem temperantissimum Legatum Quæstorem, cognovimus? constan-
tissimum Senatorem integerrimum Prætorem ac amantissimum Reip. Civem

Ibidem In hac illis lacrimis (hoc est precibus) defendantur
artium disciplinam non dico sermonis leporem ingeniorum acu-

men

nen dicendi copiam denique etiam alia siqs sibi sumunt non repugno

Ibidem Immortale decus patriæ ornamentum pop. Rom. florem iuuentu

Pro Sylla Patrem eius homo amantissimus Patriæ maximi cum sanni consilij singularis exstantia

Ibidem Quid reliquam consulatum dicã commemorem dignitatem libertatem moderationem in priuatis rebus splendorem in publicis

Pos Reditum in Senatu

Postea vero quam singulari et præstantissima virtute Publy Lentulus consulis ex superioris anni caligine et tenebris lucem ac Reip. respicere cœpisset cum C. Mabilli. nobilissimi hominis atq optimi viri summa dignitas cum diuturna gloria rebus gestis Completa omnium gentium omnium sæculorum omnis memoriã facile Princeps

Pro Domo sua

Quem virum dices Sanctissimum fortissimum diuturna consilio vationeq diuina mirabili et prope singulari

Pro Plancio

At vero ille ad sua instituta suorumq maiorum exempla reuocauit in summa familia patres sapientissimos et Sanctissimos diu innocentissimos eloquentissimos etc.

Pro Calio

Adolescentes humanissimi et doctissimi rectissimis studijs atq optimis artibus præditi

Ibidem M. vero Cælius cuius prima ætas dedita disciplinis fuit gis artibus quibus instruimur ad hunc usum fori ut esset capessendam Reipa ad honorum gloriam dignitatem eundem quem optimi consulatum petere

cursum laudis videbantur

Pro Cornelio Balbo

Num q in quibus an integritas an religio in illo an diligentia inquam requisita est quo promptius respq quo liberi populi quo externæ gentes cupidorem moderationem sanctionem non modo non viderant sed autem speranda inquam aut optarlo consuevuerant Quid dicam de auctoritate quæ tanta est quanta tribus et laudibus esse debet

Ibidem secundo aut si audita gravitate virtute constantia quæritur

Pro Cæcina.

Ita iustus et bonus vir est vir ac natura non disciplina constitutus esse videatur cuius tantum est ingenium atq promptæ fides ut quidquid inde hauries purum liquidumq te haurire sentias

Vituperium personarum Pro Cæcinna

Quo loco usurpatis est Ironia Decimo vero loco restrictæ expectatæ et extremum reservatus dixit Senator populi Romani splendor ordinis atq omnium extrema iudiciorum exempla antiq religionis fidemq sanctum fortunæ

Pro Cluen

Hic cum quid reliquum quæ[illegible] Maximum plerisq visum est non illos honores a quibus non studia virtutis non illum existimationis bonæ fructum inquam cogitarat sed si petulanti sycophantiæ scurræ nemo illum aditu nemo congressu nemo sermone nemo communis iuris iudicabat omnes aspernabantur omnes adhorrebant omnes ut immanem aliquam ac pernitiosam bestiam pestemq fugiebant Hanc tamen tam audacem tum nefarium tum nocentem.

Ibidem

Ibidem.

Ibidem cum ita illi dicerent ut nullum quaestum turpem esse arbitrentur Cum omnis ab his fraus omnes insidiae circumscriptiones q adolescentum asciscerentur, cumq essent ditijs atq sagacitate omnibus noti homines ad excogitandum acutissimi et ad audiendum impudentissimi q ad effingenda cetera acerrimi

Ibidem At quid mi qua loca crudelitate et scelere fieri dicetis audebit Cuius cupiditatem nulla regnum turpitudo recusauit quae dirimi animi in deterrimas partes iura hominum inuertit omnia Cuius ea studia est de eam nemo hominum ea uis nemo famina et crudelitas ut nemo maiorem appellare possit.

Ibidem. Hic ille sagacissimus quaestor iudicario gaudet contra hic frontem recordamini faciem atq illius eos fictos simulatosq dulcis totus erat ad fallendum et mendacio factus quicquid ea dicta quid ad naturam habebat etiam ad dicendum atq artificio quodam malitia condidisset ad dicendum inferendum paratus ad seditiones paratus ad caedes et facinora expeditus

Pro Caio Rabirio

Nemo est unquam inuentus eam proscriptus tam perditus tam ab omnino modo honestate sed etiam simulatione honestatis relictus

Pro Flacco

At a testibus Graecis atque dico a quibus qua spe quam di quam concitatus qua leuitate qua egestate qua perfidia qua audacia productus

Ibidem. Quid ego Asclepiades fortunae egens dita turpibus existimationem damnatus imprudentia atq audacia fretus nihil illo homine leuius aut egentius nihil inquinatius.

Pro Roscio Amerino

Hominem longe audacissimum nuper habuimus in Ciuitate Chrysogonum

et qui

et quod inter omnes constat nisi inter eos qui ipsi quos insaniunt insaniss[imos].

Pro Sylla

Vidi ego hoc Iudices fore de aliquando non corruptas sed de aliquis patrimonio naufragos inimicus diuitiis bonorum suspiciosos etc.

Idem Iesum illum strictissimum non sua consuetudo ac disciplina condemnat semper audax petulans libidinosus libidinosus quam ipse sapientiam de sessionibus non solum verbis de imprudentissimis solitum esse sciing verum etiam quoniis quem exturbare hominem expossessionibus sedem sacram diuinarum diuinarum conatus et armis disturbare audacia in bonis rebus omnes contemnere.

Idem: Introspicite animorum mentes quas dos in his libidines quae flagitia quas turpitudines quantas audacias quantos et quam incredibiles furores quas uotas scelerum quae indicia parricidiorum quantos acerbos facinorum reperietis.

Pro Domo sua

Quis est seruius arguet Catilinae stipator tui corporis siquis pudicus seditionis concitator tabernariorum damnatis ruinarum percussor lapidator fori depopulator obsessor curiae.

Idem. At uidete hominis intolerabilem audaciam cum proiecta quadam et effrenata cupiditate.

DE HARUSPICUM RESPONSIS

Ego do effrenato ex praecepti furore quid dicam.

Idem In Clodium uero non est maius odium meum quam illo die fuit etc. Videbam illud scelus tam importunum audaciam

tam

tam immanem. Itaq; nunquam eum accusandum à me esse putaui non plusquam sapiens illum qui quoniam hominum esset nescieng nisi se iuuen esse diceret. Quis enim hunc per se quam pecudem et bellua esse

Idem Seneca ep. Catus Graccius quo imperio quanta di quanta grauitate dicendi ut dolerent boni omnes non illa tanta ornamenta et meliorem mentem voluntatemq; esse commissa. Ipse saturninus ira suis affectatus ac pene doluens ut auctor esset eorepius et ad animos impetrorum excitandos inflammandosq; perfectus

Idem Ille vero de quo ego ipse eam multa dico qui post patris mortem illum diem eam sicam ad securiorem completam libidinem seruauit

Idem Et quidem ille plenus vini stupri somni rebusq; inconsideratis sine ea dimensione temeritatis

Pro Plancio

Cauum Marsium non solum ignobilem virum etiam sine virtute sine ingenio vita etiam contempta et sordida

Pro Sexcio

An ille nefarius ex omnium scelerum coniunctione natus omni in audacia libidine infamis exitiorum plebis felix in Rempub. euertenda

Idem Euersores huius Imperij proditores nostrae dignitatis hostes bonorum omnium qui ad delendum Senatum affligendum equestrem ordinem extinguendum omnia iura atq; instituta maiorum.

Idem Respicite feminam euersam subito ex diuturnis tenebris stuporum ex lenociny adulteryq; confectam

Idem

Ibidem. Nec mihi veserat cum Saturnio sed cum Scurra cursore cum sororis adultero cum stupratore sacerdotis cum veneficio cum testamentario cum Sicario cum latrone

Pro Cælio

Temeraria provocatrix irata mulier

Narrationes Orationum omnis generis

Pro Lege Man. num. 4 Atq ut hinc oratio mea proficiscatur vide hâc omnis causa Lucitan bellum et periculosum desinis deside valeby atq potentissimis Regibus duobus infestum Mithridate et Tigrane.

Pro Tull. num. 12

Aulus Cluentius amicus patri fuit huius et Judicem homo non solum municipium Larinatis ex quo erat sed etiam Regionis Apuleb ac Vicinitatis diverse nobilitate facile Princeps

Pro Flacco num. 6

Hunc quoque diem Pro Lali quibus eadem rebus oppugnatus fuit patri secutis Imperatori in Cilicia tribunus militum casus sidere fuit M Bibuli quæstor in Hispania bellum Cretense ex magna parte gessit atq una cum summo Imperatore superavit

C. Quinctius Pro Quinctio num. 12

Quinctius P. Quinctio frater fuit sane honesto loco paterfamilias et prudens et attentus ita se paulo minus considerate

Pro Roscio Amerino num. 15

Sextus

Sextus Roscius patre municeps Ameriam fuit cui
genere et nobilitate et pecunia non modo sui municipij verum
etiam eius dignitatis facile primus cum gratia et hospitio fa
rens hominum nobilissimorum.

In Proemio derivatum num. 10

Etenim quod est ingenium tantum quod tantus facultas dicendi et
copia quae ipsius diuina tot vitae flagitijs et omnium detestatem iudicio damnatam aliqua ex parte possit
defendere cuius de adolescentia maculas ignominias praeterea

Pro Sextio num. 6

Patrem P. Sextius natus est Iudices hominem de plebe nominis
et sapientia et sancto et severo qui tam tribunus plebis primo
meo honores nobilissimos temporibus optimis sacrificet reliqua
honoribus non tam dii dolauit quam dignus videri Eo audacior
duxit honestissimi et spectatissimi Viri Cai. Albani filiam ex qua
hic est puer et nupsit cum filia etc.

Pro Milone num. 4

Publius Clodius cum statuisset omni scelere in patriam Deos
Rom. videretq ita tractare esse comitia anno superiore etiam
multos annos patiatur gerere posset

Pro Caio Rabirio post humo num. 3

Fuit enim quaestor nobis humus patre C. Curius primo ordinis eques

forte sors

fortissimus et maximus publicanus cuius in negocijs gerendis magnitudinem animi non tam admirari prohibuerit nisi in eodem benignitas incredibilis fuisset vt in quaerendis auaritiae praedam sed in seruandorum bonitati quidvis deferret.

Pro Ligario num 2

Quintus igitur Ligarius cum esset adhuc nulla belli suspicio legatus in Africam cum Prouinciae praefectus est qua in legatione et ciuibus et socijs ita se probauit vt decedens consulibus prouinciam satisfacere nominibus non possit sequam quam alium praedecessorem fecisset.

Laudationes Locorum

Actione 2da in Verrem num 4 vrbem pulcherrimam Syracusas quae cum manu munitissima esset tum loci natura

Pro Lege Agraria num 4

Quid Aetnae dicam et naturam et situm et descriptionem aedificiorum et pulchritudinem supremis nobilis quae incendi et ferri

In Pisonem num 17

Roma in templo Castoris Cn proditor templorum omnium videlicet constituebantur ab eo Latrone cui templum illud fuit in consulatu eius cuius pernobilem receptaculum Verres Catilina nullum in Sicilia latrocinij busum legum omnium et religionum.

Pro Flacco num 6.

Adsunt Athenienses dede humanitas doctrina etc. legas orta

atq si omnes terras distribuat gustantur de quorum dotibus posse
re propter pulchritudinem etiam inter deas ornamen fuisse productas

Actione 4ta in Verrem num. 3.

Cains est Marcellinus
omnes hoc mihi facile concedent qui Messanam accesserunt omnibus rebus
si illa civitate ornatissimus cuius domus est vel optima Messa
notissima quidam certe et nostris hominibus apertissima maximeq
hospitalis ea domus atque adjecerunt ejus sic ornata fuit vt de
quod esset ornamento.

Ibidem num 117

Urbem Syracusas maximam esse Graecarum
urbium pulcherrimamq omnium saepe audistis X 103 Enna au
est loco praecelso atq edito ubi equata agri planities et aqu
perennes rota vero omni adita circumcisa atq dimuspra est
quam circa lacus sunt plurimi et laetissimi flores et tempor
anni

In Mamiliana num. 14

Asia vero tam optima est et fertilis ac et uberrime ag
et varietate fructuum et magnitudine et multitudine earum rem
quod exputatur facile omnibus terris antecellat

Pro Lege Agraria num. 79

Urna nefandum pulcherrimum populi Rom. caput vestrae pecu
niae pacis ornamentum subsidium belli fundamentum Gall
galium hominum legionum robustum annona depellite patres

TRANSITIONES

In Manliana num 17 Ac re illud quidem dobis realiter dam quod mihi ego extremam proposueram cum esset de bellige rere dicamus

Ibidem num. 34. Atq; sed quâ calleritate & esta sint quas quam videris tamen ame in dicendo prudentia mittenda non sunt

Ibidem num. 40 Ego vero cotevit in vobis qualis interpretia consideratur

Ibidem num. 42 Humanitate vero tanta est ut difficile dictu sit utrum hostes magis virtutem eius pugnantes timuerit an mansuetudinem dicti diligerit

Pro Quinctio num. 48

Antequam doceo id factum non esse libet mihi Cai. Aquili ex officij ratione atq; ex omnium consuetudine rem ipsam et factum simul Sexti Naevii considerare

Ibidem num. 60 Docui quod primum pollicitus sum Cai Aquily causam omnino cum postularet non fuisse attendendum ex edicto Praetoris bona Publij Quinctij possideri nullo modo potuisse

Ibidem num. 70 Faretsi nolo eam rem commemorando reuocare cuius omnino rei memoriam omnem tolli laudibus ac deleri arbitror oportere dum illud dico

Pro Roscio Amerino num. 34

Nam per deos immortales quid est in hac causa quod defensionis indigeat qui locus ingenium patroni requirit aut Oratoris eloquentiam magnopere desiderat totam causam explicemus atque ante oculos expositam consideremus

Ibidem. num. 82 Vereor ne aut molestus sim vobis Iudices aut ne ingenium despicere videar diffidere si de eam propositionis rebus diutius disseram.

Ibidem. 92 Videamus nunc ex qua facultate suspicionis malificus fuerit

Ibidem num. 95 Videamus nunc seriatim sicuti cetera quae post mortem Sexti Roscij ab se Sex. Rosci facta sunt

Pro Roscio

Concedo num. 8 Ego quae praeclara sunt consuetudini divinas dicere non debeo illud vero quod ad rem vehementer pertinet quaero

Ibidem num. 9 Sed fide quamquam firma esse debeo tamen ipse mihi satis facere non possum nisi a Caio Fannio ipso testimonium saltem hanc securim ei non deberi

Ibidem num 13 Iam duae partes causae sunt confectae et numquam se negat expensum tulisse non licet reliquum est ut postulatum se esse dicat

Pro Lege Manilia num 52

Sed pro dextri Imperij dignitate atq gloria quoniam is est cursus orationis mee videte quem vobis animum suscipiendum putetis

Ibidem num 19 Quare videte non dubitandum vobis sit omni studio ad id bellum incumbere in quo gloria nominis vestri salus sociorum ac dignitas maxima fortune pluresque civium cum Reip. defenduntur

Pro Cluen: num 200

Quare Iudices si scelus odistis prohibete aliquem dare parenti huic incredibilem dolorem etc.

Catilinaria 4ta num 4 Quare P. C. incumbite ad Reip. salutem circumspicite omnes procellas etc nisi providebitis etc

Pro Murena num 86

Quæ cum illa sint Iudices primum Reip. qua nulla res potior cuiquam debet esse vos pro mea summa et vobis cognita in Reip. dispensatione moneo pro auctoritate consulari hortor pro magnitudine periculi obtestor ut otio ut paci ut saluti ut vitæ vestræ et cæterorum omnium consulatis

Pro Flacco num 14

Vos ne peritissimi cuiusque non perspexisse perditos immortalis Iudices prouidete.

Pro Cælio num 77

Conseruate igitur Reip. Iudices ciuem bonum artium bonarum diuersitate bonarum partium prouisto hoc uobis et Reip. spondeo si modo nos ipsi Reip. suæ faciemq nunquam huic a nostris studiis segregatæ fore

Pro Milone num 104

Nolite obsecro vos pati mihi acerbiorem aditum esse quam fuerit ille ipse discessus

Pro Sylla num 77 In hunc igitur quem dos meus Sylla Iudices ex his qui cum hoc vivunt atq vivent honestissimorum hominum quietis ex hoc hominum numero ex hac fori luce dignitati in impiorum partem atq in parricidarum cetum ac numerum transferetis

Pro Sextio num 102

Hac imitamini per deos immortales qui dignitatem qui laudem qui gloriam quaeritis. Hac ampla sunt hac divina hac immortalia hac fama celebratur monumentis annalium mandantur posteritati propagantur. Est labor non nego pericula magna fateor multa insidiae sunt bonis denique dicam est

Orden num 136 Vos adolescentes et qui nobiles estis ad majorem vestrum imitationem excitati et qui ingenio et virtute nobilitatem vestram consequi ad eam rationem in qua multi homines honore et gloria floruerunt cohortabor. Hac est via mihi credite et laudis et dignitatis et honoris a viris bonis sapientibus et bene naturâ constitutis laudari et dilegi

ACCESSVS VARII AD CAVSAS

Pro Caelio num. 5.

Videor mihi iecisse fundamenta orationis meae quae firmissima sunt sinitantur iudicio suorum.

In Pisonem num. 12

Atque haec dicere dix audeo vereor ne qui sit qui istius nequitiam insignem frontis impudentiam integumentis rerum celari dicamus.

Pro Milone num. 7

Sed antequam adeam rationem delicti quod est propositi defensi quae stultis videntur ea esse refutanda quae etc.

Divinatione in Verrem num. 5.

Adducitus sum Iudices officio fide misericordia mustorum bonorum exemplo veteri consuetudine institutoque maiorum ut omnis hominum.

Quarta Verrina num. 3

Videbitur fortius incipiam quam ab ea civitate etc.

Quinta Verrina num. 7 Verus est quod dicam et propter severitatis exemplum nemini fortasse videar praedicare.

Pro Lege Manilia num 3

Atque illud in primis mihi laetandum iure esse video quod in hac insolita mihi ex hoc loco ratione dicendi causa talis oblata est in qua oratio nemini deesse potest.

Pro Cluent. num. 70

Hoc loco faciendum mihi Iudices est ac debis breviter illa quibus condemnato est exponam crimina.

Ibidem num. II Atque ut intelligatis Cluentium non accusatorio animo

animo non ostentatione aliqua aut gloria addactum sed nefarijs in-
uijs quotidianis insidijs

Ibidem num 51 Hic ego cum ad respondendum surrexi quia cum
Dei immortales qua solicitudine quo timore animi semper equidem
magno cum metu Scipio dicere quoties cum dico toties multo videor in
iudicium deuire non ingenij solum sed etiam uirtutis et officij

Ibidem num 133 Qua de re tota si diuam factum ex omni
antiquitate protulero plura non dicam

Pro Caio Rabirio num: 6.

Nunc Nunc quoniam Tibi Labiene diligentia mea tempori
angustijs obstiterit

Post Reditum ad Quirites num. 5.

Quorsum ego haec de disputo quorsum? ut intelligere possis
neminem unquam tanta eloquentia fuisse cui tam diuino atq;
incredibili genere dicendi qui de stirpium magnitudinem multi
tudinemq; beneficiorum etc.

Philippica 2da num 3

Jam enim quoniam ciuibus eius satis respondi de ipso emen
datore et corrector nostro quaedam dicenda sunt

Pro Corn:

Pro Corn. Balbo num. 6

Hæc sunt omnia tum plena laudis tum propria Cornelii nec in his crimen esse illum ubi igitur esse crimen

Philippica 2da num 3

Cui cuiusquam de caderis rebus respondeo de amicitia quam a me violatam esse criminatur id ego gravissimum crimen iudico pauca dicam

Ibidem num. 3 Iam enim quoniam crimini ubi eius satis respondi de ipso emendatore et correctore nostro quædam dicendas

Ibidem num. 4 Sed reliquum vitæ cursum videre quem quidem celeriter perstringam. Ad hæc enim quod si civili bello fecit et ea quæ quotidie facit festivus animus

Pro Cæcina num 64

Video nunc ad tuum illud etc.

Ibidem num 77 Pulcherrimum est accessus ad laudem inde hoc loco percommode accidit quod non adest eis qui paulo affuit et adesse nobis frequenter in hac causa solet vir ornatissimus et Aquilius nam ipso præsente de virtute eius ac prudentia timidius dicerem quod et ipse pudore quodam afficeretur

Variationes

Act. I

Act I si verum num. 32 Ita q[ue] primum illum aditum ejus dedecori turpissimum et flagitiosissimum praetermittam nihil ad me de juventa sua flagitiis audiet nihil ex illa impura adolescentia sua omnia pudenibo q[ue] mihi turpia dicta videbantur neq[ue] scium quid istum audire verum esset quid me dicere deceat considerabo vos quaeso date hoc pudori meo ut aliquam partem de ejus imprudentia revocare possim

Ibidem num. 44 Praetermittam minora omnia nihil dicam nisi singulare nisi quod sine alium verum diceretur incredibile videretur

Ibidem num. 45 Jam quae signa quas tabulas pictas ex Achaia sustulerit non dicam hoc loco Est alius mihi locus ad hanc ejus cupiditatem demonstrandam reservata

Ibidem num. 49 In Asiam vero postquam venit quid ego aduentus ejus cenas equos muneraq[ue] commemorem nihil cum vere de quotidianis criminibus acturus sim

Ibidem num. 55 Quid de M. Marcello loquar qui Syracusas urbem ornatissimam cepit Quid de L. Scipione qui bellum in Asia gessit Antiochumq[ue] Regem potentissimum vicit Quid de Flamino qui Philippum et Macedoniam

subegit quid de L. Paulo qui Regem Persam bello superauit
Quid de L. Paulo qui Regem Persaa di ac virtute superauit Quid de
L. Mummio qui vrbem pulcherrimam atq ornatissimam Corynthum q[ue] sanctissimã
omnium rerum sustulit vrbemq Achaiã etc sub imperium P.R. dictionemq
subiunxit

Ibidem num. 62 Sed ego omnia quã necessario posterum praeceptibus etiã
hãc quã certissima sunt et clarissima relinquam vnum aliquod de rebus
iocis factis eligam quo facilius

Act. in Verrem. Nolite expectare dum omnes ob eam orationem meã
ciuitatem hoc vno conflictam crimine omnia nefaria isto praetore Sena-
torem fecisse putetis nisi qui ipsi pecuniam dedisset

Act in Verrem num. Verum haec licentur alii loco et dicta sunt nunc
proficiscamur ad reliqua

Ibidem num. Audistis haec Iudices quã nunc ego omnia pud-
tereo ac relinquo nihil de luxuria loquar nihil de insolentia nihil de
singulari nequitia ac turpitudine tantum de quaestu ac sacrodicae-d.
nius ante et agri

Act in Verrem num. Nullo modo possum omnia iocis fabis aut
memoria consequi aut oratione complecti genera ipsa cupio breuiter
attingere

Ibidem num. Iam enim mihi non modo breuiter de inquoq dicendu
est sed etiam pudereunda multa videntur esse vt ad maiora festiuo
et illustriora in hoc genere furta et scelera veniamus

Ibidem num. Non obtundam diutius eam ludum vereor ne oratio mea
alienã ab Iudicorum ratione et quotidiana dicendi consuetudine eo de

Act. in Verrem. num. Plura dixi quam dolui de illo arcliipirata

et ta

et tamen ea quæ certissima sunt cuius criminis argumenta præberent.
Ibidem num. Urges quam multos accideris quid ego commemorem tam
tam breuissime dico Iudices

Pro Lege Manilia num. 48

Itaq; non sum præditatus Iudices quantas clades domi militiæq; terra
mari quantaq; felicitate gesserit et eius semper desiderio non modo
cives adsenserint socii obtemperarint sed etiam venti tempestatesq; de
secundarint hoc breuissime dicam
Ibidem. num. 60 Non dicam hoc loco maiores nostros semper in
re consuetudini in bello obtinendo paruisse non dicam duo bella ma
xima Punicum et Hispaniense ab uno Imperatore esse confecta n
commemorabo nuper ita uobis patribusq; descripsi uestrum

Pro Cluent. num. 36.

Iam de Roma dixerim quibus comitijs quibus flagitijs longum esse
mihi dicere præsertim ad alia properanti
Ibidem num. 41 Multa præterea consulto exerui de reo
ne hæc ipsa nimium esse multa uideantur
Ibidem num 126 Non dari exemplorum copia non rem
uereri non hominem potentem aliquem aut gratiosum proferam
Ibidem num. 107 Longum est de scapulorum diuitiis
dicere quæ quia cognita sunt ab omnibus de bonorum ornamentis
quærunt

Catilina 1ma num. 4 Quod ego præermitto et facile

patior si uti præermitto ruinas fortunarum tuarum ad alia ne

Catilina

Catilina 3tia num. 10

Nam de illa omittam dicas nocturno tempore ab occidente face ardo
veng cæli fulminum iactus terra motus quæ tam multa eo bis consulibg fi-
eta sunt vt hæc quæ nunc fiunt curare dii immortales videantur hoc
certe Quirites quod sum dicturus neg prætermittendum neg relinquendum

Pro Murena num. 18

Omittamus quæso de genere dicere cuius est magna in deog dignitas
videamus cætera
Ibidem num 50 Quibus rebg qui timor bonis omnibg inrectus sit quam
desperatio Reip. si ille factus esset solus a me commoneri velle vos
metipsi debuerunt recordemini
Ibidem num 38 Nam deus non insultato dementiæ nec delitato in hoc insolentiæ neg in ista rugatorica tanquam in aliquam po-
dem muscas etc.

Pro Sylla num. 70 Circumspicite paulisper mentibg vestris vt
alia omittamq

Pro Planco num. 56 Quibg cum Iudices me pugnantem meo more pri
stino non videbitis non quod meas sit quidquam effugere quod salus Planci
postulet sed quia neq necesse est me id persequi doce qd vos mente
videatis

Pro Sextio num. 7

Possum multa dicere de liberalitate de benificiis officijs de tri
bunatu militari de prouinciali in eo magistratu abstinentia sed nihi
ante oculos obuersatus Reip. dignitas quæ me ad se rapuit hæc mi
ra relinquere hortatus

Petitiones

Pro Cuncthon° 10 Te Cetqui Publij Cunctij uoty oér qui in consilio adchi nat aty obtenat ut mulcis munitis ea stata matq; ajutato d equitate in hortandem loco consistere et confirmari patiamini.

Ibidem n°22 Obtero Cetqui uoty qui adestis ni consilio ut diligenter attendatis ut regulare genus fraudis et nimia d rone inuidiand; grauere possitis

Pro Cuerito n° 36 Hortego majs ut correctudinem veterem quadq; ut ut petam a uobis ajo ut me dum de his regulis disputi Judices attente audiatis

3tia Agraria n° 2 Quare a uobis ut eam uoluntatem quam erga me semper Eabuistis retineatis, peto a uobis autem quor leuiter imitator et sentio praxim ad exigui temporis memoriam bonā de me opinionis postulo

Pro Archia Poeta n°3 Quare a uobis ut si Eac causa mihi detis Eam veniam a uobis petitam Eum reo, uobis quemadmodū spero nimmolestam, ut me pro humano Poeta atq; erudito uiro Homine dicente gratiamini de studijs humanitatis ac literarum paulo loquiliceat

Pro Cornel Balbo n° 19 Itaq; quid maxime petendum est a uobis d uiris non peto Audito. Judices ne de uestra sapientia atq; de ura humanitate dubitare uideat

Prosopopæiæ.

Diuinat in Verrē Ima n° 13 Sicilia tota si una uoce loqueretur Eam dicere Quid aam quid argenti, quid ornamenti in meis urbibus sedibus debuit fuit, id mihi ne uideret Injuriā atq; Molestiam

Ibidem n° 135 Ipse pater si indicaret, pro Deor immortalem quid facere posset cum tibi Eac diceret Tu ipse Rom. Immanis pro

Cael L N° 17 Kunste Patria qui s munire est inuidiam facere uidet
aomenit, et cani dii tenihil indiciat nisi de rapinario suo cogitare
Rhodi N° 27 Exercui hi meum pad qui mihi mea uita multo carior si
cunctæ Italiæ i ar Respa loquatur Cl Tulli quid agis, hunc cum hoste
qui ee comperisti, quem omen belli futurum uides, quem capetani Imperatore
in cathra habiri sentis audorem relenis principe iurabant, et maiores
seruos et ciuis perdidisti carie fabiis
Pro Plancio N° 12 Venio nunc ad ipsius orationis partes, qui hoc ita
etiam uos uobis fingi possit hæc diceret Ego tibi Caterianensis Planciu non
ante fores dedi cum esseris atque boni ciuis meum beneficium ad cuius petitionem
qui amicissimus erat quam aderat qui mihi nominis sui mittere supplicarat
Pro Cælio N° 33 Exstat igitur ex hac ipsa familia aliquis qui si ita
si exterit hi ageret et hæc loqueretur Mulier quid ne tibi cum Cælio quid
cum homine adolescentulo quid cum alieno, cur aut familiaris huius fuisti
aut aurum ei mutuare aut tam inimica ut uenenum dares
Ibidem N° 36 Ego autem Vibanio me aere alieno obruto, re-
nouato fœnore illum durum atque acerbum exheredem huius humanitatis
quem ut postremum dedecus tum metuimus, cum putabo tecum loqui quid
tumultuaris tecum? quid insanis, quid clamore exercita uenis parum rem
magnam fauis?
Pro Rabirio N° 49 Dius enim uter Romo fauet, ad persuadendum in-
uidiæ, certe Dei. quid est Catule quod te supplicationes totius decreti tot
dierum capiunt delectent ei quibus hominem esse dimanti quæ diuinitus
Pro Milone N° 73 Iam nollem ita deliuere crimen ut dubium tamen impu-
ne Miloni palam clamare alii mentiri gloriose liceret Quidem nunc Clodium
in Tusculano Sed Dei.

Ibidem Ro 78 Fragi Edr putatis qui patroni &c quam horrenda cruentaq; gla-
dium teneris clamaret Dionysij et deste quasto atq audite Cives & Clodiu
inter fri eius furores quos nullis iam legibus nullis iudicijs cohiberi pote-
ramus &c
Ibidem Ro 94 Cl eq id cum duobus ex suis examinarit et interrimunt hs verbis usu-
nis, quae assidue atq; assidue quibus interdu quibus die valeant usquam adeun

Amplificationes illustriores et Hyperbole

In Proemio Verrinarum Ro 16 Cteterum hoc tria commissa sunt
Actione 1ma Ro 21 Cui est in cap. Rhodi quae hor &c
Actione 2 Ro 29 Hunc hui in numero studiosi habebimus
Ibidem Ro 191 Laudandum erat Verres veteres Crates illi &c
Actione 3 Ro 47 Nam cum quia domum post in Siciliam
Actione 5 Ro 139 Itaq iam studiose ad cognoscendum
Ibidem Ro 144 Versabatur in Sicilia longo intervallo
Ibidem Ro 143 Siquis Rex si quae civitas exercuit
Ibidem Ro 178 Si Edr non ad Cives Romanos et amicos
Ibidem Ro 188 Quid hic portentum &
Pro Sylla Ro 76 Nolite iudices arbitrari hominem illud
Pro domo sua ad Pontifices Nam quid ego de civili atq immortali
municipiorum et coloniarum et totius Italiae decreto memo-
quibus tanquam gradibus mihi videor in caelum ascendisse ni istud
in patriam redisse.
De Harusp respon. Ro 59 Infracta tunc tolero
In Clodium Ro 41 Nam cum alle gugel

Hypotiposes

In Clodium

In Verrem Quid Carrota Sicilia et Clarij quamemmer Lepotina et
Virginer cruciatisse cum Diaria exhortaretur ex oppido nascepe unguentis
complexa cereris et floribus chare domibus inuentis ut gratia gratiarum
Volume 5ta Nº 129 Ego adhoc non gloria Inuidiur aucupi sed nefalbrada-
menatio, nec arcier nec calcad, ne uerbera ne securer ne crucietur Quirinal, nec
quiri innocentd, ne deniq ex anguid etiam impera mortemem, ne mo-
Parentum aut propinquum magistratuiq sui quicquam petitei
Ibidé Nº 139 Impeter hic negare
Pro Cluentio Nº 54 Cuti omnium Iudicd non in Samandid
Ibidem Nº 70 Cumei egeri sumptuosq audax
In Catil 4t Nº 11 Videri erui mihi Eare urbem
Pro Lytta Nº 33 Ego Consul cum exercitus &c
Pro Redit in Senat. Cui non uidetur consilium patrie
Carymas uerumetiam patris precer repudiauit
Ibidem Nº 12 Primum prouisi &
Pro Sextio Nº 19 Ether dei immortales &c
Ibidem Nº 79 Cum nubis margilla &
De Provinciis Consul Nº 43 Quercita tempestas
In Pisonē Nº 21 Cum quid enim uero uecors &
Pro Milone Nº 20 Publi Clodi mortd

Compellationes Iudicum et Adversarium

Pro Murena Nº 43 Quid agis Crassi ut prudens &
Ibidé Custo Crassi uehic in bonam partem auspicia Cum enim
capio bandi causa dei commouendi gratia dico
Ibidem Quid agatur Crassi
Pro Roscio Comedo Nº 8 Custo quam fidem Crassi mihi

Ibidem Pecuniam habet Fannii &
Ibidem hor loco quid posset respondere &
Ibidem nega negat equitem Rom hri Eneabo &
Diuinatio in Verrem Cognitionis quibus quid dare
Equiti Rom & quid reddere maioribus dari debeat Facilis patens
Cognitio vetus inventa
Ibidem hic tu putabis eni diligens nequaquam &
Actione 3tia Damne intelligis Iudices. quã pestis quã immanitas in ve-
stra antiquissima fidelissima proximaq Provincia versatabit &
Ibidem Hodie tu unus mortalium profligatissime audacissime cum
tenebr, cum audires. quotidie cum videres
Actione 5ta Nro 146 Quid de Verre quid ad hor cognitor respon de
re num meritu? num fingere aliquid num augere crimen &
Ibidem Quamobrem tacere te quis Hortetur, quia nimirum locus est
ex hor loco moneo videar etiam atq etiam considera quid agas
quo profugiare quem Iudicem aut quã re defendas
Pro Quinctio Quid ad Eos dicimus, aut tuo quem admodum gladio,
aut rã defensa tua confisus neglecta &c.
Pro Sylla Fero ego te Torquate, iam dudum fero et animum
animum incitabã adulescentis & unde tua venio ipse cogitem
Eo, permitto aliquid iracundiã tuã, do adolescentiã cedo amicitiã,
hi quoq parenti.
Quo demostuã. Ac primum illud ate hrã veramo ac fumo to per
quiro, quo te tanta Siena tumultus Italiã Hispaniã q vexet. tu
procellã patris turbo ac tempestatis &

Lx turbo

Exhortationes

De Oratore 1. Quamobrem pergite ut capistis adolescentes atq; omne studium in quo estis immumbite libet vobis Romæ et amicis utilitati & Reipublicæ emolumento ee posse

In Proœmio Verri Nº 43 Cui loco per Deos immortales Iudices Adeste. 1 In Verrem Vosque ad vestram famam existimationem salutem omune defendet Iudices propriate atq; consulite splendori vestro Fauet ut removeant vos humo Reip detrimento ac periculo ipsi Videbitis Iudices Romæ patres vos Iudices cuiq; tanta peccata sunt ut in quibus animadvertam vestra neq; legitimam vestram neq; auctoritatem ad alios tanto dolori in posterum differre potuerunt

Videbitis Adeste per Deos immortales vestram existimationem & Adhonestate in Verre Retinete retinete hoc in civitate quem genuistis et servastis ut qui nobis sed rei pub vixit Deo.

Videbitis Iudices tanta in hoc audacia tanta crudelitatem tantam iniquitatem iudicare

Act 4 in Verrem Cui illud querimonia nostra per Deos immortales asperam nolite sinere nolite sinere ac negligere Iudices, aguntur iniuriæ fortunæ, agitur vis legum, agitur existimatio vestra, Iudicium jus fortunarum peregrinarum rerum illud maximum & In Vatinium Et illud tempus tenebricosum in adolescentia pudor latere libet impune pene poenæ impune in adolescentia perfoderit, vicinos compilarit, matrem verberaverit habeat vir primum hoc indignitas ut adolescentis turpitudo dedecus et dividi vir obtegat

De Provin

De Pronunciis Consularibus Ro & Curiadego Rhetorico De

Exclamationes et Exclamata.

Pro Rabirio Po 80 Orem inexorabilem & iniquitatem secundam
Pro Rustico Amerino Scelestum & Ei immortales ac nefandum
Idem Po 71 Singularem sapientiam Jud. nefandum
Idem Po 77 Dii immortales rem miseram & calamitosam
Idem Po 101 Spiritum sanctum testem & fidem & dignam aperiam
Cluent Veni Oscely opportune in ultimas terras exportandum
Idem Po 137 Simulari aiebam omitto &
Actione in Verrem Pro Lucio Hortensio &
Idem Po 55 Tempora Omnes ni Fit &
Actione 5ta Po 77 Clementiam populi Rom
Idem Po 91 Appellandis miserum atq; acerbum Lucio &
Idem Ex Rem immortalem Judices quo animo esse
aut Esse quemquam audisse omnes humanitatis
eximium medis ciuitatis Rex Porcia lyctor &
Pro Fonteio Fortunam longe disparem Et Fontej &
Pro Cluen. Po 15 Omulieris scelus incredibile et plane Caro
nam vi & ira in auditum atrocem effrenatam et indomitam
audaciam singularem

Cyc

Agl 2 Nº 54 Cpresentata unen
Cant 2 Nº 2 Cfirmata Reg.
Liv Flauo Nº 84 ct 101 Cpertinem uris hred
Cristextio Cclien dud Judices cultuand m. &
Ibidem pro Flauo Nº 102 Kal. dd Decembr
Pro Lylla Nº 91 Cmiserum Cafelicis dud &
Liv domo sua Quid dicere ons fando a cperniciosa labe cuta-
tis, o conclusi errā mirari &
Pro Plancio Cacerbam mihi hui. memoriā renouat dlij
et loci cum hui incredibilis splexq est & pertin lacy mihi nec
loqui pl mstore potuit Orecidat audite cudeles cu uisa refa-
ciam &
Ibidem C Eamdiū hrea miseros oflebor uigilias onodes
acerbas custodiam mei capitis erā infelicis hqudi egobi
uiuy n' pstitu qui fortasse mortem putasse remedi erem nemini
nq nobis dlijs Miniscar cubili uigilanti attidenti mstreati &
Pro Corn Balbo Nº 13 Orumen nrū cperiri &
Ibidem Cperclarum interpretē uirū audiui assignatā
In Lysone Oscely olabet opedit, ocerebs olucrum ostrider o pa
trem generis dlitis materni uiz memin o fedstati Eius flgitio
sos O improbitā, negligā libidinū ni ferendā &
Philippica 3tia Obrui commentabel qcad magnū est pertur-
nam inhes trem Principis qui nra auxiliū illum debet &
Ibidem Et te o quem fruens appellat qui ni miserius
sedetis fluctibus uicid sentit ac senhit o mis Ser cubē
bi hor ipso quid ni sentias quam miserios

Modus conciliandi benevolentiam et attentionem

Quam disputationem dum coepio nostro atq obtestor ut attente audiatis quispe humanitatis uestrae spectatissimi plurimum aliquanto complexum animo quam ardua ingenium postulare videatur.

Eiusdem humanitatem uestram singulari attentio prolare mihi polliceatur adolescenti ut hac oratio mea uestrae mentis commodis et rerum omnium momentis nonmodo non praeternoletaurem quae credatur uideo sed etiam ut uestris animis persuasione conquiescat.

Eiusdem pia in disputatione tanto uos reuerit attentiores solito ad audiendum ce tanto ardentiores ad complectenda salutaria de exercitatione dicendi praecepta quae tradentur quanto res ipsa tractanda uobis omnibus atq utilior et saluberrima.

Eiusdem propere feliciter disputationem instituam ad portum usq navigaturam speroquod sit cum ad multorum utilitatem comparatam tam in primis ad Dei Opt. Max. laudem directa cuius numen et auxilium ut obtinendum ceterum decet in re tam difficili etiam atq etiam imploro atq expostulo.

Eiusdem humanitatem diligo eiusmodi ce quod quidquid nonmodo me bene sperare iubent id quod maxime rara in re illa illustrem heraute magnopere instituit mirifice recreat sed etiam quidam denique erant alacrem in hac oratione die de me ipso de uobis omnia cumulate polliceri.

Eiusdem deus si quam dulcissimi benevolentiam uiam adme patienter et humaniter audiendum tam mihi conciliauit et consuetudo uestra pollicetur retinebitis si quam attentionem in aliis orationibus uestris praestitistis in hac quoq postrema seruabitis spero fore ut uobis attentissimis atq approbantibus et Iullis Alethium deus

Valete

Qualiter hec Regina singulariter per mea Carmina Stabilita, Et Eadem dicta
Sunt preter Stili Rhetorum auxilium plura simulata.

QVOMODO LAVDANDI SANCTI MARTYRES

Si ducke ea decorum pro patria mori quanto magis
pro Christo uitam effundere? quo etiam magis praestat
CHRISTVS patria ea digniora pro illo digniorem mori
est quam pro Patria laudabitur ergo Sanctus Martyres pro Christo occumbentes
Imo a fortitudine qua in perferendis acerbissimis cruciatibus fuerunt Deinde a
constantia in tenaci proposito quo erga tam graues do-
lores pro Christo Ita ut bene illud Horatianum illis sueniat Justum ac
tenacem propositi uirum. Non ciuium ardor prava iubentium, mentem
Solidam neq; Auster; dux procax Adriatici
Orbis impauidum quatiet ruina? Et si posteris imitabile tormen-
torum enumerationem per Hyperb. Li. Qua uiros SS. Martyres pro-
de et Christo certamina, et magnificentissima triumphos gloriam fe-
dicare possit. Hinc mens Astupescit, rigent membra, praestrictis
Ut radiis Debeat apicem tui argumenti magnitudine superet
Oratio, inbuunt (pro fide et religione) hic terrarum orbe cuncti
Finis, nemit, inuisis. Claudicit supplicium generibus, apparatissime
Iustant Imperatores barbari, extra letiferi, Romani generis lani
Sed potius tortores impensiori quam Principes, et quos uero uerbo
appellauero dam, Nero, Domitianus, Decius, Dio cletianus
Iter unus

Hoc unum habet in vitis ut Valeriana cali planta caulesto gemma
rum partu turgentem, et se per dumeta Silarij efferentem tormento-
rum procella cruenti Eumani fluctibus obruat. Prodeunte ex
omni terrarum regione Epi. Sacerdotes Seniores auctoritate graues
religione sanctis, statu venerandi. quibus se Comites adiungunt
Matrone et Virgines sexus imbelli, teneri flosculi pannorum,
quorum statula fere ipsis puberat uideri promiserunda. Ita Cuncti ad
pastorum subsellia, et a subsellijs ad aras Dei sacra publicam
Vlatigeram unig cruenti rei quid summo Numini offerent in
omnes beneficii, sibi Omnibus inuisi. Frequentes corpuscula, quibus
nec statura longa habebant qua ferrum reperent. Ea Cu-
cti tamen unde uiuerent, seu quid ex his ferrum, iam rerum
et muris et uijs plumbatis, et ferrei pectines et unguli
et stera exquisitissimorum supplicioru instrumenta, quibus Eo
rum ab ipsis crudelitatis administris appici non poterant
pro ludo et delicijs habebant. Sed ipsis alijs fere sibi
Martijs clementer nasci uidebant, quid aut parcerent autele
ritate mortis secuti faciendum, quamobrem alia ad
trumenta quirebant. et credebant liquato plumbo perfusi, ten
ui igne cremati nunquam et uiscera mentui, nec cuminum no
cturnorum credebant quibus clariores stellas cetera non habuit
Magice cogebant in aeris et meri ualentissimo igne succensis
qui ad Empyrea beatarum mentium euocabant dij uidebatur
uepres, melle delibuti. Ac flagrantissimo punctionis apibus
ita captiues premebant triculatibus quorum beatissimus cruci
ciatuerat Angelorum. Sonebantur enferreis crateribus qui
sparsis flatibus lucentibus magnitis interpretibus pro

Christi testibus spreuerant, atq; interea pro aeternitate cu-
uera eruenis ebulliente sitiq; carnibus laudarum cum sanguine
ulta esthueret, manebat tamen gloriosissimi fauoris & sciencia
cresty arus, stemptra delitiarum, postacrū inuicta cui uictor trium-
phator Franciscus, qui ostabi ora ad Dei laudes celebrandas da-
taputabant, quit erant in corpore uulnera, in quē tor carnifices po-
terant quit aduersabili nebulas, quidenig ex cataractis ex cru-
ciby et incendiis integer euolabat in clum & futuratā mor-
qui natus debita Christo de Pitacst. Atropex Apostolo pbeu
Sermonem ad S. Matthei suentes postenis ita Vos quitsthmi-
dio audistis nunc postquam a nobis discessistis Sanctissimi
mi liter nobis habet Sanctum uestro cruore perscripsit Vos
fementer sepulti, et ostenti ut tam earlia impia carnifex
globo magnificentissimo patentis spectaculo superastis,
uos clum aperuistis, uos cataractis interdu nobis pudia emanare
cruoris candenter gales fecerunt pro Margaretis uulnera pro
exquisitis dapibus iniuria, pro uoluptatis hostis tabe &
Vulnus uer, pro balneis stagno glaui rigentia. Et hoc est
uobiscū p clare beatissimi, nam inter palmarū uranum
fruty martii properantem spiritum, et studiosis in uestria
Vobis uera uos sunt humeli. quit os terrarum, uos laudes
quit os gentium, uos triumphi. quit pompe uictrici stat
ipsa trophea uestrorū uictor, magnificis in sculpta liter
uestro ipsorū cruore feliciter exarata amplis illustrata
ta gloriā & deinby quibus ut queant fauor tuendit
ctemitas. Hoc in laude S. Clari pun

QVOMODO LAVDANDAE SANCTAE VIRGInes

Antequam aliquid de Virginum Sanctarum laude dicā meritu
Zoilorem Suleniatem uelo, ne temere ad Virginitatis materiā
descendat, teneris enim et uerecundis mentibus caute ueram de castitate
diuersumet, reponig ad uitia quam ad uirtutis incitamenta cū itaq
laudabit S Virgines a specialibus earum uirtutibus et priuilegiis falsis
demum errantium, principue a uirtute Virginitatis de qua cui ose
dicere aggredior sacro quodam pleno metu remisso nec inuidia.
Si enim D Bernardo ore mellifluo Orator imparem se laudibus
Virginitatis ei conclamat, quanto magis ego, qui nec unicā unguem ta
tanto doctore sum paratus. Ne igitur meis laudibus tantā uirta
tis splendorem magis obscurem quam illustrem, nihil hic de meo pono
ingenio; Sed quidquid olim de S Doctoribus (cum pene ampliorem eni
qui in tractatu de Assumptione Domini Cap 18 et sequentibus pulcherrime
et facundissime laudat uirginitatem per similitudinem de Spatarum
lilii Christi rem ipsam tali utitur inuocatione Quibus itaq laudi
re efferam Virginalis candor, pudicq nitor, atq ne sterilem me
doceat illius singulare lilium ut creata de Sapientia D Iesu
unigeniti Patris filij et unici filij lilii singularis id est casti
simi Virginis matris quod in confinio utriusq Testamenti spinarum perpetuā uirginitatis doceat inquamme, quamdo per Consideratio
nem Lilii materialis, Lilii uirginalis uirtutibus aggredi
ualeant. Porro hic incipit Comparationem per singula incipien
do a radice usq ad folia. Quia uō in lilio est radix, et tunicq
hent folia circa tunicam et flos ipse, de his uitq speciatim non
minus secunde dicent de radice incipiamus. Ecce habet Radix

Lilii

Lilii emendatur in tribus, alba est, splendida candidus autem per radicem in terrea latentem nihil cogitatio latens in corde figurat. Per albedinem ergo radicis mundiciam cogitationis accipimus. Sunt enim cogitationes nigre seu pallidæ nempe diabolicæ, mundam carnalem. Non solum autem alba dicenda, nec splendida est radix lilii candore autem hinc splendore hilaritatem animi videtur designare. Sunt autem nonnulli qui bona quidem opera faciunt sed adhuc nulla alacritate munera. Et est tractabilis radix lilii, per quod virtute mansuetudinis intelligere debemus. Scimus enim quam plurimos esse qui castitatis virtute præminent, sed tamen leui causa uno sermone commoti sese tenent, ut tactu lilii quam alius in quos commoti fuerint emendati. Decuit hoc Virginem Christi qui dicit et hoc est, dilecte a me quia mihi sum. A radice pergit ad truncum quæ innata in lilio castitatis rectitudinem intentionis significat. Est in lilio materialis truncus rectus est autem lilio mystico nempe castitate intentio recta. De cetera deinceps exacte singula studiose lectorem illic refero.

QUOMODO LAUDANDA SIT BVIRGO

Cum B Virgo sit Virginum Regina non licuit nobis aliter præsertim si eam silentio dissimulare. Nam et illius suprema inter beatos dignitas et nostra in eam pietas hoc a nobis exigere videntur. Ego tantam imperitiam eorum qui laudaverint quam nec Angelus decet laudare possit. Et ut quiescat ego benigna mater illius laudibus infantibus daret facundiam, quia multis aliquin pisalty dicare post Cyprianum sed ne in multo tempore de nostro magis obscuremus quam illustremus tanta majestate

aliud

dierum duxtaxat laudes hic tuneram quarum primus hic fuerit
qui B.V. hoc egregio celebrauit encomio, nec potis mihi celebrandi
extendit hic dies tabet S. Panegyricos nunc dicer cupiat et studium
atq; inclinata luxuriani cupit in mulierum laudes Oratio nil quidem
Rhi apud Isocratem Helenam quærere, illam Martis et Veneris
laudibus aquam vorabis lingues Mirsthenia lasciuientis ingenii diuinas Lysippi
ex effigie in promptu quæ laudes et quibus laudationis præmium reddat cum honore. Quella vostra mandi
cam prope deposita, et vix decem solidis ingemiscentis preibus arro-
bis expetita quinquaginta denarios opus, qui a mandi cum
bulis ad eius dorsum exfluxerunt. Tantus mihi erat natura
Genitricem Dei Dominam mundo, mihi reparatricem mortalibus
parturire humiles quidem est eius species sed quis planum
haurit de cælo. Nihil hic fingere fucum medicamenta
candoris, genas cerussata, nitrato fenore cineres, nodos tortiles,
per inexplicabiles Meandros nigi implexos: nihil quæ recepti
pinsitam baccata monilia murenulæ, muscaria pauonina,
totum illud muliebris mundi chirurgium, quod pulcritudinem
mentiri potest non facere, scena est cui capiendi prehosta,
quam illa studiosa luxuria conquirunt quis cæci vitant insanire.
At certe una pulchritudo est, quam mentis integritas effecit,
virg Dei color, et de gaudem vitæ affluxerit virginis quæ eium
virtutum integer atq; illibatus decor tanto gloriæ coronat fastigio, ut nihil sit in diuinis operibus, nec splendore magnificentiæ nec suauitate dulcius. Et certe cui attenti animi intuitu mihi videor
summum ille rerum artifex et moderator Deus in hac una aia
specie formanda de ipso universo exemplari melioris quidam

pulchre

pollice in quas incubuisse, et accensa [illegible]
in hanc unam hic uere imaginem luxuriasse ut esset quod in
arce rerum humanarum fortuna omnibus imitandum proponeret.
Quamobrem ubi nobilis mens quinis et tot exquisitis affluens ornamentis magna in utroque contubernium nobilitatis incesta fax
instructa quæ a nostri genere ad nostros primum accensa tandem in
postea genus deflagrauit. Sed ut puto et micanti auro Zephiro aut
adamas punire indesinit sic illibato corpori castissimo animo deita
dispensantis manibus inuolutus ut nulla concepta vigil nouercula
generis adhuc esset doctus est deinde in lucem partu ille maturo
aureus, cui ego facile credidem micuisse caelitus, clementia illuxisse,
et e diuerso opaca terra recreatam visisse naam, quod ubi tenebras
tam luem pulsaret, tam cara libaret oculis, cui gratus fons illuis
erat emersus. Donata est deinde quella inter pudicissimos pane-
bes in sanctissima Patriarcha quod legat disciplina et uis magnanimi
artium instructa studiis, qui adueniens Dis nostris contineret,
sacrauit. Prærebat annuum mores antegressa uiris et cui lege
ferebat status, ui ponere leges natura concubuerat. Iam a prima
illius statura, ut in ea micabant dotes, qui serena nocte fulget
in cælo stellis uastus candentis gemmantem suis orbis affixa habuit
enim ut scitis inbita uita mirifica quid uirtutum sanctarum
quibus mamelutis status clam præclarissimis signis præcauit
Erudiri aliqua uirginum forma elegantia, sed eam pari pudi-
more inflammarat diuam pudicitiæ tamen exornauit sed absti-
uit superbia, alia natalitiis imaginibus clara, uixtheres in cen-
sabuit alia laude sagacitia illustram ante uirtutis matu-
tate decoxit alia fortitudinis gloria præfulsit, sed uisy castitatis
laureâ caruit. Ad summum nulla inuenta est quam non ali-
quis horum ex ista fatali dotum corruptela deriuaty, inuise
rit. Materia una est, in quam magnifice consensit aty con-
spirauit, quum uirtutis scientia, quæ nihil prudens uenustas,

nihil grauitati demptum, nihil grauitati comitati, nihil maiestati
simplicitati, nihil constantiae hilaritati nihil denique (quod antea
fuit audituum) matris nomen virginitati detraxit. Omnes in
ea pariter certabant virtutes, omnes vincebant. Deo ne naturae
bono erat destituta, nam totus in ea erat diuinitus positus
aspectus, honestissima, verecundis sedes mentibus attingebat sub
nigris et arcuatis supercilijs emicabat dulcis verecundae flam-
mula quae quamvis in carnium pelibus numquam pereuntium
cur ignorat. natus venustissime inflexa castigata frontis collo
mellam faciebat. Labra subtilia, mitis faunidis et celestium gratia
receptacula, magna feminis affabilitas, summa mentis modestia
multa suae molliciae decus, haec fabae grauis, in rotundo sereno pa
radisum decus nitidis vultibus vindicabat. Longum est cetera per
sequi, quia dixero in Dei matrem dixero. Sed haec dignitate
cum virum nuncupem haud sed eram Angelum dicam, quo minus
praedicantes cogantur exclamare de dilecta nostra sabis Hor
tensius serpetti Spinelli, qui librum sabis inscripsit de laudibus
Deiparae matris scripsit. Ex eo unica velut spica de nostris
meo campo amicus unicus spicilegus quae de explicat Sae
Virginis, nempe arcae testamenti, de qua horribile (ut cetera ap-
breuitatis causa) pterea dicet.

RATIO

Probans Cunq; Repcæ æque pacis ac belli tempore necessarium militis mercenarium

Si quis antea Auditores mirabatur, quid esset, quod eiusmodi nonnulli inveniantur, qui de Repcæ integritate, aut salute, parum se, vel temere sentire videbantur: ex hoc tempore miretur potius eos, qui ardenter illi prodesse, et omnibus membris providere; iacturam potius, et ultimum exitium adferre videntur, qui omnia præsidia Repcæ, videlicet militem mercenarium finet. Sat cautè dicenter expellendos exterminandosq; è regno procurârunt. In quorum vocem accententiâ, cum multa sint indigna, et ad imitandum minime idonea: tum præcipuè hoc clarum manifestumq; est eos periculi ac tempestatum ignaros, experien consilii aut ingenii quicquid audierant, nihil viderant, nihil ipsi legendo quærendoq; cognoverant, unde hæc profluxit tam incredibilis illorum imprudentia, ne dicam impudentia, ut in amplissimâ consessu vestri coronâ audeant hæc vobis declarare. Et pro certis optimisq; consiliis perversa potuit demonstrare. Cur enim illos sublatis a longe prævidere tempestates bellicas, earq; præcavere ne opprimant & Repcâ avertere? quis clandestina mala, nefarias conjurationes, occultos hostes Papist malum et intentum machinantes repellere? quis immanissimorum

Tartarorum impetus frequenter in viscera Patriæ irruentes
fauentes, et omni inaudita nocendi libidine inflammatos ex
tinguere: quis cæteros cœg innumerabiles hostes Patriæ et Chri-
stiæ nocentes fauciùs repellere et auertere, nisi per hos per opti-
mos Patriæ milites et strenuos salutis publicæ defensores.

Sed ne diutius eorum consiliis et sententijs longe rationi con-
trarijs inhæream - quæ non modo mihi, sed etiam omni genere
doctrinæ versatissimis, et usu experientiâq; edoctis valde multo
placere possunt; illud tantum dicam cuiusvis Regno et flores-
tissimæ nostræ Reipublicæ sit aquè pauci ac belli tempore milites
habere in finibus regni mercenarios. At quia ratione id
demonstrem circumstant me plurimæ rationes quæ me vix-
cum quasi securè contemni non possunt. Si etenim in belli-
cis rebus et Martis pulvere maximè fuerimus desiderati
in his necessario eam reperiatis, si usum à peritissimis
et consilium et fortitudinem à bellicosissimis, si nostra
et experientiam in hostilibus cuneis hæc omnia præsto
in illis inveniatis, uno verbo dicam quatuor millia veteranor-
um ac mercenariorum viginti millibus voluntariorum vi-
cem posse supplere in omnibus longè melius cum hostibus
dimicare. Cui quidem veterani non tantum in grassan-
tium armorum licentiâ, sed vel in altâ suorum pace et
tranquillante deponent arma, sive in tutelam sibi surg
sive in terrorem hostibus, quod vel ad augendam regni
amplificandamq; illig majestatem, et hostibus metum in
dictendum semper plurimum valuit. Talibus mu-

nitis

Salibus munit ac stipati fortissimi et bellicosissimi duces
nonnunq hostium impetum, ac innumerabiles barbarorum
cuneos perfuderint Sed regna et Provincias longe late q
per universas mundi partes constitas facile virtute et
fortitudine eiusmodi militum sub debellauerint ac in suã
potestate redegerunt. C At uero uoluptuosior miles inter
domesticos parietes et tenebras sterilescens educatus
procul remotus a bellorũ et Martis agone et disciplinã
neq armis neq usui neq experientiã ulli fructui facile q
ad primum hostis aduentum uictimas et hostium ornamenta
Neq uentas appetit confirmari testimoniis, uetum etenim
et bene perfectum castrum de Metello ut Salustius in
annaliũ monumentis testatur, ubi inquit uenit in Africã
exercitus ei traditur iners imbelle, et cui omnis
ratio cum deindia non cum uirtute militari, cum uoluptate
non cum dignitate, non cum uiris qui se Patriã q laudi q
gloriã et Regiũ commodis ~~seruitutem~~ natos arbitrabantur
delitiis compotationibus occupabantur, qui magis ad con-
tentionem uerborum linguam expeditam quam manũ
uirtute militari armatam habuerunt. Proditur ex so-
ciis et ipse preda uictimaq hostium ~~maetabatur~~ ostentatur. Quibus
nondum satis bene perspecteq animaduertitis C quod cum
res ipsa tam clari signi argumentiq ducat adhibendos
militesq mercenarios esse sum. et uobis proponere constituen

Conuertite animos et acerrimâ cogitationum vestrarum
contemplatione percurrite regna gentes quarum et elo-
rum ambitus complectitur, videte Prouincias amplissimas
urbes munitissimas, quam firmas custodias exercitus
in finibus regni constituunt, quam multos exercitus, legio-
nes et prouincias bellorum, non tam suorum hostium Mar-
tis proeliis quam in optatis pacis temporibus alere con-
sueuerunt. Haec legimus haec audimus de exigua Cata-
launorum gente haec cernimus, neq eam in tantis
opibus et diuitiarum thesauris pontam esse videmus
qui non modo catenis aquis sed longe inferiorum omnibus
tamen exiguis priuatorum ciuium et senatorum rixa
quibus ratio diu dissolutum imperium tenuit et
sustentauit. Hoc nos non modo praesentium temporum
sed nostrâ patrumq memoriâ, non in unâ gente videmus
felicem semper suis rebus et omnia prospera quidem Res-
publica in certis pacis conditionibus de bellis eorum exitu
meditatur ubi non momento dici potest Cuiusque regnum
pacem uolet, arma paret. Fuimus ea à Salomone
maximi Iudaici Imperii Gubernatore, et Rege omnium mor-
talium Sapientissimo, qui etsi florentissimam Regni sui ma-
iestatem, omni tranquillitate et affluentiâ bonorum effecit

ab omni

immanitate

ab omnig hostium illius imperij infestissimorum longè
alienam reddidit; nihilominus ille quadraginta millia
equitum equestrium, et innumerorum aliorum militum non mo-
do ad tuendam salutis suæ integritatem, sed ad custodi-
endos Patriæ fines eorq in pace retinendos felicissimè
procurauit: neuerat enim et optimè perspiciebat quis-
nam regum maximè sibi id munus et onus in esse
in pace certa bella meditari: nonminus assuescere in
altâ pace bello prudentis ac sapientis Principis existe.
Neq dissimilem animum gessit Romani Imperij propa-
gator et orbis universi domitor Augustus Cæsar in
amplissimo Reipub suæ Statu, qui in quo illig salus
et integritas potissimùm videbatur: certos ahnos centum in
militaria stipendia deuenerat, nulli alteri rei impenden-
dos ne veteres exactionibus populo graues essent. Nonno-
uum apud cæteras gentes. Darius Persarum Rex classem
multitudine quam victoriæ insignis, ad pugnandas nutriendasq
Thracensis Scythas transmittebat, decem millia Persarum ha-
buit quos Doryphoros id est immortales vocauit, eosq in
singulos annos strator nouis ceteris locupletator postea ad
Persarum reliquit. Nonnemo in Polonia, nam testè
Cromero uenustissimo rerum patriarum indagatore Boleslg
Chobri laudatissimus Princeps ipso statim initio et feli-
cibus huius regni auspicijs descripsit Equitibus Polonis

militandi

militandi rationem per Regiones et Satrapias quas nostri Palatinatus vulgo ac districte vocat: ita ex praescripto certum numerum armatorum quilibet Palatinatus alere, quem contra hostem educere posset. oppidani quoq; ut pedites et curruum comeatuumq; ad numerum certum praestarent demandabat.

Eorundem militum Polonis qui sub Alexandro Rege suo celebrante Radimiã Comitia tributum agrarium duodecim prouentuum in stipendium mercenariorum militum soluere manibus istis abnuebantur. Et ty haec quidem non minora erant: reliqua quae maij in se momentum continent videamus. quod quidem non paruum arbitramini: Scytharum aliorumq; hostium impetus per eos facile repelli posse. nec tot abducent e Polonia quot olim captiuos praedas ut sub Lesco nigro qui maiore licentia et furore inflammati in pagos et oppida usq; ad Carpathium montem debachabantur raptam ex Polonia hominum praedam abegerant, ut cum eam aetatis Radiminiam recognoscerent et partirentur inter se rerum et unius milia Camparum pretiarum centa esse dicantur, quid quaeso alias maiores existimari oportet quas eruarare autumem sat rem peruenire possent, quid quid enim ornamenti, quidquid congestarum opum, quidquid in aedificiis nunquam, ac diebus sanctorum restabat omnia ad seruiem barbarorum et truculentam gulam patebat omnia rapiebant, inuendebant, populabantur. Honet animus vetustis oculis meminisse sub Boleslao praedico

Principe

Principe Polonorum magis infortunio ac ~~clarissimis~~ Clamorem insignibus
clarissa in qua tantum eo præsidio numeris interfectorum Po-
lonorum ac Germanorum fuit ut singulis singula aurea[m]ulæ ad tar-
tarii præcisa nimem ingenter rumor explerent. Renovate et
priventum temporum a sceleratissimis prædonibus Tartaris
Poloniæ et Russiæ minimam. Permulte animo illarum nationem
quæ non multis retro annis fuerunt, in quibus cumplurimi no-
bilium a libertate Patriæ, a templis et civibus salutis pericu-
la, fortunarum memoria auferebant; non ferenter illorum
imperium, subtaneis viribus ultimis hostium cadebant.
Jam verò præsidio et admiscalo militum mercenariorum
quod tanta barbarorum audacia, quod crudelitas, et excurs-
ner in misera Patria existenter reponentur; nihil ne illor
vigilia, et assidua fortissimorum exuviis permanebunt, nihil-
ne Mors strenua et armata Patriæ amore dextera; nihilne
diligentia et omnium periculorum experta capita, lumina
et columina protunc imperii infinibus existentia perte-
refacient. procul teterrimarum cauranum momenta
abjecite, pulsi illi et fugati totier reprimentur atq ex-
terminabuntur, quoties hanc rabiem et effrenatum in
omnem licentiam furorem in amplissimas regni nostri
ditiones effundere conabuntur. Sed ne maiora o

multi

omitti videat, et quod maxime conducibile cuiusvis Reipub
publique nostrae magno emolumento fuisse videatur. quis neget
usum rei militaris necessarium esse, et id per quod iuventus
et inclyta Polona puber nondum bellicis assueta pulueribus
maxime exerceatur, procurandum expetendumq magnopere
non uellet. consideret nunc quisq secum nullibi maiorem
exercitationem, nullum feriatum campum ad exequenda
Martis et Bellonae lusus, quam si tam belli tempore
et pauis miles habeatur in Castris, multum etenim hic
ex hoc Reipa nostra commodi, multum uniuersim hominib
uidetur, multum denique uicini hostes et longinqui terrori
deterrent, dum sine quo maxime nobis minitabant animos
nostros inflammatim gerebant, per hos se facile oppressu-
ros iudicabunt. ueteres Romani qui etsi toto orbe armis
undiq tractis potirentur, maluerunt tandem imperio suo cla-
dem et ruinam portendi iudicabant, quam si usum et exer-
citium rei militaris iuuentuti interdicerent. Vnde S. Hie-
ronymus recondita sapientia fore augustissimus: corpus
assuetum tunicis lorica non ferit ong, caput operiri linteo
galeam recusat. mollem otio manum durq exasperat ca-
stulus. Extat in annalium monumentis de Lacedemoniis
quicum a prima aetate iuuentutem suam diuinitus ad
militaris disciplinae assuefecissent, uniuersam Graeciam
rei militaris eadem ac imperitam sibi deliciarum blandimen
tis assuetam subegerunt, cum uero imperio potiti disciplina
neglexissent

neglexissent et ethereuenter deposita ignauia uetere [illegible]
imitari essent uilli uictores impero suo subsidebant. Quid de 120
Alexandro magno terrore et horrore gentium qui quadraginta
Macedonum millibus orbem cum subiugasset, a locum quesitus
respondit pluri ingenio et scientiâ rei militaris quam fortitudine
plus animi uiribus quam robore. Et inuictâ militum manu omnia
peregisse, ~~et inuictum~~ innumeras gentes quasque ydoneis ambitus
complectitur sola scientia ~~est~~ aptâ legionum dispositione deuin-
cisse. Quid dicam de Romanis, an non illi perpetuo rei militaris
usu tantum imperii maiestatem gloriam immortalem adepti
sunt, quam cateras gentes cum eandem assecutas fortuna
non habentes militem numerum et exercitationis assiduam frustra
egisse uidebantur, et in medio uirtutis theatro subsistere tandem
melius arbitrabantur. Iam uero quod dictum est mercenarium mi-
litem nominis stipendiis quam licentia autueris rapinis mercan-
tibi nemen dici facile illum compositi et solutis licentiâ fœnis in offi-
cium redigi posse si disciplinâ militaris seuerum custodem
Princeps exhibeat et illâ animaduersione in ciuium modo ~~et~~ me-
tuet disciplinâ ~~et~~ utatur. Et iam damni minus centum millium
exercitus subuenisse et disciplinâ teneri quam 30 millium
subeo quilibet licentiam suâ impunitate ~~et~~ indulgentia qui
perdere conuinet, imo quomam exercitus nemi alicuius et Metelli
aut Emilii Scipionis mandato ex Castris in Stationa reuocati
sunt horsum ad Principis emolumenti

Quea' unita sint Et stet. nobis. quis uestrum reperiebet. qui
maximum commodum et emolumentum ex miseriis uetera his
non perspiciat, et eo tam pacis quam belli tempore seruandor
rerta applicet; quib eor; a quibus belli pericula, occulti hostes La-
rtia, frequenter barbarorum irruptiones et excursiones facile repe-
liuntur dignor Reipub non deberet Quare agite uos Patres
amatores et studiosi bonum amantes, propagandor, si uos capitalis
gloria atq aeterni nominis cupiditas, si studium uirtutis, si
clarissimorum uirorum exempla uos commouent, seruate
eor constitutione ex scriptis Patrii promptissimi qui uitam o-
mnium bona fortunas atq liberos clarissimorum fortissimorum
imperium a maiorib gloria et rebus preclare gestis au-
ctum defendant. pericula auertant. deinq integram
tueantur.

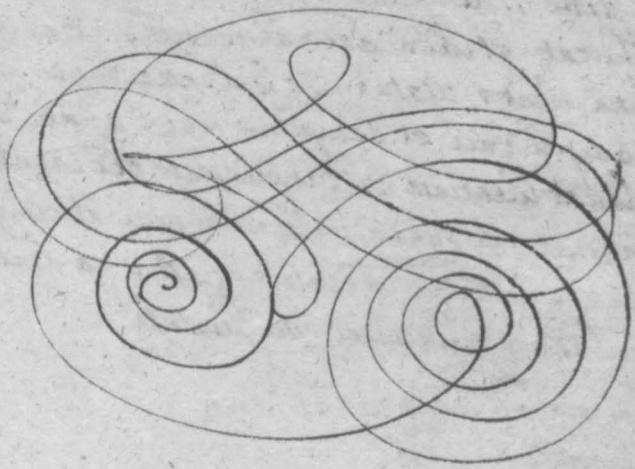

ORATIO

Probans Diuersitatem Religionum in Polonia non esse tolerandam

Quanam meâ voce assententia id fieri dicam religionum diuersitatem in nostra Patriâ minime admittendam seruandamq esse oportere: nec mihi necesse est a longe rationum momenta inuestigare, uno mentis et oculorum intuitu facile potestis colligere si id ipsum uerbum diuersitas exquisito iudicio et communi sententiâ quasi Lydio lapide examinauerit. Sicut enim concordia ciuitas Reipice est amicissima, per quam res parua crescunt, dissipatâ facile redintegrantur, debilia stabiliuntur denig integra tuentur: sic è contra diuersitas et pluralitas, omnia possumixe fortissima quag et firmis nixa fundamentis debilitare ac tandem ad ultimum exitium deducere consuevit. Quod malum cum in uarias ortibis principiat et regna innumera tum retinentibus cum omnes malorum omnem et libertatem et pacem perire
tenis tum ultro admittentibus cum in commodo maximo

irrepsisse iudeatur ad nostram Patriam nequaquam admittendam eé censeo. Nemonem enim nostrum in hac amplissimâ conserbur coronâ reperire est, qui nesciat omnium malorum seminatricem diuersitatem religionum tanto perniciosiorem rebus publicis, quanto in regnantes admittitur. Quo étenim oculos nostros et animi aciem conuertimus, uidemus hac ætate, undiq in alto tempestatum seditionibus Respublicas fluitare, urbes et Prouincias florentissimas inexpugnabiles fundituis euertere, regna innumera ad ultimum casum et ruinam deuenire ac tandem corruere, eâ, ut nullus sit locus orbis, nullum genus imperii, nullam regionem orbis terrarum, in quibus non arma non cædes non grassantium malorum licentia reperiatur, omnia cruentis prælijs, seditionibus misere, expugnari deleri animaduertimus. Senserunt hoc malum ac ruinam uim omni scientiam humanarum laudes ornatissimi Lipsij Scholasty Leuenses qui uanarum ustrum ac deliorum conspiratione perturbarunt. plerumq seditiones ac discordiâ in tantum peruenerunt furorem, ut illis tandem subuertat omnis Reipublicæ status. Sensit et Lucanus Poeta rum antecignanus. qui proculd

Bubumbelli

Publica bella

semina quæ populo semper nocere potuere.
Etenim per discordias ciuiles et grauia Reipub. uulnera
Reipub. compages paulatim dissoluitur, prouinciæ
atq urbes subiectæ imperio excidunt, omnia ornamenta et congestarum opum multitudo in nihilum recidit, tandemq omnibus debilitatis atq fatalibus immanissimorum hostium furori inermes subiiciuntur. Sicuti debilitatos et compactos aperiunt. ac ueluti nauis compactis ac coniunctis nauibus insulta propemodum mauis pericula Lyter ac chamber aliaq innumera ad exitum iter patentia uitat ac cauteq superat, at ubi tabulæ dissolutæ sunt per fissuras ac rimas paulatim aqua ingrediens in profundum et nauim et nautas rectores q demergit. Sic quoq leuer ab initio causæ quæ ex discordia et seditionibus proueniunt nisi celo subueniatur aut mutationem aut subuersionem Reipub. adferunt. Neque uentat appetit confirmari testimonijs ueterum assumitur ad declarandam manifestandamq ueritatem conuenit superiori tali argumentum qui asserit. Cum enim omnis potestas sit adulationis obnoxia

facile obrepunt species sanctitatis, qui mentiendo asser-
tando magnates peruertunt sic Constantinus ab
Eusebio Valens ab Eudoxiasit Leo Isaurus a Ve-
nerico Iudeo seductus est Iustinianum iam se-
nem prestigiator momotolita depranauit, quod ue-
ro non diuina institutione sed humanis inretitur
rationibus id totum fluxum est et momentaneum
et tg hac quamuis eiusmodi sunt quae facile di-
uersitatem et pluralitatem religionum maxime
pernitiosam esse rebus publicis eamque nullo
modo admittendam declarent, ulteriis tamen pro-
cedendum est Quodcum omnibus rebus publicis
inter cetera quae ad communem illius bonum et uni-
uersorum ciuium emolumentum pertinentia maxime
spectat, illud quoq; cauendum est perpetuo sanc
ne discordiarum et aliorum incommodorum Rem
publicam turbantium semina ac fundamenta
iaceantur, tum praecipue quodam modo in nostra Co-
lonia, quae libertatis nomine gaudet, omniumque
sibi licentiam uendicat, qui uero eiusmodi li-
bertate fruuntur omnia sibi licere, nullis pror-
esse legum sacratarum cateris putant faciles
ei omnibus aliis exequari uolunt, illud quidi-
dianum et in omnium ore uersatum usurpantes

nesciant subesse qui cupiunt praeesse. Neque hâc
rei magnâ Reipublicâ et omnium ita literis si non
potiri exitio videretur, quod undiq immanissimorum
et à fide Christianâ alienissimorum numero cincta
est undique barbaris gentes a quibus omnis re-
ligio, regulâ ad bene beateque viuendum pre-
scriptore exulant, omnia superstitionibus erro-
rumque tenebris repleta sint, unde si vnicuique
licebit esse luctheranum quare non Machume-
tanum, Iudaeum Ethnicum, Atheum alioquinque
secta ex tenebris et latebris infernalis produitam limi-
tari: At vero, cum in caeteris Reipublicis qual-
cunque sydera ambitus complectitur, cum hos ma-
lum, a patriâ sinu atque viscenibus eiectum
atque repudiatum et, cum omnes unam fidem am-
plexi essent, quid non publicari cum illis agi videa-
mus, quid non conducibile, quod si hos in aliis
cum patriâ salute atque maximo commodo cerni-
mus: quis non intelliget cum nostrâ Republicâ
optimè agi, quis non beatam, et omni commodo-
rum numero cinctam existimabit cum hanc ei-
do lapsam nobisque traditam conseruemus, cum illam
firmissimis fundamentis nixam atq legibus cautam
atq sancitam

conseruemus

amplectemur, mihi credite, una vestrum conspiratio
una animorum et voluntatum vestrarum unio comitabitur
pari studio, ad defendendam Regiæ integritatem se-
renitatis. neque in imperiorum civium multitudo, et aver-
sissimorum hostium innumeras numeros metuam in
cuties, horum omnium impetus et conatus auctoritate
fide, constantiâ, magnitudine animi, consiliis, dexte-
rent quorum amor Patriæ et religio coniunxerit,
ii Duces, ii Principes, auctores huius imperii defenso-
res existent, quicunque unum cupient unum impu-
gnabunt. Servare hanc felicitatem maiores nostri
qui cum una eademque religione, fines potentiæ, bona
fortunasque nostras, atque hoc clarissimum fortuna-
tissimamque imperium, et nomen Polonum in eam,
quâ nos fruimur amplitudinem propagarunt. Atq;
ne quas calamitates, infortunia, et cæcitatem
suo nomini ac imperio imprecedere ob amissam hanc
arbitrarentur legibus ac decretis in multis regni
conventibus ac Principum tum ipsa nobilium consti-
tum Principum ac Regum potentissimorum auctoritate
cautumest, ne peregrinam etiam diversitatem religio
num auderent introducere. Testantur id dicta Ja-
dislai Jagelonis legesque promulgatæ in Comitiis Le
dlini. Testantur Segismundi Primi literæ de cade
Thorunii editæ; testantur aliæ auctoritates

quorum pleni libri, plena annalium monumenta
tum Generali aty prestantissimâ urbe Metropoli Cra-
coviâ Sigismundi Augusti prolata ac per uni-
uersam Poloniam proclamata. Vnum assumite ad
declarandam manifestandamque ueritatem procu-
rantibus nobis qui constantissime agebat
ne hæc diuersitas permitteretur Sigismundi Edictum
Nos Sigismundus &c. Significamus præsentium
tenore quod quicunque existat indigena Regni Po-
loniæ, cuiuscunque sit generis, conditionis, officii
præeminentiæ, dignitatis &c. qui uellet aliquos
hæreticos errores fouere, uel promouere, contra tales
in eius destructionem uti uolumus et permittimus con-
surgere obligantes nos sub honore nostro &c.
Quod si exemplorum externorum monumenta desi-
deratis quibus meam sententiam comprobare, et religi-
onum diuersitatem non concedendam esse quæ am
reuocate in memoriam Romanos olim fortunatissimos
ac toto orbe uictoribus armis clarissimos, qui cum
sapientissimi fuissent in Reipublicæ gubernaculis
administrandis, et in illius maiestate seruandæ
amplificandæ gloriosissimi extitissent, tum maxi-
me cauebant, et summo labore certamine pro-
curabant, ne urbs peregrinis religionibus contagi

naretur

contaminaretur. quod quia sub tempus belli Punici fuerat attentatum, graviter est animadvertum. Quid dicam de aliis regionibus, regnis, Provinciis, quod quia diversitate religionum caruerunt cursum veritatis rei bellâ offensione cum immensâ gloriâ tenuerunt. Itur legimus de amplissimo Persianum regno hoc audimus hâc videmus, quod unâ hâc ratione in maximum imperium venit, et suo regimini orbem fere totum et complexa. Quid commemorem de Veneterum Republica florentissima, quod cum sapientiâ prudentiâ, tum etiam religionis unione Turcarum potentiam in omnem hominum libidinem effrenatam tam diu sustinuit, ut illum legionibus legionibus arma armis, impetum impetu fregit, exercuit debilitavit, ac postremo Dei religione et fidei constantiâ triumphavit. Non commemoro Moschoviam quod etiamsi liberi ex parte teneat religionem, altissimâ tamen pace fruitur quod unitas et non plures in suo imperio permittunt. Sileo demum ipsum Turcicum imperium cuius conditor homo alioquin [illegible] cæteris rebus inculto ac inferiorum magistrorum doctrina corruptus fuit tamen cæteris prudenter advertisse et cum

Retinuisse

stituisse uideretur quod postquam absurdis dogmatibus animos suorum imbuisset, aditum tamen pluribus religionibus interclusit, sed sermones etiam de suâ superstitione addubitanter uetuit. Quod si nondum satis bene ~~cognoscis~~ perspicisque cognouisti cum ipsa tam clari signi argumentaque eluceat. Reuocate in memoriam totius antiquitatis uestigia, uidete annalium monumenta per regna gentesq; cuncta comprehendite animo uiuorum doctissimorum testimonia, cernite oculorum diligentissimâ acie regna, urbes munitissimas, Prouincias per uniuersas mundi partes constitas, quod quia religionis libertate inuitè admiserunt atque ea ratione quasi ianua patenti omnes superstitionum errores amplexerunt, discidia, intestina bella, ac demum perpetuos interitus sunt perpessæ, quarum è numero uel illud opulentissimum tam potentiâ ciuium et urbium quam diuitiarum thesauris Germaniâ regnum quod decennium iam abhinc annis ob multitudinem religionum perpetuis bellis lacerabatur. Quis Vngariam illam prosternentissimam et clarissimam in omnes regiones Prouincias tot in commoda, tot mala

recensebit quæ cum diuersitatem et libertatem
religionis permittit, iniuit, et vtà intent ut au-
reum illud orbis romani in sodomum conuersum est.
Quid de bellicosissima ac omni rerum opulentia
clarissimâ Suecia dicam, quæ eadem pestæ atq;
insanabili vulnere laborat, cum eodem furore
coniecta proprium naturalemque Dominum necauit
Quid de Anglia referam, quæ tot bellorum tumul-
tus, tot grassantium armorum furores fluctibus
insidiarum domesticarum quassata pertulit, tot
Regum ac Principum Patricâ fauentium parricidia
pertulit, quæ innumera ornamenta, ac numinis
sui amisit, neue sim iam ad ultimum casum
occasum deueniret, non propinis se vinbus, sed cor-
ruit senatorum, quæ enim in tantis calamitatib
acerui esse potuerunt, non denique virtute bellicâ
Deo fortitudinem regum clementia iustitia ac mo-
deratione se tuetur. Respicite Gallias, quæ bella
acerbissima, cædes ciuium, domorum incendia,
vastitates urbium, omne genus fœtoris ac pestem
~~tirtulit~~ accepit, cum hanc diuersitatem religionum in Sa-
tuam, accepisse videretur. Exuite Bohemiam

cuius exemplum apud nos eo magis valere debet quo
est uicinius, et utati Vandalicij propinquum
consanguineum ac pene germanum Polonia regno,
at uero ubi primum nobilissimi et iactata pro-
cellis, ac interimis distidiis in proximo precipitio
et ultimo ouasi ita constiterat, ut nisi libertate
amisisset omnino funditus euersa extitisset
Quare cognitis omnibus incommodis et calamita-
tibus quae ex diuersitate religionum nascuntur
perspectis ut regnorum Prouinciarum ac urbium
maxime nostrarum ruinis. quis reperietur qui
hanc pestem ac ultimum exitium in Patriam
uelit introducere. quis spretis pacis ac tran-
quillitatis conditionibus, caedes bella, tumultus,
uelit eligere, atq; pro bonis pro Reipublicae
saluberrimis inferna ac ruinam meditantia
uelit amplecti. Itaque obtestor per humani-
tatem uestram uos obtestor atq obsecro per
amorem huius augustissimae et sanctissimae reli-
gionis quae uobis inuenda sunt ea ac salubeni-
ma est. prouidete ne hae sectae malorum
diuertat in uiscera Patriae in rem pater

Eripuit vitam Reipublicæ et omnium civium
a bac immani dementiæ potestate, eamq; rei-
tæ servatæ vestram cælo missam et fama-
in iber vestris traditam, quæ hos florentissi-
mum imperium, bona fortunasq; nostras, atq;
hos lumina Patriæ existentia ad summos di-
gnitatis gradus evehet, finem imperii hujus pro-
pagabit, et nostri fato functis æterno beatorum
Optimatum domicilio inserabit Deus.

EXERCITIA TYRONIBVS RHETORICÆ EV PRÆCEPTA PROGY MNASMATVM

Quid sit Progymnasma

Strudequordam et primum in Schola Rhetorum exercitium quo paratur facultas scribendæ Orationis: ut in ex dictionibus constet Oratio grammatica, ita ex his aliquot collectis, Oratio Rhetorica. Etag ut ignorata rerum seu dictionum natura seu Etymologia, ignorata Syntaxis seu constructio vel oratio Grammatica, sic non cognitis Progymnasmatis, non constituitur quog Oratio Rhetorica. Proinde Optimi dicendi magistri prudenter admonent, ut Gymnicis Rhetorum sed mutatis quibusdam exercitia

Quæ et quot sunt hæc Exercitia seu Progymnasmata in quibus se debeat primum exercere tyrunis Rhetor.

Sunt Quatuordecim Fere nempe Fabula Narratio Chria. sententia. laudatio vituperatio. Locus communis. confirmatio. refutatio. Aetiologia. Descriptio Thesis. Hypothesis. Legis suasio

De Fabula

Quid est Fabula. Quotuplex. et Quos eius
Partes. Est narratio ficta suauitate orationis vesti-
ta Vel ad corrigendos hominum mores prauos Vel
instituendos rudes animos Vel ad Fidem faciendam. Vi-
ginti Varitas Luxuriosum et delicatum populum, Vade Sylla
tica dicta et praeterea Satyrica quod earum scriptor Ge-
nius fuerit Aesopus
Quantum ad secundum attinet. Triplex est semper Fa-
bula. Rationalis Vbi personae Vel res variae prudenti inducun-
tur Apologus id est neue ficta Fabula in qua bruta et
inanimata Veluti homines loquuntur. et Mixta in qua ho-
mines cum brutis Vel rebus inanimatis inducuntur.
Quantum ad tertium. Tres eius sunt partes. quarum
prima Gidce(?)tus seu corpus ipsum Fabulosae narrationis
Vocatur: Secunda Deductio id est praeparatio quae
praemittitur ante narrationem declarans Veritatem et Ve-
ritatem Fabulae Tertia denique Adnexum dicitur id est Epi-
logus seu affabulatio quod Vnam Fabulam indicat posse ex
positionem ipsius quantus eadem potest esse et Fabula
si praeposueris et affabulatio si postposueris

Quot sunt modi tractandi Fabulas

Quot sunt semper Variatio Formarum. Interpositio Affectu-
um. 3o Partium Narrationis additio
Forma autem ipsa qua variantur sunt sex. semper vera. si-
qua. elenchica. dissoluta comparativa.
Recta qua Vel per totam Vel fere per maiorem partem
rationis seruat casum nominativum et modum indicativum
Vt si narrares de Etheocle. et Polynice duobus fratribus
odes et Polinices erant filij Edipi Regis Thebarum

veliquit Vt in his alternis regnarent annis, sed Etheocles
post delapsum annum non restituit regnum fratri imo eum
secum grauius expostulantem in exilium eiecit ille autem A-
dyastum Argiuorum Regem belli socium adsciuit.

Quid est obliqua

Obliqua est quæ alios casus præter nominatiuum, eba-
lios modos præter indicatiuum adhibet de si in eadem ma-
teria narrando dicas scio Etheoclem et Polynicem dicun
Adysi fuisse filios eosq; fratres Thebas reliquisse alternis
administrandas annis Verum Etheoclem fratri suo iusto tem-
pore non reddidisse regnum imo pepulisse in exilium eiecis-
se: illum autem assumptis in auxilium Adrasto et Ido The-
bas obsedisse

Quid est Elentica

Elentica est quam per interrogationes instando et du-
gendo exponimus de si in supra dicta narratione siue ipse
Equidem regnandi causa quid non attentant homines.
nonne Etheocles et Polynices fratres regnum à patre re-
gendum alternis acceperant? Etheocles tamen nonne fratre
regno fraudauit? imo patria ipsa eiecit: ille autem quid
situs viribus nonne Thebas obsedit: nonne cum fratre ma-
nus conseruit? nonne pecq; maiuis caedibus fecit

Quid est Dissoluta

Dissoluta est quæ sine coniunctionibus rem exponit
Etheocles et Polynices filij Adysi fuerunt regnu
a patre alternis annis regendum acceperunt Verum Ethe-
ocles Polynici regnum non reddidit illum insuper
in exulem eiecit.

Quid est Con-

Quid est Comparatiua

tentationem Comparatiua denig est quæ per conjunctionem
seu per collationem explicatur Velut si dicas:
Etheocles et Polynices Adippi fily quos pater erat de-
fratres acceptum à patre regnum continere manu
fortius tuevi: illi pensatum temporibus diuersis hono-
rem pati alternatim non potuerunt. Et Etheocles
quidem quem decebat paterni imperij fautorem esse,
fraudatorem se præbuit atq; qui debuit si fratrem
imperio spoliato sperni de beneficentia, di prohibeat
fratrium solum denegauit etc. Et hæc de variis formis
seu variatione fabularum primo nodo tractandi fabulas

Secundus modus est tractandæ fabulæ cum interpone-
tur allocutiones quod fit si personis quæ inducuntur in fa-
bula sermonem affingas de vnicuiq; verisimilem oratio-
tribuas: Exempli causa si velis de illis simys narrare
quæ sibi volebant vrbem ædificare, inducas alium syma
Veterem quid hoc ipsum suadeat hoc verisimile modo. Vi-
detis quam obnoxia simus insidiis cum vos animalo
vaginis sæpe liberi nostri chalybem in oculis natum
lacerarentur sæpe conserta dimicamenta diripiuntur à ferio
jam retia quis arceret struere si pergamus simia-
rum vrbem aspiceret etc. Deinde alium senem hoc
eodem dissuadentem sic. Negaquam ego vobis hoc facite
quia eodem tempore totum genus simiarum interiret si
vestris aliquis omnes eodem muro inclusas obsideret
præstat silere dagari per sylvas et si quid periculi
contigerit vel in arboribus fugere vt suadet natura.

quæ.

quâ nos adeo fecit ob id agiles ad laudandum ampliorem. ocem etc. Ita si cui dederis longiorem oratio-
nem copiosa erit Fabula

Tertius Modus tractandâ fabulâ est per additionem partium Narrationis Vbi evagandâ sunt circumstantiæ et
iudicique sex de persona, factum, causa, tempus, locus, mo-
dus quibus aliquando additur omissum. Copiosus exornatio
Personam ergo amplificaturus vide an publicus sit an pri-
vo privata; quos maiores habeat parentes, patriam educatio-
dem et id genevit cætera quæ in locis personarum latent
Factum vero vide quale sit turpe ne an honestum illustre an
obscurum causam quâ impulit autorem de re fecerit ex:
fine qui non est unus cognosce locum si vis expiuvere
an falso sit an vero Diophanus privatus an publicus
celebris an solitarius adiuvet TEMPUS item expli-
ca secundum suas differentias vel specie tempe iudicem præ-
teritum et futurum: annum, mensem, horam etc. In Modo
quoq facti seu instrumento aliquantulum te occupa, quia:
plurimum refert Vt constet quomodo aliquid factum sit At
In Omisso id pone quod non est factum. De quod factum
est fiat illustrius. In Loquitur dice quid cogitaverit
ille qui hoc vel illud factum fecit in Exornatione denig
locabis evit ornamentis Verborum et Sententiarum epicheirs,
periphrasibus similitudinibus contrariis articulis et cæteris

DE NARRATIONE L. PROGYMNASMATE

Quotuplex est Narratio et cuius Narrationis
sit locus est.

Secundum Progymnasma est Narratio quæ duplex est

nempe

nempe historica et fabulosa Historicas exponit res Divas et veteres gestas: Fabulosa autem eas quæ dicerentur esse gestæ. De altera hic sermo est nempe de Historica quæ ita deducitur a Hermanno

Narrationum (intelligo historicarum) tria sunt genera alterum quo exponimus rem gestam. et omnes circumstantias eius eo de causam dicamus: dicturq; hoc genus narrationis politicum: alterum est quod fidem criminationis laudationis deprecationis evasionis causa in medio cursu orationis adhibetur et hoc item est politicum Tertium denique est quod robur dicendi sternit ad alia negotiosa commodius tractanda. Et huius rursum tres sunt partes: nempe fabula de qua iam dictum est historia quæ res Divas a memoria nostra gestas continet sub qua et exempla locum habent: denique argumentum quo continentur omnes Poetarum Fabulosæ narrationes

Huius ergo narrationis hic locus est quæ secundam locum habet in Oratione Rhetorica dicturq; pars ipsius post exordium.

Quot sunt partes narrationis. Quæ Virtutes et Quomodo Prastanda

Quantum ad primum Narrationis partes sunt illæ sex circumstantiæ quas iam supra enumeravimus si fabula nempe persona factum, causa tempus locus modus, quæ Ditato illo Versiculo explicantur

Quis Quid Ubi Ubi aux. Cur, Quomodo, Quando

Exempli causa si Volucris narrare Sanguinium superbi

electionem in exilium et inprimis quis eam decrevit dicas
nempe Brutus deinde eam propter facinus Sexti Filij Quo-
modo delato in forum Lucretiæ cædem convocata plebe clau-
sa Urbe educto exercitu etc. et similiter de aliis circum-
stantijs dicendo

Quantum ad secundum tres sunt virtutes narrationis De-
communiter omnes tradunt oratores nempe brevitas perspicu-
itas et probabilitas;

Deniq; quemodo id consequemur. hæc præcepta tene Brevis
inprimis narratio erit si inde necesse est initium sumatur
et non ab Ultimo repetatur et si partes tantum dixerimo
cujus rei de totum non repetamus si longius in narratione
non processerimus: si denique extera rem non digressi fuci-
mus. Aperta autem fiet si ut quodq; primum gestum fue-
rit ita quoq; primo exponatur et si rerum et temporum
ordo servabitur ut ita narretur res ut erunt gestæ aut
quod solent in veritate fieri: si personarum dignitas serva-
bitur: si causæ factorum exhibuit si facultas faciendi ex-
plicabitur tempus idoneum locus opportunus et eadem cir-
cumstantiæ quas supra attigimus

Arpocratius etiam virtutem narrationi addit: nempe pro-
prietatem orationis sed hæc sparsa esse debet per totam ora-
tionem quamvis in Narratione proprium locum habeat;
propter perspicuitatem. Erit autem propria Narratio si
excluserimus figurata translata, licentia et cætera quæ
pugnant cum proprietate.

De Tria 3. Propositionis Modis Iste

Quid est ch...

Quid sit Hria? Vnde dicitur:
Quotuplex est:
Et ad quam partem Rhetorica orationis pertinet Hria
Quantum ad primum: Hria est breue dictum seu sententia
cum efficiente causa hoc est cum autore prolatum. Idq; ad
differentiam sententiæ quæ non citat suum autorem. Vte
exempli causa: Aristoteles dixit studiorum radices esse amaras
fructus vero dulces et qualium plerus est Lycorsbenas
et Carcui similes
Quantum ad secundum: Hria dicitur ἀπὸ τοῦ χρᾶσθαι
quod est responsa dare vel commodato accipere: quod vide-
licet instar oraculi à Viris sapientibus ad Vsum Vitæ no-
strum nobis commodatur; ideoq; Veteres illi philosophi scita
oracula aurea et selecta dicta sapientum Vocabant Hrias
Quantum ad Tertium. Triplex est species Hriæ vn-
pe simplex seu Logica in qua simpliciter respondemus
quod aliqd dixerit: Vt exempli causa. Cato dixit pri-
mum commodum esse Vitæ bene pascere. secundum bene
habitare deinde dialogica quæ constat ex interrogatione
et responsione: De Xenophane et Lycurgus quomodo uterq;
fuisset respondit plus olei quam Vini consumens: postre-
mo historica qua in alicuius actionis memoria consistit vt
Diogenes meridie accensa lucerna quærebat homines.
Quantum ad Vltimum attinet. Hria ad quam partem
Rhetoricæ pertineat? ad confirmationem etenim duo sunt
genera probationum quibus aliquid confirmamus nempe ra-
tiones et testimonia inter testimonia numeratur Hria
Quot sunt loci Hriæ? et definitiones
singulorum

Sum.

Sunt autem loci Hinc orto: laus, interpretatio, causa, contrarium, simile exemplum Testimonium, Peiuratio.

Ac inprimis in laude commendatur autor dicti seu facti, Vel a bonis animi Vel corporis potissimum. Vero ab ys quæ pertinent ad elliviam: Vt exempli causa si aliquod dictum Aristotelis explicaueris, laudabis eum ab ingenio et eruditione. Similiter si narraueris factum Horatij Coclitis laudabis in eo bona corporis Vt Veres robur etc.

Interpretandum. autem Vel euidentioribus Verbis quod obscure dictum est Vel examinanda causa impellens autorem ad illud dictum Vel factum: Vt exempli causa si exposueris illud dictum Socratis q̃ dicebat: doctores literarum similes esse coribus quæ cum scrobiculas exacuant ipse tamen sunt exercitiem: diceres q̃: Vidit summus Vir quantum præstet literarum doctor bonis ingenijs quamuis ipse in speciem ineptus esse videatur ad polituram.

Causa autem est ratio quam adferimus ad probandum id. quod dicimus esse Verum Vtile honestum facile quæ petita ex locis dialecticis.

Contrarium est locus eruendi in quo assumptis quæ rei propositæ sunt contraria Velut nouo argumento Hinc amplificatur: Vt exempli causa. dicturus de bello si arguenta contraria inuenias ni materia de pace: sit ostensurus diuinum esse laude dignam. adferes eius contrarium quia nemo sanus Vrquam. laudabit malum.

Simile est quod in se Velut quadam imagine depictum propositæ rei habitudinem et Veritatem ostendit: Vt exempli causa si in allata superius propositione Virtutem esse laudandæ.

et-c

et è contra Vitium reprehensione dignum tali simili ostendos. Vt ille insanus est qui laudat Venerem quod sibi Vitam adimit similiter ij insani sunt qui malum ornant laudibus quod eos afficit incommodis.

Exemplum est adductio rei factæ vel quasi factæ de eo proposita vel confirmetur vel refellatur petitum ex historijs. De quis non miretur sollicitudinem Horatij Cocliten qui se suis obicibus Hetruscorum impetum cauens etiam ipsis hostibus mirabilem requisit sic Laudatur et est admirationi Prudentia qua ni aucupando graui bestie Deus est assis gallois splendentibus in vanis arborum et cetera.

Testimonium est graue aliquod judicium Vitæ præstantis de re quapiam nobis dissen a Nijs et sententijs de Cic. I. Tuscul. Virtutem (inquis) gloria sequitur sic Aristoteles lib. 2. Ethicoij Multum refert quomodo quis à prima ætate institutus fuerit: Exemplum Horatij accipe ex Cic. Rosciana Orat. Vbi Co. Dictum illud solonis exaggerat irrisorgati quare nullum supplicium constituerit in parricidas ubi loci Horatij copiose et sufficienter tractantur

De Sententia 4 Progimnasmate

Quid est Sententia? Quot earum species: et singularum definitiones: Tum quomodo tractatur Sententia

Sententia est (qua sicut et exempla pertinet ad confirmationem) oratio sumpta de doctrina sapientiæ, grauis, insignis, generalis singulareq; aliquid documentum continens breuiter, et ad Vitam pertinens De optima Vitæ ratione est eligenda quam consuetudo incundum reddat: Sic stultum est timere quod Vitam sequit

Species

Species autem sententiarum sunt octo semper ad hortatoria dehortatoria, & nunciatoria, simplex. composita probabilis vera superlata.

Adhortatoria est quæ præscribit modum aut consilium actionis: Vt si dicas. Fuge est principij totam sperare noctem. sic Reverendus est labor et molestia discenti.

Dehortatoria est quæ præscribit aliquid fugiendum Vt si dicas: Nihil tam popularе quam bonitas vel præstandum: Vt si dicas Fortis Vivi est honeste mori

Nunciatoria est quæ breui ostendit quid fiat de Omnium rerum Vicissitudo est sic vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.

Simplex est quæ vnam rem complectitur: Vt In Voluptatis regno non potest virtus consistere: si Invidia est sibi ipsi maximum tormentum.

Composita seu Coniuncta est quæ duas res complectitur Vt Obsequium amicos odium Veritas parit

Probabilis est quæ plerunq; aliter se habere potest Vt Tollerabilius est acerbâ audire quam videre

Vera est quæ nunquam mutatur Vt Omnes sibi amplius malunt quam alteri sit Omne totum maius est sua parte

Superlata denig; seu Hyperbolica est quæ non facile fidem meretur Vt Nihil rerum sub sole sit solus sapiens liber: sic Nobilis non est qui vitijs seruit

Tractatur Vero sententia Vel sicut Thesis de qua infevius dicetur Vel sicut Hypothesis de qua paulo superius dictum est.

Laudatio

Laudatio Vero Vel a Virtute illa deducitur quam complectitur sententia Vel a Verborum cultu et ornatu quoq; loci similiter tractantur.

OBiectio DE Differentia Sententiæ a Cõria Ergo nihil differt Cõria a Sententia? Maxime differt quia Sententia tantum indicando efficitur Cõria Vero semper per interrogationem et responsionem deinde Vero Sententia tantum est in Verbis Cõria Vero etiam in factis præterea Cõria habet annexam semper personam Sententia Vero nunquam Vt exempli causa si Sententia illa fuerit interitura Vrbem Vbi omnia Venalia fuerõ Cõria Vero sic erit Jugurtha ingrediens Roma ô Venalem (inquit) Vrbem si emptorem reperiet Sententiæ tractandæ habet exemplum auctor ad Herennium Lib. 4 Vade et alia horum exempla peti possunt vt Qui adolescentem peccatis putant ignoscere fallunt Ratio Quia ætas illa non est impedimento bonis studijs Contrarium Ac bi sagienter faciunt qui adolescentes maxime castigant Vt gaibus diuturnis omnem vitam cæci possint eas in ætate maturissima comparare desine Similiter Quemadmodum quis negaret plantas esse vecidendas si nullum fructum abierint etc.

De Refutatione 5ª Progimnasmate

Quid est refutatio? Qua materia eius: Quot sunt partes et definitiones singularum

Quantum ad primum Refutatio est altera pars probationis de qua quare prius agitur quam de confirmatione ratio hæc est quia facilius percipitur hoc enim est na-

turale

turale ingenium nostrum. Ut destruamus facilius quam
construamus Dei prius aliena sunt refutanda
Est autem refutatio oratio quâ rei propositæ fidem abrogat
et rem aliter se habere quam dicitur inducit cassatis
et argumentis ostendit
Materia autem refutationis est probabilis quâ neq omnino
esse dicitur falsa neq omnino vera sed media inter vtrumq
quippe verum refutare imprudentis fuerit at vero falsum
vanitatis
Partes denique refutationi sunt tres nempe enumeratio
expositio et probatio
Enumeratio est infirmatio fidei et auctoritatis
eorum a quibus res refellenda dicitur esse profecta quod
sit scilicet illicitum aliquos ostendere quos omnia eorum dicta
scripta facta fide indigna efficit ubi cauta agendum fue-
rit ne quid temere aut imprudenter efficias
Expositio est narratio rei enuncianda qua quomodo fieri
debeat dictum est in narratione
Probatio denique est qua confirmat propositionem cuius
sex loci tres autem semper obscurum seu incertum incredibile
seu impossibile inconsequens seu incohærens indecorum seu absi
nestum et inutile

Locorum probationis in refutatione defensionis

Obscurum seu incertum est quod dicitur sine bro capite
et auctore scire probatione testimonijs signis argumentis
Itaq omnia requiremus sic quærendo quis hoc dixit vel
fecit quando quo loco quare etc cet

Incredibile

Incredibile seu impossibile est quod est
contra opinionem et maxime scriptoram hominum contra consuetudinem historiarum circumstantias temporis loci personæ causæ &c Icarum volare facere é cera alis impossibile est per Deos corporis causas etc.

Inconsequens se Non cohærens est quod ex duabus sententijs conficitur cum ex vna consequens negamus ad quod affirmatur ab alterna vt Voluisse cum perdere libertatem qui eam servasset probatur inconsequens ex absurdi assertione aut repugnantia

Indecorum dehq seu inhonestum est quod dedecet et infamiam affert dedecus ex quatuor locis personæ quod non deceat conditionem et dignitatem personæ vt exempli gratia Regem subdito assurgere 2 a legibus quod non consentit legibus et moribus civitatis delacerare Cæsarem abjicere 3 a pietate in Deum et hominem amore impios propinquos benevolentia in amicos de impium est Deo maledicere sic justum parentes non venerari &c indecorum fratres odisse sic inhonestum est cui cupidos non amare 4 Ab ipsa honestatis violatione vt est virtutis alicujus vt temperantiæ per ebrietatem luxuriæ per vaginam &c et cæteris his similibus quæ dedecus et infamiam afferunt

Vide Maxime commendatur vesitatio.
et de dispositione argumentorum mea

Commendatur inquisitio vestigio ex disputatione argumentorum quæ ita progredi debet et semper cresat

oratio

oratio maximum de primis locetas incredibile esse, deinde impossibile secus enim absq dubio sapuerit oratio: Exemplum hoc potuerit esse vt si exempli causa resumere voluerit ea quæ Poetæ scripserunt de Ætna ita faceres Cicinnationem Est hoc argumentum Rodiarum vt ea facile finxerit quæ nunquam videre potuerant atq Lucretio carmine in vulgus commendent Quis enim unquam credidit Deos inter se bella gerere Stygias undas, et gallentia alta regna interorum quis unquam aspexit illi tamen de his et similibus multa fabulantur impudentissime Tum si ex portione sic diceres Ac primis illud mendacissimum est quod de Ætna prodiderunt veteres ibi esse Deorum è faucibus vulcani ignem vomere Cyclopas fulmina exercevas minas Jovis tonantes parare Tum probares ita aliquo locorum exilitis vere vt indecoro Non sunt eam sordide diq vere illocum esse demittere in specus inferorum at in colare sublimia loca syderibus splendidissimis nitentia Aut ab obscuro seu sacro Memorant Cyclopas deos fornacibus aeq super incudem fulmen Jovis aduersus patrem Saturnum mansuram solitos Sed quis fando ipsius cantus audiret? Ubi nam ipsi fabri apparent Et sic in alijs exemplis deducentur similes loci.

DE CONFIRMATIONE & PROGYMNASMATE Quid est confirmatio? et quæ eius Materia

Confirmatio est oratio rei propositæ faciens fidem et veritatem se habere de dicitur ostendens argumentis eiusdem partis orationis vberioris est cuius et veritatis Materia autem confirmationis sunt probabilia et possibilia

in vebus exim

in rebus enim agentis non est opus rationibus: sed est in impossibilia rejciunt omnem probationem. ac dubia ex bene confirmantur.

Qui et quot sunt Loci Confirmationis

Tres sunt de et in refutatione sed contrarij semper Laudatio. expositio atq; etiam probatio Atq ita in laude comendabis autem illum. de quem res confirmanda refutur de et ni cHuius fit Deinde in Expositione rem exponemus facta. sive recepta narrationis rationesq; dictorum aut factorum videlicet Locos nos confirmationes et cætera comendabis. Tandem. in ipsa probatione cuius item sex erunt partes contraria Refutationi; semper quod sit res manifesta probabilis rationi consentanea credibilis honesta. utilis: ostendes etiam rem ipsam esse manifestam. probabilem Deinde item. Consentaneam rationi. possibilem honestam, et Utilem Exempli causa si voluerit confirmare dissimile fuisse quod Catilina vivem incendio deleret nisi consul Ciceronis vigilantia ei obstitisset Laudabis in primis Ciceronem qui semper commoda publica privatis anteponens salutem nostram contempsit ob integritatem Reipublicæ eam ob dexteritate rerum gerendarum accusavit ad Reipubblicam tuendam de facile etiam Libertas Romanorum rebus possit subvenire Deinde exponemus Erant enim res tum tempus Romanæ valde afflicta scelere Catilinæ qui vivem incendio deleret civitatem optimeque Consules necare ipse summa cupiebat nisi Ciceronis diligentia vivem servasset Tum probabis a probabili Nam cum ei denegatus esset consulatus in Comitijs de parare sibi voluit viam ad

magistratum.

magistratum Adhac à possibili Cur enim corrumperet unumquemq; iam muneribus iam benevolentia quam locupletis nisi de occulte parandis in dubia quasdam collectaneorum commendanda manu dubium suadere omnia pro dignitate permiscere Tandem hoc ipsum confirmaret ab honesto Iudicum scilicet sua nobilitate eatus totiens repulsam perpeti capiebat occasionem vindicandi splendoremq; familiæ Denig à consentiente et quid non moliretur in tantas redactus angustias cui Veniam erat daturus: cuius vitam cupere et infamem omnes habebant excusam Et sic in cæteris cætera loca producerentur

De Loco communi 7. Progressus: Status Quid sit locus communis. Unde dicitur. et ad quam partem oratoris pertinet

Secundum progressum est locus Communis. Est autem locus communis qui rem in genere auget et exaggerat de cuius laude aut vituperio constat omnibus ut locus Communis contra Tyrannidem contra luxum contra prodictionem sic locus communis in quo laudatur pietas iustitia eloquentia &c. cæ ...

Dicitur autem locus communis imprimis quia de communi aliquo genere aut rerum forma tractat. Deinde quia generalis est oratio quæ transferri et accommodari potest multis oratoribus de singulis personis aut rebus habendis Et loco enim communi facultas suppetit in multas quæstiones excurrendi: ut exempli causa locus communis de Eloquentia conveniret tam Ciceroni habendo sic locus Communis de Tyrannide conveniret orationi de vituperio Neronis: sic locus communis de humanitate conveniret laudibus Fabij &c.

Sciendum autem et sic notandum est ad differentiam quod

locorum

locorum communium cum alius sit Thesis alius amplificatio hoc loco locus communis amplificatus intelligenda est ratio stea de illo loco alio communi nempe Dest inferius dicet.

Rursus ad quam partem pertinet oratoris hic locus communis sciendum est quod ad peroratorem seu conclusionem postea quam narravimus confirmabimus refinquitur et pervenitur. Et cum duæ sunt partes Perorationis nempe enumeratio et amplificatio ad amplificationem spectat hic Locus communis.

Quomodo differt hic Locus communis ab alijs Prooymnas.

Differt eo quia alij sunt aliorum finis et officia quibus ante beneficio oratoris rem parvam magnam potest facere et magnam posset facere parvam. est enim exaggeratio quædam eorum quæ probata sunt quod potissimum in conclusione fieri

Quod modis tractatur seu quomodo explicatur Locus communis et eorp Definitiones

Tredecim locis seu modis capitibus de. nempe pudris. contrario seu quatuor. expositione. comparatione. consecutis sententiæ Digressione, motu, et spatijs capitibus quæ sunt instrumentum vere possibile honestum et enerrurum.

Præmium est oratoris virtus in quo aditus ad rem dicendam et animus auditoris ad persuadendum paratus Sanitas autem dicendi modo sit ad rem aditus de ab effectu aliquo deterrendi quævella gratulatione studio officio laudeq; aliquam fugai vel diligerio

Contrariam

Contrarium seu quantitas est locus ex quo ostenditur
vel magnitudo gravitas parvitas vel tenuitas magna sunt in-
quibus plurimum bonestatis dignitatis honorum
dabilium aut è contra turpitudinis et dedecorum. parva vero
sunt in quibus exiguum est boni aut nihil tractatur autè
Contrarium seu Quantitas vel simpliciter quocies est ex
his quæ vel magnam constituunt ipsam esse statim magnam
statim ostendunt. Vel per contrarium quando quando per oppositæ
vel oppositæ magnitudinem explicamus: De facil Cic. pro Roscio
augens crimen parricidij Magna (inquit) est vis humanitatis
multam valet communio sanguinis reclamantibus suspitionibus naturæ.

Expositio est locus communis in qua rei partes ad-
iuncta, et vis, explicatur sive per definitionem eius de quo quæ
ritur. Cic in Orat. pro Milone Est enim hæc (inquit) lex iudicem non
scripta sed nata quam non accepimus didicimus sed a natura ipsa hausimus etc.
Vel per epicherema. Demosthenes facit in Orat. pro Corona Hominis
(inquit) vani et execrandi mutatores suæ patriæ qui eius libertatem
scriptis suis propinarunt primum quidem Philippum. deinde Alexandrum.
Comparatio est in qua res cum re factum cum facto referatur de ma-
cidium cum furto vel adulterium cum prodigio comparaveris de cum æmular-
to qui quo plures hauserit calices eo magis sitis exurat similiter
pecuniæ cupiditate obcecatus quanto plura accumulavit tan-
to magis appetit: Attamen amans æmulorum superat turpitudine
quia hic patitur hæc vero a natura non alienam corporis bonum
quippe natura calcaria parendi urgent auditorem: ille vero
pudicus natura omnino habens amove accenditur atq; ob
ac summum amittendum culmen evaserit tum maxime pungeves.
Coniectura est in qua voluntatis et mentis auctorum consilia in-
quirimus et ostendimus qua causa quoq; consilio res tanta

Levi sedet

sieri soleat de qui tantum sceleris audet eum necesse est esse summa impietate hominem et nullo Dei timore verendum.

Tres autem sunt modi quibus possumus amicorum indagare semper causa ingenium seu affectus de eam amet, odium studium meritus etc. Dei vaticinandi hoc est. bonum aliquod considerare, veluti beatitudinem, spem, gloriam, dilectionem etc. Dei deinde circumstantias personarum, de earum genus, educatio, res gestae et bona fortunae, deinde ex signa quae si bona quae re ea facta partim praecesserunt, de futurorum partim simul sunt de lumen et calore in igne partim subsequuntur de igne calore

Digressio est si qua enumeramus et amplificamus ea quae in illa de qua dicimus continentur quae fuerant ea si aperiam sermonem prosequimur. de loco quidem bonum est. ne autem alium in secamplectatur, veluti iniuriam, vim, odium, contumeliam etc. Unde et contrarium dicetur locus ipse, quod plura contineat.

Motus est misericordia exclusio in quo dat affectum coniunctum et invitos agit offensos vitio illo amplificato efficimus audiroes. vel e contra amicos illi virtuti quam pugnam esse contendimus. Fiunt autem invitatis audientes maxime ex opinione contemptus et illati incommodi, aut invidiae amici si ostenderimus virtutem suam aut illam ad beatitudinem esse cum pertinere. Unde locus sumetur et gestationum, exclamationum imitationum, imprecationum, et cae terorum affectuum.

Porro Eventurum est quando ea praedicimus quae futura sunt ut bona vel mala ex illa re de qua dicimus de ea cura et securitate de ex dissidiis civium interitum Reipublicae

Legitimum est quod divinae humanae legi consentit vel quo lex aliqua est promulgata ubi et consuetudines locum habent vocatq; ius de quo paulo ante dictum est.

Iustum est locus a qualitate habens et moribus hominibus consuetudine bona non adhaerens sed potius aut erga deum, aut

in patriam

in patriam, aut in parentes, amicos, et cæteros

Vtile denig est quod aliquam commodi vationem complectitur vt
effectu fluminum valeat: sit possibile quod fieri potest honestum quod
decet eum cui dicitur honestum.

Quæ omnia loca ornanda sunt exemplis semilitudinibus, comparatis.

Loci communis est illud inprimis exemplum. pulcritudo apud fi-
uium 4 decadum latio tripertita novem bacchanalicum fidissima
per locos istos ordine progredientes Atq inprimis a magnitudine
seu quabritate ita incipit. Equidem nequid tacenam, nequid prosa
quam inuenio si aliquid ignorabitis, ne locum negligentiæ dem
omnia nudamino ne nimium terrovis effundam, breuiq quidquid
dixero minus quam atrocitate magnitudine rei dicendæ fuerit.

Sequitur Expositio Banalia tocutiam puden Italia ex nunc per
bubem etiam mileis locis esse non sana accepisse bassed circitibus
etiam blatantibusq nocturnis qui personant loca bibe certum habeo Tum.

definitio Cæterum quæ cives sit multos ignorare alios decumaliquæ
cultum alios concessum ludum et lasciuiam credere esse, et quæcunq;
sit ad paucos pertinere

DE LAVDATIONE. 8. PROGIIMNIASMATE

Oratium progymnasma est. laudatio quæ vires sequitur locum communē
quia laudatio et locus communis res amplificat.

Quid est laudatio et quæ est materia laudationis

Laudatio in quavei alicuius bona ornate et copiose cum acuitam
amplificatione explicantur. Fuerit autem a laude quia locus est sim-
plex testimonium virtutis laudatio vero est copiosa figuris ornatis
vis cumulata, cæterisq; partibus locis diuisa oratio: præterea locus po
test etiam esse tacentis, laudatio vero verbis opus habet.

Materia

Materia autem laudationis suae vel omnes diuina humana nihil est enim tam abiectum quod non suis laudibus possit celebrari. Quia tamen laudantur vel universae res vel singulares materia quoq; potest dici vel universa, vt cum Romani aut Athenienses laudantur, vel singularis, vt quando Themistocles vel Pompeius celebrantur.

Quot modis sunt laudationes

Infinitis, vna quaq; enim materia habet suam laudationis speciem tamen non omnes in omnem veniunt frequentes, sed potissimum, quae spectant ad personas, facta, res, regiones, vrbes, templa, aetates, locos, tempora.

De laudatione personarum. Quot loci adhibendi in laudandis personis earum, quae cepta.

In laudatione personarum sex loci adhibendi quibus, nempe genus Institutio, seu Educatio: ingenium: Res gestae, Compositio.

Atq; inprimis in Gentele spectandum natio vt fuerit ne Lolong an Iberigams an Iberus deinde natio vt Atheniensis ne an Romanus Tum maiores vt aut aemuli priuati fuerint, cum ex Scipionibus aliquis otiosus an ad Patriam vbi ad Syracusas gentis suum deduxit Vt enim singulis regionibus, ita singulis vrbibus propriq; suae quidam mores et consuetudines, ita et Familijs suis quaedam semper certa ingenerata, vnde laudari vel vituperari possint, ita olim apud Romanos Scipiones bellicosi fuisse, Fabij Iunii, Liuij vindices libertatis extitisse.

Institutio autem complectetur vitae rationem et modum educationis illius quem laudamus vbi considerabimus a quo quos quibus educatus fuerit, quibus moribus vel artibus, quibus praeceptoribus, vt si in Philippi Macedonis laudibus postea singulariter quaeramus Epaminundam Thebanum philosophum fuisse eiusq; vitae tam artibus honestis, tam philosophia, tam temperantia, frugalitate et alijs vitijs vacuam, in primis fuerit

Ab ingenio vero laudabimus si dicemus naturam esse quemquam ingeniosum

acutum

acutum sagax memor docile tenaxq; eorum quæ didicerit bene
xempli causa in laude Aristotelis: Erat puer ad hæc acerrimo ingenio
ita de Plato saepius diceret eam potius frænis quam calcaribus indu-
ge, et adolescentem propterea mentem sibi domuit
In rebus bonis ex placabimus bona corporis. nempe animi corpus
et fortuna In bonis animi numerantur scientia, virtutes, facta, dicta, scri-
pta Bona corporis sunt pulchritudo, velocitas, vires, robur, procerus,
Bona fortunæ sunt honores magistratus divitiæ familiaritates amici ser-
vi mores vita etc:
Hos omnes locos diligentissime persequutus est Plutarchus in suis libris
ubi sumpto initio ab genere ad mortem usq; deduxit singulas personas, easq;
comparat cum iis quæ illustri de Pompeium cum Pisistrato, Alexandrum et Cæsare
Ludovici Cardinalis etiam supremis laudes eius deducit ex qua gente fuerit
nempe ex ea familia Bolognorum quæ rebus bellicis semper illustris fuit
fide in Dominos religione mirifica in deum etc:
Patria illi fuit Modetia maiores ex gente Bentivolorum illustres nunquam pri
vati sed semper dignitate in Republica clari, neq; de illis bellus unquam bene-
lium, nisi senatoc
Quos episcopi religiosi quos graves Palatini, quos fortes capitanei
quos prudentes imperatores etc. Educatus autem ab illo sanctitatis
et dignitatis avo Scipio Hosio inquam Cardinali, cuius virtutes et literas
etiam cultissimus Italorum orbis suspiciebat nihil ibi prætexi innocentiæ
nihil fingi ex bonestatem pietatemq; discebat ipse discendi cupidissimus quæ
De Laudatione facti Quibus locis con-
tinetur factum.
Honesto, laudabili, utili facili iucundo Honesto quando prædicamus
rite in se fortiter decore factum. A laudabili quando gloriose et honori-
fice Ab utili quando probamus magnam inde voluptatem, vide ad singulos

sine

sive ad omnes cives manere A facili quando ostendimus nihil esse periculi, incommodi in faciendo A lucrando quando gratum esse omnibus declaramus & exempli causa si quis laudare velit Fabium Palatinum Ciar. quod incitatus a Senatu bellum Gallicum Dictatorio imperio gessit: quam et sibi et aliis in eundem ad gloriam bonestam quam sibi honoris secum Reipublicæ q salutare tam ab hostili quod liberaverit omnes metu compresserit seditiosos cum audacium arguerit spem bonis ab improbitate eam diu oppressis

De Laudatione Rerum Eius q Locis

Res eosdem quos fere locis laudantur sed alia, in his varia servantur Honestas enim est in antiquitate inventoribus claris, in recentioribus illustribus dignitate et magnitudine interesse in similes conditione bellum eadem Utilitas autem spectatur in fine ab effectis enumerandis sive continuis sive per circumstantias

Jucunditas denique et Facilitas sicut est in prudentia dicentibus hoc exempli gratia si quis velit laudare agriculturam ingenium poterit ab antiquitate: quod beatos illos non alios dicebant qui maxime bene Horatius inquit Beatus ille qui procul negotiis &c paterna agrum exercet deinde ab inventoribus quod Dy Semides docuerint agriculturam &c Virg. 1 Georicon ex presa sic inquiens prima Ceres fero mortales &c bellum cerere finxerit urbes item a dignitate et qualitate agricolarum: quod exors avaritiam expeditaq; simplicis et pro consul vivantis quod ipsam Cicero in Orat. pro Sexto Roscio copiose declarat et poeta ô fortunatos (exclamat) nimium sua si bona norint Agricolas etc. Præterea ab utilitate: quod quietè ad vitæ securitate copiam gratiarum tandem a jucundo quod ni agris sola species cum voluptate &c. de Horatius O rus quando ego te aspicio etc.

De Laudatione Regionum Quæ sunt Loci laudandarum Urbium Regionum &c.

Loci

Loci laudatiorum regionum urbium[que] sunt 5: nempe situs, origo, principes, ædificium, celebritas, frequentia;

Situs est locus quo explicamus quàm commodè sita sit urb[s] de regio sue ad salubritatem sive ad munitionem. salubrem esse sitū dicimus si non in loco palustri non in septentrionali aut declivi sed planè, eminenti ubi aeris situs sit. Munitus autem erit si ad septentrionem montes pariter incant. Ergo est unde commendamus principia et conditores alicuius loci quod cives et indigenæ quod claros viros habeat etc. ut Justinus lib. I laudat Athenienses.

A principibus autem ducibus regibus senatu laudantur urbes quorum laudes communes sunt populis et primum sæ Reipublicæ sicut Romanis.

Ab ædificijs laudantur urbes ut a templorum frequentia magnitudine foribitorum pulchritudine et earundem et aliorum publicorum sive privatorum ædificiorum urbe Roman possem laudare a tot templis magnificè extructis, curribus Capitolijs palatijs, cænobijs etc. etc.

Celebritas autem est in qua frequentiam populi eiusq[ue] urbanitatem policiam concordiamq[ue] laudamus ut Cracoviam possit laudare quod in ea non solum sit magna frequentia populi sed etiam diversarum nationum ut Germanorum Italorum Hungarorum quod maxime celebratissimi etc.

Frequentia est copia laudatorum rerum varia munitione militia etiam secundum varietatem ex colluvionis maximam laudem habere potest si enim ex tot fuerint numerus quid quid cogitaverit patrabitur. Talis laudationis exemplum est apud Cic. in 4. Verrina. ubi laudat Syracusas inde urbem Syracusas maximum esse Græcarum urbium etc. Et apud Virg. lib. 2. Georg. ubi scripturus locis persequitur Laudes Italiæ ubi sed neq[ue] Medorum sylvæ etc.

De Laudatione Flumenum. quibus locis continetur

Lex notissima

Jocosissimum Locus continentem Laus fluminum 1 est ab orta ordi-
nascuntur et augentur de si Nilum laudare voluerit cuiusnam ipsius
diues esse in monte in serioris Mauritaniâ Niluorgo non procul a lacu
no 2 locus est ab amplitudine quam loco alueo ferat 3 a cursu
quam rapide vel segniter fluat 4 color quales aquas habe-
at si quidam an fæcolentas 5 a qualitate dulcoranarat 6 a
locis quâ pretereuntur de insulis agros mœnia urbes denig ea ab
bis tractare. an sit nauigabilis quos pisces ferat quæ nauigiorum
genera portet quas merces quæ commoda.

De Laudatione Fluuiorum et quot Modis Laudantur Lyri

Laudantur 1 a rei copia quam ferunt et gignunt 2 a magnitu-
dine rerum producendarum 3 a situ et modo quo collocatur et qui do
bour vel instrumentis ad quibus 4 ab auctoribus quam graues et in-
dustriosi sabeant de cognomen 5 ab arboribus et fructibus eorum de-
bet quod dulcissima poma nobilissima pira producunt talis laudan-
dis Exemplum tibi sit locus ille apud Virg. Horatius eam vnam
causa quem de nimia pauca etc.

De Laudatione temporum Locorum et quot locis tractetur

In his omnia loco enumeratione partium et propriarum explicatione
de si laudares aliquam insulam et imprimis commendaret illam in loco
deinde adferet syluas, montes, arbores, portus, fluuios et cæteras
partes illius ex quibus constat: tum de commoditates ipsius recenseres
de quod habeat aeris clementiam quod abundet multos comodos quos
non esse ne passi tales structus vel fodi alibi talia metalla etc.
Cuius rei laudationum habes exemplum apud Virg. et quod lib. 1
Aeneid quamuis laudat portum ibi et secessu longe locus est
lib. 4 Aeneid nobilem describit Hesperiam et laudans eam per
festa scripsit etc. Ceu.

De Vituperatione q. Regii Maiestate

Quid est vituperatio. Quæ materia eius.

Vituperatio est oratio in qua rei alicuius mala et inconveniencia pericula turpitudines et id genus cætera copiose explicantur et ad genus demonstrativum sicut et laudatio pertinet contrariorum enim eadem scientia atq; bona laudantur ita mala vituperantur Quæ laus est bonorum exornatio ita vituperium malorum Detestatio Materia ergo vituperationis sunt vera mala quæ vituperari possunt et quoniam de persona digna facta bona vera quoq; laudantur sic et vitia avium abusus et id genus cætera vituperantur. Exemplum vituperationis apud Cic. in Philip. 2. de Cicero egregii Antonium depingit

De Electio de Differentia vituperationis a Loco communi et fine eorum

Vbi cere autem quis poterit In loco communi reprehenduntur quæ vitia: ergo idem est locus communis quod vituperatio Quæ tamen reprehenduntur quidem sed aliis locis sive modis capitibusve: præterea quia locus communis tam bona quam mala exaggerat vituperatio vero tantum mala: Denique quia locus communis est Genus Iudicialis Vituperatio vero Demonstrativi Et proinde etiam illius finis est honestum Illius vero voluptas etc.

Qui loci adhibentur in vituperatione

Iidem qui et in Laudatione nempe genus educatio mala animi et cætera sed in contrarium de vituperatis Caligulam docuit exemplum esse ipso fere crudelitatem et turpitudinem cum sibi esse pueritiam impudenter et luxuriose transegisse brutum in adibus libidinibus et cæteris nefandis flagitiis principatum vero crudelitate et tyrannide

De Compa-

De Comparatione 10 Progymn.

Quid est Comparatio? Quotuplex? et quæ eius Materia

Comparatio est oratio in qua res cum re aut persona cum persona per contentionem mutuam conferuntur. Vt Solon cum Themistocle in rerum gestarum magnitudine seu virtute prudentia eum Eloquentia.

Duplex autem est comparatio qualitatis et quantitatis. Qualitatis est quando mala cum malis bona cum bonis conferuntur. Vt honesta cum turpibus utilia cum pernicuosis tuta cum periculosis iucunda cum molestis.

Quantitatis vero est comparatio quando maiora cum minoribus vel minora cum maioribus vel paria secum conferuntur. Vt bona cum melioribus honesta cum honestioribus utilia cum utilioribus iucunda cum iucundioribus laudabilia cum laudabilioribus. Item mala cum peioribus turpia cum turpioribus periculosa cum periculosioribus molesta cum molestioribus.

Materia autem Comparationis est persona res, tempus loca plantæ animalia etc. conferuntur enim aut personæ cum personis aut res cum rebus aut tempora cum temporibus idq non indiscrete sed paratis: Comparatio enim recipit bene nec apta ad persuasionem adsingularum partium collationem et exornationem orationem.

Quot sunt Loci Tractandæ Comparationis

Sunt sit I Diuisio qua enumerat partes seu circumstantias et singulas cum singulis in qualitate et quantitate confert: vt si quis Ciceronem cum Demosthene comparaturus, genus cum genere, institutionem cum institutione res gestas cum rebus gestis conferet. 2 Contrariorum qua ostendit rem propositam talem esse vt ea quam facimus inferiorem non possit constitere: ne illa quam prædicamus, vt exempli causa si conferatur diua virtus cum humana, Deus cum homine ostendi non posse vel cum primis certum oratoria constituit. 3 Circumstantia quæ est loci comparationis quo ostendimus alterum rem in omni loco et tempore esse debere

alterum

alterum vero non vel minus valere ut exempli causa si dicas Eloquentia in omni tempore et ubiq valet imperatoria vero tantum in bello 4

Coniectura etiam facta collationes voluntatum et facultatum demonstratur praestantiam ac inferiorem servitutem ut exempli causa si contuleris causam cum causa facultatem cum facultate 5 deniq eventus est cum unius rei eventum cu altero conferimus, ut fortunam prioris cum priori mores antiquos cum modernis

Exemplum horum locorum comparationis suppeditabit tibi oratio Cic. pro Murana ubi ille et personam cum persona sempe Sulpitiu cum Murana et rem cum re videlicet militam cum iuris prudentia confert exorsus a divisione ab illo loco summam video in re esse seruius Sulpitii dignitatem sed et Plutarchus magno tibi erit adiumento qui tales comparationes ex professo scripsit etc.

DE ÆTOPÆIA II. Progymnasmate

Quid sit Ætopæia: et quot eius species?

Hucusq allata sunt ea progymnasmata quæ ad probandum referuntur sequitur Ætopæia conciliandis et permouendis animis accomodata quam latini vocant Allocutionem

Est autem Ætopæia oratio in qua sermo congruens moribus personæ attribuitur ut irato iracundus potenti supplex, fortarii animosus, metuendi timidus, afflicto tristis.

Species vero Ætopæiæ sunt Ima Idolopæia quando sermonem personæ iam defunctæ tribuimus ut si dicas Hoc domestico cum bellum viderent si nunc viueret magnus ille Cancellarius Zamoscius, nonne in hæc verba erumperet: Quid agitis ô cives etc. 2da Rursus ætopæiarum alia est pathetica quæ vehementer affectus excitat quale est illud apud virg. lib. Heu scripsem invisam et fatis contraria nostris: fata Phrygum ô patria ô divum dominus inclita bello Illania dardanidum etc. etc. 3a alia est Ethica quæ mores fingit ut exempli causa si velles fingere ostentatorem diceres videte quo vultu vos intueantur ipse et diis placet dicere Nonne

Vober

Vobis videtur dicere dicam si mihi molesti non eritis: cum vero
geminam
sinistram amentiam subleuat existimat si nitorem et splendorem aspectus
omnium pervertere Ficta est mista quod tum ex affectibus tum ex mo-
bus sentiatis constat &c.

Quia vero magnam similitudinem habet Atopia cum prosopopeia
ea differre sciendum est Quia Atopia est quando dicentem orationem
tribuimus alicui personæ videlicet adulatori ostentatori ebrioso et si-
milibus prosopopeia vero et personam et orationem fingit ut quando
Cicero Catilinarie dat sermonem Reipublicæ ab illo loco Fuit haec
tam facinus tot annis exortum nisi pestem nullum flagitium esse re
vobis multorum civium cædes bellum vero ad vos direptos sociorum etc

Quot sunt partes Ætopeiæ et earum defi-
nitiones

Infinitæ sunt sicut et affectuum pro cujusque animo sed erunt semper Pe-
titio, Obsecratio, Gratiarum actio, gratulatio, Conquestio, Consolatio
Exprobratio Abnegatio.

Prima pars Atopeiæ est Petitio quæ sic fiet explicatur Faciebat
dum ordimur posse ea vobis cui quid petamus duo modo quando
cemus quia ratione id petat quod et quod petimus Honesto dum bel
a nostra persona bel ab ejus a quo petimus ostendimus effore piam, so
rificum, laudabile, si concedatur Remuneratione si polliceamur
gratum ac memorem animum suprem. Ita apud Virgil. petet Ilioneus
a Didone ut se hospitio excipiat, inspectis ejus Regnum debes condi-
tricem et justitia præsidem appellans dum inquit Regina etc. de-
inde modum exponit Tros te miseri venti maria omnia vecti in pro-
tervia honestum ostendit: postremo remunerationem promittit Sic flex
erat Æneas nobis quo justior, alter Nec pietate fuit bello nec maior
et armis Quem si fata virum servant nec Troas

Secunda

Secunda pars Rtopeiæ est Cohortatio qua nostrum
desiderium exponimus in aggrediendo re aliqua ab eo quem hortamur.
Partes cohortationis sunt seu loci 1 Expositio rei ad quam
cohortari quempiam proponimus 2 Ratio quia bim sabet ad impellendu
animum eius cui scribimus de quem hortamur 3 instantia quæ affert
occupationes seu obiectiones aliquas solait 4 obtestatio qua obtinguit
eum quem cohortamur per ea quæ sunt illi charissima Sed Ratio
iursus hat sabet locos generum 1mus Laudem rei conetur quod pia ho-
nesta iucunda laudabilis etc. de persona quod benevola prudens
et rei idonea etc. 2dus Locus est spei et metus spei quidem com-
modorum metus autem incommodorum unde hortatur dicang
eam rem secum immortalitatem beatitudinem decus gloriam
afferre: si autem eam neglexerit manere miseriam cruciatus
turpitudinem egestatem 3tius est est ab bonore eorum quo-
rum gratia versari pium et patria parentum amicorum rei-
omnes diligenter sunt contendant 4tus ab odio inimicorum
contra quos suscipitur dimicatio de pro salutarissima religione
contra audaciam horum Haereticorum impetum pro Socijs contra
crudelissimos hostes 5tus locus ab expectatione amicorum et ini-
micorum: Et quidem amicorum si generis nobilitatem indolem
egregiam educationem pia olim ante acta dictaq ex presumimus
Inimicorum vero si timuang quantum sit futurum gaudium illoy
quanta insultatio quod vocamus, seu ubi vacillaverit 6tus ab
emulatione si virtutem gloriam studium emulorum aspectu subij-
ciamus optamus enim quisq accendimur laudibus alterius et maxime
æmuli Exemplum adhortationis habent tibi apostola ploriq Cice-
ronis ad Quintum fratrem sed in familiaribus invenies lib. 4 Epist.
1o. Et si nihil novi etc. et 9e lib. 10 Binas a te accepi etc. a-
quæ diligenter emnes legendæ si eas imitari velis

Tertia pars Rtopeiæ est Gratiarum actio

Gratiarum

Est autem oratio gratiæ animi significationem indicans cuius
Septem loci sunt nempe Thesis Divisio Conjectura Quantitas Eventus
votum, Pollicitatio gratiæ animi. Thesis est propositio rei de
qua gratias agimus. Hoc si quis pro injuria gratias agat pro collatione
honoris propositio fac esset. Ego tibi immerenti gratias ô princeps
quod me tanta honoris luce illustratum esse voluisti. Divisio est eius
in quo enumeramus omnia beneficia quæ accepimus quæ cupimus beroc. com-
mertum et honorem. Conjectura est qua explicamus voluntatem quæ
data est nobis beneficium nempe nulla spe enumerandi, sed solas spe
bivtutis et bene faciendi ratione. Quantitas est quæ amplificare docet
beneficium si non cum tantum sed cito, ni tempore opportuno
a viro honesto docto nobili claro et si magni pretij. Eventus
est in quo ostendimus multum illi gloriæ memoriæ honoris apud
posteritatem conciliaturum. Votum est in quo precamur Deum
qui nobis beneficit pro eius incolumitate commodis ornamentis,
Pollicitatio denique gratiæ animi est in qua promittimus nos memores
fore præstiti beneficij. Exemplum horum locorum gratiarum actionis
esto illud ex orat. Cic. pro M. Marcello de Cæ. in primis ponit Thesin
Sane tamen etiam [illegible] enim si est Deus bonum [illegible] illam
tuam sapientissimam mentem. Deinde divisionem M. enim Marcelle
vobis Reipublicæ creditæ à Deo conjectura de tuis in cæteros
est enim mihi certo Post quantitas Ex quo perficitur intelligi quid
de tua data sit laus ejus. Deus bonum [illegible] illam tuam sapientissi-
mam mentem. Et eventus illa reipublicæ illa tua est victoria.
Quarta pars Atopeia est Gratulatio quæ est expo-
sitio voluptatis et lætitiæ nostræ ex rebus prosperis ad nos vel ad
alios quibus cum sane. Cujus duæ sunt species Jucundis Expo-
sitio in qua ostendimus quia de superate perfusi sumus ex dignitate
aut commodo de exempli gratia si gratularemur fuerit alicui
Episcopatum dicere et balde gaudium ex eo fuisse postquam au-
diverit illum renunciatum fuisse Episcopum sic. Quantum

enim

enim gaudium excitatum esse in me putas dum audio tuã virtuti
integritati sapientiæ constantiam esse tributam honoris vt Sequatur
votum et quia te supremis amamus prædamur dignitas et
nobis et Reipublicæ et tibi feliciter eueniat Vltimo est ad-
hortatio in qua hortamur amicum vt dei cui gratulamur de per-
fecta ad gloriam contendere sic. Erit autem hoc credo mihi si pergas
eorum esse similem qui ubi amplissimum reliquerunt patrimonium
veram festamus gloriam quam si eu ni oculis habueris dubium non
est quin ad immortalitatem illorum sis peruenturus

Quinta pars Ætopeiæ est Conquestio quæ est allocutio in
qua dolorem nostrum exponendo augemus Cuius sane si loci Com-
passionis præcepta fortunæ cum præsentis siue præ enumerationem
siue per incrementum 2 Expostulatione quod dei nunc præsentis no-
strum præstare officium dei videri spem meritum patiamur. 3 Hy pori pæsi
seu demonstratione ubi calamitas sic exponitur vt non aliter videri seu
quasi debere ceni videatur. 4 Quæstione Misericordiam et tem-
storem dolorem consolando 5 Ectasi seu interpositione causæ
euocantis a dolore Sic conqueritur apud Virgil. lib. 9 mater Euriali
Hunc ego te Euriale aspicio ac Dei lib. II ubi Æneas conquiritur
de nece Pallantis Non hæc ô Pallas dederas promissa parenti etc.

Sexta pars Ætopeiæ est Consolatio quæ sic locis explicatur
semper Commiseratione extenuatione spe adhortatione conjecturâ?
Commiseratio docet nos communicare dolorem cum amici dolore et
nostrum non mediocrem afflictionis in nos transferre verbis de nobis
quærimus habitam ad consolationem. Extenuatio In commodum seu
casum extenuat quod non sit adeo graue diuturnum intolerabile
Quod caute fieri debet ne offendamus animum siue comparando ca-
sus casui ante collatos aut tempora sequiora vel quam cuique ra-
tionem circumstantiam adhibendi iudicia Spe autem in deli-
B

mus

mus bonum eventum speranda malorum semper gloriam frustram et id genere cetera. Adhortatione excitandus est animus ad fortitudinem et constantiam cum rationibus quod id necessitate quadam contigerit quam evitare nemo possit suis exemplis eorum qui fortiter dolorem pertulerunt. Conjectura deniq. explicabimus voluntatem eius cuius causa dolor susceptus est dicemus quod illi nolit nos esse afflictos etc. Hoc semper consolationis locus egregie tractatus videbatur apud Cic. lib. 5 Fam. Epistolarum ubi Servius consolatur Ciceronem mœrentem ex obitu filiæ. Prosequamur nobis venustandum est &c.

Septima species Tropeia est Exprobratio quæ est allocutio qua timorem nostrum de beneficio amittendo apud eum qui ingratus se præbuit exprimimus eique locis nempe 1 Persona hoc est propositione rei ut Cicero ad Octavium pro deum immortalium fidem quis tam expers humanitatis de ista aut dissimulare possit aut tollere 2 Demissione in qua beneficia enumeramus et ingratitudinem exprobramus et. Nam de odiar ab initio et perdiquam ad eventum, et nonissima consequam primis qui non possent diis acerbior privo n. s. 3 Conjectura in qua explicamus causas voluntatis et ingratum animum: de quo te miseremur, a quibus reverteris, contra quos te armabimus quibus armis cogitas inferre etc. etc. 4 Quantitate in qua amplificamus magnitudinem sceleris quo nos offendi de Quis nam tam furiosus ingenio qui possit dare ita mandare literis de facta non videantur esse detestanda. 5 Comparatione ubi res pudenda cum pudenda conferimus, delinquatum cum alio aliquo improbo etc. de crimina te Magni pretii domum non expulisse, quam tuæ rei spectemus illo enim ea crimine quæ voles et auferre et extorquere. 6 Enuncia quando mala inde sequentia explicamus exclamationibus et conquestionibus interrumpitur etc. Itaq si quis esse malorum nostrorum sepulcra reliquias sapientes quæ illis interrogantibus quid agat Sulla respulcris Romanis respondebit aliquis nostrorum qui proximus in avenam illam domum discesserit.

6

ô me nunquam sapientem ô mi seram et in breui tam celerem rei-
publicæ mutationem vide sane epistolam sub finem Epistolarum Fa-
miliar. Ciceronis

Octaua est Obiurgatio quæ est alloeutio in qua explicamus dolo-
rem nostrum conceptum ex malo alieno quo eum dignum iudicamus Eius
loci scheſ idem qui in Exprobratione nempe: Tractatio consolationi contra-
ria vt videatur esse bonum quid ex consolatione et exprobratione compo-
situm: vt si obiurges adolescentem quod nusquam in Academiam aliud a-
agat quam decet et posueris imprimis indignationem quod grauiter fe-
cerit tum de ipsius moribus eo vita famam: deinde quantitatem exag-
gerando crimen dedecus ignominiam insolentiam tum exprobrationem
commemorando ei quæ cepta et monita in discessu a parentibus data.
reuocando promissa iuuentutis spem excitatum præterea si in be-
tum excurrerit suadendo de cetero nusquam nascierit quam in talem
casum deuenisset. Insuper si Comparationem inieceris præsentis vitæ cæ
præteritæ. Recordare qui nunc es et qui fuisti ante, non ne te pude-
bit bene euentu si concluseris explicando omnia mala quæ secuta
sunt moues tam dissolutos, ætatemq; prosecutam &c.

DE DESCRIPTIONE IZ Progymnasm.

Quid est descriptio et Quæ Materia eius?

Descriptio est quæ ita patet rei explicat vt non audiri rerum sed
præsentes oculis et spectari videatur.

Materia autem descriptionis est eadem quæ laudationis modo de-
tractis amplificationibus

Differentia eius a narratione

Quamuis autem quidam dubitent differat ne descriptio a narratio-
ne magna tamen est differentia quia narratio est expositio circum-
stantiarum, descriptio vero est substantiæ rei declaratio quæ dis-
positionem materiam tractationem diuisionem figuram dicendi complectitur.

Quæruplex est

Quotuplex est Descriptio

Quadruplex 1mo personæ quæ fit per qualitates insignores debrig. lib. I. Eneid. sub boni viri nomen eregentem ad exemplum magnanimum. stirpare cæteraq. Qualis in Europa viuit &c. Et eiusdem lib. 3 Eneid. ibi. Cyclopa subito e syluis &c. 2do rei quæ lo nec tium alicuius gestum describing de est illa apud Cic. in philip. de turpitudo Antonij qui in Senatu temulentiam defendit 3tio temporis de brig. 3 Eclogæ describit hec. Ecquis omnis dager et nunc omnis parturit arbos etc. sic Horatius lib. 1 Odar. Diffugere niues redeunt iam gramina campis etc. 4to loci de brig. describit Italiam. Et eiusdem Hesperiam quæ cognomine dicunt

Quomodo seu Quot Locis tractatur descriptio

Tractatur ijsdem fere loci quibus et narratio parter enim narrationis sunt descriptiones quæ cupiè hero parter rei depingatur et eâ quæ habent insignem aliquam admirationem

De Thesi. 13. Progimnasmate

Quid est Thesis? et Quotuplex?

Thesis est sententia aliqua generalis de aliqua re quid sint negant aut affirmans de bo aliquem esse bonum: sic solum sapientem dicitem Appellatio acer, et Quæstio infinita Consultatio et id genus

Duplex autem Thesis est semper Theorica quæ quid bonum aut falsum sit disputat et decernit de sic ne mundus dicendus sit et ciuilis seu practica quæ quid agendum vel fugiendum sit deliberat et decernit de sic ne bel- lum gerendum an pax vacandum

Quot Locis tractatur Thesis Theorica

Iter

Hic quatuor semper antoevismo, oviemo, vatiocinatione et violenta definitione Antoevismus est seu conebatia definitio locus in quo aliquis rebus quae contingentur in nomine Theseos ea separantur quae non competunt rei de exempli gratia si Thesis fuerit solum in bonum sit honestum aliquis bonum in diuitias. voluptates et honestum et separabit aliud a diuitijs et voluptatibus rei enim bonae non videntur competere voluptates et diuitia dixerit. Non esse voluptatem bonum. non esse diuitias bonum. Orismus est locus in quo quid sit res docetur: de quo honestum sit esse bonum.

Ratiocinatio est quando ostendimus conuenientiam et identitatem alicuius rei cum alia quae videntur esse diuersa et idem est consolatio et armis liberare Rempublicam.

Violenta definitio est. quando diuersam definitionem ita vel amus ut sensum in contrarias partes inuertamus de exempli gratia si dicas Non est hoc diuitem esse si congeras aurum sed potius pauperem pauperem enim est egere diuitis vero non. Exemplum Thesis Heretica vide elegantiss et copiose tractatum apud Ciceronem primo Lucullo. vbi ille ingenuis antoevismum sic ponit Quisquam me Hercule ego neq diuitias neq pecunias neq tecta magnifica, neq opes, neq imperia, neq eas quibus maxime adstrictus sunt voluptates in bonis rebus, aut expetendis numerandas esse duxerit.

Quomodo tractatur Thesis Practica.

Thesis autem practica sic solet tractatu in tres partes diuidi, propositione confirmatione refutatione.

Exordium est ingressus ad rem de qua in loco communi ider ex temporane. sit non exquisite nec accurate.

Propositio autem ea omnia debet continere quae deinceps in deliberatione quae confirmanda

Confirmatio vero ijsdem locis explicanda quibus et laudatio videlicet honesto, vtili, facili, possibili in quibus, tuto,

Refutatio

Refutatio. denig contrarijs constat de antedictum est, nempe Incipi-
periculoso, inutili difficili. impossibili molesto periculoso et ceteris
Addi possunt et occupationes subiectiones et cetera ornamenta quæ et
confirment et exornent Thesim. Exemplum istius Thesis practico vide-
re est apud Cic in philippicis quæ sunt diligenter legenda et resolven-
da studio.

x

DE LEGIS SVASIONE. 14. Progymnasmate

Quid est Legis suasio

Causa seu Thesis si nullas circumstantijs definitur, Thesis est quæ autem
sunt circumstantiæ supra iam dictum est. in narratione si vero defini-
atur aliqua circumstantia iam tunc est seu hypotesis quæ prout
finita vt videtur explicant.

Quæ autem sunt principia partes Legis Latonis, nempe rogatio id
est suasio nouæ legis et abrogatio seu antiquatio latæ defendæ.

Quot modis tractatur Legis suasio

Exordio, Contrario, legitimo, Iusto, Facili, Possibili, quibus omnes loci
iam supra in aliis Progymnasmat. vt in Cassia et loco communi expli-
cati sunt. Exemplo autem erunt Orationes Ciceronis Agrariæ, ille
dissuadet æquationem agrorum contra Gracchos et ceteros sedi-
tionum prosecinatores Et hæc de præceptis Progymnasmat. ab
Apostolo Sopatro explicatorum quæ si quotidiano scribendi
usu confirmata fuerint non erit difficile orationem vel epistolam
scribere etc.. &c

Orationes seu

In nomine Domini

Oratio Dicti

Studia quæ sunt in adolescentiâ tanquam in verbis significat quis
ueritatis maturitas et quanta fruges industriâ sint futuræ

Etsi plurimi extiterunt in Oratoriâ facultate exercitatissimi viri ut pote tam
ex Græcis quam Latinis oratoribus quemadmodum Demosthenes, Plato Atticus
uirtus etatis sequentis, qui magnam dicendi laudem nominis famam eximiaque
tantorum præconia dictionem assequi in dicendo uix promeremur
tamen nostra iudicat omnium Sermonum præstantissima laus ac Marci Tullij nostri
Cui inter Summos et doctissimos Oratores primum locum tenet Plato
gravitas sua omnes ita superabat ut ipse Princeps omnia Platonicam religuas
stellas minores splendore suo exuerit. Qua de parte dicendi eloquentiæ
& aliarum dignitatis gradus quos Romana in republica assequi Demosthenes excel
rem Latini Patris adeptionis facultatis Dnæ habuit. Multi quoq; fuit ac
erat comendationes quod scripta sua uerbis lectissimis sententijs amplissimis
reperiri ex quarum numero est sane decerpta, qui quidem de aliis scribendi
ille apertè docet. Itaq; dabitis uobiscum audietis ornatissimi ac nobilissi
mi & postpositis aliis libris autorum sententijs, sane unica eruditissima
Ciceronis declarabo. Quod studia adolescentiæ tanquam in verbis significat
qui uitæ maturitas, et quanta fruges industriæ sunt futuræ. Porro ut ad principalia
principiæ declinandum semper utrasq; partes est talis qui cunque mortalium cu
Laude inter homines uersari optat, et uitæ ab omni crimine uchementer labe
immunem ducere debet ab adeunte statim optima studia honestissimæ
uirtutes incumbere. Ista enim dat sane honeste ac splendide tantam adepti
emolumentum, ut est qui ita uixerit, aut non rarigat & ritardo, aut saltem pu
gnat atteri dolor. Cum secundum opinionem Tullij, sunt animis nis vehina
mata uirtutis, quæ si aliquo labore & studio excitentur fructus ampliss
mos bonæ indolis adferent, et spem optimam de reliquo uitæ cuiusq; faciunt, quem ob causam uelim existimemus quibuscunq; fere in lo
gna ætate, quale conspicimus in florentis ætatis tempore

Alia opinio suscipienda est de illis, qui anxiæ institutione ad eam maleuolentiam ac pernicitatem sunt facti, et qui subito a primis uitæ annis, ad eam politatem apti, atq; idonei reddebantur. De eiusmodi uicta hominibus nihil omnino est nobis pollicendum, si quidem ante tempus prudentia uitia uiri radicibus extirpantur senio pubescunt. Postmodum ad maturitatem adoleuerint ad extremam grandia et enormia euectorata efficiunt. Quemadmodum de gemmis quamuis preciosis dicitur, in facie hominum cultum nihilominus tamen proprietate tam pulcritudinis atq; patris non amittunt. Sic in iuuenili ætate constitutis quidam in cerebris uoluptatum uacuis atq; uoluptatum inuolutis fuerunt, tamen qui nam naturæ indolem quæ non abhominæ, sed a deo ipso nascitur nequaquam amittunt, atq; ut exhuc nimio distare exemente hesiem, ex aurora futuræ serenitatis illigimus. Pari ratione ex adolescentia studiis et moribus ti fuerint in iuuenili ætate pernicii atq; malcauti non abhominibus illis in seruitute spernendi. Refert Historia Polona iuuenem Popielum cum Canuphe contraxisset, quæ deos omnia petulanti fronte et aduersus in nobilitatis inclinatissima, exhibiti continuo proprio consilio spretis alioq; admonitionibus abijciatur: aqualium consilium requiret in conuiuiis et conuentionibus noctes ac dies consumeret, in lenociniis sociis luendis, lusibus minus decentibus peragendis ætate iuuenili confice ret: quo factum est ut crapula et ebrio uoluptatibus plenus ad cubiculum quietis otii dormiret, iudicia commercia, alterorum hominum iniuriæ esse communia negligeret: ad res peragendas ineptus, et minime ingeniosus fere (ut uulgo dicitur) tendens diuinas reliquit: quæ ex deone abatis clementiæ habebatur adeo ut in maiore ipsius contempsu dobrek consuuni primatio diceret, eum iuuenem et ultimum ipsius, nullum respuere, crimen in equite et barba rasos. Eiusmodi enim clementiæ Iustini atq; processus, Regni, quam etiam illis Patrimonia ubi de illo mala atq; peruersa pollicebantur: quo et ut factum est, nam hac de causam data ut elegantes fronte filia Dauis Germanici cuius precipuam mihi, a tam determinis moribus abhorrere uenum loge alijs cultus istius facti fuit. Iquidem a peruersis suis moribus, quibus

22 Part cultus ri veteres arare Redditus fuerat, ne laori sat arari frugiq; recondi mos
magis amaret futurus, rara et parca dignitatis, atq; magistratuu cupiditas erat
et quod virtute ac dignitate haberi non poterat in ambitiosis ritibus anquirebat
tenere se cõ Allocatis superbia et crudelitate dominatis nihil comparabat. Vnde
tutorii metuendi illi erant ñ quidẽ amore apud illos carebat multa illud
quem obtinuerant Romuli Sabini venit nobis in mentẽ ex Historia Rõ
prem Seneca statim ri innocentis ignarus sanguinea gleba cognoscit ex pue
ritiis humani affectus, et vere edixit Nequidẽ Nero et Malẽ a Deo patre
interfuit, minime a proposito nro et illud de Alexandro Magno totius orbis do
mitore celebrimo Literarum monumentis cognitu est Huius animi heroici
ad summa ora natus, quamuis ex puero Alius interea ad Sulpicium orbe
illa ætate pclare gestis apud omnes inclaruerat ri Illis annis innocen
tibus qui contemptui cuiusce solet ita indulsit ipsum Romanis primis Pueris
moribus ri sui Generis Contia coaxit ut de spe maxima de se cuncti faceret
et natu simulatq; contemptui sui veniens bene et Reipublicae minus rarum hor
rent maxime quia de illo legimus nempe tirones Suum Patris peragendos lus
tri ri Lucinas, quam obrem ões ac singuli Macedones optimo spem de
cumperent. Quin et de Hannibale Scripta referunt, cui anno ætatis VII
nis duodecimo rarare perpetuum diurnumq; Rõ. Quod non aliter se ha
bere planum documentum virtutis testimonia ro nobilitatis inchoatae
declarent pulcherrima nõ gravitas et Catonibus illis viris Romani cognomẽ
Catonis maioris qui in media pubertate adolescentia significare ostendit
rez fructus futuros, reliqua vi tempora demereri Iudicibus aut
percipiendi accommodata cẽ Quocirca magno cum illis sententiis ve
ritas, quae Romanae eloquentiae Parenti summam dicendi cumulum
apud ões nominis gloriaq; comparavit. Vos itaq; generosissima pectora
nos inquã mea alloquia orãdo ut alia rationi quae corporis vi
ribus in tenera aetate gestis nobilitatis et ingeniosi status seminaria
ut aliud e pueritia quidẽ flos nobilitatis et ingeniosi status seminaria
Reipubl nis fundamenta & secundae fortunae laborum ingenium virtutis decus

Hora Decima

In qua Commemoratis et commemorandis peccatis patroni D. Stanislai quod Boleslaus audacis ob enormia peccata acerbe increpauit Dei nea excommunicauit et Ecclesia ingressum phibuit.

Deum ter et singulas horas et adorare D. Stanislai nullis diuine mea exprimere aut qua qua animus meus valet comprehendere, quantas et qua miserias pro illa Patria vbi multi et quies semper hostis regnet, consequendum ad hunc viuere exhibuit, qui licet fuerint ex laudabiles et illustres maxime tamen illos ab eo nulla alia mente peccandi fuit quia ut cultu in Ecclesia Dei promoueret, ut pote studium fidei Orthodoxa propugnando iniquos et egenos beneficentia mira denique in suos Ecclesiasticos gradu dignitatis moderando, patrimum ex ob glossimo fidelitate audens hoc vero rege Boleslao rege ab ore multo auertente et fortitudine ad ruinam ere et mitiorem viuendi normam reformandi. Religiosi enim ad ordines pie ipsi communes complurimis alios Episcopis. Ecclesiis unica pugna re nugnolanter illi adhesere viderent. Karissimi eum Presbiteri viderent sem per exterrent enormibus, qui diuino zelo commoti multa Morum Purgan dis querent, qui obnefarias nagetia pietatem domandi vim ac po tentia vniuerso populo, metum et [illegible] crabant. Postpositis ergo omnibus fuso parum excellentis vitae mentione faciens eorum qui a tabis auribus noxiebil abhorrentes ut pote de Petro Archiepiscopo Gnesnen qui dicemus qui pro tirone non ea causa ultra reprehendere Boleslai regis et si hic ipse vitam maxime intendebat. Quorum non aliena ont Ecclesia contrahendi omissis admonitis illi Diui Stanislai hanc unitia animis vestris reabluere quod mente et nuto D. Stanislaj fecit. Cum Boleslaui Regem verbis comprueret excommunicauit ab Ecclesia re mouerit. Qua de causa ne pejus quid vltra ensem ab vndis nimis auerset crudelem D. Stanislaum arbitretur, quid rapacitate et aver be cui Rege praesunt cuius subita in regno pietas propterea origine et ouchiet tanti fuit Crembex pestilens. Postaquam in Ecclesia felicia ex Ruthenis reportauit Boleslaus continuo, tibi se regia cum exercitu delicias Monumentis dedicauerat, adeo ut nulla

esset luxuriæ genus, quod eo uiloro non experiretur. repletia ad fastidiu, Vrgue
luxu et turpitudine similiter detestato lege ex capitis fortuna diuaderunt. Rex
uidens se sectum ab illis, irrequiebat eos, donec uero uenit in Poloniam
quorum capite nonnullos fortunis, bonaq nominis fama priuauit, miriue
tabbur ai cartis pauis contenty uxore, et pliis erant turpem in modum
ipse deho restauit. tant tranducta fatua cum eo dees augerent rex ab
illis Archiepiscopus Gnesnensis, cuius id erat cura laty officij regem
amocaret. ipse Diuus Stanislaus iungua fortissimi Athleta sedulato
et strenuissimi [illegible] videlicet Bilelaus Regi, se se opposuit. et primis cum
amicabilibus admonitis, priuatim docebat, postea publice a com
mercio non fidelium reduit: demu ab ingressu Ecclesiæ prohibuit nisi
ostendere quod et rex intra sua debeat detestari, et eadem Episcopi e
uadiorum in posterum in Dei ecclesia [illegible] errina etiam Re
gibus aty Principibus non ee patiendum. Existimabat Pastor diu
stissimus eos non ee reges, sed Tyrannos crudeles qui plez uxeta
putare in subditos innocentes seuiunt, et quos non debebant eos
hostili modo interficiunt, nonnisi optimi Boni Pastoris Ecclesiæ
officium ee ut oes crudeles feras excerperet qui Gregi Dominico
aliquid labem uel perniciem afferunt, uel afferre possunt. Atq
hinc colligit eos prauler non bene mereri et ordini suo respondere
qui non secundum mentale sed secundum substantiæ Principis Eccl
et qui omnia facta dicta regum quamuis peruersa, malefida
impiaq fuerint non tam improbant quam approbant ut modo
autoritate honorem uel pinguis beneficium in Ecclia Dei lucrentur
tales Pastores non sunt digni ut uocentur Pastores, sed potius depasto
res, non tam cautelæ quam corruptores Gregis Christi quam
suspicatus est ut cauere D. Stanislaus Episcopus Cracouiensis
Vir nobilis, et sanctitate summa, Stemate Prussiæ cogno
mine Szczepanowsky, qui paulo ante post obitum Lunipeli

Intercessoris sui Episcopatu Cameracensem obtinuit, considerans in anno
huo, quid sæpenumb et patris regis multi hebiti corrumpi possunt: ad
Palatium adueniet regis ubi cum solo rege tantu eloquio blandis uerbis
eu monet, rogat, tandem obsurgat, ut uxor tã crudeliter postponat, ut a
turpissimis uiciis absteneat, ne magnã pñam, et sibi et subditis
et ipsi toti Polonie regnum inducat. Rogitat quidã si ea per se sunt
contra magni rogitant sunt, quã repetunt in Monarchia, quã in hmõi
femine teu et ista qui uulgo pro uenialibus solent imputari, illa
iudent cé mortalia in Mordrubis, pñ coniugatã alios superandby
et hec præterea quã respirato et altro in oculos habam solent uenire
rere, et multos seuam malo exemplo ad scandalu et ad dtemã perui
cies pertrahere, quo magis alios dignitate et fortuna superat ato
ctibus, eo magis castitate et innocentia uite debet eam profid
fuiendo debet alios pluere beneficia quibcung abi à dño Deo
concessa sunt perpendenda, quibus ad effectum id deduere nõlis et
ab ornatu affectibus non abstinear laneat ergo rete mary Dei agat
ne te ex tam summo dignitatis gradu, detrudat, et cui cupimo compareat
laneat clemens ut ubi fruatur, ato inendacer mundi illecebis, pñ
nei inferni a Deo ubi illatis luat. Rogaliter pñlatus debet de sub
ditis, uelut de pinticalibus filiis diligentius quã habere ac gerere
curã, et hic exemplo uidelicet seu balenã pisces quibus libet
suos catellos mirã curã perhibet fouere. Hamburgo amore eos
deligit, et in Pelago secum longo tempore circumduxit, et ne eos
ab arenarum cumulis impedire contingent aqua multitudine
in ore colligit, et super eos effundit, et ne eos a periculo liberã
ad pelagus reduxit contra omnia pericula se pro eis exponit &
semper eos inter se, et mare in loco ubi natos pauit, et quando tempestas
insualescit, filios adhuc teneellos in uentrem suum, quos circumdat
tutia, nei aliqua lesione dimittit. Similiter etiam debet Pñs
tutia, nei aliqua lesione dimittit. Similiter etiam debet Pñs

Cæter Pastores uelut flos maxo amore diligere, et corpe sui ubi
pedagr procellosum sollicita clementie educere: eos ptrahere ad cælu
id est diuturna uel rerū temporaliū, cum uideat impedire ois hu
agua ex pastoribus, doctrina studios, admonere debet etiā pro eorum
salute se periculis quibus exponere: quia bonus Pastor ponit animā
suā pro ouibus suis. Debet eam ea de dubiis in latiori parte
ponere et agere, et ne exurgat persecutionis tempestas, illos quos
magis tenellos, id est magis debiles uident, debet uenerando id
est mentis affectu uel rationis solidatoriis cura diligere, ac
tenere cū suis meritis, et auxiliis roborando, et secundo. quous
tranquillitas redderit cito uerus Pastor, ita se debet subdere ad gregē
prodit bonas Pares ad flos qui diligenter adueniat, ne qua infir
mitas uel labes pastus suis contagat, quos si uero contigerit omni
genere remediorum studet eum amouere, ita prudēt dignanda Pa
stor Ecclā cūa ulla ex peccata populi talqua infirmitate animē
debet alienari. Quod si exemplis opus est, inuenitur in primis S. Augā Ec
pui ciuitas Bo Senensium cum ulla pericula aeternae perstringe
bat, compareat Dō Ambrosio q nisi modo uerbis asperioribus corripi
bat sed etiā a Sacramentorum participatione alienauit. Porter
hui et alia ad hāc rem comprobandam, multa conferentia
exempla cūi forte possē plenius Sanctorum Patrū Romanor
Pontificum in medium adferre: qui inde huius excommunicandi
more in Ecclām introducendo, adeo obseruabant, ut nec et magi
stor Ecclē discretior omnium uitiorū publicos culpabiles
a Sacramentis abiceret, et communibus Ecclā suffragiis
et officiis priuaret, repellentes ab omni Ecclē et pio
Dominī cultu: imo caput plexi ulta punirent. Sic Da
thā Iudaeū Magus in urbe Romā ex ardentissimo zelo Chri
ni populi non modo excommunicato uerū etiā necnato ignes

alterpterfut. Hoc vale compubat cestmoniu D Stermini qui
dicit ruigilanda ee Episcopo gregendi lupini manly Canet.
Quia et D. Gregorij assent debere ee Redoubly et uste patente
mysteriosoribi, et pie studigente disciplinā, ide uix hemā fide
dignij, ii Pastorali apte uirtutibj haeunt, remo ad regimē
rei coadeub aptat. et Doctor gentiu idem satis libulenter
uestate attendere ustri ee Gregē uniuersu. Quocirca admirel
nobilyssimi xeno ee qui dubitare possit quā ultro et beneuo
le conado ad D. Pisulem optinē satis et laudabiliter, id quod
sui offij erat potissime, cum regē Boleslaj pī et sanctis regij
nefarij actibj peremtj, primo admonitij paternis postea
pastoralibus adhortationibus. Quem nunc o exhultoner mei tan
quā sarmatiā decij Canen Episcopum, sanctyrā ornamēti
Sacerdotū uxnam. Patronū celebrē nij uestre et Pole
stā omni cultu et uenerone prequamur. Vale

Exemplum Stuart Progymnasmatis nempe laudabis Laudabis Boleslaj Chabri ob Pisula

rat uixtuter et adriuer

Declara illustrium uirorū fauinera exultare ee hemicat Principū
uirtutes in frequentia studiosa iuuentutis, commune nonnullo laudā
et commendi redetram ante et necessarium. Talinang modo et ele
brum prōmium laudis amplissimis eorum adhortatibj tribuit et ani
mi ingeniosi adolescentibj ad talianda maiorum uestigia ante
mnes inflammat. Itaque cum uetustissimi uirgines Sarmatiae Primi
per multos pīstantissimos adhortationibj ornamentis Boleslaj Cha
bri excellentis uere mentionem laudandus et et uehementer explor
ad imitandā proponendus. Cum ego hoc facere incipio non ero au
ctores sum dispersus et bene gestas auos actes basq; meā ora
pībeatis. Quamuis uiri Illustres ipsis uirtutibus ornati
Panegyrum summis laudibj maxime egeant, tamen ad eam maio ad

mendationem etiam ea ornamenta quæ in parentibus exercuerunt non tantum
remunerando tradit igitur sua diligenter Deo Beatus Stanislaus
Parentibus, videlicet Ricciszlao Poloniæ Principe qui primus fidei
Christi plantator et primus Cathedralium fundator exstitit
Mater vero Dobrowska Boleslai Bohemiæ Regis filia mulieris lectis
simæ ex exemplo gemina paucis post nativitate diebus ad postulatam
reginæ nomen ei fuit compositum Pub Boleslai quod regni filiæ parentis
et famosa cognomen vero Beati quod certum et animum induit. Zelus
Dono vero Beati restitutionem non ut aliquo tuo extraneo
sed ut domo natali ut conspicuum Parentum habuit ut ut a Centuribus
integerrimis tanquam a divinis exemplaribus magno religionis, inte
gritatis, dexteritatis aliarum virtutum, cumulet incrementa. Nam
pietatem quod alterat hanc supra consuetudinem aliorum Regum nimirum observant
Hoc siquidem authore sit ab eo ut corpus S. Adalberti recenter in Prussia inter fectum
redimeret et Gnesnam repelleret Hoc effecit ut a Posnania ad urbem Gnesnensem
una cum Othone Romanorum Imperatore visitando S. Adalberti sepulchrum
pedibus vere fraeret: hoc fecit ut clavum Crucis Domini et lanceam S. Mauritij donaret
sua pientissima Regno Poloniæ donaret, hoc fecit ut Monasterium Sremensem vere
et sanctæ Crucis in Calvo monte, admiranda liberalitate extrueret, eidem
dotem sufficientissimam et notabilem portionem illius ligni in quo salus nostra pen
dita repenta est largiretur. Atq ut religua eas infinita virtutum connumerata
hæc fecit, ut pro religione pro aris pro sacerdotibus semper stetit constanter
acrimè Sed rex in clavo Regio prudenter dirigendo hostibus superandis inse
nex exstitit imo etiam omnibus superior. Etenim ille primus Regijs insignibus
ab Ottone Imperatore condecoratus fuit, et ei veram Poloniæ Regem denominatq
Dono post susceptam coronam regalem, tam illam ut regenda ex hostibus victoria beni
gno multa fortuna aspexit, ut nulli tam forinseci tamq barbari hostis exstiterit
quem non fuderit et feliciter atq celeriter superaverit quadraginta tanq victorias
ex Bohemis, Saxonibus, Ruthenis, Prussis, Moravis retulisse censetur.

BIBLIOTHECA REGIA

Hæc

Stat quoq; repertas, et istud, quod ad eius commendationem maxime spectat
uidelicet quod multas ciuitates fortissimis uallibus cinxerit, plurimas
arces extruxerit, utq; in illis muliebre exubias tam nocturnas quã diur
nas (ne hostibus pateret aditus) collocarit, et inter reliquas propriò ipsius
extruxerit arcem, et quoq; una haud procul a Princeria Prisberg quam
a nro nomine appellauit. Iemum præter enumeratas paulo ante uirtutes
etiam singulare clementia tuitiq; humanitas in colendaxit ri mercenario
habuit singulis diebus egestate laboribus labrantibus tam de uitru qm
de annona prouidere iustitiam ri iubendo decreuit, Caudicias
assignans, mercede ille proprio arario illis etiam nato quo facto dei
et hominum ri sui amicã atq; beneficentiã mirũ in modum perbabebat
um tam illustri et eximio rege quis audebit aliis armatis Regni Pris
ciper comparare, nam quarelli particulariter uirtutes habebant has ille
uniuersas, ambabus (ut ante manibus) est complexus quam ob causam
cedat illi gestate Theodosij, Clementia Augusti, felicitate Pompeij &
alij Romanorum duces Quocirca nihil amplius nobis restat audentes no
limi: uti at tam excelsas heroicasq; Beleslai uirtutes imitemur illasq;
tanquam stellam ducem, omnibus in negotijs sequamur, deq; eius tanta gestis
scitu ut nos de rone uiuendi certiores redderet uelo dolore uoluit ut ei
facta miremur et imitemur.

CAPUT SIXTUM

Jnqua commemorabis dictum et factum Theodosij Imperatoris
qui cum quondam tempore depressendisset filios suos sedentes
et Arsenium Preceptore stante nutio uerbi tum filijs quod
dederent tum Arseni quod faceret diceret hoc Atq uoluntas mea
Arseni ut tibi tanquam Parenti filij mei obediat et omnem
exhibeant reuerentiam

Solestope

Exordij

Solco sepe ante oculos ponere audentes omnes pene terrenos Imperatores ac Principes libenter ea bona usurpare sermonibus omnes exteras gentium potentissimorum populorum, omnes claros Regum regentes cum Theodosij auroribus ne quaquam poste conferri. Quoniam ille suis factis celebrem in vita supremum Principem & eterna memoriam post mortem rei publice gloria temporeq; contemnis laudem nusquam penitus comparauit. Quorum tamen huius imperatoris et posteaquam Imperatoris actionibus pietas in Preceptores, et erudibilis ac filios educandos diligentia maximam laudem meretur. Habuit enim secum Socium pene nominem Rabebat, tibi hic exja viros doctos et filios Arsenium viue quidam hereditario illig est. Nihil sibi ex vita tanto intento, nihil pro felicy, nihil cohors, nihil turma decerpit. Itaq; dubitare nemia audiores nobiles mi dum postpositis alijs factis, illud unicum commemorabo quod cu quodq; tempore Imperator pietate insignis depositi tenderet filios suos Ledi ter et Arsenium precipuum stantem, nutu mentis tum filys quod sederent tum Arsenio quod starent. dicens hic, hic est meus Pater mea Arsenij ut sibi tanquia Parenti filij mei obedirent et omne exhibeant reverentia Ut primus Theodosij suos filios Eutychium et Honorium ad literas perdiscendas aptos & idoneos cognouit minime neglexit talem illis quidem preceptorem qui pietate, bonis moribus, eruditione, ceteros impetaret. Cum nemo aliquis suo nullu tale in promptu haberet ad nutum Pontifice Gratiano hac de re scripsit literas. qui cognita habens pietate, modestia et sapientia Arsenij, ut Imperatori moram gereret sere mora Arsenia ipsi commendauit quem ut cognouit Imperator exipso multa cognouit fuisse hominem secundu mente sua quo efficiu fuit ut eis bonis optimis traderet Imperator meos filios, pacta est admonendo ad omne obsequium de erga, reuerentiu Preceptori exhibendam. Post hec spatiu tem

pore

Ratio

Prolatio

Ratio

Assumptio

Ratio

Amplificatio per Contrarium

Confirmatio

Ita Paris Epistolis

dum ex imperio filios uiuentes erga sedentes et Preceptores stantes deprehende
rit, uituperauit tum filios quod sederent tum Preceptori quod starent ta
ntum Preceptorem in sella collocauit et filios semo percepit ut starent
dicens, hec e uoluntas mea Asseng ut tibi tanquã Parenti pro mei
obediant et eorum exhibeat reuerentiã, tum temporis tu filys meis
honorẽ exhibebis cum propter pietate et eruditionẽ laudeandi et
laudandento Imperatoris digni iudebuntur. Quocumq; regia & facun
da presentia dignissimus quo uniuersum Imperatur ornare tales
docuit ut equali reuerentia discipuli Preceptores, ut Parentes
prosequantur inueniet uero non prius quãquã honoris exhibeat
quã specimen uirtutis et eruditionis dedarauerit. Et merito
Tertia Pars Rationis
Sane Preceptores erga et fideles in laborem ac eximias uirtutes
& assiduos labores digni sut quamis honore, inueniet uero
& plenissimum sua uoluntate et leuamen quo prestitione cuncta
quae ex sumo prosperitate et altissimo ultro statu in utilitatem
delabantur / ni Preceptores nexerit obtemperẽ & tog hã obligi
Ita Pars Antithesis
re licet eos ea pereuntes et nullius pei iuuenes qui Preceptoribus sub
non exhibent debita reuerentia erga paternas admoniones filii
obtemperẽ. Iniuria enim per alia quis probus et ingenuus dedeco
rant discipulos. Ego uero audeo dicere quod magistri discipuli
obligati Preceptoribus quã Parentibus. Quemadmodũ animus ẽ potior
Oratio Sermonis
te corpore et uirtus rebus materialibus. Ita longe dignores et
preclariores sunt Parentes animorum quam Parentes corporum Illi en
nobilissima hominis partẽ uidelicet eximijs uirtutibus et artibus illustrãt
fragile corpus fragilissimis quibus exornant ornamentis. Quin & exem
plis probatum est hec nostre emendabilia exemplis tamen nonnulla deprome

Primo

Prima Antonij Imperatoris qui Summum præceptorē grandibus honorib
affecit, qui in palatio suo aureas imagines præceptoris sui habuit, tem
deinque Dionysij Siciliæ regis qui Platonē præceptorem omnibus fa
cultatib⁹ prosecut. Demum Sigismundi tertij felicissimi
Poloniæ regis qui tam abstinentē memoriē Gabrielem Wladislaozskij
Filomusum suum Præceptorem primo nobilitatis prærogativa postea ips
postura inuicti Warsauiensis abyssq; planimir beneficijs exornauit
Hos suadent viri docti et prudentes, inter quos Christoforus dicit
qui Dijs, præceptoribus, Parentibus, nunquā redditi æqui una lex,
Ipse quoq; Alexander magnus apud curtium dicit se magis præceptori
Aristoteli quam Patri Philippo obligatū esse. Quemadmodū Theodos
Imperator de rebus celeberrimis sanxit et dicit diligē laude frag
comitatores mei nullū non monitorē habere ut omnē debitū honorem
suis suos Præceptoribus exhibeatis Dixi

Exemplum Confirmationis

Confirmatio ut qua extenderur nomē eē opinionem Ennien qui libros
Octauo 158 scribit Messore seu Messalam Corbionē dictū
propter publicā paupertē cognominem a Manlio eē consectum
si tantum esset mihi eruditionis quantum habet Manlius Curius apud
Gellium tantū commendationis nominis huius haberem ut laudibus ego reuerendi senti
ret oblectari et cupidē diuersi alij scribat animos meos allicientis et voluptatis
merito. Sanctum hoc dignitatis tam cognitum ut virtutē et fidem Senatus
eius ætatē non compararet ut vi tanto Pisculum numero candidioēque
virtutis ac fidei eruditionisq; frequentia æqualem illi inuenire vix
difficile imperatorem non impossibile. Quibus rebus effectum est ut rē rebu

1ta Pars
exemplis ho
adfectus futu
dicatur

Ima Pa
et Testimon

Conclusio

Exordium

Ratio

Expositio

opera

e fece plebeiarum mentiu exemptus esset. Vt in nobilem ordinem mutaretur
leo etiam amplissimo Episcopatu Varmiensi nemo nos non tam in eo
laudando laborari superat enim virtus nostram imbecillitatem ne
aliquid inepte ex scriptis eius aliquid deprimere videamur. Et quidem
inter alia exempla nobilissima quid in eius antiquitatis Plinius de
mentis minimeritis clueant, et capitulum de Mitrone duae suis
rid non est contemnendum. Etenim hoc reliquit in scriptis suis ille vir
pertinacissimus nomine promens Mitrenem seu Mitenislaum suavis
dulce qui ob generosos mores ingentem et incredibile malitia per
tinebinum appellabatur (ostitio) amenta a patre dominandi possebat
malitar rapinas in eo exercuisse pupillos de vinear oppressos pau
peres subtilia non administrasse hinc et similes crimine dixit nulla
in terena state signa extitere quid posteris ob sapientia et meri gra
tate sere cognominatus. Denique postquam obtinuisset ram in state
malara spem hominu reliquam dex fefellit. Etenim utendo amicis
consilio peruerso confestim cupidus et indecens in dominatu existens
omnium ubi expers reddebat, nouas et inauditas exactiones de
promebat alias mirabilia equaliter tam abstinatique ambo in
poxebat leuis de causa ut prae uersi occisi ceruicapta quadri
quam detinenta est pollicione bonoru alienu recompensabat
alias in gens nefana famosa tam in deu quam homines qui
nunc beatate florens silentio pereo. Perpetrabat ac pupertate
crimina a me recensita modis omniu tempore ab ingenti mutuo
multifarie, miserabili modo fuit exemptus ut hominu exemplo
eius posteri doleserent, quandoquidem canunt litteras, nullu bonu bene
manere atu nullum malum ce impunitu. Quo scripto quid posthi
esse clarius quod euidentius non repeno quando quidem inter peccata

ad esta

Reflexio

Pars Secunda Reflexio

ad cælu clamantia, et publicâ vindictam a Deo exposcentia memoratus
quoz iniqua pauperum vexatio, et importuna omnis humani ⁊ſtrinò coerent
et hic ad maiorem huius exempli probabilitatem ⁊ clantatem quid omnes
Historiographi diligentes rerum in Polonia gestarum observatores maximi
conventu remotam esse autumant: istius est opinionis Matthias a Michou Dlugoshij
viri literatissimi suoz temporum in Polonia Cronicorum, ramnero onere in una
re impossibile obstante. Nec hic quispiam mirari debet, ramnis innocentia creatu-
rarum, partesq; constituentes universum mundum, ut puta, aer, terra, ignis, aqua &
alia ad Dei nutum sunt paratissima, plurimos enim homines viderimus ab
aquis submersos, ab igne exustos, ab aere suffocatos, a terra absorptos Loquitq;
paulo magis Deum timere debemq; eidem Divinæ voluntati obsequendo
cæa animalia cæ diregentissima et promptissima elementi portulae hoc ipsa
exercitatur crimina ut qui homines bestiarum moribus foedissime fecerunt ferinoq; more
nuda clamant, tales non a magistratu, non a Personis qui aliquibus dignitatibus
fulgent. sed a subditis et animalibus puniantur. Hanc exemplis ope ab rerum
catæ ultrix Deitatem quæ conniventes (ab patiuntur nemine) sublatos ⁊ murmur in
untatis magnitudinis, una cum aere et flys consumpserunt, commemorabo
ultrix Regem Galliæ Chrestophum et alterum Arnolphum Imperatrem Germa
nis quorum utrq; ab fœdissima crimina abscessimus quoz vermibus, qui ex
imputantur humanis nascuntur, et apodibus nomen habent. ignominiosæ fuit
consumpti ut verificentur illa verba Sacræ paginæ, non est abscondus vermibus
eorum Deum, non prodest superbia nec ager in conspectu Domini. Quæ tot exemplis
exempla ultrix satis faciunt, redeunte ultrix in memoriam Boleslaum Virginem,
qui cum fratre Benedicto habuit Vernerum Episcopum Petroviensem inter
fecerat, quorum primus igne crematus, alter terræ hiatu absorptus fuit et Henri
cum Imperatrem a crimina persecutorem strenuum qui obtulerat, vindicta Divina vulgo
vermibus satem, miserabiliter interiit Clitinus enim utile est si talium non fra
quis nos rationi legerunt divina mandata contempserunt sanguinem humanum
effudernt impune in oculis hominum versarentur

Quarta Pa
Probabili

Quinta Pa
a Possibili

Extra 2
centi

Una ex 6
exemplis

Sua Dau

Quamm
h

Exordium

Quocirca Iauenes nobilissimi tanti tam erudit viri Salomonis Martini Cromeri Historiographi Poloni edituum Sententias doctissimas, et exercitatissima tanquam oracula Apollinis per manibus meditamini, ne ue ulla in re uitam paupertate aliqua integritate alia innocentia uincatis, ne ue illorum uerborum Salutes fautq Dijs bonis propensi omnes geram opperiamini acerime ulciscetur

Laudabit Bolerlaum quousque ne dicam ab ore redeuntem ipse retorto quod ex morbo contraxerat.

Exercitatio

Et si primum uobis Iudices nobilissimi ut in frequenti consessu Vro emulos uincendi sit, in hoc loco ad agendā amplissimo ad dicendum auditorio, qui ingenio parum experientia nihil penitus exercitati uobiscum de tempore optimo cuius maxime patere, nihil ego hac in re posse ingenio elaborare industria assequi opinetur, tum uiros magnos et praestantes magnifquos et praestantibus, ad rem communi Oratorius abutendum existimarem. Nam Alexander magnus non è ratio a quopiam alio pingi uiri absq pelle, nec fingi uult. A tyrannis clarissimis diuitiis aliis quā tamen in hac insolita mihi ex hac loco persuadi ratione materia tali illata est, in qua Oratio nominibus esse posset ne quaquā eam deserendam uno eam tanto libentiq suscipiam, quanto magis mihi libendā et mihi hac in parte uidear. Dicendum enim est de eximijs Bolerlai Virtutibus, quarum difficilius est exitus quam principium inuenire Itaq non tam mihi copia quam modus in dicendo qui rendus est quem facile me inuenturum confido, si dicam meis bene uslar auctoribus Atq ut exiade Oratio mea profluiscatur quod fundamentis et seminarijs omnium uirtutum, ut primus magnā laudē meretur Bolesiaq

Exercitatio Partitio

Ratio

Expolitio

Reflexio

Ratio Assumptionis

Praeparatio

Rahmstorf

a Natiuitate pro tyy plenitudine, magis cum diuina quam humana virtute
creuerit fuit rex mentis silicet et intercessione S. Egidij quem assiduis gibus
et lectionibus tum Parentes tum viri religiosi fatigabant ut Matã prolem Regis
Domui dignitus impetraret, quã diuinitus sterilitate nulla ratione valere
poterat.. Non minorem laudem extulit Boleslaj habet, quin agentibus pis
stantissimis ut haec lucem fuerit edita a Patre nimirum Wladislao Hermano Primi
pe felicissimo matre vero Iudith Sanctissima honestissimã et antiquã prosapiã

Igitur A Parentibus

Porro dum instructionem non in otio sed in negotio, non in delicijs et blandimentis sed in
exercitijs, et quidem non tam in schola Palatij sub triuiali ludi magistro
Rege quam in schola Martis sub fortissimo bellicosi Principis Palatino ha
bitum expediuit, curauit curã anno dum tenerior in gremio adhuc esset Moraui
expeditione fuit traditus. Nihilominus tantã indolem omnes militum progres
siones ordinum institutiones obseruabat, tantã constantiã belli intermissionem ut
inde ruinam Regni clangorem tubarum percipiebat, ut nubi arbitrarentur eum
non puerilibus, sed vel Herculeis vel dum vinis fuisse circum septum. A Quarto
tanta gloriosa et laudabili puentiã exhibito dum ad maiores perueniret annos, reg Pietate Parentes
ni Illustrissimi, assensu prãclarorum institutum et sanctorum et quidem pietatem
ejus quam attinet in Parentes hoc singulariter in eo claruit, eternã habuit mentem
sterter, summã obseruantiã mortuos vero tristissimis lachrymis et quotidianis
prosequebatur, et quod magis est mirandum, auream laminam in qua effigies
parentum expressa erat, in collo suspensam gestabat, tum ut memoriam eorum Scepta a
reficaret, tum etiam ut nihil Parentibus suis indignum committeret. Verum
longe maiorem erga Deum et sanctam ejus Ecclesiam pietatem exhibuit, singulis
enim fere diebus horas canonicas, maiores et minores B. Virginis et septem
psalmos cum litanijs recitare solebat. hoc tempus intervallo clamorabat pau
peribus sedebat Prãterea frequentissima Eleemosyna inopibus propijs
manibus distribuebat templa ædificabat, ut interea dum Ecclesiã Cathedra
muro cinxit, eiusq; structuram auxit & 20 canonicos pingues edicari fundauit.

Ecclesiã Cathedra

Ecclesiã

Causa Iustitia

Præter patratæ in Deam T. O. M. et in Parentem, etiã insigni in Ottonã hic Princeps fuit prædicq, nec ullo tempore tam generis quã conditionis semper admirabat, æquitatẽ reddebat ex Scarbimio Palatino Cracouiensi, quem propter contumelias, à Bello abillatas et ob inuidiã uitæ & prædas de rutum et exemplo cognoscendi iussit comprehensũ oculis priuauit, priuatum ex Palatinatu Cracouiensi deiecit, et ne rem hic aliquando temerè facerent, Palatino Castellanum Cracouiensem præposuit, quod in hodiernum diem usq; obseruatur. Quid in rebus eius gestas enumerare attemy, in quo tresceret? Quis quid erit habet hunc hominem, quod si adesset, rare hortibus et coxis dispararemus? an ne rerum? qui quantis tempus expressit principium habuit bellorum atq; imperiorum maximorum, cuius plerisq; æqualem minus ex Cæsarea uidere, quam hic triumphauit? qui tot habet trophæa quot ordines sunt parteque terrarum, tot victorias bellicas quot sunt in terris natura genera bellorũ an ingenia? cum etiam ipsi cæsi eum terrus non clucet, sed comitem eius constitutum fuerit: in quo uno ciuitatis fortuna cum summa priuate certauit, ut omnium iudicio, plusq; posset, minus quam deesset tribueret, an prudẽtiã, an integritatẽ? an religionẽ in eo, an diligentiã unquam requisiuit? quam prudentiã nostra quam liberi populi, quæ Reges quæ exteræ gentes cultiorem, moderatiorem sanctiorem non modo uiderunt sed aut optando unquam aut optando cogitauerunt 40 nam et septẽ uicibus publica acie ex Russia, Pomerania Bohemia, Germania Hungaria, Russenis dictatus triumphasse, ex quibus triumphis ille fuit illustrissimus quem ex Henrico Imperatore et ex Swatopalio Rege in campo Caninio uno prælio retulit. Præter superiores uictorias etiam singulari fuit liberalitate in milites, nam quibus dam Nemrata et nobilitatem, quibus dã prædã opimã, non nullis fundos amplas cæteris munera pretiosa conferebat, ut præter alios Zdislaus Equiti Polono ob amissã dexteram in bello

Iuuat a Lile ralitate

Iuuat exemplis Lectis

aucam mamenchorum merit. Tam gloriosy bellatrix nullo cum rege potest comparari
quia septem ruitorij ipsum Boleslaum Chabri coteris regibus felicitate hyperbauit Insuper predicandy est, quod laudabiliter, extremam uitam finierit
rit pia missam miram generali confessione, et sumpta Sacratissimay uiatici &
extrema unctione. Preuenia nihil nobis amplius restat Studiosi nobilissimi
mi ut tam excelsa heroicaque uirtutes Boleslai imitemur. illaque rationem
filam Triadicam omnibus in negocijs sequamur, ideo enim tanta et talia fecit ut
ner de rore uiuendi certiores certiores faceret, ideo diuersa scribit, ut ciy uirtu
tes fere exosculando amplectamur.

Vndecima morte

Conclusio

Sententia

Ex lingua stulta ueniunt incommoda multa.

Quicunq; immodicam garrulitatem, quæ est signum leuitatis, in diuinum deprauatæ
mentis, stultitiæ fomentum, molestiæ matrem fatidicy Parens, inter leuia uitia hominu
reponeret, hunc uel nimis garrulum, uel nimis imprudente Imprudente ei ejus
tet. Nulla siquidem natio tam barbara, nulla gens tam inculta et agrestis ex
stet, quæ garrulitatem primo reprehendendam postea auersex puniendam, et primi
ter euellendam penitus eradicandam, non existimaret. Olim detestabantur
eam Lacedæmonij, quibus Laconismo hoc est, breuiloquentia commenda fuit
dio plusquam Tatiniano prosequebantur, eam Sidæ, quoniã regulares fuit, in di
cendo parsitas et moderatas, ipsi imprimis Deus odiosa, nullum probrum
gratiosioribus supplicijs afficiebant plene detestandam garrulitatem. Hec miram
hãc enim seminat odia excitat, contentiones multiplicat inimicitias. hãc
hominibus et Deo ipsi displicet. quia etiã sententia curiosum Philosophi
hoc non aliter ei declarat quidest erasmodi, haud temere quidam abstinebat aliquando
dixisse tacuisse uero neminem. Itaq; proficuũ erit ad garrulitatis detestationem
illam uulgarem uasiculum deriuare. Ex lingua stulta ueniunt incommoda multa
quod siquidem garrulitas nihil est aliud nisi nimium Immodica loqua-
citate et procacitate linguæ quã deducit a lingendo, uel ligando, quod
lingit adulando, multos ligat, nec ligat, ac propterea innumera affert incom
moda, tum rebus publicis tum etiam familijs priuatis.

Ex Lingua stulta ueniunt incommoda multa

Conclusio Corollarij

Exordium Protasis

Ratio

Explicatio Exemplificatio

Confirmatio ab Exemplari

Crenti ex garrulitate multa mala prouenient in primis detractiones ex detractionibus contentiones, ex contentionibus odia, ex discordia exitiuary casy et interitus. Scius sentiendum de tauturnitate, quæ nihil fere profert quod non prius ad amussim in pectore concoxerit. Hanc qui adhibet bene rebus suis bene existimationi nominiq prospicit, est enim tauturnitas optimum ac utilissimum rerum gerendarum vehiculum, paucis uita honesta tem et tranquillitate. Garrulitas enim similima est vappis, canis & ranarum, utensq talia nata maiorem eorum partem, quam ex quibus sunt plerumque pari ratione et homines illi quibus nihil inest prudentiæ & rationis, longe suas loquacitates et uerbositates quam illi qui plenissimi sunt experientia optimarum rerum magistra eruditionumque et abstrusæ sapientiæ arcanorum. Exemplis quorum libri sunt innumerabiles potissimum eorum quicunq ob garrulitatem aliquas pœnas sustinuerunt, sicut Caluisenses apud Alexandrinos pro Philoxeno apud Dionysium et alij apud alios non rarum loci laudes obtinent. cum dicit Carmen

Haud illi taciuisse nocet, nocet esse loquutum

Idem Hesiodus uir doctissimus, in alio loco laudat linguam non vulgarem sed pocius recondendam esse, primo ut thesaurum ejus rei promerendo gratia et laudem & modesta expressa et modulata existat quæ et Auditor qui talem audit Si capiat parcem linguæ cohibere loquacis

et alio in loco

O si qui non laudit quod non uidet stulte stulte audiet

Puerilia cohibitiones, plurimum reuerendissimi nobis nos monitor atq rogatos esse ut garrulitate uelut quandam pestem omnibus modis detestemur, eamq ut uulgo dicitur cane et angue peius fugiatis

Laus Sancti Joannis Baptistæ

Hic erit magnus.

Etsi multi Principes ac Imperatores ut puta Alexander Pompeius Carolus Constantinus Theodosius Ludouicus Henricus magni uocabantur, et eius diem

Patro pa
Comparone

Conclusio
xordy

Pare
a Parentib

Stg a
Natiuitate

Stg a
humili

Quinty
humilitat

Stas a
zelo Dni
nis

Conclusio
Parentib

eiqua vocabatur, nulli tamen mortalium aquisoni modo istud nomen et omen competit qm
Diuo Ioanni Baptistæ. Quia illi coram fragili et vanabili mundo, hic vero coram
omnipotenti Domino magnus vocabatur. Illis nomen istud impositum meruit ex calamitosis
hominum, hunc vero per ipsum Archangelorum Gabriel, illi solummodo virium &
animi magnitudinem pollebant. Diuus vero Ioannes, non tantum mente & corpore magnus
fuit, sed etiam magnus fuit gratia, magnus miraculis, magnus vitæ sanctimoniâ.
Quæ magnificentia D. Ioannis ut clarius eluceat, declarabo eam præsenti Orne
a nobis auditoribus modo humanis nostris potibus ut me de magno viro et magnis
ac præclaris illius virtutibus ex ordine magnâ attentione & animi bene
volentiâ summâ audiatis. Stg ut inde ex eo mea proficiscatur, quod ex primi
pium omnia magnam attentionem rã primus magnus mihi videtur Diuus Ioannes
ob magnas & admirandas Parentes, nempe ob Patrem Zachariam Summum Sacerdotem
et Prophetam naturamque Elisabetham, mulierem sanctissimam et ejusdem consanguin
eorum numero commendatissimam. Sed nec minus magnus ob nativitatem miraculorum
plenissimam, quæ ut licet ex Parentibus senio confectis et per naturam sterilibus con
ceptus fuerit, quod ecy nativitate a multo tempore Angelo prædixerit ipsam
utero nativitate virgo sanctissima, cum filio suo dulcissimo splendore suo
centum exornavit. Magnus fuit et vitæ austeritate nam abjecta infantilis
lusu statim anno 3tio ætatis aly dicant patera dum relicta et nuda exemum
se contulit, ibique noctu et interdiu contemplatione vacans requievit & stabe
nonnisi vilis lacertis cum mellesilvestri contentus vitam sustentabat sua.
Ille linqua stratem quâ ederet a adolescentuli crepundijs oblectanti puerilibus
uacat cuius pulcherrimus hic Eremicula barbaros seneres superabat. Regulæ
tamen ob tantam vitæ vigore aliqua elatio mentem ejus deruparit quinimo
cum magna vitæ austeritate maxima humilitas conjunctæ fuit ob quam nonnae
trahabat se legatum Domini Magnus vanquerelis amicis Divini quo ipsa Mag impiis regem Herodem avitos adorare vellebat et ad
virtutis ita reparare. Facile pereo alteras virtutis generis quorum mentionem
facere longum est et ob quas horum magnos vehiculum maximus esset unde
illud ultimo addo ut magnitudinis predicationis faciendi S Joannis patuit ex
certis dictis D. N. qui admirabilis est in Divinis suis omnibus vitæ sed dicby
magni laudis titulis te te breuy et ineffabili amore prosequamur, vbi peroptata
et eximia S Joannis Baptistæ patrona vitæ intellectuali auxilium emplorem dicit

Confirmatio

In qua ostendetur vera opinio Cromeri quam habet de Suborio milite Polono qui armatus Danubium tranavit

Exordij Protasis — Dum iterati brevem et compendiosam Martini Cromeri facio mentionem, minime vereor ne quam molestiam pariat unius rei commemoratio, in alijs oratoribus solet efficere etiam in praestanti efficiat dictione. Ratio — Quoniam iste vir praestantissimus tantis animi virtutibus et actionibus fuit praeditus, ut nullum encomij genus, nullus gratitudinis contestandae modus par amplissimis eius meritis possit inveniri. Non solum enim illam maculam quae nomini nostro ab exteris nationibus aspersa fuit (quasi genere barbari, moribus incultj, ingenio rudes, viribus imbelles essemus) feliciter calamo suo deleuit, sed etiam nos a pietate religione et alijs virtutibus sua praestanti et elaborata dictione toti orbi commendavit. Itaque auditores humanissimi, non tam tediosa quam grata et iucunda eius viri recordatio debet esse qui famae nostrae vir rerumque gestarum scriptor feliciassimus extitit, quod officium quia nos digne exequi non valemus felicioribus illud relinquendum ingenijs censemus. Ratio — Nos ad praesentem nostram exercitationem unicum nobis tantum viri exemplum sufficiat illud nimirum de Suborio milite quod Danubium armatus tranavit. Ne verborum calamistris ac lenocinijs prolixo exemplo lucem quaerere videar rem totam simplici stylo et crassa (ut dicunt) Minerva expediam. Refert igitur ille historiographus dignissimus tempore Wladislai Jagellonis Sigismundum Ungariae Regem cum Turca profligatissimo Christianorum hoste conteri pugnasse eiusque ab eo ignominiose superatum fuisse propter quod terga dare et fuga saluti suae consulere coactus fuit. Debellabant cum hoc bello, erebant quoque pariter Sigismundi viri belli, eorum duces, debellabant cum hoc bello, erebant quoque pariter Sigismundi viri belli cosy duces ...

[...]

ri discrimine quo facilius eram potuit ei manifestu ex illa sententia nihil
audentibus est difficile, nihil solertes inimicu aduersus animosos. Accedit ad huius 4ta r
exempli probabilitate quod iste miles Saborius longe chariss fuerit ti Wladislao Probabl.
regi Polonie ti Sigismundo regi Hungarie post bellu confectu quá uero á
te bellum et hoc obsita singulare uirtute obq á etia multa p mia et dona guida 5ta a
á Sygesmundo rege hungarie sepe accepisse. Præterea de uentate illius rei Credibl.
negligam et dubitandu, quam nisi prudenter constanter asseuerat et approbat fami
rer tam uero tum apud Philosophos tum apud historicos, nihil est tá certu et ei dubita
tu, quá quod multi horum casu graui ictos a tonitru flamina transierint et trahaero
pone si singularis nostre facultas si ars, si exercitium amouerit. Quos si eiusmo
di mortales inuenimus qui uenti fuisse arbitrantur scant ablatu piracea, d
asserui Prometei ad celu Veneris quanto maiori digna fore putatis Saborij iter
Danubu cuig quemdam habemq argumenta. Hactenus testatur Curtius Lib. 2.
de Alexandro Magno quod ad Petras oppugnandas, quibus presidia facile maxi
má audacia inerant. Alexandrum tam facile inexpugnabile Danubium omniu Europ
flaminum amplissima, atq altissimum, nullo portu fuisse inuectu cum maxime
exercitu maxime atq onustasse. Hoc Liuius Lib. 21 de Hannibale quod
in defensione urbis Romane armaturis Tyberim desiluerit et saluus euaserit
Iuuenis ad suos enatauerit ob quod factu et statua illi pro Rostris fuit posita
magnifico sumptu erecta et tanti agri datum, quantu unig diei spatio hal 7ma a dec
co assignauerit, expostulabat hoc timor inconsuetudinis Tyberinis ut Di
eiusmodi uiri, totis uiribus, et toto conatu emergerent è periculo. Quoniam Conclusio
Dei nobilissimi, autem non admonere ad tanti tam frequenti uiri Maximi anne
ri Historiographi Polani, scripta grauissima, recentissq plenissima notæ
diei, pol manibus habenda, ad stilig exercitium qui ut Romana eloquentiá
Paterno asseuerat est optimus effector, atq magister scribendi nimiq diuendi
tibi uiribus tam animi quá corporis amplectendi: cuig auxilio ac beneficio
eis facultas diuina conciliatur, et res inaudibiles, uerá ac probabiles effluunt.

Chria Verbalis.

Milia sm magno

Vita labore dedit mortalibus Horat. satyra nona

Cotsi plurimi alij ueteres disciplinæ Poeticæ candidati, et fore antegnam

Prima

ut pote Homerq Virgilq cato et alij maximo laudis titulo merente Venusi inter
ceteros etiam docta lyricq magna & eximia dignq est commendatione Quia carmina
nra diuis celeberrimis, scientiarum amplissimis sententijs refersit et
exornauit. Prudentia tã difficulter aty subtiliter, tam rorose tam amoena enar
rata quã gilara facinora mortalium retinuit, vt vix in tã magno numero versificato
rum habeat parem et similem obitar pares rones, merito sane est observandq
& studiosa aduertentia nrandq, quod quid alys diebus pro officio et continuitate usq
faciam Decreui interea unica tantũ modo sententia illiq ad observandũ & recolendũ
proponendam hanc vice elicere. Nil sine magno —

2da Pars Exponitur

Vita labore dedit mortalibus

Presentis sententie vbe et non alij sensus est, quicunq hominũ bonorũ dignitatũq aspirare cupit, aut quoq cam gloria et fama in luce et oculis mortaliũ versari
opq est vt plurimos perpetuos labores noctesq diuturnasq vigilias subeat no
lentes nolentes subeat Labor etenim probet modum ad dignitates et honores animi
humanũ ad eximia aty preclaria facta erigit, cogitationes meas vtiles admit
mentis et cõsummatã corpus sanat, a luxuria et turpitudine reuocat ci
Reipbce periculis succurrit, summã hominũ laudẽ comparat, ci propria vtilitatis
neptione et exercitio certissimã meritorum aty premiũ adfert: prosperitatis fauto
ritate ac libertate suscepta immortalem nominis famã conciliat Priuet enim socordia
mortalem officit, ignobilem, pauperem, degenerabilq, et gratiã humanã detrectare morbis
et crimine plurimis, quoq nõ exuuiarũ, labor gloriosq hominem efficit nobilem
in omnibus, bona naturitate et facultatibus preditum, tum quoq fortẽ ac robustũ

Tu similitudo

Sicut enim nihil huius pulcritudinis nullig rei natura cognoscere colores et quales, liber
discernere possumus vt pote cum neq quales, neq colores ipsi per se ad videndũ sufficiant, ita enim natura subparauit cum nihil nisi quoq quo amando aret oculi
colori. Pari quoq nõ boni animi vis, nullũ talentum, nullã facultatem ad eximia quei
pere, aut inceptum finire valent, nisi a labore, aut huc aliqua sint demonstrata

3da Pars Exemplum

Quod ipsum si clarius illustrare desideratis, renocate vobis in mentẽ Vlissem diuum
inuictissimum Ithacum quem vlta Venetia Cive coluebat vt ermum ipse nec vxor
nec quidpotẽ ac benemeritũ a singulari veri cognoscendi et vanitatẽ pudendi
vtilibus dulcibus et delicijs diuitijs ad extremum vitã non spiritũ degerit, vocã primeq
vtilitatis strenuus huius permanendi non acquieuit Hoc verba proferebat viris

generibus

et magnanimis ad virtutē ardentibus laboribus debere ēe obnoxios, quā D. Hieronymus Paulinū Oratorem inquit, qui ita erat patiens laboris ut capillos naturale capitis decus istos et honestum abscindere exemplo presertim Christi prohibeat Seneca uir Ciceroni honestissimus adiungitur, qui hāc uerba ad hūc effert. Quid enim generosa pectora nubit labor, quam et Cic. Lucullus Par. 1. de oratore ubi dicit, uultus et honestus labor dignitatibus, laudibus, præmiis decoratus omnes Virgil qui dicit Labor improbus omnia uincit, et duris urgens in rebus honestat ad extremū omnū Chorum Principes Aristoteles uocat, ubi habitaret musas requirit in laborū studiosis animis et S. Hieronymus ait Liberā magnificū non sequebatur studiosis comites tuus et labores Itaq; iuramento Horatij ista Adolescentia id medium statuit Satyra Rom. Hetruscumq; magno Vita labore dedit mortalibus

Comites

Quapropter comitatores mei humanū uos admonere, ut nos in hāc sanctā mansionē traducatis uerum etiam id quod sententia continet opere exequamini dixi.

Oratiuncula de Santa Catherina

Etsi nullum est flumen ingenij, tanta dicendi felicitas quā non dicā exornare sed enarrare digne et legitime diuā Catherinā potuisse prosit, sed uidet mihi quod meret apud oēs et regulos laudum propter suę polare fauera. Sed tamen in eis felicitate, non debemus silentio obtabere, ut quoq; aliqua uirtutes eius nō recitemus cum uero hāc gloriosa uirgo est exemplar omnibus certis, cuitatibus pretatis, Typus Castitatis norma omnibus et quod ēpium est regulare studiosis Patrona

Exordij Brevis

Platonis ad omnibus

Itaque clam ego pro tenuitate ingenij mei eius nullas uirtutes tam excelsā uirginis declarare intendo sed oro Auditores ut mihi benevolas aures pbeatis. Nam Oratores sic persepe mores solent, multis suam laudationē, genere splendorem familiæ uetustate aliaq; fortunā bona commemorare et recommemorando uana ornamenta adhibere, quā pertinent ad comendationē laudis Deus de maioribus et Parentibus Divæ Catherinæ nullam mentionem facio Nam existimo omnibus ēe notum atq; perspicuum Divā Catherinam ēe filiā Regis Constantiæ, et spemsam regis Regum in celis. Sed prius ad uirtutes eius et præstantissimas operationes accedo. Et quidē cum rubor aliarum uirtutes primū locū habeat pleturq; in primis magnā meretur commendationem illustris Sanctimonia quā tam præstanter uirtutes omnibus modis colunt et adsibuerit

Conclusio Contrario ad Propone

Reflexio p Prentione

cumq̃nam uiuentis beneficio effectum est ut hæc uirgo in alta fortuna. in nullius
conditione omnem idoloru[m] cultum reiceret, ut uerâ religione Christiana
assumeret ut Deu[m] T. O. M. omnibus rebus mundanis præponeret alias Ch[ri]
stiani hominis officia adhiberet. Non minore merito commendanda est hæc
Catherina ob profundâ humilitatem. Nam cum genere nobilissima, uetustate
progenitis pulcherrimis nâq̃ claris illustribus esset omnibus tamen mundi
uanitatibus uale dixit, et se cæteris hominibus inferiore et indignissima est
arbitrata. Et quantis claris D. Catherina, nihil nobilius sumpsit gloriâ nihil
usq̃ pariter luxq̃ nihil mundana apparentiâ nihil regiæ conditio Pompæ quod
Diua Catherina, ingenio cæteris nobilis prædicatur existens, Istud cognoua
tanto est magis et admirabilis, quanto difficilis una tenera uirginea
sexu fragili carne molli, ætate infirmâ conditione illustri ad scientiæ
peruenirent. Fuit tanta et tali felicitate D. Catherina quod eo 15to Anno
liberaliter memoriâ comprehendere, uerum etiâ omniu[m] Artiu[m] peri
tissima existens quod in quinquaginta doctoribus conuincebant Insuper
Regina Comes Philosophiæ hæc excelsa uirgo ob inuincibilem fortitudine
declarauit cum nec precibus nec uerberum terroribus, non cupiditi, non
donis, non ornamentis pretiosis, postrema non minus argumentis &
supplicijs non tamen crudeli et ignominioso mortis genere. a fide Christiana
potuit auocari. Quocirca studiosi iuuenes cognoscentes, mei pro
amore & officio mei monitor esse uelim, ut tã gloriosã et illustrem
uirginem regulares studiosum et studiosorum facerem, quibus honore, amore &
reuerentia prosequandi, nec ita se negligenter gerant ut in cursu et profectu
studiorum ab una uirgunula sexu fragili carne molli, ætate infirmâ conditione
illustri uincantur ac superentur Dixi

Oratio in Genere Judiciali

Accusatio Populi, quod Civis Patronem suum hostiliter et ignominiose interfecit

Etsi uiri compluimi in hoc loco ad dicendum peritissimo concessu Viam grauissimo &
iudicio prudentissimo, tamen illaq̃ eloquentia suo scelera exaggerari proponig stent

Nihilominus tamen magis atrox facinus, crudelius nefas, nec huius, aut uiris nostris do-
dissimi. percepimus hunc properandum, uenit, euenit modo ingruam facinus quod & iustissimo
iure, ab animis nostris mœrorem, ab oculis lachrymas, a lingua quidlibet, a uirde deniq;
dolorem exigere uidetur. Nam sub hoc tempus periculosissimam conscidit columna, quâ
hanc inclytam urbem, imo totum orbem tantum lumen fulciebat, extincta est. Fax lucidissima
quâ nobis omnibus et singulis integritate, fide, eloquentia, aliisque plurimis uirtutibus
præluebat sublatum est. Asylum egestate laborantia, præsidium afflictorum, pater pa-
trius, defensor et tutor pupillorum, et uiduarum ex omni iniquitate. Tutelæ salubri
facundiâ loquendi exercitissimus, assertor Romani nominis eloquentiæ Romanâ hoc tem-
pore acerbissimo et crudeliter trucidatus. Et quidem tantum in dolorem ob hoc
atrox facinus est deueniendum, cum tantus est uiri interfectus, qui utilis fuit ciui
patriæ tum Reipublicæ: non a quopiâ publico homicida, non a latrone syluestri, sed a
Cliente, a filio, ab eo quem ex a pœna capitis, facundiâ sua liberauit liberatum
ex manus exeruit, ornatum uiri magni, commendauit. O malitiam incredibilem
& singularem crudelitatem, o casum inauditum. Verum nisi dolore uolo et gaudio
superatum interitum uiri comitatis uindicatis? Iuuite nefariæ parricidâ, qui uoluit di-
mittere? qui tam enorme facinus perpetrauit, cum audiret tantum uirum, Principem
omnium Oratorum quem ipse a pœna capitis liberauit, sub ungui eloquentiæ Ve-
nerit præsens scelus memorabili aliquo supplicio puniendum, ultroneo nouo
hominum audacium ut non modo in foro, sed etiam inter cubicula uestra, ri-
uestris cædes nisi futura. Quæ ira si fas est, si honestum, si gratum aliqua apud
nos locum habet esse per Deum uobis moneo eis, qui hanc urbem ornatam Romanam
hæc templa augustissima hanc curiam amplissimam, imo uero totum terrarum
hominum mœnibus uindicauit et liberauit. Quod ut facilius efficiatis orandâ uiginissime
et crudelissime ciuem a Populo esse interfectum. Et licet multa crimina nefaria
et grauia inter homines reperiantur, nulla tamen maiora, atrociora, grauiora posse reperiri
quam homicidia. Quæ et uis naturæ et leges ciuitatum, et præcepta diuina et humana
ratione non potuit ne illorum audaciam coercere, quos ad tantam rem nefariam
mens. Quod huius rei nec clementia, ex uolo nec ratione, tanto amore se uinci
complectuntur, ut malint aliquando pœnæ fame interire, quam crudeli præda
uictam non subeant. Profecto nimium quanto et tranquillæ pœna illis sunt afferendi
qui ultro nolo malitia stimulante alios trucidant stagno nec syluestres ferat

[illegible] [illegible] Cum ergo Popilius liberè homicidium commisisset, praeter omnem dubitationem iustis supplicijs est afficiendus. Sed utcunque hic velis tolerandum esset propter

do per
tutore

praeclara facinora maiorum eius, si aliquem latronem, si ciuem seditiosum, si hostem Reip. si aduersarium suum interfecisset, sed ciuem integerrimum. Oratorem clarissimum, Senatorem prudentissimum, consulem grauissimum hostiliter interfecit. Eum inquam interfecit qui Reip. integritatem, ciuibus salutem, urbi suum gloriam et libertatem post liminio restituit, eum interfecit cui ipsi aduersarij Veneres Catilina pepercerat o intollerabile facinus. si minus dicendum rem refor[mida]bat, saltem illud venerandum caput, illam sanctam canitiem, illum vultum consularem, illud os mellifluum manibus

per [illegible]
[illegible]nem

scelestis contrectare non debebat. Sed per deum quae causa hominem tam ferum, et omni humanitate exutum ad tantum flagitium impulit, ista opinor, ut uoluntati Antonij, cuius partes in dissentione ciuili Popilius sequebatur, morem gereret, eiusque

[illegible] Apostrophe

mandatis obsequentissimus esset. diligenter aduertite auditores. Sicut in maxima dementiam huius uiri, ut seditioso homini morem gereret, Senatorem amplissimum, gubernatorem Reip. prudentissimum Patronum fidelissimum interfecit, ut audacia in urbe triumpharet, animatam sustulit eloquentiam. Quaero ex te Popili quid si Antonius iussisset ut Patrem tuum et matrem, ut omnes propinquos interfecisses, etiamne illis obtemperares puto atque existimo: quod non aliter processeres cum Patre atque cum Patrono tuo, promeruisti. Sed scio quid adhuc sis responsurus, decem centena millia promisit Antonius si capite et manu dextra priuarer Cic. quod tu contemnere non potuisti, o auaritiam incredibilem, o cupiditatem inconsideratam. quae eo adduxit Popilium, ut non solum Patronum interfecisset sed etiam Parentibus suis inferre paratus fuisset. Et hic maxime respicit ad augendam enormitatem facti, quod non in loco aliquo occulto et abdito, sed in foro in con-

[illegible] locis

[illegible]ugetis
[illegible]datione

spectu et oculis Senatorum tantum uirum interfecerint. Etiamne cum molestum esset aliquis in loco secreto interficitur, sed grauius cum aperte, acerbum est cum intra urbem, sed acerbius in foro et in gremio urbis. Vos ergo Auditores iudices ut interficiatur, sed acerbius in foro et in gremio urbis. Vos ergo Auditoresque iudices ut interficiatur, sed ... sententijs ferendis. quod sententijs redundeant uram, uirtutem iustitiam, fidem, mihi credite, et maxime probabit. qui in iudicibus legendis optimus, et sapientissimus

[illegible]lusio.

quemque legit dixi

Thema Contrariam

THEMA CONTRARIUM

In quo defendet Popilius quodquamuis puerum interfecerit
tamen a pœna capitis liber esse debet

Considerau ac mutauit in animo meo mortes, ob fatalem Tullæ casum atq occasum
mes omnes et singulos graues ei animi et cordis circumferre dolorem. Quo Exordij
fauit indignitas et duratoris querimonia tantu de obitu ei in ou mentio impressit Protasis
opinionem. Vt eius interfectorem non dico excusarem, sed statum ac crimina supplicium Ratio
et exitu necesse. Vbi enim satis superq constet et animæ Vitæ certiore redditi nisi Confirma
sublatum esse consulem, consultissimum, fratrem dilectissimu, patrem Patriæ optatissimu Reditio
defensore libertatis et propugnatore ueritatis audacissimu, illum inquã iubem quod
omnes certissima tenebat ei urbe Reo splendore suo obfuscabat extinctu esse bonum
hic quid nullum defensioni relegat locum. Quid ergo agam? quomodo uerba? neq Reflex
ne hæc quidem animi mei affectus. non est mei quidem eum laudare tabgna
nia opprimere non ô mei ingenij. Et quamuis paratus uoluerem, ut ingratione Vitæ Ratio pr
ad pudorem meum celarem, tutelæ tamen quia diligentia aduersatorum cognitam Probandpr
est quod latebat, ac opera prudentium cum rem ita perpetrauit nihil mihi non memorandum
imo omittam. sententia omnis oratio ad misericordia uestra conferenda est qui
plurimi sui consumati casu a uobis non solum liberationem culpæ sed errati ueniam
impetrauissent. Itaq dum Popilium a pœna capitis absoluere contendo quos Confirm
dos auditores humanissimi, ut hesterno quidquid seuere et acriter in Popilium Propositi
dictum est, id omne non ad crudelitatem sed ad salutis quam causam et occasionem huius facti aperiendam Pro'cent
referri uelitis. Testem cum mihi tu non incredibile quod non dicendo fiat probabile cum ex quo uis funesto et lugubri Captatio
euentu, non tam facti quã uoluntas, et intentio faciendi consideretur etiam benevolen
si presenti crimine non tantopere me hoc perturbat, quod Popilius dicatur
interfecisse puerum quia ipsum consolatus quod ad eruendi fatum eatenus
multo et fere coactus audierit. Quia mihi uita eius antehac mihi mortis mise
etiã ipsius genus considerabimus neq aquæ existimabimus Popilium, adeo audacem in Reductio
hum, crudelem, et immanem extitisse. qui ausus fuerit ille nefarius infensu ensis
cui multis modis seruitium esse et Regiã aquæ exercebat. Et quidem quod maiores ei
attinet, traxit omnem ex illis Parentibus quorum præclara facinora et exi
mia merita omnibus sunt manifesta, educatq tam in illa domo in qua nihil

uisi

rnusters nihil temerarium, nihil ignominiosum sed ipsa pietas religio integritas
publica fama vera dicunt eos domicilium adhuc habuisse Calvi postea
gestis diebus, tam laudabiliter et gloriose, ut nunc ille haec urbs frustra si
mir illustrauit fauris sed etiam Senatores ejus urbis debitos distributi ejus hono
ris et dignitatis contulerint gradus. Et quod tali semper existent erga
nostrum studio et officio, ut cum nisi sed Patroni, avianorum suorum partis pro
missionis interesse, causam promouere nil ab alys elegent. propter quod
ora et angela mihi trepidare videtur, quod eis ponte et ultro nisi lentas intu
lerint manus. Hoc ipsum tedat dolor ejus, hoc lachrymae hoc appetitus mundi. qui
ea se ipso numen intendit. hoc piacularia admissi fuerint. Hoc ipsi animo de
melichem frugem redire paratus et alia nefario facto post hac abhorrere cupiens nostris ob
oculos proponit Dubij et anxij estis quia nam causa corpulent Papilia ad hoc facinus
perpetrata, Equidem non alia nisi emulatio fuit et necessitas et occulta
quadam superanam mentia dispontio Ne nemo mirari debeat humana consilia diuina
ordinatione ee superata. Sunt ad Dei Opt. Max. dispositionem, eundele et nigri Antonij pu
epitu cui nisi obsecutus fuisset. Papilig vexatenitq, aut longe tristior ei ipsi nunquam
cognatis contigisset Quamquam ipse nec mala salutis habuisset respectum (quid enim ma
tam deplorato statu et cum lenitudo conditione mundi habet.) nisi amisset ne quem
Patronq suum sanctissimum ab aliquo impiorum latrone vel impunissimo latrone, longe impo
nitionis et remotionis modo truncaretur ideo malunt ille cum maxore et lachrymis
Patronq suum sanctissimum tollere de medio, et ad vita remittere reperiri ac
quietiorem, quam maximo cum infamia et dedecore, atq periculo libertis ip
relinquere absentissimis Trag ancillarum humanissimi pectoris auxilio, et ob pietatem
Sanctissimi, mentaq parentis ac maiorum, obsequium eximia virtutes et tuq fatale
et carnale facinus illi condonetis. Quis et ipse Papilig vita meum non abhorreret
a puro errore, atq peccatu mea quidem? cupiens me teneri fuisse atq tale
facinus commisisse, quod tam divinis quam humanis imo et ipsis naturae legibus
repugnare videtur. nihil mihi Papilio et ne Atri sententijs et ipsa aequitate
mihi ad amplig restat, nisi ut ad misericordiam ne Atlam confugiam deligo
xeniam petam quod et ipsi facio et ut impetrari voto Deo.

Lucius Clodius Nigra rex Quiritium parthia
audivis ad Herennium formam

Malta

Multa quidem sunt generi humano ad uitam recte traducendam necessaria
Sed iudicio meo nulla res magis quam copiose et ornate sapientia Quia huic
nobilissimae facultati beneficio quadam coniuncta animalia inter se, ea
gressimur cum ui ad eum Dei promoueamq homines dissolutos ad melius frugi
reuocamus, fauorem et gratiam Principum conciliamus has ob causas alios auocat deterrentur
mus has quidem hortamur et utilia persuademus, has afflictos consolamur, harum
rerum tanta uis maxima inuidia nobis illata retorqueamus, amicos de periculis libe
ramus contentiones et calamitates componimus, efferatos et profligatos uiros ad offi
cium reuocamus ac semper ad ea cognitione et fidem rationis extendimus humanae uitae ornamen
tum propulsamus. Hunc quis obscura aliter et minuta ne pro grammatica Dialectica
Philosophia nihil utilitatis habere dixerit, sed quis alios ex his artibus magis ad cognitionem
ad contemplationem rei, hac uero ratio cum usu et exercitatione coniungatur, illis ornamento
uoluerit et liberius uenienter hominem informat, hac ui sua etiam inuitos ad bonos
impellit, et admirabili quadam uiginti per pugnantes. Experti est hanc admira
bile eloquentiae uim commendandam ille Orator Atheniensium Pericles qui nullam
aliam artem ad ciuium animos concitandos quam eloquentiam sibi adhibebat
ut scribit Cicero de Oratore. Experta enim Polimena quid ad tumultus sedandos
militi destinata non ui nec armis nec armato milite non dolis uel aere nisi sed exi
mia Vultus facundia libertate fuit Experti et Antonius aliquoties Cicero Marcus
ciuis Romanus planissime militer armis ciuicos miscerat cum regulorum Dictatorum gla
dios eloquentia sua feliciter retardauit Iasper multoties gessit hanc interdum
Deum facundia uim Cicero eloquentiae Tullius Parens qui eidem non sine sed hu
ius non praesentia, sed eloquentia nefaria catilinae arma eripuit manibus
Pub. Clodij uiolentos furores repressit. Venit potentiam fregit et debilitauit.
Pompeium hac et similes uirtutes merito eloquentia comparatam posset Camoena
illa catena Herculis qua cetera homines quouersum uellet trahisse fingeretur
Eodem merito comparari potest cum Lyra Orphei huius suauitate saxa et fera
animalia mouisse atq exhilarasse dicat, nam eloquentia quoq uideretur aures
eorum haec quasi saxa quadam commouere et ui sua retinere et librare. Quod cum
ita sit elaborandum est optimi cuiusque ut ad mirabile et praestans studium
non ociosa animi et negligenter sed summa cum diligentia conatu sed magno
ab nris impiamur, praesertim cum turpe sit eloquentiae domi cum quam
celebrem eloquae dici et quo maneat tuta superat animalia ab adyis
limitis imperatis dici

Primapars
Propositio
Ratio ex

Testes
Romi de
quibus

Ita Cae
Lepidus

Athe

Secunda pars
a fabulis
amplitu

Verbum
nihil

Bona existimao prestat pecunij (c. Edo de Crato

Quamuis ulij bonorū magny est aest pecunia & summa utilitas, ingens
pretiū ut pote cum ceteris rebus humanis Rmo tenet Tullio nec dubitauit
posthac quamuis fuerit nocentissimus nec quopiā bono priuari quāuis extremis
indicijs sit dignus tamen si de pecunia et bona existimatione liberi iudicij
esset profecto mauis famam et honestatis opinionem quā uero pecuniarum
thesaurum quē uero pecuniarum debeamus habere rationē Minucius
dispendij et detrimenti subtrahet ille qui dubitauit quod semel amisse nemo recuperare
possit quam qui famā et honestatis quoniam precio nō
fortunā temeritas ademerit aut multa aut pessima humana esse queant
in hominis dum integra existimatio dum et salua et recta fama suis reposita
honestas exornat et ornamenta egestate et domestica sorde contegi queat Liberius ut
ego dixi atq; modo inbecillis comparare possunt famam uero eximia et recta
thesaurum nulli habere potest nisi uirtute nullo pretio plurimum copia famosorum
ac gentium ornamenta et exornatus. Intelligamus igitur et Musse existimationem
uere existimandi uirtutem antecessisse nisi dum per ipsi aequitatem honestatis
facultatem magno labore et multo comparatos, nisi dum peccatis moribus aliorum
gentis thesaurus ingenti molle curarum reperitur uenustam uxorem filios domum
patriam propinquitatem aut sanguinem uirtutis desiderium templa deorum
ubi semper ipsa quasi nihil est nisi aliud, ac uiuendi neglexerunt et in ipsis
tui periculis omiserunt ut cautis gloriosi post funeris obitum ad posteros perueniret
et exempla essent tenderatis qui per famam immortalis gloriosi memoriae com
mendatum in bello uel in patria mortem oppetere prudens in primis Do
manorum altor Hercules Stratus Celer prudens Stratus prudens Fabius Capitolinus
Scipio nisi clarissimi immortalis gloriae amantissimi sed ne extremis abundans
Homerus neglexit aut omisit uenerat uobis Achilles uenerit imperij dux
exercitus Hannibal habeat quis coniuratione uiri non minus generositate aut
heroicalitatis aequalis dignitatis Zophirus et qui ante decessit Epimenides Attius
Varro in modo ab immanissimo et crudelissimo Sulla Asiatico et
Hostio et unico flamen regni Asiae, magnanimi uiri Decius Danubius Liberius
hac in parte dominationi uiri non scatebra requirit audite Fabii qui dicit
unus & irreparabile parandi spes abscidet si memoria, nam fame contemptu spes
uictoriae contemnunt audite Brutei qui dicit.

Audite Pendre opes parum potest hac reparare labore
Famam si perdes postea nulla erit

audite Senecā qui dicit sine capitis honum tutor est, et pstantur ipse pecu
nia. Itaq commilitones mei propterea istas et similes conis longe maior cura et
solicitudo est adhibenda circa famae comparationem quam vero circa pecuniā
rū acquisitionē. Quocirca studiosi cavent, cum vos admonere ne opinione
et existimatione recta de se inceptā aliquo novo et recenti crimine
fallat et immutetis dei.

Loci Communis in assentatores

Multa quidē et magna quelibet mortalium circumstant incommoda sed et istud non minus quod homo
duntaxat amore sui aut ipse sibi assentiatur aut libenter audiat assentatores. Etenim ubi primum adu
latio vel assentatio alicuius mentē occupari statim obscurat lumē rationis superbos
et arrogantes in animum spiritus inducit ad omē licentiā hortatur impellit, multaque
alia mala facit. Atq hoc tantopere querendum esset si hoc pestis et in paucis
et adultis reperiretur tantum. verum etiā evenit ut et nyeat si adulatorum nu
merus et quod magis mirandum inter eos etiā illi reperiuntur qui florente ætate
suā eruditioni comparandae tradiderunt. Itaq auditores ornatissimi ne hoc mala
latius serpet ostendam eē assentatores acriter eē puniendos ut eminiens et candidus
sermo est hnibus gratus iucundus et supreme utilis ita ex adverso assentatio est
ingrata nec tantum privatis familijs sed etiam rebus publicis nimirum perni
ciosa. Quidenim cogitat et diu in mente versat assentator nisi ut aculeatis
salibus venenatis insinuationibus alterum circumveniat a laudabili propo
sito et honesto abducat fortunae aliorum in suum proprium convertat uno verbo ut
specie amicitiae carnalis corari, epulari, alijsq delicijs perfrui possit diutissime
Quod si magnum vitium censetur esse arrogantium et elatio mentis unum cui
caput et principium aliorum vitiorum: tamen iudicio meo longe maior et per
niciosior assentatio illa enim in aperto versatur et facile cognoscitur as
sentatio vero in occulto residet et persæpe in legumento amicitiæ ac bene
volentiæ occultatur illa solummodo nocet homini arroganti cum vero as
sentatio ei commodum facit in quo reperitur in alio vero est damnosa
Accedit et istud ad graviore de assentatione quae etiā influenda quod
alia vitia sero nimis et difficulter noceat hnibus, assentatio vero
tam facile tam celeriter mentes dominium quam assentatio. plures enim nocet
lingua assentatoris quam gladijs persecutoris hoc sensit et Plutarchus
inquiens verbis nulla res magis est cavenda quam adulatio quoniam
nullum est perniciosius genus quo in præcipitium festinantibus aget in ventu
rē fuit adulatorem de fidelibus hnibus sublatus est omnis vitæ spes

ut potest cum a reginis annis adio ac ineptis statim buti nulli vero honesto exti
ctio absuefacti. Iam vero faciles et frangere ea quam cogere quæ nonas
rebus sunt absuefacta. Nihil igitur est in quo quam Lachrymæ et preh
ensio mouemur quas nisi lumen rationis, non recta existimatio non cre
bennis admonitæ ad monendas diuina humanaq; præcepta nisi ostio
continere potuerunt. præterea cum Lachrymæ non præcurrant humanæ nihil aliud
sit quam condimentu malitiæ et fauci uitiorum. Hæ igitur et postu
lat ipsa æquitas ut ni minus boni et uirtutis studiosi eximis omnis
ab honestenti nostri uero a uicijs originati debent supplicijs afficiuntur
et coercemantur. Quæ vero tã asperæ remotæ quam parentes aeroba
et amantes legis uolent ad uersis assentabuntur legitimum est ut secundum
eam puniantur. Summum enim remedium ac emolumentu tã bonis ani
mis quam bonis corporibus euenit illis qui ydoneis medicantur uitijs pudi
citiantur. Quibus cum est familiis quam illos qui urbis semper ad aut
aduersis ac animis uideor aggredi et pro uoluntate mea illos repetere
stilo hic peccauisse et ratio uiuendi vita et animi tranquillitas mea uitæ mor
talia agmina quorum quidq; temporis existet. Vale.

Laus Vladislai Jagelonis

Vetter fuisse rerum omnium dispensatrix Diana Vladislaum Jagellonem Principem
Sarmatis felicissimam et quæ summum Oratorem efficaret quam ad eos quorum
exale ingenium, auditat nulla, mediocre exercitium, conuenient et officij
deneriset. Quia sicut splendorem solis nulla alia præter aquilam generosam
oculo inuicto potest contemplari, ita excelsas et sublimes Principes huius ui
ter nullus potest celebrare laudibus nisi qui ut ante dicendi uehementissimus Actor
non deceat et conueniens ei ut robur quod ad rei uoluntas et consensus ad eum
laudibus considerandum. Illius igitur beneficio effectum est, ut prudentes et ornato
sermone uteamur, illius munificentia factum, ut tantum copiam nanciscamur scien
tiarum et canonum professores quibus nos habeamus grati ad gratitudinem
contendendo, non desistat uirtutes eius tenui dictioni mea uenerabor. Sed ante
quam eius ingenium uirtutes et præclara facinora aggrediar exprimere breue
placenter eius faciam mentionem. Habuit itaq; Vladislaus Jagello patrem

Olgerdum Principem Lithuaniæ clarissimum in rebus bellicis felicissimum
a quo etiam ille degener non fuit sexu, nam vicem duodecim hér. omnes & singu-
los Wladislaus noster non virtute, tum dexteritate, tum illustrissimis moribus
antecibat. Porro Vitoldi primis institutionem in aula Patrona habuit, ne is à lingua
a nationibus externis cum lingua peregrina moreq; peregrinos et alia
contraheret pernitiosam tamen in re bellicas reprimebatur ad quam natale
inclinare videbatur habuisse. Neque vanum ei fuit in rebus bellicis labor
nam brevi post Teutonos Borussos, tum quoq; Wilhelmum Livoniæ Duc
virgini Hedæ afferit cui palmam ad regnum Sarmaticum obtinendum prius fuit
Vanda felicitatis famâ permoti Sarmatæ illico eum in regē coegerunt hac
unica conditione datâ, si religionē Patriam assumeret eamq; ab Hostibus ingru-
entibus brevi defenderet. Quod ille cum libentissimè pollicitus esset, etiam
ad promissa illustrandum decentissime venisset in primis sacro baptismatis fon-
te ablutus fuit et Vladislai nomine insignatus postea regali diademate co-
ronatus. Postquam recepta nero fidem, tabula fuit in Dei pietate ut non magis
de Reipb. quam de Vita esset sollicitus brevi siquidē consulit se in Lithuania
ubi omnibus Lithuanis idolis sublatis, gentem illa ad fidei Christianæ professio-
nē & hostatq; quia nō ingens erat multitudo hominū ad baptismū sustipien-
dum, ideo universa multitudinem in certas classes divisit atq; in persua-
sione sua effecit, ut per certas classes baptizarentur. Sed non hic terminus fuit
illis pietatis, plurima siquidem fecit alia ad maiorem rem Dei gloriam et quæ
ut cætera omittam hoc omittere non possū quod Vilnā Lithuaniæ Cathedralem
sub titulo S. Stanislai Patroni Polonorum condidit, cui Episcopū cū
4 Præsules adjunxit Pisteriæ Parochiales Lithuaniæ in Veteri Samaitia Mende-
gi. Oblie Mingedabo Memeinensi Crenenni et Chainensi erexit Patet
et inde incredibilis prædæ Ingressus, quæ ab bellū cum Cruigeris
sæpenum non prius voluerunt dividere quā Surrum Pisse sanctificandi
et benedictionem ab Episcopo accepisset. Cum vero Magister Cruigerorum
gladios exagitatos tot tuendo Cypreos in contemptū ei mittet. Expig hu-
militer ista dona accepit. Deū laudans et ejus opem Crans auxilia expe-

Tertia
Comarc

4 tog a
Gestis

Status
tate

Otylon
Lēd nec in

pedit ne omnibus tam feliciter congressu est cum hostibus ut Regni Cru
ceorum, et maiorem partem exercitus deleuerit adeo ut pugna cruenta.
Est et istud non contemnendum argumentum pietatis illius quod templa &
Monasteria B.P. MARIAE in Arenis fundauerit, cuius fundatio
nis oculos exhibet miraculosa Tabula nec minore meretur commendationem eximius
hic Princeps ob ingeniosam erga literas et viros literatos affectum ut pri
mum enim intellexit quid ad religionem et Reipub. augmentum, multum facit
ad literas et scientias exemplo viros literatos et magnis stipendijs ornatos fauen
tes a Pontifice Romano nunc Summo Pontifice consentium ex Pragensi Academia
in hanc Principem Sarmatiae urbem, quae est sedes Regia lumen et columen
Regni Regina reliquarum urbium, emporium pietatis ac religionis, nec nunquam
asylum pene literarum amplissimis fundis et stipendijs allexit: ne videlicet
desint, qui tam Marte tum arte Remp. tueantur. Hoc ego illa compa
ro cum summis ac veteribus Germaniae Monarchis, quos ille facile
superat, singulos quidem magni extitisse in regno Sarmatico. Quae eximia
et praeclara hactenus fuit virtus Vladislai Jagellonis quod nullo commodo, ac
emolumento, nempe ex studiis, studia amarit, promouerit, et attulerit. Ad
aut unde est ista in eadem termineti oratio mea. Ita Vladislai Jagellonis
gratia tibi agit universa Sarmatia pro tam exiijs meritis, et illustribus
fautoribus non solum manu literarum monumentis gratissimis sed pa
ne omnium gentium sermonibus atq linguis, rex nulla unquam aetas manu literatu
ac mentem obliuiscetur nullaque illa summis laudibus celebrare contiescet
deus.

Ethopaia

In qua exprimitur lamentabilis luxurioſi adolescentis ruina Dei iudicio
ad infernum detrusi

Exordium

Et in nullum tempus tam aptum, nulla rei tam idonea, qua fures et
exitus, tristes lamentationes, lugubres quietas ignominiosi status, perpetuum
dolorem clientium, infelices maledictiones, turpes acclamationes pendeant

et ad Deum inferatis Dirarum detestationem meritas vendicemq; atq; ut
præsens anni spatium. Quia vel maxime tempus Bacchanalium hæc vivunt
licentiosis et dissolutis atq; varias voluptates mundi & carnis cum offensa Dei
experiuntur. At tam perversa vivendi consuetudine ut facilis abhorreant
cum discipuli mei cuiusdam adolescentis luxuriosi raro Dei iudicio
condemnati, præsenti declaratione exarabo. Equidem si hoc licuerit condemnati a
Moriturus ad
Exemplum
mia Pau
atque qui
Patio
164
Interroy
Creatrop
ad mulie
Zalaz
moriescentis percipere quærelas numquam audiremus, nisi istas vel huiusmodi
O me miserum & calamitosum & infelicem, et ter quaterq; miserum
et æterna quam ato quidem mea in culpa, delicijs meis in malum, voluptatem in
eruciatus sunt commutati. O dolorem meum ingentem. O acerbitatem non ferendam
O pœnam inanditam et irremediabilem. Ubi quæso nunc iucunda illa mea oblectationes
ubi splendida illa et opiparæ convivia quibus ego antea orbis nec fruebas
ut nemo magis ubi variabi amicis, fideles sodalibus cum quibus ego diem noctibus
noctem diebus commutabam omnia me deseruerunt, et hoc dolor, sola
Hymen sola omenta me perditum et infelicem nolunt deserere. Deum vestis
confido, confiteor, moriar tamen et desperare non possum. O mundi nanias me
et importunissime nunc primum intelligo quam inimicus quam fallax quam fidus
nunc experior quam lubrica pollicearis, et a mala largitate. Virtutes nunquam
in mundum edita fuissem. Virtutem me infante mater suffocasset ne hemedi tur
bi rapuisset terra abscondisset, horribili magis crudeliter obtruncasset quam
ad peccandum, et eorum pœnas dare coegisset. Væ mihi misero quod amore
mundi flagraverim. Væ mihi si quem fidelissimorum Præceptorum salubernimis
monitis non obtemperare, quod superiorem meos contempserim, nec mihi quod
cæteris hominibus me prætulerim, quod carnis illecebris obsequendum
quod jam calcata mundi, nauseam pollicitationibus locum dederim quod in
quibus vitiis vixerim. Væ tamen quod aliis modis creatori meo offen
derim. Equidem maledicti Parentes qui me in lucem ediderunt, maledi
cta tellus quæ mihi nocendi lucebat, maledicta temporis quæ in deli
cijs et voluptatibus consumebam, maledicta convivia quibus ad satietatem
usq; cum offensa Dei perfruebar, maledicti pores quibus non rationem exigebam
Hilarius

hilarij et alacritas haurietur, maledicta nefarij cuiuslibet linguae detestabilia abhibetam, cunctaque maledicta omnia, quae mihi in pleniudo auxilio et adiumento fuerunt, quod pro breui laetitia perpetuae tristitiam pro momentaneo uoluptate, aeternae supplicium mihi adulerauerunt. Ora aliquando Dei pietatis intuitionem et Beatissimae Virginis MARIAE et gloriae eius, quae in caelo Beati fruuntur, salice ad momentum audire mihi liceat, et si aliquando ab istis liberari tormentis, sate post mille uel 10 millia, uel mille millia annorum non tantopere me cruciarent tormenta. Sed quando sunt omnino ispe, et data usta sublata est iam omnis ratio auxiliandi, quamdiu Sathan uiuet in caelo quae Dei gloriosa regnabit, regnabit autem in aeternum, tam diu terris ibi a mundo aspernata et contortio perstruat, tam diu quidquid hanc exercebo tam diu Epilogus Quoniam cum illorum mei fugite per Dei cecam imprudentiam omnem fatuam Charitatem prauam, cum prosperam uoluptatis, aspectus eiusdem, et aliam mundi uanitatem, hic quippe temporis spatio, quo interea cruciatus telam tentationum euomat in humanum genus, ni (quod Deus auertat) etiam illos aliquando tranquillae uoluptatis permittat, prout permittet quotus quisque uenter condemnator. Dixi.

Ethopaia

Ingua exprimuti sermopii audenoti adolescentis nuto Diui dicio ad caelestem gloriam recepti

Exordium Duo sunt humanissimi quibus hinc dissolutor, a uitijs abstracti et adiuti ratione studijs compellat, nempe praemia bonorum, et supplicia malorum: quae duo tartari habent uitae, utqui ibi rebus a uitijs impiorum tatis, non auocaret eum extremi posterorum et ijsdem cultus deteriore ne oportet. Quia nemo Ratio fructu ob formidinem poenae uel spem alterius boni persequi plaudit abstinent alimentis. Sed quia de poenis et quemadmodum bonum ho Incertio Dispositio prote antea est dictum, superest ut de praemijs bonorum, hoc est de gloria caelesti, quae ab ijs qui et integrae hominibus est apparata, aliquid dicamus Quod ego nullis rationibus bonum. Sed ne Angelorum linguae possit explicari. Conclusio Deinde eam pro ingenij imbecillitate contemplatimur. Quapropter deinde ho

cessionē Sanctā ad decernēt breuiter absingo, cursu summo ad metā altera
te aduolabit. Cum diligenti inquirenda ab beatitudine tuendo, et eorum qui
ad eam recipiuntur conditionem, existimo quā integer et sanctus ad decursū
in primo ad eam ingressu, haut multū similem deprimat cōtatis uolem. O me
beatum, o felicem dicendū fortunatū, qui pro fragili et debilia et perpetuā
pro duro fortuna centum premium pro momentanea mortificatione semiternum
gaudiū pro temporali afflictione aeternam gloriā sibi consecutus. Ego ne pulueris
ipsius, et cinerum Deum IOM in Trinitate perfectissimū et Sanctissimā au-
gustissimāq; Virginē MARIAM atq; alios innumerabiles Sanctos pectoris
mei consilio perfruar, ego ne hanc incomprehensibilē, et inexplicabilē attributorū Sapi-
entiā, et misericordiā, ac bonorum aeternorum Dominum perpetuo cum labore, ego ne
optatā hanc et summe desideratā cantilenā Sanctus Sanctus Sanctus
Dominus DEUS Sabbaoth, cum purissimis spiritibus incessanter ouans
ingentē meā felicitatem, o felicem glorificationem, o Vitā uere uitalem Diuina
Bonitas, ut quā summa recantas, beata fruendā felicitas, iucunda felicitas sola ā
ternitas, aeterna beatitudo, beata uita et semi eterno laudatio. Infelice bene
Oriūdi semper quo ruituri ex tuis tam benedicti Parentes a quibus ortum habuisti moribus
et debilis, uerbum existentiam. Benedicti Dei gloriosq; a quo creati ad
eandem Christianā uocatus, in ea confirmatus et ad gloriā celestē renatus
Felices pterea illi dies quos in omnibus connumeba felicissima illa lachrymā quas propter
catus meos effundebam felices soli mei cum quibus templa loca pretatis consecrata
uisitabam. Felicissimus uos mortificantes, rō renuncio et aliā quā pro gloriā
celesti consequenda adhibeba. Vana semper rerum uita mea fuit amore
Dei in aeternū ardisse, utinā totus pro gloriā Dei consumptus fuisse Vana
munus tā benignā patre et benefactore meū te minimo quoq; peccato offendisse
Quid ergo mihi restabit post tanta aui Dei aeterno, aeterno immenso
Immensā laudes omnendū, quid animo atq; ingenio reuolendū quam di
uinissimā Trinitatis mysterium recognitandū, ut pote in illam pie authoritatē
nihil maiq; aut magis Deum tota ter personas contemplatiuā ei et ipsi quales est
uendū: tota ut perora et singula et Vnitas in Trinitate et Trinitas in Vnitate
Venda, adoranda Veneranda denig mihi sit. Quid dicā de beatorū mentium
Spirituumque ab oī corrupta mortalitate libe separatione nullo unquā

tempore

rempore restaturo recurdo conuentu quid de triumphis ob victoria ex fe
rino, eloque infensissimo totius humani generis hoste Lucifero relata
gloriose atq laudabiliter eternum celebrauit. Quid deinde ejus anima
obsecrationibus futuris quas nunquam aut humana auris audiuit, aut
oculis uidit aut cor sensit, mihi sentiendis asseram? tempus me citius
mihi regulariter a Deo concessum recensendo vocq audiendo deficeret
quam illa enumerare valeat. Quia cum ita sint huc huc o viventes
animis et corporibus mites intendite huc ad istos ad istos inserte, ut
tempus vobis ad devotione recolendis oblatis debitâ reuerentia et
attentione absoluatis hic enim nisi parare non grauabimini vobis hor
beatitudinis eternâ statu quo ego nunc uicinde perfruar Salli
Cultor constituit dixi.

Laus Piasti Poloniæ veris

Quemadmodum impioli et uicijs contaminati mortales plex rata supplicia
eram merita sempiterna ignominiâ pretex rata Deli clarissima filii Dei
et hominibus ingrata sunt. ita quoq exadeuso pioli et uirtute circumsepti ac
meriti non tanta debitis premijs sed etia immortali laude et commendatione sanc
digni. Nam ex ijs uiribus primijs nullum est dignius gloriâ, nobilius ut virgi
Romani eloquij Parens gloriâ atq predicatione eaterâ nam re quâ est ho
rum genere numerantur labricâ fragilis q ruat, ex ijs nec diuturnitate comm
gloria uero constans et perpetua est nec nisi uiris bonis conuenit. Nam ui
solet penes uiros q bos et solos manere. ut uero inter alios Sarmatia Pol
singularibus excelluerit uiribus Piastus Polonie Princeps mento a nobis
laudatorum et alijs ad imitandum proponendo. Quod cum facere conabor non
auditores rei mea uera attentissimi uigilijs excipiatis. Cum uero Parentes nos
non adeo opibus primos habuit tamen ob singularitate integritate candoreq
parsimoniam, aliasq uirtutes laudatissimis sunt semperq fuerant. Ex
augusq est sortitus uilem uilicem ciuitate Gnesnicensem quam Mestanis
mus facilis et beneficijs exornauit. Domicilq est ra domo paterna tu quie
ruus miclea floruisse literâ tum ut uestigijs parentu suorum insisteret ex
uirtutes ut se ipso exprimeret. pupue adhuc operâ agricolturâ ad quam
Propter rabiem corporis robustiq lingua ingenij fuit statura ui Dei et humanitate
in hospites, tanta exstitit, ut hâ uilitate ad regni gubernacula aditum ei paraui
cumq

Dispositio Salutationis Instituendæ ad Regem ex itinere diuertentem

Ratio

experimur felicitate Lati et iocundi neq quam retuing. Dum ego gratulationem et dii mutuum desiderata vbertatia tuam, vultu tuo lae
galem retinemus, interea dilectu quanto Letitia oēs ac singuli ut pote
cum omnium tuam incolumitatem affiamur. Nec enim regio vlla
neq municipium, neq prefectura, aut colonia ex qua non ad Serenissimam
maiestatem tuam publice venerint gratulatu, quid dica aduentu tuo
felicissimum? gratia effusionem hominum et oppidis? quid hunc die qui gra
ti Diuina solennitatis festus, alq solennis apud oēs et singulos est ac
centu tuo redeuq fausto celebratur? unus medius noster quid? omnia
tabulatis instar est quo ut Patriam reuisti cum Principes et Primates regni
egressi conspicerentur populus Polonia conuertur ad Maiestatem Tuam
Christine Domina et Princeps vltrium Polonia Lauonia prope omnia
Terrarum suarum ad te completendum conseruatus tuus progredi visa est
Preterea exultat Senatus, gaudet Equestris ordo, letabatur Clerus, reliqui
ciues et subditi tui ex immenso gaudio uersantur gestiunt quippe videre
hominum sub cuius prudentia et protectione cuncta ac omnia viuunt felici
ssime. Et merito sane quem enim non Principes dominij quod solis splendi
dissimus orbi uniuerso. Nam sicut sole tenebris obducto aut a nobis recedente, equallent et uiderentur dia, tam nos huiusce oēs xenij ordines Lati
tiae et gaudij modo ex rerum solarium. Tam modo ex absentia Principis
oēs sunt tristes et mesti ex presentia vero Lati hilares et iocundi. Hisce
Principis absentia redditur Nauis aliter est mundus sine sole et gratissimus et
terra sitiens pluuia gramini et pratis pascuis laetum inducentibus, so
lis, soli messoribus aduentus Tuus optimus quisq Patriae ci
uis debet facere quanto magis ex presentia Tua optimi quisq Patricij
beneficia. Et quidem nil alia preterea hic tanto Heroi cumulum
non possit quod admirabili felicitate tua effectum sit ut pauci gaudeat
oēs uniuersi ut quilibet suam conditionis statum retinere libertatem
ut exulent a regno seditiones incursiones absint iniquae exactiones
interne discordie et alia mala funesta pestes rem publicam.

Adumentia

Disputatio

Lingua Boleslaui Sauoax cũ Vladiz.do comparabitur et comparado uitu perabitur.

Siquis Prim auditores humanissimi, aut eorum qui presentiã meã huic adsunt mirabitur me qũ ao hoc temporis spatium plurimos Duces clarissimos eorumq laudauerim, neminem dicturum hunc subito mutabilis uoluntate ad uituperationem descendere hei si mei instituti causas intellexerit Sauli negotio quod facio habit. Etenim cum ego adhuc puer ad Academiam bonoru ingeniorum alendorũ missus, uelut eo ut in ea quotidianã doctrinam salubemimis muniis obtemperando partim ut ex perturbatione eorum historiam rerum in Polonia gestarum arti Rhetoricã exiungam partim ut hac rore tam artẽ quam doctrinam mihi comparaxem. Cum quid eos tali ei animo meo proposito qz interdum contenta mihi utilitates et fama honesta delectare mihi uisa uituperare similiã conuingere. paras Item. Vix dicam tempus mi ut ego eiusmodi et alios magnorũ uirorũ quos laudemus dictione mea celebrem. Ad quod quo minus accedam nihil impedimento esse debuisse neq; intendendum censeam. Cum uero eorum nõ uoluntatẽ, meum, ultroni mihi assumpsi similitudinem in aliis Principibus inueniam quantae est in Boleslao et Vladislao 2do. Ideo ultro Principi iustam amoris et honoris causam et Vladislao 2do. Ideo ultro Principi iustam amoris et honoris causam et gratiã persequar dictione. Vos ado oro ut dictioni meã faueatis. Et quidẽ ut ab ea patria rem ordiar unde Princeps patriam rategit eandem regnũ principium Polonia florentissimũ quod ut ederẽ regem amplissimum et ornatissimum Ita hi crudelitate uicinitatã dominuerunt & de honestarunt. Vterq; illustrem habuere parentem. et quidem fuit Bole Lai fuit [illegible] Ktpdoby tamanaga zyczesky druha Wlastn Primy Poloniæ Rex felicissimus et Sanctissimus uir ut pote qui singulari

patatẽ

pietate & incredibilem multa authoritatem [illegible] & [illegible]
[illegible] Erat autem [illegible] pietas illius ut haec res maxime inspicienti
est, cum simplicibus quoscunq maximos habebat non paterent se tam
illos ad extruendas diuersum adeo larga & munifica manu expenderet
tantas rei pietatis et liberalitatis in nobilissimo Poloniæ regno testes
portentaq; extimos reliquerit, auctentas uero uiuendi ui assiduis
curis et labiis tã regiæ dignitatis quã erã Reipub pacã et tranquilli
tatẽ concernantibus satis luculenter emicuit Vladislaus uero ha
buit Parentẽ (uictum uiri sanctissimi qui inter grauiã uiuendi ge
nus floruit et felicissimum nam quadragintã et 7 annos pu
blica aue rebus ex rectis, tamen ui ullus nulla uisa fuit scaeu
tum uirtus quod si aliqua exhibit eam turpissimis moribus conspurcauit
ei uelut tenebris immersit, adduxerunt, ambo educati sunt in Patria
et a Parentibus sanctissimis ad omnem pietatẽ, integritatẽ iustitiã
aliaq; declarati uirtutes tanquam ex uiuis exemplaribus discerent
Sed illis prudit et portendit Parentũ uirtutibus longe aliter uiuerũt
Quod ultimo eorũ euenimus plus malignum boni ui intaegerunt
et quidem Boleslaus augax, tanta exhibit crudelitate ut neq; quidem di
uo Stanislao pepercerit, dum eum ob multa crimina palã excommunica
uit, et postea tanta uiuendi licentia potissimũ portq; ad uidia fel
ce ex Ruthenis reportauit Boleslaus Rex sanctissimo tutiũ se ad
eum exercitu deligit Kiouienses, quos dedicauerat adeo ut nulla esset humanã
gens quã eo in loco non experiretur, repleti ad fastigium usq; luxu et impietã
ne mulieb derelictas rege excubias fuisse descendunt Rex uidens se spretũ
ab illis insequebatur eos dum ciuitatem uenit in Poloniam quos ad capite, abnullos
fortuitu bna; uir fama priuauit, minime talibus ac tantis pœnis contentus
uxores et filios eorum turpem in modũ esse deshonestabat tam crudelis fa
cta, cum radices augescerent reg ebullit Archiepiscopũ excommunicauit cuius
do oratiuncula atq; officij regem admoneret quæ cum Stanislaus tanquam
fortissimus et strenuus sacerdos adamantis. videlicet Boleslao regi
rese opposuit impiusq; eam amicabilibus admonitionibus priuati adortabatur.

Post eam

Ortea a communione populum recusat clerum ab ingressu cathedralis
huit ulterius ostendere quod et rex ultra sua debebat detestari ut ca
teri Episcopi erudirentur in posterum ira Dei et populi in furia etiã
regibus alijs principibus non ee pertenda. Etiam hi ejus ultra multa exor
mia crimina reperiuntur ut quia propter Christina uxorem Polonor. quartũ
uit bona membra a regni dignitatibus arcebat iniquis exactionibus eos
opprimebat fratrem dirimere nitebatur uxori solicitus studebat, qd
injusta declinare cum diuino pati non posset Christi episcopi Cracouiensis
Sanctj Thiarg Episcopi increpat in primis regem peccatis admonuit
postea excommunicabat excusari cauit. Vnius principis culpa
mutuj et ignominiosi exhibitj, nam et caterum D. Stanislaum
regno privatus in Hungariam recesserat (cujus Moscely vindicate)
eni absentiam viderat cum multo tempore amens per ij suas exig
ret ab populis caribus eum inde queribus misere et consuepty Va
dislaj thoem regno pulsy in Germaniam fugerat tandem reuocatus per
habere ad colloquia et ab alijs uenerabilibus mittj meruit. Ita
comitiones mei satis superq ame in medium protulerunt de his Pun
ctis nil amplius restat, nisi et illorum nitia et decores cave dan
gue fugiamus ne nostri idem faciat quod ejus audit. Dixi

Oratio de S. Nicolao

Vellem fuisset Deus Pater Opt. Max. ut potius Eloquentiae Episcopus Sacerdotes Sacerdotes
laudibus celebrarent quam ad eos querimus exile ingenium, dicas tenera memoria
fardã, judiciam immaturum, rãõ dicendi asperandi difficiles imo denique
omnia non ad perorandum sed ad tacendum, non ad laudandum sed a laude su
spicendã, honesta videantur: ritus munus et onus deuncrent. Longe quod
alij mortales se rebibere reuocantur a amendõe Divi Nicolai. uerum quod
sublimis erui dignitas excelsa Heroica admones melius praedicatur exter lau
dumq; nitulis celebrarentur abys qui Episcopum condonem magis habent ex
pertam. Etenim cum Deus ille Diuinissimus omnia et singula nutu sua fa
cunda

Exord y Pu
chani

Ratio perpu
canationis

Apodosis

conclusio cum Propone

Apostrophe ad S. Nicolaum

Ratio

faciosa vta disponent, vt illi cuncti concurrant mortales conditionis miseria admi
rentur etad imitandu proponerent. Quorum nonnemo alienum a proposito cum
ego quoq; in bellis atis meis consiq; nouu illud genus liberalitatis, quod S. Nic
laus viro eidem nobili extrema inopia laboranti vltro et benevole pri
stit cum admiratione celebrabo. Tendat Praesul diuinq; me oro et obsecro u
cuius singularem et vnicum commendo liberalitate eius liberale exp
riar benedictionem. Dum omnes et singulas S. Nicolai diligenti voluta
perpendo et tutino admiror, vt pote pietate ardente humilitate profu
cundas et singulas mihi insentior illustrissimas et perpetua laude dignissi
Cura his potentissimis actionibus ita hic sublimis mundi theatro exci
sa et illustrem dignitatem cui alias aute rempublicam postponam comparauit. Ha
ex actibus et singulis potentissimis factionibus, liberalitas S. Nicolai tales q
ut oes alias animos passibus vincat ac superet. Quia caetera gesta fuerunt
erant ipsi communia cum nonnullis sanctis, vt pote veritas, cum vita monast
ca, cum doctrina sapientia cum omnibus doctrinae praesidijs instructus, zelus
ardor cum Virginibus illibatum florem castitatis retinentibus, religio sedula
ni Sanctorum, indefessus rebus liberandis abstinendo debitae humanae, cae
stus ore et singulos superare ipsi hac in parte sui pene contigerentur. Vbi
tamen liberalitas videbatur eius propria. Ista nobilis Diui Nicolaus, mortalem a
seruitute ad libertatem a morte ad vitam, a criminibus ad gloria facinora reuoca
Et quidem ut caetera exempla, tanta liberalitatis omittam, illud omittere nequ
quam valeo quod eiusdam viro nobili in eadem urbe manenti vltro ac bene
demonstrauit. Etenim cum patricio nobili essent tres filiae nubiles. Veruntam
piam et egestate, nulla sibi dabatur facultas easdem filias dotandi quo ad
uerso vitae pessimus vicissitudo ita et libertatis sua non pepercit. Venit aute
illico vno et altero fructu anni dum ei domum predicti nobilis per fene
stram iniecit quo factum est vt filias suas quasi ipsum a pecunia exone
raret ad experientia adhuc desperationem illius. Et tertium fructum vix
pessimus obtulit, vt tres duabus filijs dotatis, tertio fructu etse & eadem
filiam nubentem haberet honeste, et sustentando laudabiliter sicut et alias filia

Coepit Qui

Locaret & propriam Dñi Nicolai ciuitatem & casam ante portas eius adem
ei libertatem. Profecto hanc casam recepturi superare hanc certe quod ait
tantus non rogatus, non inuitator, non precibus fatigatus, non muneribus nec
donis persuasus, qui plerumq placare solent homines. Deinde quintauenit
unum nobilem, recenta egestate laborantem et uisitauerit nostra, illo uniqua
tempore intervallo, quo cibum uel grauissimo somno utebantur uel ser
muones suauissimis ciuicum recreabant preterea quod uintauent hi
ne pertinacis, nisi famulo, ideq non cum una locum cibus particulis Sibi Deo
sed diuinissime rex Episcopalis dignitas, neq tenebris nocturnis, neq ciuita
ri uigilat apropinquit quod ea uno statuisse animo uidebant auocare salua
propria sua diligentia, et cuita necessitas poterat et debebat. Quid etiam per
Deum immortalem erat in causa, ut sui obsequium, noctuum tempore hinc pedis
equo ipse illud aurum donares ex famulis illud recedere nimis debebat, atq; ad
huius premunt obsequentissimi consecrare dubitabas atq; semper existerent me
mebur ne in ciuitate sanguinem, ut placet simul mittere preter. Alia Diuq Nicolaq
habuit animam, ut uideret exemplo suo ne doceret, ne eam liberalitate nō consistere
in ostentatione sed patrui in sustentione. Itaq Patres Principes nunc ac uigilate
ultime, ac nudo bes et singuli summis pietatis efflagitamus ut qui mirabiles
adhuc diuinari uitam, et olimmodo terrestrem, nadum eras patrias tum adm
randam liberalitatem restituabat modo autem ad melioren diuinq hereditatem
maiorem nostri nostrumq nec spiritum habeat rationem. Turbas enim nec nisi
premit reapenes dicis itaque in auctum, qui adbene recando optimā in uitā
euocaret dixi.

Oratio pro Festo Trium Regum

Apud omnes et singulos homines pro dogexitino retentum esse conuenit ine
ut exclusi deq Herode patrantissimum Regū tum quog presentiamum
Principum Sanctissimū uirtutes magnificentiis celebrantur gratitudi
nis testandę gratia. Deinde enim cum plurima in humanū genq proficiant
commoda atq emolumenta, tum quog istud singulare, quod magnanū zeno
commemoratione ceteri ad eadē uirtutes calidandę excitentur, inuita ultro
dulcem quod gloria cupidamenti est laborum ad uirtutes. Quoniam uero tota
hominū est cum beluitas quod nec naturam magis sunt apti et ceteri ad uitia
perpetranda quam uero ad uirtutes imitandas, ideo alienis exemplis uelut

stimulis

Ampliatio

Apostrophe Sancti Nicolai

Prothasis

Ratio

Ratione Ratio

Sumptu
Conclusio

Introductory
confirmatio
Ratio

Explicatio

Istra Pars
confirmatio

Ista Expos

Propositio
Ratio

confirmatio

Conclusio per
Parenesyn

similis honestissimis opus habent. cum uero inter alios reges illustres atq; clarissimos magnos quoq; et eximiis uirtutibus nec magis excellentes digne merito laudandi sibiq; et singulis ad imitandum proponendi. Quocirca cum duas uirtutes earum nempe fidem et sanctitudinem breuiter attigo uos ut eo auditores. ut me dicentem benevolis et attentis animis excipiatis. Equissimam quanda et incredibile sanctionum Regum fidem ea obtorsit deus ingenti desiderio per orbem nabitum Salvatore qui erunt. Non enim temere crediderint nouum coli lumen fuisse signum et indicia nouo regis nunquam profecto tam feruenter et ardenter adorare et salutare (virtutem desiderarent. fuerit ut pie credimus ad Christi inquisitionem, contulerit fides comitator ad presepe deduxit fidus illos persuasit ut extrema rerum mortalitate in extrema humilitate adorarent Deitate. Ita Gloriosi Principes nullo adhuc uidebant infantili prodigia, nulla miracula, nondum audiebant quo caperunt sanaret quod rudes et indoctos instrueret tamen reuimeadum tamen deipsis mandata et potestatis contemplabant Equidem non minus exhibit fidem latronis cum Christo in cruce pendentis atq; unum regi illesi quidem agnouit et suspendentem uiderunt magi agnouerunt in obstabulo iacentem latio uiuit gementem hos uero magi plorante et uagiente illo uiuit deum exeunte in mundum uenerale et uiuere inspirantem. Pono quanda exhibit constantia mentis et fortitudine tres magi per incredibiles diecu. Tremebant tyranni turbabant sacerdotes, populq; uniuersq; exacerbabat ubiq; bonum instus et iniustus exultabantur, tamen tres reges perstabant in proposito fuit inceptum iter constanter perficiebat. Nunc Herodij crudelitas, non populi malitia, non uiarum asperitas non periculum imminentium gravitas, non stellis adnexus curbus a proposito retardauit. Profecto nil numine tantu sed re ipsa fuerunt isti deiuenter qui relinquerunt terrestria palacia ut inuenirent celestia, contempserunt mundum ut comparent thesauros immortalis gloriae Rogemus ergo amore Christi auditores ornatissimi et natum redemptor totius humani generis cui cibi sapientibus inquirunt non rationi presepio sed in thronos regali triumphantes non pannis inuolutum sed nebulis immutabilitatis ornatum. Conemur de thesauro inopes mira nitidam de thesauro mentis thy dominum uarijs uirtutibus et temporibus bonis sempiterna adipiscamur ad cui

HERBA DICTI

Inqua Commemoratur dictum Alphonsi e Aragonia Regis qui ut testis
Panormitanus recitatus (utri) magr debet & obligatus libris an armis se
egendit ex libris et arma et armatorum iura addidit

Exord. Prolasis

Ratio per dissuasionem

Confirmatio

Reflexio Ratio

Descendet ad dictum Alfi &

Zda Pars & contra Obiect.

3tia Pars Rat.

4ta Pars Sola

3tii Simil. Studio

tum

rem censuit fauste et feliciter se hunturx cum sapienter et eruditos habet gubernato
Amuli quoq; rore et bella tum temporis optime bene duxit cum a prudentiq; militi
Exemplis sumpsiuntur Quod si exemplis opus est, renocate vobis in memoriam Pullios Iorg
torem Romanum, cuius incredibilis fuit in superandis inimicis fortuna ad g
non armorum multitudine, sed arte et prudentia dicti peruenisse. Dum ehor
et orator faundissimus et historicus peritissimus curulibus consulatibus propte
recos rapt mortem una manu librum alteram gladium portabat. Cnemen
rate vobis Alexandrum magnum Regem Macedonia gloriosissimum,
nullum hostem aggressus fecit quem non confecerit, nullam ciuitatem ador
quam non ceperit, tamen tantum ex sponte et benevole complebatur se malle
Conclusio sapientia quam opulentia cæteros reges superare. Quod si ita est audio
rhetoris nimium quantum remine arbitror alienum a literis qui prorsus dedi
rhetor desere ab doctrina. Illudit ad aedes Martis sese confert. Nihilominus
rogo vos et obsecro incumbite in ea studia, ex quibus decoris incrementa cum
dramenta, militia pulchrum Romanum Deo.

Oratio

Apologus de Pauone indigne tractato

Aquila adnuptias suas inter alia volatilia inuitauerat quoq;
Pauonem qui videns pennas suas versicolores primum locum in nuptijs
occupauit, sed alia aues indigne vemistam tulerunt atq; conuitijs
uiribus Pauonem loco illo mouerant utpote in quo exceptis penn
nulla indoles, nulla virtus reperiretur

Exordij Si tantum ingenij et industrie haberemus quantum utilitatis, et in
Protasis pledarum vtile fabula non plus laudis et emendationis alijs scriptoribus atq; fabul
Ratio rum inuentoribus vindicaremus. Nam fabula nobis ab alienis exemplis modos
ad laudabiliter traducendi & scribendi fabula nostra et pexturbatores animos
rorum sedant ac componunt, honesta in membris nris quasi obliteratione
fabulis ad virtutis studia nos alliciunt ab omnibus flagitijs et vitijs auocat
fabula ad ubertatem dicendi, ad subtilitatem inuentionis modos & vias ybeni
fabula denig; ad meliorem vitam frugem, equitatem, frugalitatem, temperan
tiam, et ad alia virtutes preclara preceptissima Gentiles edidi pla
Confirmatio sta sunt prima et ipsa vetustissima humani generis documenta, hanc eximia im

bellatabb

beultatis nostrā administenda, sunt optimā rientatis nrīs, et ut verbis
Aristotelis utar, sunt certissima animo ad Phiam naturā rudicia ins-
per sunt monita quedam salubernima Si mentes nrās ad unā ermmodi
regulam conuertemus, atq secundū eam singulas nras actiones dispositemus
profecto omni felicitate nos cumulator arbitrabimur potissimum uero ad eam
quā ingeniose satis et subtiliter naam de morte Pauonis desentit. Cum enim
quodam tempore Pauo ad nuptias Aquilā cum alijs animalibus volatilibus
inuitatus esset atq ibi superbē et arroganter primum locum occuparet, tātū
sibi ēdj apud omnes aues comparauerat, ut reliquis suis moribus Pauonē
et tetrā colloquia eius eligere et ceteris moribus opprimere uiderentur.
Apologus iste est ad nos adaptandus si nos ad hnes presentis diei. Dū
enim tantum quisq habet honoris et reuerentiā, quantum præfert splendoris
et elegantiā, nihil in tali quisq collocatur tantum in quali ineredit paruo
nunc maiūs ratio et respectus habet uitoris formā, uestium ad lucū compa-
ratarū, quam uirtutū, quam profundā eruditionis, quam morū probitatis mon
nunc magnificū habere splendidissimā, politū et compti paratū, et alij quig in
portunitatē hnēr rebus fauere cupiāt expetunt qm Caesares graues qm Cicerones elo
quentes quā rebus et sapientes Platones Magistri inuitationi ad prandij festiū quā
Pauo alius malicausa, nulla ex dote, nulla uirtutis dita gradus habet furtiuos ubre
Diabolicā, totū corpus (pennis exceptis) ingratissimū et sordidissimū quod in quā auis
tā abiecta, tā uilis causa fuerit in nuptijs Aquilæ regiæ aliæ quæ longe nobiliores
inuitauerat hospites prima occupare subsellia alios aues dignitate ut puta Phenice
Etatis nobilē alterum multique inde generosā aāe Melliores fortes aliquotes
pugnaces et bellicosos alios uolatilia antecedentes, O stultitiam animo demētis
ultra credibile o singularē temeritatē o rarā primi et in audita audaciā. Dū unus
se et totū nuptiale illo extendit pennas, dū unā causa, neq alijs auibus salutatis
cibos impetu p Martissimū locū occupauit, atq exquisitissimos dapes auis
primus consumpsit labor. Potig subdita auis expectare debebat, et priq di
Quinus unus tendēret ut potig formula allegeret, et tenera gustare debe
rat se hospitē ee, tātūq sibi licere quātū ederet hospitū uel unusquisq
mensā postulauerit. Equidē nulla est ex uolatilibus uisum nec arrogan
tior Pauone qui domesticam sordidā et innatā felicitatis beneficio cēteris
volatilibus se tulit cum nulla uirtus in eo reperiretur. Profecto longe melius
Pauo fecisset si ultimum locū occupasset, si alias aues modeste salutasset, si submis
si se gessisset. Hunc enim tam superbe et ignominiose e regio conuiuio

eiecty

Exordium

Expositio

Exclamatio

Ista Pauonis proprietas amplificatur

Pauonis comparatio cum alijs auibus

Ista Pauonis comparatio

Ratio

(oneturio eueby fuisset. Quocirca comiteor mei pro amore et obsq̃ meo
rum uos admonere ne imitemini Pauonem superbu et in louis pu
cis subsellia ocupare contendatis quisquis uo cui adsit dignos
q̃rca ne propter splendore uestriu existentiaz aliquas exerceat
illã sententiã pro oculis habenter

Quanto superiorem tanto te submissiorem gerat

NB. Quanto submissiorem tanto te superiorem gerat nõ inuidus
iusto.

EXORDIUM SENTENTIÆ

Infelix tota quicunq; quieuere nocte
Surgere et somnos prima magna uocat

Exordium a laude Cuiusq; (uum in Poetis ipso attestante Tullio dicimus quidam principes effulgeat et eorum mens ex
Ratio (nes sedebur uideat. facile quisq; Ouidium Poetarum celeberrimum dicturum sua celebrabit ac
Confirmo Rõnis (nerabitur Quia plurima capax et tam minima ingenij sui monumenta ad Vanos
(simorum utilitate celesti fere pertulit custodia. Etenim nisi eruditi existimet
(uelut ex florilegio quidam amantissimo dulcissimum Poetice eloquentiæ melle delibo
exercy carminibus uerba lectissima sententiasq; egregias et grauissimas decerpamus
decerpunt Et quidem inter alia ejusdem, non minus meretur laudem
quod protulit ad uitiosorum emendationem somnolentiæ

Infelix tota quicunque quieuere nocte
Surgere et somnos prima magna uocat

2da Pars Exposito Quo delemino dicto quid magis, quid deprauatis adolescentium moribus aptius
(dici uelit non reperio Tonandus deuenit ejnquia et deridia inuenes
ut eis sua felicitate in somno colloquent Liuiarrisse uehelo optenter suauiq; quas
ad plausus flectere et trahendum cum media parte dei, in corpus quietis con
more. Tam peruersa inuenis consuetudine cum a longe prouideret Siculus
Poeta, tam quietiue uerbis suis eam reprehendit Equidem tam acriter
ut dr somnolenter non tanq̃ mi dicerot et calamitosos Sed quod maig est infe
licer appellat Et merito sane nully etenim conseguitur dignitate ministeriu
Pars Rõis (maior exercet labores, nully laude meretur nisi qui regulase diligen
2da Ratio (tiam et uigilantiã exercitur. Et uidet quod somnolentia disponat ad
(ignauiã, ignauiã ad negligentiã, negligentiã ad contemptũ rerum

optimarum

optimam contemptui ad egestatē egestatē ad miseriā calamitatē infelicitatem. Sequitur ultimadum de vigilantia quā gignit fortitudine, pati diligentia quā vitiat gloriā, gloriam vitā concomitantā hominē et facultates et singula bona in quibus mundi huius felicitas consistit. Docet nemicos qui remissiores et somnolentiores reperiatur, loco fugum tyrannia et spinas referant, ita mentales qui vitā vitiosā, siue cōtemptu regulā, segnitiē et somnolentiā abstinent ne vel bona acquirant, perigrinandi ac cupidi et in alijs arbitratur Demosthenem Platonem illa tradidā homines ad certā laudem detractionem pervenire posse, si citō corpisset et somno indulsisset nequaquā valuit in medium proferre antiquos Philosophos qui nocturnas deputationes per totam vitam adhibebant, qualis fuit Socrates quem referunt Platonici, nō eurro tempore aquas epuleis haurire, ut interdiu Philosophis cōuenit, talis fuit Demosthenes, talis et Epidetes confirmat dipsa se sirmonia vana ratione autoritate huius sententiā et quod primā Platō quiescit

Quicubitor dormiunt fiat lucrum et cū damno qui exeunt
Cum solitur dicentis
Plus vigila semper nec somno edulcuredo
Nasica turna quem vitijs alienā meminisse

Commemorate vitis Horatium qui somniculosos hanc notabat nullig fugis pretiosa quā mors sit frater somni, parvum enim est discrimen inter somnolē tē et mortuum. Quare videnes optimi vitā et rationē conuenientes est ne propter hanc tenuem etatis multas studiosi inanes laudant, laudabi legant, sequentur, imitentur. atq eis utilissimas sentias in Sesamo me mordi semperterno rumpimant. Finis

Exemplum Narrationis de Sedecie qui vocē Crassorem et deinde inuisibili ac pene ona ab angelo Michaele Pōtifice cum magnus ille Pontifex et gloriosus Confessor Dedecon cognomine Scelia Equit Crassorensis nunciam eam vitā Venerabilem Michaelē Polonicā Principē adulantem, malitiam exacerbatem, aliaq vitia adquisisset cum segnitiem ignauiam, malitiam exactiones, insequit tabulorum exactiones: falsa dicta vidisset et cum indies vitia magis Regis crescere viderentur deserere animadverisset tandem Regis cognitionem contemptui rapuit, de quo pia admonitate vitā corripiebat

Illem

1ta Pars Contrarium

2da Pars huius Tituli

3ta Pars exemplis

4ta Pars Iustimonijs

Conclusio

Prima Pars Sequitur

Rex cognita & gestale et propria et ex alium sententia decreti filiul qui damni ortionem obtinere videbatur ouel dixerat pessime
ret et genitrici sue solutionis perfunderet. Jam eadem Cyus astor
genedixit. Tu o Princeps Polonie es ille filius qui matrimus hoc est
regni Polonie quod te genuit educauit, et in tanta dignitate nos
tium euexit tu in quo o Princeps tuiculator et monarcha prefe
cor et status nullus careb administri ut affluas regni huiusmo
cules optimant et uexent in gubernatis magistratus seruiendi in
tatibus debitis nec eorum inhumanitati crudelitate inquidio causa
re possis prohibuisti Proprio igitur condemnatus iudicio resurge aliquando
& resipisce atq; fadissimam hanc crudelitatem, cum inexplebili cu
piditate habendi conuinctam tandem aliquando excute mi seroque
gregi fidei tue commisso, sero licet & præposterè benignum vultum & Tertia pars
salubre consilium subministra. O præclarum factum, o singularem pru a consequenti
dentiam o admirandam & pene diuinam vigilantiam. Sed regi im
pio ad dedecus atque ignominiam Sanctissimo Antistiti ad glo Ratio
riam et memoriam sempiternam. Quis eu hoc vno facto non conclu
deret dignum eum fuisse tam illustri officio tam præstanti conditione
dignum insuper omni commendatione. Sed nec minorem meretur laude
Leonius hic præsul ob incredibilem pietatem & cultum Sanctorum
ipsius namque cura et solicitudine effectum fuit, vt Sanctum &
Venerandum corpus D. Floriani ex vrbe Romana in hunc Prin
cipem Regni Polonie vrbem transferatur, atque in præstantissima
vrbis parte hoc est in Ecclesia Cathedrali arcis Cracouiensis col
locaretur, illius prouidentia factum, vt templum D. Floriani fere
regia munificentia extrueretur atq; eidem templo canonici cum
debitis prouisionibus adiungerentur. Quocirca auditores ornatis Conclusio
simi pro amore & officio meo monitos & rogatos uos esse cupio vt
ideo omnia quæ hodie sub a me recensita memoria imprimatis
impressa exprimatis & dum tempus & occasio postulabit laudet atq; celebret.

finis

CIVIA DICTI

De Pietate filiorum erga parentes

Qui cupis esse senex charos uenerare parentes

Exodij
Pietatis
Ratio

Pietatem erga Parentes Auditores humanissimi uellem studiosi adolescentibus commendare et declarare, sed arbitrio meo iudetur ea labra meus nanas et otiosa. Quia nihil est hominibus proclamatum nihil communi consuetudine approbatum quã Sor

Impossibilitas
Distributio

quod Parentes pro plurimis beneficijs maximisque beneficijs digni sunt quae uis honore, amore & reuerentia. Hæc nãq; nra dicta mentis Dei precepta diuina monita Ecclesiæ leges ciuitatum insuper virorum sapientum grauissima dogmata persuadent ac mandant atq; ut neglectis alijs præceptis Ultimum a Humanis ipse Tullius quam studiosi adolescentes singulis diebus euoluunt atq; euoluunt, mirum in modum commendat nobis pietatem istis uidelicet dictis Parentibus nos primum conciliat, qua non alienus est ab ipsum suadet et Aristoteles Lib 8 Topicorum, quicunq; dubitat Parentes esse amandos

Anflexio

his non indiget præmio, sed potius pœna Quia uero frequentissime talibus hominibus cernimus nostris quod plurimi studiosorum debitum cultum & reuerentiam parentibus non exequantur, nec illorum admonitionibus & præceptis morigerant. Ideirco ad maiorem pietatis commendationem aduersus Parentes grauissimam Venæ sententiã declarat hanc uidelicet

Conclusio cũ Propone

Qui cupis esse senex charos uenerare Parentes

Da Pars Expo

Verumtamen obtestor Auditores ornatissimi, ut benevolas et attentas aures dictioni meæ præbeatis. Porro antequam adyta sententiæ proximè amedam sententiam istam esse existimate, quicunq; cupit ad annos grandiores pervenire et DEO. M. beneficiorum per totum seculum numerosum copiam ut quo ueri cultu et amore suos Parentes complectatur fauorem et præsidium

Tertius locus Pathis

ueritatis sequitur. denig Monã diuini et mortis gratia obsequens Ecclesiæ indiuiduus amoris Dilectæ parentum cultu & amore manifestissime elucet. Hanc quoq; ueræ, quos studiosum Deum quorum amore & honore prosequeremur, debita ratio

et dilectione non affiuitur, licet nebulis nonnullis dictus vir autus ne tantae equi
Illo T.C. summo Parenti. qui natus sub aspectum cadit cuiquam Somne ex Ale
timur Indeo impietatem erga Parentem, idem autem Eumidie pertinaibus
ei imprecatus quod olim pullis gallinae fabula Abrem restatur contigis
se Discipuli enim repetalle autor gallinam quodam tempore intervallo conspecta
milui pullos ang rapasse, quorum duo pertinaciter contempto gallinae fletu
granatim pertinaciter colligebant. Quod factum a Deo Iumi minus pii
mo rapti? postea nec cuiquam liberi nisi pauci superant. Pan quoq; unde
impublicis filij qui parentibus sui non bene ant, a summa Parca ante annos
altantur, et Dranni infernali propriantur. Sexy sententiam de illis qui in
gula duca et Brancpta parentem rapam exequantur, et mundi exitu in dor
tato non solum brevitate vitae et raro limitate extensy bonis perpe
tuitate non minus etiam pro Virtute laetissimas in celo acquirunt coronas. Duo
rum exemplis opus est habeat primum Alphonsi Aragonici regis qui talis fuit in
Parentem pietate, ut cum aliquando componere vellet de pace inter Patrem
et Ducem Calabriae, ut cum aliquando componere vellet de pace inter Patrem
et Ducem Calabriae, ut cum aliquando componere vellet de pace inter Patrem
in curia sedentem ipse ex equo desiluit et pedibus eum Ad Rubeum adhibitam
non parum ut aequum consentiret responsum ei talis dixit Me miserum mi pater equitis
ridiby regni non licere cum alijs fabulis ut quum licuit illum exemplo Ad beatis
di Ferdinando rege Romanorum qui tanto desiderio mei patris senebatur
ut scripsit dicens nihil mihi gravius evenire potest quam qui maximus
omnium bonorum possessor patris desiderantissimi Mihi pietate mea praestan
tior natus est quo quod dei optimi est pietas recte enim creatrix et glo
riosissimi Et e contra alij impij male ant impietas quod plenissimis
exemplis Mustrari potest ab impiissimi Absalonis qui propter nequietatem
erga Davidem patrem suum quem bello lacessavit ac bene infelici
e Hilgatur fuit Ludovicus Germanus rex Poloniae quietae
partem bellum gerebat cum patre a quo saepius fuit debellatus et in exercitum
cum ego fundi exigetis testimonijs primum ex Dionysio qui dicit

Colit parentes quisquis vitam suam

Hic canus est nihil sagi natalis

Epilogus

Secundo Et Sextus annos vixit felicius annos centum octo vita qui reverenter
amat. Deus unitemet mei nelle aut mentor habere ut culpa e amore
pueri e admiti mos parentes si felices et incolumes e bene vivi.

Confirmatio per locos Historiij datos

Verum est quod Sancti Doctores scribunt Christum Dominum in causa humanis generi, non unam tantum mortem, sed plures easque acerbissimas sustinere voluisse si opus fuisset

Nullum nostrum unum in opinor studiosum virtute ingenio auctoritate prestantissimum qui doctis celeberrimis Dei scriis prestantissimis priorum extitit rerum, illorum potissimum, quorum inexcusabilis vita sanctissima nia exulsa prudentia, intentus dignus admiratione & laudabilis exstitit audeat contradicere. Quia quidquid in monumentis suis expresserunt quidquid in unitate sua fide Dei satis laudabiliter in medio protulerunt hoc totum ex inspiratione et dictamine Spiritus sancti gratiam uberrime sumpserunt. Quapropter aequum & rationi consentaneum est ut quam veritatem et fidem aliis sanctorum Patrum doctis celeberrimis adhibemus eandem nostro aevo adhibeamus. Existunt huius existimationis quam etiam scriptis confirmarunt plurimi Sacri

Ista pars Expositiua

Pres et magni in Ecclesia catholica Doctores. Christum dominum Salvatorem nostrum non unam tantum mortis sed plurimas

3 tia pars Confirmatiua

illas acerbissima in causa mortalium suscipere voluisse. Quorum ita est apertum et eiidens ut adillius ueritatem ostendendam nec Hieronimi eloquio nec Tullij copia nec Tertulliani vehementia nec Demosthenis flexanima dictione nec Ciceronis facundia sit necesse. Nullaque res tam acerba et atrox exhiberi nullum tam graue supplicium quod Salvatorem nostrum a passione deterreret. Non illi dolores non cruciatus acerbi non plagae, non puta ludibria subsannationes contumelie murmationes irridentium insectationes, non insuper ignominiosa calumnia retardauit obstitit se sponte Salvator dilexit; immo illis uerbis etc. adsum sponte sustinuit oes cruciatus in se sibus orbus et quide in tanta dolorii et paenarii asperitate inauditi opprobrii confutationem invisit uberrime Eucharistiae sacramento

ungula acer et felis amantissime ni ex extremis elementis
in toto corpore dolores intollerabiles, tamen his panis nō contēt
crucifixus, voce clarissima clamabat. Sitio Sitio. Scilicet non
corpoream aliquem escam, non potum naturalem sed salute gene
ris humani, quā sitis en inexcogibili erga nos charitate proma
nabat. Potest et inde certitas presenti scripti quod multa communē 4ta lacrymo
Rerum sentiam amor non aliter atq ignis quoq amorosi quis credibili
tatis eo etiam fortius operatus ni subtrahe, Vide quia multo dic
cit fuit amor Salvatoris nri erga genus humanū facile quisq
mente concipere potest rum non semel tantum sed multoties mysti Stabant
optasse et eo eam paratam fuisse. Presertim cū et uires et fa a postibi
cultas per frequentē tormentorū nūgni defecerint Salvatē nrum
postea ipsum corpus eius sanctissimum eximijs doloribus perfe
cerint singulariq; potiremur omnia singula tormentorū genera
per se pene pauci et re ipsa multum est timebat eximia corpo
ris forte pauci ne decimā partem eorū tormentorū quibus su Et Deus
stinuit Hinnisset dominus sustinere potuisset Quod si mor n Lineagl
tuus amore Christi inflammati ipsa nā duim nomi
nare sanctis amore Christi inflammati ipsa nā duim nomi
nare sustinebant tormenta prout S. Laurentius Bartolo
meus Andreas Stanislaus Simon. Stephanus. Et alibetus
et longe sustinere erant parati quanto credibilius etiam dna
plura quoq; mortis genera desiderasse ut tali modo maiorem
amore suum erga genus humanum detestaretur Postrema
scripti istius multum & magnam affert utilitatem fer
ventissimis et devotissimis Christi fidelibus quoniam enim tanta
charitatem Salvatoris nri cognoscant & meditantur atq
ea exhibeamus aliquā gratitudinis signum ut ergo nostā
benepas nimis inflammati Ita propter hoc et uerisq Cruto
rima certissima, ultissima, evangelica doctrina

propter amor superni regentis rogatus iudex prudentie & officij monitor et rogator ne eripuit ut propter amor Christi aliqm etiam salutem breue nascipiatis mortificatorem vite in iustitia abstinendo a vitijs superfluis vite in ornatu auergendo a cibis superfluis, vite in corpore castigando. Illum et in secutum redigendo et hoc exemplo Saluatoris qui pro peccatis nostris non unu sed plurima eog intollerabilia mortis genera sustinere voluit et

Aria Diei

Exodi 3 Verum est hominis decus in virtute positum est cui dixit Etsi multa predicarent instituta Etruscorum humanissimi rum nihil pulchrius quam ut viri eruditi qui nobis in suis monumentis normam integritatis moresque alijs virtutum prescripserunt debeat predicijs celebrentur

Ratio Assumptio cum confirmatione Primum igitur est omnium et preterea neccessarie omnibus ad virtutem aspirantibus cautandum. Cum igitur Marcus Tullius maxima non commendatione et pretiosissima laude prosequi videtur, nam sua facundia omnes superauit prout splendore suo superat ut lucet Sirius ex minoribus stellis, ita quoq; ille eterorum virorum in arte oratoria peritissimus superauit. Quare merito laudandus et eligendus nobis aspirantibus ad eloquentiam sunt precepta habenda et perpurgenda. Vere

Hyperexit 2 Pars expositio hominis in virtute ponitur est decus quia virtus, quid melius, dicere potuit ad quid dixit quod non videtur pulchrum non imagines formosi, non statue splendor nunc apparet sermonum et facultatum sed virtus et eius pulcherrima species erudito occurrit animo

Ratio Prem confirmat Virtutis ea est vita quod licet in tenebris quod in sepultura sit quod pulchrum manet sicut in vita splendet per se semper eis absentes eorum laudes

4ta confirmat Postulat. quod vita hominum do alijs rebus quę fortuna dispensat nihil est certum et perdurabile omnia nulla eius valuit virtus. nulla est certa et perdurabilis nulla res quę mutabilis non sit omnia non pro bene et mutabile. Quid dicam de pulchritudine corporis quę mutabilis et caduca sit

Clarissimi et memorabile exempla de diuitijs et honoribus quę mutabilia et caduca sunt ita ut lumen luminis et clarissimi et pulchrimi oculi pulchrius alicui bonum virtutis speculum et alicuius quę nunquam fallit illustrior et gloriosior virtus effecit Priamum et Dariam qui dixit Virtus est quę nullo tempore nulla potest certior et honestior alteri fauere quę dixit Virtus est quę Vnde bona ac humanissima quę propter diligentissime virtutes ratio et studia de persona ornatissima ab eruditi Laurentij vita statua op bas ahaly hil mi lib cum mento nobilissimi et pulcherrimi ornatissima voluit ea Tullij ut merito ut cuero y pde diligentij mtu uit tractabit ad virtutem et ornamenti ut certissimi studio et cuero a spiritu

dixi.

Apolog

Ex plausibilitatibus prudentes opinantur fabulas nihil aliud esse nisi ludos & ineptias hominum
vel imposturas inanes ad suum delectamentum, qui ex eas audiunt et legunt alterius perpetrat. Agnosci magna
delectamenta et multa emendationem ex fabulis continent. Quia ex illis non tantum discunt delectari
fabulantes, sed et multa, quando ad se ipsos conferuntur. Referam nonnihil ex Aesopi fabulis
totalis, ex pervetusta, ad carum ex stratibus historia petenti exempla sic fabula de simia et
vulpe. Dicunt illos qui laborem evitant, manibus se bus non frui, ut Apologus de formica & cica
da admonet, ut tempestive quaramus illa quibus nos hic pro futura, ne luxuriosque
nulla parte atq firmiores, in armis exercitijs consumamus, ut celebri strate otio fu
mus. Sic Apologus de asino qui comiso sibi onere non contentus a Jove nimis dari petebat
onus. Sic Apologus de asino qui comiso sibi onere non contentus a Jove nimis dari petebat
et alicui benigniori ut veniret persuadet, quamlibet debere se gratiarte contentos
Verum neglectis postabitque exemplis moveamur quod de cane et porco Apologus, pulcra
et convenientia nobis ac moribus melius nobis componendos & bene instituendos. Dum
etenim pueri tempus spatio parvulis ridens domi cane mansuetum videmus canem
ne nocivum, etiam murmure, fremitu domus tuetur, plurimis tamen verberibus
a rixarum vellicatribus dudum compelli venandi huic commissionis et consolatum
videre canem cuius verbera exagerare propiamentum conscionem capiat et illico
canis primum quidem molliter et modeste petit ut eum ab ea venatione sibi
tanq nimis pulcra dividi audeat, modi dicit percutit et allocutus. Ne
tuis insane rixis quid ecce illis verberibus tuis consentis, hoc videlicet quia modo in
cunctis tuis leporum, perdicum, columbarumq capturis ut fessor ut magnus pretio
delicijs ac voluptatibus inspectabis humanis domum meam propter quod longe in
tenue cura condicio qui partem sperne sub omnibus nullog crimine a lecijs ali
mento. Ista fabula nulli generi hominum et magis accommodata q̃m adolescentibus
studiosis. Multis quidem alia num conditionem agunt mortales quique vero qui aulicam
vel militarem vel aliam dissolutam vitam agunt pudore turbio habere debent litterarum
mihi, quas tam multa tedia et difficultates patiantur in studijs tradendis, ut vegetum
menat, strenuamq aceba vena sustineant atq his de causis vitae sue condicionem
meliorem optentur quodq in istam tempus placentis studijs animi vidua sedentibus in
delicijs charis lusorijs diverterit non curent, computationibus salutationibus vanysque
curis voluptatibus consumant insolenter. Magis tu miranda et mirum videantur
quod poeta animal ignavum, crassum, solidum et forma ingratissima q detuq cui tale
gustum deleantes, cibosq illotos aut tali tulerit canem nisi protegi illis pueri
hasti et exercitium adipiscare, cui ratione uti set negetur, corporis boni gratiam sive

Exor. Rhetor.
Ratio
Illustratio Fabulationis
Applicatio Fabulæ
Fabulæ
Fabulæ pro
ludatio

Sty. Lorg. xli.
magnificentiss
ac Praeceptis

venit ad eam. Pudore ac verecundia deiecta non respexit, non increpitavit, dignam
condonem laudabat, placabat, ornabat, celebrabat gallice et
laudabatem aliquid sentiens paulo mestius videbat eam quod
quia postea plerumque herbea nubere et potius consulari debebat animi et
animum sordidissimae poenae potius sanandis herbendis re medium rebus minime aptae
ingeniari debebat quo fere et quavore illa herbea et assidua exercitio fu
adhibita sed hebet et stupidum eo impetu arbitrabatur sua condonem
terit meliorem. Equidem scandi est quod animali stupidum verum studiosum
Quinta Pars Comparatio et inertiorem quia domesticarem studiosum et curatae feliciatis cupi
Pars Sexta Narratio ovis est animal longe nobilis et generosis spernere ac non prosequi
longe nobilis fecisset si ad canis contentionem ipsis exercitium tantum aspect
Ratio Conclusio emendaquisset. Quia ex herbeam responsione a cane accepisset, melius ac m
condonem ab audentibus habitus est. Quocirca mores ut et hodie ranu
Nicias ut utiles canis necati mores sustenini ut quibus exemplo illi
non nisi pio finibus animo suspectum nostrum monita et herbea quandoquidem
hoc malorum bonorum causa hoc et maiori et fortis tamen utrumque quae
in studijs quia etiam in moribus audiri Ratio Dei.

ARIA PECORIS.

Exordij Dissuasio. Et si audiveris nobilissimi ut in sequenti carmine Vos monebam tamen sine
loco ad agendum compositus ad diligendum ornatissimo, qui ingenio pari experientia
peritus potest sed nil certum nisi quod magnam nobilitatem laudem adiuvant Polon
observante et constanter et pietate in Deum ob regulare et laudabiliter cum
prae quam in bello gestat ob rectam et felicem regni gubernationem, a laeva me nubi
et augustat virtutes, maxime tamen maximam laudem ob clara salubertima
celebrima. Quia virtutes erunt supra enumeratis, parum vel nat. vel fato
Ratio Confirmatio vel potentia et maiestatis regalis, haec ne potuerit fuit ingenij quidem
exercitio animi heroici ex omni ex parte ornati. Et merito enim optima et
Epilogus Enodatio, nihil aliud est nisi fabulae rerum tutis unius ad virtutes
tale Quid actibus reddendis alij excellentis, exercitandis illum ingeni
tum ad ea quae conferunt, tum in pago quam bona Reipub negotio di
et absolutae artis necessaria exprobro: gubernare merito dia dici pote
Reipub. Fundamenti contra adversos et diversos fortunae impetus perpetuae

mad

nulet Nihil probabilius arena fabul Di ocet consilium domi, interna dictatu
e[illegible] prudentissima, illud mihi [illegible] probatur quod ad maiora inventus
institutionem exhibitionis constituendam divino fere instinctu pretulit
se subiect nullis ei vita sua arcana aud[illegible] maiores e[illegible] laudi
anis felicium suorum. O mores mire regiam offatum dicunt respirant Lapsitio
o dicendum de memento, judicatione, imitatione dignissimum, quid enim gustos?
optimi hic Princeps meliat, quod ad Parentes moultyentissimam corruptel
mores accommodatius dicere potuit, atque dum dixit Vitam Parenti debeda
orem, non ex rosis, nix ex lilijs, et cantu mel inceptijs filiorum debere ee, tedet
lachrymis et exilabilis. Equidem his verbis declaravit felicet ee valet Parentes
quis vexbera et plagas filiorum non pertarbant, felicissimi filios, qui eas digno
animo, et mee maximae sustinent ac patientur, ut pote cum tales lacrymis
sanctis temporis magnum gaudium et emolumentum, tam Reipublicae, tã
familijs adferant privatis (nemo enim natura humana in orbe Christiano pijque Sectis
in inveniebit (qui ob fervorem vagnis de studijs imbecillitatem, multis de Paulus
borant affectionibus) ne proficiunt ad malum, non facile inveniet ad virtu
res exhortari perveniet, nix inchoat et exerbebat a exhortibus a Praecepto
ribus suis compellerentur, propter quod optimae mentis agitur, ni religio cordi
nibus qui ni inventute metu pene inteyre vivunt, mechanicis artibus
cemperant instrumenta Lexis alt Faluesit Illi qui inter oratio et amplexu Sta Dor
Parentum audiet deliberant qui nunquam audiet Plagas Preceptoris et Contan
pernoctu, qui cupedijs et lenocinijs quotidie utuntur Tales in dubio proficiscor
rolent et nolet effeminati, otiosi et malis vitijs atq malis artibus exta
minati. Vtager quantum sit pernaam bonae et fertilis vreculturã de Sta Pa
vilevit, ut equus quantum sit generosus nisi exercitio indolescit Semule
et inepte arcarium efficitur. Pari modo et ratione humana nisi disciplina &
castigatione. Quos hexemplis ejus est historiae vera mexabilis, bellissimo 6ta Pa
Illud commemorandus ipsis subiect quo habuit Sapre Vladislaus animum, ab exemp
& liberum Sigismundum e Alexandrum Fridericus ut memoriam revocat Et
quod de Vladislao dicã, reparatum. fuit Fridericus Romanorum Imperator

nec infenii virtute caeteri Principes fuerunt, nam Albertus Alexandri Ligii Imundus successor regni Poloniae laudatissime profuerunt Carolus Casimirus temporibus suis floruit, tandem Sobieski Joannis mathematicus Petrus Marcus, ultimus nempe Friderico creatus fuit Caesar S. Lucia, simulq; quod rarissimum est Archiepiscopus Gnesnensis et Regni Primas Imo Testimonia vicarius exhibit. Rex quispiam nisi decebat tam laudabile effectum Virorum animadversionibus quandoquidem viri docti scriptis suis comprimant et laudant talem institutionem, inter quos Columela inquit, castigatio non Conclusio sed medetur speciem docendi, item et Cic. sapienter faciunt qui adolescentes castigant, ut quibus virtutibus emicant ruborem pudoris possint ab se abstergere minime velint comparare. Quapropter animum meum optime decet Carolum Regem ad maiorem incrementum institutionis commendationem se in tota sua vita Virorum omnium animum adimplevisse, Lampridius et emulatibus scriptoribus quotidie a Longino plagiorum castigabatur. Vos ad animadvertendum pie et sancte, dum verbis et verberibus ad officium compellamini. Dixi.

Sprobatio legis iubentis ut filij improbi qui gradu aliqua et atroci iniuria parentes suos affecerint a successione arceantur seu amoneantur

Multa quidem pulcre et laudabiliter in suis libris instituit Justinianus seu vir pulcher et laudabilis quam ut filij improbi et pecuniae qui parentibus suis aliquid grave et notabile afferrent iniuria a participanda bonorum remoneantur. Quod acerbitate huius legis mitigabatur fuisse in filijs, audaciae improbitatem temeritas diminuitur, impetus extinguitur, alias vitia eradicantur et assueto comesbatur observantia parentum cultus decoretur aliasq; virtutes. Qui lex ut nobis verior et manifestior videatur, copiosq; eam declarabo non modo ad emendandos errantium eam vehementiam

Laudis Legislatoris

Probatio

Conclusio Laudis

qua a [illegible] declarare [illegible] ab hinc [illegible]

ut inde, summi dictionis meæ initium quod est hinc primi valoris et momenti

apud homines in primis honestas ipsa cuius studio optimus quisque tenetur

cum hac lege stare videtur. Nihil siquidem tam honestum et conveniens

quam ut illi bonis paternis priventur et destituantur, qui genitoribus

suis pro gratitudine ingratitudinem, pro pietate impietatem, pro beneficijs male 3tius loc[us] ab utili

ficium pro commodis et stabilis iniuriam gravem faciunt ac reddunt. Sed

præter honestatem etiam summa utilitas cum hac lege facere videatur

utile siquidem et summe proficuum cum illi metu privationis bonorum com

pellantur atque observantiam et reverentiam Parentibus suis exhibendam

ex reverentia ad obedientiam ex obedientia ad defensionem Parentum ut ea hac vir 4tus [locus] ab iusto

tute ad praeclarimas alias. Accedit et æquitas ipsa ad valorem huius legis

iustum siquidem et æquum est ut in quibus rebus aliquis peccat in ijsdem

puniatur quia vero improbi filij faciunt iniuriam in bonis paternis me 5tus locus a lege di[vina]

rito quoque bonis paternis privari debent. Item ipsum suadent præ

cepta et instituta divina in quibus longe graviores essent acerbiores pœnæ

quam ut ista improbis filijs committantur et quidem exodij ~~[illegible]~~ 21 qui male

dixerit Patri suo vel matri, morte moriatur. Iam vero proverbiorum 30

filijs impijs talis pœna committitur. Oculum qui subsannat patrem et de

spicit matrem effodient corvi, de torrentibus et comedent eum filij ac filiæ 6tus loc[us] a Ratione [?] patroni

Sed obijciet aliquis quid si Parentes sunt indiscreti si nimium tenaces

ut nihil penitus filijs suis impertiri velint saltem aliquo tempore liberi debet

et filij ab ista pœna etiam aliquam genitoribus suis perniciem faciunt. Mihi

certe tam beatum nomen patrium videtur ita colenda, adoranda, veneranda autoritas

ut qualescunque illi sint attamen diligendos, honorandos, pie ac reve Ratio [?] nominis [?]

renter colendos nullis detrimentis afficiendos arbitrer. Etenim iudicium amo

ris Dei pater ex genitorum amore parentes enim quandoque imo semper

in loco Dei habentur qui cum suis natis atque liberis vitam tribuunt dum quoque ho

nestam educationem adhibent proba institutione curant. Duce merito

ab illis

Dey valdes a quibus amore prosequendu est quid sibi ab eo vra Sct
Et consecta pauitatione ply sunt Parentes a quibus munere et bene
beni obtinent colere et honorare tam lege nãd, quã etiã lege di
Conclusio na inbetur. Quocirca comitatores mei pu amice et affo meo mo
et ingator aor et cupio ne propter hab et similes causas superiy ar
in media Matab genitores mos aliquibus testimentis affinabi
honores debito cultu, rentã, obedã, amore, gratitudine obtinatis
a quibus city si non abstinuerint rare meritis bonis privari ac det
et aor sentatis dixi.

Quemadmodũ dicam dignissima Pelusiaq̃ter

Finis

GRIA VERBALIS

Johannes Gavernolus

Nihil est in mundo quod non aliquando ad intentum redigat Boëtij Gordius

Quo tot plurimi extiterunt Philosophorum exercitatissimi ac fere antesignani ut pace Aristoclis Platonis et alii sexcenti qui magnam et immortalem nominis famam existimarij laudum praconia desiderabant gradare veritatis arcanis promerentibus: tamen mihi videtur omnium horum gradatissima laus Boëtij Philosophi, qui à nonnullis iure versatissimis saeculi sui Princeps ac coriphaeus est vocatus. Tanta etenim in eo eminebat scientia, tam incredibilis ac pene divina rerum naturalium cognitio, tam denique omnium scientiarum experientia, vt non solum eos qui in cognitione veri Dei densissimis ignorantiae tenebris obrutj fuerunt sed eorum lumine fidei orthodoxae illustratos facile sapientiâ superabat. Testantur id ejus literarum monumenta, testantur non pauca ventatis argumenta, quae ille non presta leuitate ad exequi praedicationem temporis, sed fixa firmitate ad memoriam posterorum sempiternam elicuit ac conseruauit. Quod è numero vnum assumite ad ventatem declarandam praedicare dictum, cujus ab ore ad omnem posterorum notitiam longe spatiosiores omnibus nobilis diuinarum eruditionis iudicium

Nihil est in mundo quod non aliquando ad intentum redigat Exposito

Isto dicto sapientissimus Philosophus non aliud capiendum voluit quam eam vebe omnia rerum vicissitudinem ad intentum, vt vel

ea

ca quæ longo et diuturno temporis spatio, naturâ, vel arte magis-
obtinuerunt formata ac producta sunt, habitis aliquando viribus, quem mu-
Ratio tari tum demùm ex nihilum verti facile posse. Quotiès enim oc-
culos nostros conijciemus, nihil primum nihil stabile, nihil æ-
ternum inuenabimur. Illa ipsa mortalium conditio etiam si Nestore-
os plusquam ut vita superarint annos, tamen ad vltimum vtili carere
et ociosa uergere uidebitur. Quid igitur in vita nostra quod non ali-
quando corruant? quis inauditæ [illegible] fortitudinis stellas
qui non debiliores? qui flor puentis non ad præsentem intuentis
incunditatem sed ad futuram expectationem qui non aliquando uel
rubigo emarcuerat. Quæ opes quæ diuitiæ quæ non euanescant?
Jam uero si ad alia faciemus gradum illa etiam florentissima ur-
bium, florentissima Regna, uiuax modo iniquitate temporis, modo
inuenia sceleratorum hominum furoribus euersas ac destructas ex-
titisse? Cum igitur eiusmodi omnia in hac vniuersitate rerum
contrarium agantur, hæretis attoniti et obstupefacti Lectores animos
ad nullam aliam opinionem, et huius mentis aspectu ut caleste
beatissimum Optimatum ad eandem Coloniam, profecto se penetris
omnia tuto permanentia omnia firma, nil corruptioni etia-
ternæ subiacentia. Hæc est vna domus et habitatio tuta perpe-
tuitatis mihi credite, in quâ non vitia Martis pericula, non
innumera hostium multitudo, non miserè morientium gemitus
non dolores vlli ullâ ex parte audiuntur. Atq ita enumeran-
dis tantarum felicitatum bonis, quas in alia minus maiestatis
sede præbebunt nonest ut diutius longiusq exultet oratio mea
neminem enim tam rudem, tam ignarum rerum, tam expertem
consilii aut ingenij! qui nihil penitus audiret, nihil videret,

nichil ipse legendo quærendoq; cognosceret, qui nesciret omniū perfectionum et integritatum perfectissimum et integerrimum eē asylum et honoris in perpetuum permanentia domicilium. Verum huius vicissitudinis et interitus ex veterum annalium monumentis documenta tentatis animo forsan postulatis obsequetur vox et oratio mea.

Fragile vobis cogitatione siquidem oculis non potestis heroas fortissimos per regna gentes latissimè diffusos, comprehendite totius orbis ac Imperatores bellicosissimos, videte alios nobilissimos quosvis praeteritorum indagatrix memoria ad nostram ætate et cognitionem eruit, nonne eos omnes uidebimus periisse et vivere non ampliùs redituros. Ac inprimis sensit Manè iacturam ille terrestris Ilias et novus Hercules, terrā ac gentium victor Alexander Macedo qui etsi immortalem nomini suo comparauerat laudem de suis præclare factis, quid tamen prodesse arbitrandum est cum illius maiestas et memoria vix ad nostram ætatē delata vicissitudinibus corrupta deuiluerit. Sensit ille magnus triumphator, Romani Imperii lux et ornamentum, Africæ debellator fortissimus, cuius res gestæ aq; virtutes eisdem quibus solis cursus regionibus et terminis continetur, diffundebantur, eandem naturæ legem æternis buſtis consepultus. Quid memorem Iulium Cæsarem, Imperatorem fortissimum, ast dictorijs elatum, qui Galliam in Provinciæ formam redegit, Germanos profligauit, inclinatam aciem solus restituit, quater eodem mense triumphauit, inter pompæ seculatrium verborum protulit titulum, veni, vidi, vici, idem tamen abiit exuestit penit. Possem hic multa veterum annalium scriptoribus exempla adferre, sed mihi ante oculos obuersantur — Reipublicæ nostræ intra parietes nata, quæ me ad sese rapiunt, et quodam documenta modo

modo absorbent oratoneñ mea, ad ea ijtur conuento studio cursuq; veniamus. Fuerat ille dux et Imperator bellicosissimus Boleslaus Chabri, lumen et columen Sarmatiæ orbis, cuiq; tot extant triumphi, quot ora sunt pariter terrarum, tot victoriæ bellicæ, quot sunt in rerum naturâ genera bellorum, in quo uno fortunæ cum summâ virtute certauit, uidere nunc illig fabulosa non ne cum ipso iniquâ fatorum uicissitudine ac inuentui pareze uidebimur, et quem veteris ætatis spatia mirabantur, nix ad nostram memoriam, illig secundationem annalium monumenta detulerunt. Fuit fuit Sarmaticus Hercules Zethicuiq; qui Neptunum, uitamq; omnium bona fortunaq; atq; hostilanisimæ et fortunatissimæ Peiptus partem quam Atlas humeris suis sustentauit; ille qui in manu suorum et cæterorum Deorum Publicè Polonæ moderatum uestigiis stare desiderans, agebat auctoritate, agebat consilio, agebat omnibus uiribus, agebat exemplo bonorum et fortium Imperatorum, quid Reipublicæ quid se dignum iudicaret. quid maioribus suis reddere deberet diligentissimè cogitabat, Sed ô fœcundam metamorphosin, per fallaces et alienas à Sententiâ mortalium) uolens fortunâ amicam inimica experiri cum e delectabili commercio uitæ amicabiliq; conuersatione una cum immortalibus fabris sub tristi transcudit marmora. Attuens ut ad cæterorum gentium uentatis documenta et exempla quibus hæc nostra ætas et damnosa et calamitosissima exhibit Orationis meam conuertam, quot reperiemur duces, quot Imperatores fortissimos quot milites uere fortissimos qui Serenissimi sui Principis, quid et cognominionimiæ appellationis exequerunt. Vbi enim sunt Ducis Filii Patriæ hæredes duces in omnem posteritatem id

clitis

clari. Vbi Gustauus Adolphus Sudermanid Princeps, cum ingenti exercituum numero: vbi eius elatio, quâ non solum suis sed hostibus terror ac horror videbatur. vbi Oratio qualem vnquam nec Pompeius nec alii quos fortissimi animando aut inflammando non habuerunt? ex oculis hominum sublatus est. Nec commemoro Gabrielis Berthleem interitum Praeteres Regis Daniâ miserimam ac toto orbe detestabilem cladem. Multo Valistea qui ex latebris et tenebris familiâ sua ad altissimum dignitatis generis fastigium euectus fuit, cum enim è Comite Baro, è Barone Dux ac totius Italiæ exercitus generalis Ductor creatus est, breui interreitâ merâ eo miseriarâ ac infelicitatis redactus, ut quem cum magna laude ad honoris gradum et metam vocauerunt, eundem verâ fortunæ rotâ, cum malori ignominiâ præcipitem ejecerunt, quinimo plexo capite nomen et memoriâ quoque exterminandam curauerunt. At forsan opinione contrariâ labefactare veritatis sententiam contendetis, dum tandem aliquod robur et quod æternitatis nomine gaudeat in robustissimis munitionum munitionum structuris et asseretis, abhorrete ab istâ animi vestri opinione. Hæc audiuimus de clarissimis oppugnandum munitionum ac ædificiorum Babiloniâ muris, hæc accepimus, hæc legimus, neq' eos in laude ac æternitate positos et videmus qui inuitarunt aliquando populi animos ad sui destructionem, aut qui æmulatione exterorum et gloriâ gentes regnaq' commouerunt et ut tandem aliquando finem ac exitium infelicem sortiantur. Quid de templi Hierosolymitani magnitudine dicam, an nos sti ignoratis, nos hospites in historiarum monumentis versatos, ne- strâs peregrinatores aures, neq' in hoc persuasio rumore ver

tantur

uersaretur. Fuit haec non modo illig urbis sed pene uniuersi orbis m
lum, multorum hominum et annorum opera, ceruice illig maiest
ronne soli aequandam ac funditus euersam ea asseretis. Quid a
Româ dicam quae caput urbium, portus omnium gentium, sedes
uersi populi dorabatur, etiam ne hanc integrâ et illasam vide
etiamke in tantâ laude et uigore eâ cernemq, etiamne in hu
uitiarum therauris et multitudine rerum iucundâ reperiem
minime, iacet haec destructa et fundituis euersâ aeternis conspi
ta fauillis. Sed quorsum ego ista enumero. nemineni enim ign
tantâ eloquentiâ, tamq; theredibili dicendi genere puto exhibit
uiuond illustrium Duum. atq; florentissimarum Prouinciarum
regnorum urbium inscitiam ac uiriam uellet enarrare.
Conclusio Cuius mihi duxi ad nos oratoris mei impetum conuertere. Qui
re cognitâ et perspectâ in hac uniuersitate rerum uicissitudine,
uolutu. perspectis calamitatibus, et grauissimis temporum uar
perspectis denig omnibus rebus, quid non immerito ad suum
nem et quarum uergere uidentur, quaeso et obsecro vos Cluden
nolite desideno inflammari ac animari harum rerum breuiter
proterlabentium, nolite pro bonis mala, pro aeternis breuiter
Durantia capessere, cum quibus vos finem suum accepturi ch
Vno flagrehs desideno. et ad illud mentes uestras ac cogita
tiones diligite, unum assumite DEum T. O. M. qui nostri
ri superstite uitâ ad bene beateq; viuendum, et feliciter uiti
nostris amplexandum magno commodo et adiumento existet.

CHARTA VERBALIS

Non datur ad Musas currere lata via Propertius

Vsu & Iure Sanctis maiorum nostrorum legibus aeq; institutis agebarum esse Alb. Hum: Vt ii qui in hoc laborioso Studiorum studiorum circo egregia suæ virtutis specimina non pressa semper & segui prædicationem temporis sed fixa firmiter ad memoriam posteritatis sempiternam reliquerunt eam laborum ac studiorum suorum & meritorum habeant per quam et pulcherrima & decora virtutes eorum & ornamenta et summa nominis eorundem celebritas longe late; vbique efferat. Nam si cætera laborum vigiliarumq; seruitia etiam munia quæ magna in grauissima quoq; et aduersissima vitæ diserimina saluti hominis & commodis adhibent ita sint a sua natura comparata vt ille debitæq; præmia & sua & laborum suorum promerita & comparari mercede & æstimari non possint. Virtus quoq; virtutis quoq; præmium debet studium cum his omnibus nobilius et gloriosius sit ac censeri debeat nobilioni quoq; et his omnibus gloriosiori præmio & suos laudabiles conatus vacuos præmiorum & gloriosi. Quod verò gloriosius ac virtuti conuenientius præmium? Hæc sola gloria atq; vnica exclamat alicubi Eloquentissimus Romanæ linguæ Princeps Tullius ex omnibus præmiorum generibus amplissimum & gloriosissimum Virtutis præmium est. Hæc sunt alia caduca fluxa & labori merces & ab illis obsoleta vetustatis enarrata & improbum haiulis non ille nec præmiis (etamer vs inuoluit) huiusce mortalitatis teneri sit

sed libera ad suum gloriosum Terminum æternum ingressum pertenaturam
immatã Vitam semper Feadit Talem egregii sui laboris et multiplicis
in studio Poeseos eruditionis præstantissimus in primis ille inter clarissimos
Vir fuit Poetas perfacile Princeps Propertius meretur mereq; dicendo.
Hic eam per maximos quosq; labores atq; sudores ad altissima literarum
atq; sapientiæ deuolans Castaliæ cum multa graviter & diserte pro suo
ingenio in commune Bonum valde necessaria clarissimis suis Voluminibus
consignasset quod ipsa eruditissima effata & rem ex Veritate ponderans
Vicat diuinis propemodum ingeniis comparari queant Illud
tamen inter cætera non postremum ac pene primum idq; cælestis in eius
animis adolescentium merito exarandum notis, quod ille a Deo &
suo recondito sensu tanquam locupletissimo Sapientiæ Thesauro in lucem
protulit & omnibus literarum studiosis qui in florentissimo artium
liberalium campo sibi glariosi certaminis debita sperare præmia non
minus Verum quam vere & necessarium effatum commendatu esse
voluit cum diceret.

Non datur ad Musas currere lata Via

Nominum hic Vir Diuinus hoc suo dicto ingressum ad Labores atq; dulcedinem
eorũ cũm in alijs tum vel in ipsis humanioribus Literarum Studijs
tantam esse necessitatem voluerit eorum adeptionem perdifficilem sine reditum impossibile
atq; hoc ipsum in alijs quoq; honorum et commodorum bonis quæ
bus quisq; nescio quo suo instinctu studet et inhiat desiderantius
optatari quotidie Videmus Parit toties curas ad sui stu-
dium curandum eos qui ipse commodorum dulci seruitutem liberati
voluptatem honestatis diuturnam opum & thesaurorum aggregationi
terijs alijs honorum ornamentis præferre non dubitant. Ne Virginum
hoc ipsum Laborem excipit Pudicitia honestas pulcherrimo sui

amore

amore et exinia omnibus expetebili pulchritudine adamplissima
dignitatum atq honorum fastigia Viros omni virtute doctrina ceteris
spectatos qui spretis repudiatisq rimis fortunarum atq opum copiis
istis eius honestatis in omnibus rerum suarum actionibus duces arbi-
tris regantur. Atq nec hoc ipsum sine eo nobis cum corporis tum animi
laboribus atq vigiliis potest comparari. Sudandum est multorum
alterutris his pro honore illesis pro diuturnis grauius quam pro aris
et focis cum labore diuicandum. Adeunda sæpe multa periu
et vel ipses scriptis atq Charybdibus periculosissima vicè diuri
mina euitanda est difficultatum interueniencium ex interdum superabiles arpa-
cent tot denique molimina exsistenda priusquam unum honoris aut artis gradum quem
tantopere inuiserere tanto gloriosis obtineant quanto laboriosi. Sed hoc ipsum quo clarius lucescat Iuuat totum Progy
altero illustriare exemplo Proponite vobis ante oculos bonam
omnium imò etiam et nostrum omnium parentem ac procreatricem
Veterinam terram quid quicquid amplæ fortunæ atq copiæ quid
quid diuitiarum facultatumq quidquid denique pretiosissimi
cuiusq thesauri hoc orbe reperitur id illa terrarum e suis emendallata
visceribus protulerat in lucem mortalium per multos labores atq
sudores produxit quid obsecro hoc opulentissimo omnig diuitia-
rum abundantia locupletissima Negro nobis procedere potuisset
et sine labore? spinæ vepres dumeta caterag frondibus et ra-
dicibus herbis intervelusa impedita Vide sodes Aude agrorum cultu-
ra pessimos et diligentia culturæ meliores per solam negligentiam
atq segritiem cultorum passim in suis segnescere sordibus Perspi-
cis arepos feruidissimos sentibus asperis et segrestibus obsiti
ac oppleri hederas infructuosas frondes segetibus inimicas

per hos

ipsos agros quibus optima sementis nunc luxuriat passim effundi
ri eorundem tam necessaria et laboriosa cultura accessisse quid pos:
quam in suum impensa opus accessisset Deum bonum quid non at
tulit boni ex labore hominum et continua terrae versione ad usus
cultoribus et agrestibus instrumenta produxit quam longe late q
incredibilis veritas progressa est per omnes non modo locupleti
res et multo fortunatam genere amplissimos Principes Vrbs
etiam inopes et humilis fortunae Viros quorum illa omnium vari
suis commodis et opibus ut quotidie semiat necesse est Non
consenescit Veritatem singulis quot annis quam illa singulis
annis proveniens non aliter ac pia et de suis solicita filijs na:
turae nobis omnibus debitam naturae praedia abunde suppeditat
Tales auri argenti q multorum q aliorum metallorum fodinas aut
copias quibus quid pulchrius? quid praestantius quidve ad
ferre dilectationem pretiosius invenire potest. Etenim si quis
opulentiam si amplas fortunas aut copias si omnium rerum
abundantiam requirat tantum est hoc auri, argenti, bonum
Jt et caeterarum opum aut dilectarum fons et origo cum ad merito
sit et qui eo careat ille se inquam de suis facultatibus nihil
habere arbitretur Quam vero multis in hoc tanto tam pretioso
artificio humanae ingenia abiecerunt illius necessitatibus aut
laetitiis evocando opus est laboribus quam multa perficien
da onera quot et quam ex fetibus multorum spectandi de:
plorandi sunt interitus Festes vel illi ipsi quos haec opera
Vel ab ipsa spes meriti praemij vel desperata alterius servitutis mer
cepit quarum maior cohors diuturne attenti labore pluries per

bus

bus exharsti plurimi coto corpore consumpti, partim sui ipsi mo-
re partim obsidentis Terrâ infestiu deiatu oppressi miserimè
ibidem perière. Non commemoro excenta alia huius diri seuâ
et mulrifluentissimâ parentis commoda, hoc vnius consentus omni-
um mortalium sine labore atq animi contentione fortunis atq
opibus posse quoq modo locupletari. Quid honores cæteraq
dignitatis atq amplitudinis ornamenta quâ optimus quisq
& honestissimus postposita omni veritatis ratione & sanctis
opibus fortunis amplissimis spretis contemptisq blandientis
voluptatum pestiferis illecebris vnicum honestatis decus secta-
tores nomini suo quærit, cui absq labore oblata sunt? Quæ
quid dignitas? quis gradus honorum adeo vnquam delatus est?
quos enervissimum atq desidiosissimum otium enutriuit? quem mo-
tabium summus populi beneficij honore magistratu imperio
ne. Quæ vana nocturnaq eiusdem cura atq sollicitudine affectum
et arctum fuisse aut legimus aut audiuimus? Nam cum ea
honoris natura sit Vt omnem inertiam segnitiemq excludat &
sidiosos et ignauos mortales à suis præmijs propulsat, labores
vigiliasq otiosa quieti inimicas amet, procul dubio sine multo
corporis labore atq sudore illa ratione nec potest nec debet compa-
rari. Quare non immeritò à sapientissimis antecedentium mortium fa-
ctum quis persuasit hos ipsos honorum gradus quæsitam fuisse.
Vt enim ad alterum mortium aptum sine vlla corporis animiq
& defatigatione nullis mortalium additus gradus est, et eam ijs
quibus natura a sedua exercitatio laboris ac virium consecutus
haud absimili ratione ad quoslibet dignitatum honorumq
gradus, amplissimos quemuis hominum solius labores subsequi

adminiculum

adminiculum certius ac securius quam vlla quæpiam scripta aut
secundi. Eorum autem affectus tanquam ad optata fastigium et
et onustæ spoliorum portum deducunt sed deum hoc desidia pigritia
mortalium assedare ad amplissimum Ciuitatum Magistratu
virtutes atq; sociorum ministri dignitatem honores cæteraq; Reipub
ornamenta pigerrimi quiq; præsides sustinent aduersus rebus
nos quos ordines vitio non virtuti otio non labori desidiæ
et ignauiæ non clarissimis fortium virorum fauoribus fa-
ciat quæ pericula quos casus quæ ciuium earum varietates
discrimina consecutura inde putaris. Libertas et iura subditorum
sanctissima maiorum suorum vel suo ipso desiderata
re defensa sanguine et cæde illorum potestatq; commissa
atq; concredita tocies a Vrbe sexto quoq; hoste tocies ab impro-
bis nefariorum conatibus tocies et ab ipsa imperita ignaua
plebis multitudine passim nec labatur passim certa vi-
uendi regula ac disciplina dudum ab ijsdem maioribus et ap-
probata excideretur. Salus denig salua rauci nec statu Reipub.
integritas passim et a quouis horum per fas nefas affligeretur
O summam atq; intolerabilem laboris necessitatem ô miseram necessa-
riam et ab omnibus prope mortalium pernam capescendam Pati-
tatem O fortem adiutorem sine cuius præsidio nihil fuisset
Quid non modo nos sed omnino totus terrarum orbis hoc quale cernitur
Deum sine eius præsidio esse potuisset! Quis eam dubitet
sanctissima et robustissima virtutum atq; egregia gestorum
faciem in animis etiam imbellium peperit labor! Quis
præclara quæq; et memorabilia e pulcherrimis et despicatissi-
mis quibusq; rebus effinxit et sua egregia donauit speciei
labor Quis non amplioris modo fortunæ viros sed eos etiam quos
tenuitas et rei familiaris angustia honoris populares et
facultas:

Cum atq; opum luce carere fecerat ad amplissimas et opulentissimas diuitiarum copias euexit. Labor. Hic solus studiorum prestantissima quaq; et nobilissima laudes simul atq; virtutis operta et feliciter inchoata multo felicius prosequitur et felicissime perfecta firmissime ac diutissime conservat. Hoc duce mortalium ex summa vitæ angustias ad maximas opes fortunarumq; omnium amplissimas copias deducuntur hoc adiutore ad altissimos dignitatum atq; honorum gradus laboriosi atq; adocti descendant. Vtinam faciles eubtant huius deinq; admiculo atq; præsidio spiritus informatesq; rerum omnium difficultatibus feliciem ac beatam laborum nostrorum mercedem obtinemus etc. y his laboriosis Vitæ mortalis angustiis erepti ex cælestis illius ac beatissimæ gloriæ cursum Venimus æternum. Sed quorsum hoc longeasum? quæsito quorsum? Vt intelligere possitis nullum unquam virtutis vel honestatis bonum a nemine mortalium nullo præmio labore nec acquiri nec sibi acquiratur quoq; modo posse vel debere conservari. Cum verò quid aries cætera humanitatis atq; doctrinæ præclarissima studia quorum duitu atq; arbitrio sanctissima virtutis ratio amplissimaq; potestas ordinum atq; magistratuum contineatur et Respub. opibus honoribus rerumq; gestarum gloria insignita virtutis clarissimis etiam decora vadiebus magis ac magis loco suo stabilitur. Quid hæc unquam ipsa tanta eamq; nobilissima virtutem atq; animi ornamenta valuissent si vel tam vile et nec sanus labor assidue cultum defuisset vel illa ipsa eiusmodi difficultatibus quas in illis comparandis exhauriri plenumq; ab adolescentibus redemus caruissent. Deum ego quod sentio Auditores

et hoc ipsum non tam meo quam grauissimo doctissimorum Virorum
quorumq sensu atq iudicio propè delphico ipse oraculo pronunciari
comprobabo consepulta omnia suis q ipsa circumfusa tene-
bris cum his ipsis nobilissimis ornamentis calcari sint obs-
cissimates quibus inuoluta credantur a multis contempti pas-
sim despicarique dolerentur sed succedente labore quo duce tersissimo Maronè omnes molestiarum atq difficultatum nubes
superantur quam multa bona quot voluptates quam infinita
commoda ex artibus honestissimis in omne genus mortalium
dimanarint nouat vel ipsi quidem hes attendando stu-
pui desuescarunt Hec commenta fuisse videntur mihi illi qui
has ipsas artes vt honestissimis quibuscunq aut honestissimis vti-
batur atq honorum ornamentis vel exequauêre vel quod glorio-
us est asseruere si enim contemplari velimus amplitudinem
voluptatis illius quam homini prudenti optimarum artium
oratio secum ipsa ingenerat quod illa degregiè quod hactenus
ad bene beateq viuendum commodius seruiat sane quàm com-
muni voluptatis parens ac procreatrix bonorum omnium Vul-
go habet corpora mortalium suis fortunis atq casibus
tasturnodo oblectat. Artes marorum propè et gloriosa
rum voluptatum propagatrices et continuatrices diuinæ
animosecum coram delectando mirandissima quadam et
multis aliis longè præstabili voluptate perfundunt Illa
hæc e terumbris rei familiaris angustijs in summam rerum
omnium abundantiam e vepretis atq dumetis in amœnissimum
diuitiarum atq voluptatum virorum hortum perducit Hæc
(aquiè)
amœnum

Musis e tenebris eorum plusquam Cymerys asseritum ad lucem veri
omnium clarissimam eorumq naturâ cognitionem atq sucatrem
traduxerunt Illa denq sic hrem suis affluentibq copijs locupletat
Vt eius opes cum corpore interceant necesse sit Harum facultates
eo dignitates prosequi Vt nullis vnquam nefariorum conatibus
tentari nullis improborum machinis pertundi nulla tempestatum
atq turbarum insidiosa procella possint quoquo modo labefactari
Nihil de honestate eorum dem quis non enim videt? aut quis ita
sensus humani expers est? qui honores dignitates cæteraq Reipub:
ornamenta ingenuis artibus disciplinaq liberali atq pene debita
Nam cum ea dignitas atq honos ita sit, vt cum doctrina non
cum imperitia cum labore non cum desidia cum virtute non cum
improbitate coniungi omnino debeat, Inquido constat omne decus
honorum atq dignitatum à sola honestate ingenuarum artium
in omne genus mortalium Vitamq eorum profluxit Quod si hono:
ris amplitudo atq gloria qua plerq hominum ad virtutis studia
incitantur otium et grauium mortalium procul excludat labores
multosq laborum sudores adsciscat certe horum operarum artiu
studium ex quo omnis veritas omnisq honestas tantam vberum
emanandarum a quarum oceano omnes prope mortalium ordines
dimanat multos plures tam diurnas quam nocturnas difficultatu
perpessiones, nocturnas vigilias in sui cura exhauriri deposcit
Et quemadmodu nullum hominis cuiusq manus exercendi opus in
hoc amplissimo Vniuersi orbis theatro careret quod suæ illius
studio atq opera effugere possit teste eloquentissimo Cadcorum
oratore Phocylide nemini cuiquam deesse non debet hoc opus
quo nullum in tenui præstantius atq nobilius hac re pecuniam artes
honestiores suæ multo copiosis atq animi labore non possessorat

hoc clarissimus ille Grecorum omnium Oratorum eloquentissimus
Demosthenes qui cum doctrina literarum cognitionis perstudiosus
esset ad eam assequendam ardentissimo quodam animi impetu feru-
retur natusque suo iam assiduum doctus exemplo nulla alia
ratione ad literarum cognitionem atq eloquentiae studium tan
quam ad altissimum et amplissimum honorum apicem se posse
se euolare nisi solitus atq vnicus laboris ductu totum illico vnte
nuis laboribus vitroq naturâ corrigendo dies noctesq impedie
Cum enim tardiori in dicendo facultate naturam suam parum
idoneam videret et ob linguâ balbutientis vitium omnis loqu
literâ quâ maxime vtuntur in dicendo et minus recte eloqui po
tuisset assiduo labore continuisq vigilijs ha effecit vt naturâ
linguam desidiosa suo refractariam maximam sui voluptat
te perfregerit et per summam in dicendo grauitatem atq
copiam inter doctissimos quosq Graecos Oratores patro
fuerit consecutus Quid vero de Democrito dicam qui
non labor a studijs non commoditum temporum casus reflectus ab
animi magnitudine non Reipub: turbulentissima procella
atq tempestates à felici studiorum cursu auocauerunt non
quies non remissio non cadauera cadauerum fluxarunq Volu
ptatum blandimenta illum detestantem postremo nihil
re nisi sibi expetendum putauit nisi vt optimarum ar
tium studijs totum se traderet quarum amore ita arsisse
bat vt quo commodius ad eas pertractandas rediret ruta
ruisq in vs desudaret atq elaboraret repudiatis amplis
simam fortunarum copijs relictaq opulentissima pare
tibus domo auulsus a necessaria et amantissima amicorum
suorum consuetudine ram summa inopia in hortulo casta
tibris suâ manus retinauit. Quare tandem consecutus est
Laborum suorum mercedem atq gloriam Vt non modo superstes

adhuc hominibus perfereatur Verum etiam Dys ipsis quodammodo
aquaretur Seruant quippe Viri sapientissimi non modo artes
studia humanitatis honestissima Verum etiam nullum opus
nullam voluptatem nullum Virtutes pulcherrimum ornamentum
sine labore ab homine haberi posse ac prorsus per labores atq
continuas vigilias ea quaeri debere his clarissimis exemplis
suis sunt attestati & fortissimos et nullis grauissimorum
laborum difficultatibus fractos Virorum animos summa
et inuictissimam laboris vim atq potentiam vobis ex quam no
bilissimi Iuuenes eamdem artium grauissimi cultores ad
imitationem eiusdem laboris studium non mediocre incitarium
Magna sunt haec quae tot clarissimi Viri suis ipsi exemplis
ad labores commendationem praeclare Nobis haec contenne:
re Videte etiam atq etiam et diuina mentis considratione
pensate si quid tum voluptatis tum honoris tum virtutis absq
labore consequi possitis. in quo si illud animis Vestris per:
spexeritis quod omnibus perspectum exploratum est
laborum hoc atq studiorum in omnibus rebus vel maxime
in literis Vtilissimam necessitatem eos contemnos Vos nullis
difficultatibus propediti laboribus atq vigilijs Nec noctes
vel in hoc ipso huiusce rei deliberatu impendatis Hinc est
illa vera et laudis et dignitatis et honoris a bonis viris
et sapientibus et bene a natura constitutis laudata iudi
et approbata Nobis immortalium laborum meritis affici:
tatibus ab honestissimis atq vehementissimis artium liberalium
studijs deterreri quorum radices et si is quem Bruno omnium rerum
tam diuinarum quam humanarum interpres Aristotele iudice satis

quidem amara sint fructus nihilominus dulcissimos et uberrimos
adferre post hac suis cultoribus consueuerunt. Pudandum nobis est
hii pro communibus huius boni commodis subeundi maximi
et difficillimi quig labores adiecta sape huius boni gratia etiam
maxima Patr salutag incommoda cum mestis et grauissimes dif-
ficultatibus generoso animo sepe diuicaudum. Hec
audientes de clarissimorum maiorum nostrorum conatibus et salu-
bri accepimus hac legimus reg eos in laude posteros uidemusq
aut aliquando laborum difficultate deterriti gloriosum studio-
rum curriculum tenere non potuerunt aut qui per summam desidia
atg ingentem libertatem populi uitam, aras, fortunas, bona
omnem denig Respub. dignitatem in discrimen salutis uocauerunt
Quos hos semper sapientissimi et grauissimi homines malos
et pernitiosos Respub. eius salutis hostes putauerunt.
At uero qui preclarissima suorum laborum atg egregia
insignia posteritati reliquerunt qui doctrina quia auxerint
et qui magnitudine animi consilium desidium atg inertiam
hominum repressuerunt illi semper habiti sunt principes et conser-
uatores libertatis. Quare si uobis si clarissimis pa-
rentibus si nobilissima prosapia si sanctissima patria
ei patria uestra, doctrina, consilio, prodesse atg prouidere
debetis! Laborem diligentiamq in optimarum artium discipli-
nis adhibete hoc uobis istorum meditemini hoc dies noctesq
more sanctissimo more maiorum uestrum sapienter cogitate

DIXI

HRIADICTI

Quod caret alterna requie durabile non est.

Quantum desudauerit in studio poëtico celeberrimus inter Poëtas Ouidius luculenter testantur non pauca ad posteritatem transmissa ab eo literarum monumenta, quibus et nominis sui gloriam illustrauit, et plurimas ad nostrã vtilitatem complexus est sententias. Quoniam verò tum vsu ipse suo tum alienâ experientiâ didicit, vt cuiusuis rei ita vel maximè hominum vires assidua laboris exercitatione frangi ac debilitari, laudatissimam illam profulsisse videtur, quâ pertinaci incumbentes labori ab assidua contentione deterrere voluit inquiens, quod caret alterna requie durabile non est. Quid autem hoc suo effato minimè obscurius vates velit diuinare necesse non est clarissimè quisque admonet, nisi ita ingenium continuâ studiorum intentione fatigemus et exercemus vt interdum honesta recreatione iucundoq; otio aliquid non tribuamus temporis, si diu vigorem ipsius bonamq; ac properam corporis valetudinem conseruare voluerimus. Verum enimverò cum omnem hominum vitam in studium ac remissionem diuidi natura voluerit, intendendus adeò animus curis non est qui ab occupationibus ad recreationes et exercitia honesta se aliquando reuocet homo vt maiorem post otium vigorem acquirat, et vires ipsa quiete conseruet, vt tutius alat intendat. Nam quis ignorat plus ad discendum virium habere vniuersum animum adferre illos, qui assiduitatem stu-

Multa sunt in Mithridate belli gloria præstantissimo Rege quæ Vt laudem mèrentur amplissimam, ita ad posterorum memoriã literarum monumentis celebrata per tot sæculorum reuolutiones deuoluta venerunt, ne tamen vel Maiestate ipsa Regiæ dignitatis vel laudum potentissimi Regis multitudine oppressus tanto facilius oneri succumbam, quanto vires ingenii mei seruio tenuiores nullo omnibus et singulis imminari. Quare tametsi Viginti ore gentium locutum audiuerim atq; tanta corporis vi præditum legerim Vt scinges equos quos vellet flecteret nequaquam tamen id copiosius tractandum putaui, sola ipsius iaculandi ac equitandi peritia, quam quotidiano vsu et assiduâ exercitatione sequisiuerat describit. Legimus enim ita familiaria hæc ipsi studia fuisse vt ad vltimum vitæ spiritum sagittas vibraret et per mille stadia dispositis equis vnâ die decurreret. Sanè duplici hoc genere exercitii viam et aditum ad gloriam bellicis rebus comparandam demonstrare voluit omnibus qui Martis se aliquando essent consecraturi. Verum enim vero vt omittam equitandi rationem vsumq; iucundum esse, ac incredibilem adferre voluptatem in bello quantum is necessarius sit ignorat nemo, sustinere aduersarii ictum ac cauere cogitas. hastam dirigere in hostem tentas, iaculari aut arcum tendere vis imo conuersâ belli fortunâ, fugâ elabi aut salutem quærere expetis hæc consequeris si equum agitare et decore illi insidere didiceris. At verò qui eta molli et effœminatus extiterit, vt hoc genus exercitii omnino omittat, qui vel sponte suâ mollitiæ obstrictus, vel patris necessitate exstimulante ad bellum profectus inibi faciet.

Scilicet

Scilicet vers proclarius hii sessor equi, aut hostem ferire, aut
sagittas in eum vibrare, aut aduersarium effugere, aut impetum e-
ius euitare sustinereue poterit. Risum tenere vix possum,
quoties mihi in mentem venit Ranimiri Hispanorum Regis
nimia simplicitas: Hic enim Sancio Aragonum Rege patre na-
tus, ac in purpura regali enutritus, spretis istis fluxarum cadu-
carum, verum vanitatibus ad claustrum secesserat: verum poste
ad sceptrum coronamq; ab Hispanis euocatus cùm bellum contra
Saracenos gereret, armorum et equitandi expers equo imponi
à nobilibus debuit, et quòd sinistram manum scuto munitam habe-
ret, dextram verò lanceam teneret, porrigentibus sibi frenum
vt cæpit, quânam id ratione ignarus tractaturus esset, in
hæc verba eos compellauit, ponite in ore. Videtis enim dextram ma-
num occupatam esse. O egregiam moderandi equi peritiam. O
proclaram artis bellicæ cognitionem. O facinus dignum mem-
oriâ sæculorum omnium, non ad admirationem, sed ad risum, et
recreationem. Credideris Athenienses non alium ad Reipublicæ
gubernacula huiusmodi sessorem equi non admissuros fuisse,
sed Reip. etiam et ciuitate exclusuros; nam vt fœminæ etiã
equestri disciplinã exercerentur lege cauerant: Quam
testimonii loco adferendam hîc existimaui. Igitur hi septem
de legum latione dialogi sic Plato decernit, nihil veritus hanc
sermonem proferre, et equestrem disciplinam et gymnasticã
non minùs necessariam mulieribus quàm viris. Turpe
nimirum duxit, vt si quando vrgente necessitate collectis
viribus ciuitas à viris relinqueretur, ipsæ pro filiis non di-
micarent, et statim ad templa aras q; confugerent, cum aures etiã
ad pueris aduersus quamcunq; fortissimam bestiam pu-
gnantes, mors et omnia pericula subire sustinerent. Quod

Vero de iaculandi sagittasq́ ex arcu excutiendi peritia dicam!
Sui licet hostem eminus ferire atq́ interimere poteris, nisi se=
dulo in arcus tendendi exercitium incubueris. Meministis cre=
do quid refert Plutarchus 3. Apophtegmatum de perito quo=
dam sagittario ab Alexandro capto: is enim cum arte sagit=
tandi valere plurimum ferretur atq́ sagittas tam scite diri=
gere vt à longe per annulum ipsas transmitteret, iussus à Re=
ge vt suæ specimen artis daret recusauit quod vsum ipsius
pluribus annis non habuisset: tantum valuit in eo vel inter=
missa solum exercitatio sagittandi. Quid iam pollicebantur
sibi illi inter hostium agmina, qui hoc aut simili artis genere sese
non exercent, sed compotationibus et nocturnis discursationi=
bus dediti animos suos oblectant. Videas enim alios populis ita
delectari vt ad ea natos se tantum existiment, alios in chartis lu=
sorijs recreationem quærere non nullos ex pugna umbratica et no=
cturna per forum plateasq́ discursatione ingentem animi ca=
pere voluptatem atq existimarent in magnos se aliquando mi=
lites euasuros, si inuentas bombardas exonerent, ferro lubi
aut lapides lacessant. Quasi vero istiusmodi adolescentes multo
honestiores recreationes habere non possint. Sunt inprimis Pô=
etarum Historicorum et Oratorum lectiones ita suaues
dulces, mellitæ, vt veluti Adamas attrahant nè à suo complexu
lectore facilè dimittant. sunt conuersationes et colloquia
de studiis ad inuicé instituta sunt, deambulationes ac
pila & lusus modò moderatè in illis teneatur atq fatigat
dum animus assidua contentione in studiis ad hoc refera=
tur. Non prohibetur et sagittandi exercitium si quidem lau=
dauit olim illud Princeps Latinorum Pôetarum Virgilius inquiens.

Venatu inuigilant pueri syluasq́ fatigant. Flectere ludus equos et spicula tendere cornu. Laudandus igitur et Myndarches qui cum honestum inprimis et iucundum tum etiam vtile ac necessarium equitandi sagittandiq́ studium ita colere vt ad vltimum vitæ tempus hanc rationem vnam sui ob= [illegible] animi habuisse ferebatur simulq́ equestri ordini et patriæ adolescentibus pro patria aliquando dimicaturis et artibus bellicis

Discordia ciuium Reip. venenum. Liuius.

Quanta fuerit celeberrimi Romanæ Historiæ Scriptoris facúdia, cum ex libris ab ipso conscriptis quiuis prudens ceu existimator intelligere ipse per se potest, tum ex Virorum laude doctrinâ illustrium opinione, quam de ipsius eloquentia habuerunt. Fama etiã enim plurimos eruditione, literis, et linguæ latinæ gloriâ insignes Viros ea tempestate quâ vixit Livius fuisse in Orbis nullum est dubium, solus tamen ille non angustis tantùm Italiæ finibus ab omnibus hoc nomine celebrabatur, sed aquilonares remotissimas etiam nationes disertissimus atq; eruditissimus audiebatur. Quare nominis ipsius celebritate quidam nobiles perciti longam de ultimis Hispaniæ Galliarumq; finibus susceperunt peregrinationem, non vt vbis Romanæ magnificentiam spectarent splendorem et amplitudinem senatûs complectarentur, sed vt latices eloquentiæ fontè manantem Liuium degustarent. Itaq; et Quintilianus Rhetor nobilissimus neq; quidquam ignauus imitationem eloquentiæ comparandæ præsidium esse validissimum ipsius scripta ceu alterius Ciceronis, cuius imitator erat omnibus Rhetoricæ studiosis proponit imitanda. Scripsit autem vere ac perspicue plurima de rebus gestis Romanorum grauissimis ac pulcherrimis distincta sententiis sed maximè inter eas elucet illa quam de ciuili discordia pronuntiauit inquiens discordiam Ciuium Reip. Venenum. Quo suo prudentissimo effato apertissimè docet nullum exitiabilius malum, nullam capitaliorem pestem in rebus publicis reperiri posse Ciuium dissensione. Non ignorabat Vir eruditissimus ex hac scintilla belli intestini acerbas sæpe excitari incendia, quæ non aquâ sed multo ciuium sanguine restinguí

oporteat: cogitabat quot Resp. ciues, mutuis vulneribus occi-
dant, qui non prius in patriæ defensione contra communis ho-
stis insultum occumberent quam non pauci ipsorum trucida-
rent atq; ante se ad orcum præmitterent. Quid dicam quæ-
tis periculis exponatur patria, munita scilicet in sui de-
fensionem esse poterit armatis in sui exitium ciuibus, tu-
ta ab hostium eruptione et direptione suorum immanitate
lacerata. Quis negauerit idem cum ea futurum quod
accidit Cybindi atq; aequilos perpetuis inter se odiis dissiden-
tibus: quemadmodum enim frequenter in acri pugna sibi co-
hærentes facilè nullo negotio frequenter capiuntur, ita fit
ut propter dissensiones et bella domestica hostes co-
termini regnum inuadant, atq; cum omnibus fortunis totius
Resp. ciues sub suam rediganty potestatem. Neq; verò vllum
dubium esse potest, si quidem discordia tantum est causa
malorum concordiam plurimorum esse bonorum principium,
et quendam quasi fontem. An non ipsa regnorum florem
irrigat, vigorem conseruat, vbus suppeditat, vt nulla præsi-
dia armis gens vincia ab externo quamuis feroci opibusque
præstante possit hoste. Si mutuis non sit tussa dissenti-
onibus. Nam quod accidit hastilibus vt singula facilè fran-
gantur coniuncta verò frangi non possit. Eadem vis veritat
regnis est necesse, vt dissidentibus inter se ciuibus stare
diu nequeant mutua verò coniunctis concordia nullum casum
nullam ruinam timeant. Perspiciebant id Romani qui vt
hæc pericula à sua Resp. amoliremtur, non aliam ob causam
concordiæ templum excitarunt, quàm vt hominum dissidio,
quibus interdum regna fluctuare solent, fores in eo sacrificiis
deponerentur. Quamobrem extincto iam vi morbi fœuero
Imperatore cum odium inter Getam et Antonium fratres ob
regni

regni successionem exacgiset. Senatus decreuit vt pro concordia Veiusq; diis immortalibus concordiæ prodigiorum sacrificaretur: Prodigiorum profecto scitum et ei eorum qui in salutem et errore verterentur Religionis latere quippe illos non poterat domesticis et internis discordiis Respublicas attenuari, euerti, et finiri. Quis nesciat Numantiam deletam, quia intestinis flagrarèt dissensionibus, Testis est huiusce Tyresius Numantinorum Princeps, nam cum Scipio Africanus Numantiæ despecto victor Fauentiq; expugnator ipsum interrogasset qua de causa Numantia aut prius inuicta, aut post euersa fuisset? respondit. Concordia aut prius inuicta, aut post euersa fuisset? respondit. Concordia discordiæ exitium præbuit. Idcirco quintus Fabius Maximus Romanæ iuris Senator amplissimus, idemq; bis censor et consul dicere solitus. Concordi collegio nihil fœdius esse. Seneca verò Vir doctissimus illud pro concordia et contra discordiam scriptum reliquit. Concordia vigent res parue euescunt discordia maximæ dilabantur. Dignus igitur laudum eximiis celebrandus est Iunius qui et dissensiones ex imperij finibus tolleret omnibusq; finibus concordiam commearet, discordiam verenu pronuntiare non dubitauit.

CHRISTI VICTI.

Mallo mori quàm fœdari. Diuus Cassianus.

Omnes equidem qui ad virtutum commendationem effata diuina quodam afflati spiritu quasi oracula quædam ediderunt ampla sibi vendicant laudum ornamenta. Aud. Hum. Illi tamen plenissime sunt omnino cantandi ore qui prolata à se eximia recta, etiam atq; celebrata vitæ dictione posteris consignarunt. Quo magis cum non nonnullos fructus pigmentis ipsarum ad inducendum adumbrarunt speciem, verum etiam pulcherrimas longè imagines, viuas virtutum simulacra, honestis expressis actionibus ad imitandum proposuerint, et propterea non priuata sed

modo Regi opinione tanquam sint habiti, sed summorum Principum in ceteris Virtutibus voce publica tanto honore aucti et inaugurati. Sicuti Veterum illorum Philosophorum exempla et labores quidem Virtutum in tantam sui rapiunt admirationem, ut à cœlo exclusi ad ipsos tm Reges cœlos suos cum astris cuncta trahant; Turpissimum profectò esset, si quos Supremi Moderatores Cœli, in cœlesti (propter palmares et heroicas eorum Virtutes) triumphantes regno, Venerandos et colendos esse decreverunt, eorum nos etiam tropiti trophæis minimè æmularemur. Quanquam quis Virtutem cœlis iam inuectam altius contendat evehere? quod quanto sublimiori destinatur imperio, et quo magis in auctoritatem exultat admirationem, tanto difficiliorem amatoribus sapientiæ parit desperationem, et angustiorem in libero regno Eloquentiæ dicendi. A quibus ego etsi nec instructus nec informatus sim; tamen cum de omnibus artibus studiosissimus, tum verò nunquam mihi de spectatissimi Principis passim Virtutibus indicere possum quarumvis linguis silentium, Vt quem debitis eruditum regiis tam publicæ quam Sanctimoniæ ascendisse debuimus, ad eundem pro summa erga indigetem Virum amore ipsius rectè factorum gloriam exultabundi contendamus. Mutus ego et sine voce prorsus hæserem nisi, quia Beatissimi Successoris morbo languentis, minimè tamen languidam Vocem, Vt potè toto diffusam orbe impositi hactenus styli celebrandi, quam cum Vitæ ratio abunde loquebatur semper alienatam beata quies Mortis ac gloriæ à ipsius de Voluptate capitalissimo hoste Juventutis, Triumphus quilibet primus longè facit laudabiliorem. Quam cum exhaustis febribus ardore corpusculo dictum audisset à medicis castissimus adolescens, vincere se alitervm posse nisi cultura Virginitatis salutem potius febris igne maluit corpus confici quam fœdâ libidinis macula infici,

macula impij illa, quam sine in morte carentis Cygni voce prolatas. Malo mori quam fœdari. Cuius generosi animi verba nostris distinguj adamantinis aut cedrinis potius tabulis non esse quod laboremus: in quibus cum invictæ virtutis eximius elucet candor, tum incorruptæ virginitatis his pudicitiæ integritas nulli unquam corruptioni subiecta, refloresceret, teneris illa animis adolescentiam eo magis placituram, quo lucidior et semper floridior. Et interiores mentis eorum oculi eius fulminibus non modo in admirationem raptæ non degenerent, sed instar laurinæ quidem attingant. Et primum quidem quis adeo verum ignarus tam præclaræ dicendi mentis rationi coæbitaneæ, tam ingens odium, tam ingentem aversionem à fœdissimæ flagitiorum omnium voluptatum, tam tenax in iustitia propositum, tam inevitabilem mortis doloris, contemptum aliunde potius velit esse quam à virtute nunquam vincibili profectum! Qui quales! Breviter Virtus sit audire velit. Ille cum definiendæ Philosophus ingenio se audiat. Et divinos divinè circumscribentes Theologos. Virtus inquiunt Philosophi, Est habitus animi à ratione et rationi consentaneus. Cicero aiit inquit, Virtus à Viro appellata est. Viri autem animi propria est fortitudo, cuius munera sunt dolor mortis, contemptus. ad hæc quid et Lactantius mihi alludere videtur inquiens Vir dicitur quod maior vis in eo quam in fœmina. Et hinc Virtus dicta accepit. Quid Theologi! Augustæ damnatæ augustissimus depinxit Augustinus dicens, Virtutibus nemo male vivit, cæteris autem bonis non est nemo nisi et minimis non solum bene sed etiam male quisquis vivit. Et ideo virtute nemo male vivit, quia opus virtutis est bonum. Vitæ istorum quibus etiam non bene vivi possumus. Age itaq; quid in hoc principe rationi non congruit! quid ab innata illi virginali verecundia, Angelica pene et divina dissonat? quid non obsequescendum continet fortitudinem aut studiosum vocet et mollitiem! Equidem tantum, tam divinum fuit hoc divinissimi principis

Laing

fauimus. Vt omnes virtutes complexum esse videatur. Hic ardentissimus eius in Deum suæ ipsius flammæ indicio prodit se seruasse capitale in fœdam libidinem flagrat odium. Vehementissimum virginitatis elucet studium, ingens animi perspicitur magnitudo caducarum fluxarumq; rerum contemptus innotescit, ipsa denique iustitia omnes alias huic vni facto concatenatas trahit secum virtutes. Nam bonitatem Dei per se amabilis præposuit fucata sibi specie blandienti voluptati turpitudinem. Sæuo apparentis boni depictam execrabilis flagitii dueratus est, continentiæ formam longe pulcherrimam amplexus: inferiorem appetitus sensibilis partem rationi subiecit, et ad instar manicipii æquissima iure manipauit. Ad extremum cum vitam honestatis ex libertate turpitudini et morte conseruandæ vitæ studio constantissime anteposuisset vna fluxa illa caduca q; fortuna bona contempsit et despexit. O felicem ô ter & amplius felicem Principem (te enim appello et alloquor diuinissime (si mihi) ô te inquam felicem cuius animus per sensibilium imaginibus ac venustate decipi non potuit, sed earum similitudinem ad interiores mentis oculos transferens multo magis pulchritudinem virginitatis censuit adamandam. Aliis formarum euanidæ species diuturnorum bellorum causa fuere difficillimorumq; laborum tu propter virginitatis elegantiam graue tibi ac interstinum bellum indixisti. Illi cum alieni decus corporis pariter et animæ creauit exitium; tibi pudicitia venustas immortalem vitæ peperit gloriam. Illi facili descensu inferos etiam adierunt, vt inde tibi formosas rapuerint sponsas tu difficili passu in altissimum virtutis euolasti fastigium virginitatem tibi stabili proposito despondisti. Etsi tum vniuersa Lithuania pro tenera ætate scire non posset quam cordi semper etiam tibi virtutem fuisse, vt nullo casu tuæ tempore ipsam tibi eripiam velles. gaudebat ante tanti Principis

eruditissima

certissima spe haberet, [illegible]
tenacem fore audiit. Vt intra posteaquam pudoris iacturam fac-
tam existimaret, se orbandam Dño simul ac successore hæredi-
tario non poterat non dolere. Verum Luxerit tamen illa. Casmi-
rus certe tam optimæ suæ Virtutis usu lætabatur. poterat ille
quidem Vt suæ saluti consuleret medicorum consiliis acquiescisse;
poterat illebatum castimoniæ florem inquinasse, poterat saltem
morti obviam iniisse, si sponsam suis dignam connubiis accepisset.
Virginalis tamen pudicitiæ custos vigilantissimus cultorq; eximiq;
nullis sordibus, nulla labe, nullo scelere opes Voluit contaminare;
quin imo nuptiarum etiam cogitationem nunquam Voluit admitte-
re, ne aliquomodo candidissimum illud suum pectus flammis exustis
dealbis infuscarent. At iure quidem optimo tanto fœdas libidinis
flagrabat odio, illa est quod ædes corrumpit in ipsam sese effun-
dentium corpora, Vt naturam pudeat hominis, medicos pudeat
alios, ipsos denig famulos pigeat officii, illa exangue supremæ
conficit macie corpus oculosq; liberius alienam observantes pul-
chritudinem suas contrahit in cavernas, illa denig caput expi-
at fœdissime et faciem scriatq; ignes serpente corrosam humo-
re populatur. Quæ cum sine horrore ac nausea nec ego Verbis
eloqui, nec Vos audire possitis, nimium tamen est Vt ipsa patien-
tes sint, Vt ad has incitas adeatis postposita salute in se pec-
quæ in alio sine horrore videre non possunt. Veniret vellem nunc
in medium nostrum Adolescentes Optimi, ad quos mea potissimum di-
rigitur Oratio, veniret inquam locus Vnus aliquis hue infectus Ve-
nereo. Videremus tessellatam pustulis cutem crustasq; immani
labo vermiculatas, ossa denum suis exuta cămentis sentiremq;
exhalatos odoris gravissimi nimbos ad Lexandu (scilicet) ignoto
sabaris thure fastidium, diceremus talem hominem. Sed hu-
manæ figuræ vestigium, non cadaver, sed sepulchrum. Quod hi

O Labem turpissimæ voluptatis fœdissimam, nec satis exprimendã
Nostri! O fructus in corpore male quidem pro culpa sed pro pœ-
na bene orato natiuos, simul tamen florentes ad nouos peren-
ni propagine cruciatus dotè obstinata implorata mortis mora
tandem vinculum fugam molientis animæ obrumpatur! Et
quem quidem tam turpis fœdæ libidinis mercas ab hierâ impeden-
tissimæ naufragatu non deterrebit? quis dilutum veneris suc-
istius poculum non auersabitur, quis ipsam vultu constantiæ ac
obfirmatis non prætenbit oculis? Prudenter equidem Dux
et antesignanus omnium Philosophorum Aristoteles monuit oes
Vt abeuntes contemplarentur voluptates auersarentur Venien-
tes. qui enim ipsarum falsam fucatamq; pulchritudinem à fronte
considerauerit vix est possibile vt ipsius irretitus amore non deh-
neat; at qui à tergo earundem viderit enormem foeditatem fœ-
dam q; deformitatem credibile non é vt cum auctoris oculis ac
mentè non detestetur. Est profecto qui omnium adolescentum
oculos atq; animos sua trahit pulchritudine suauiq; fragrantia
virginitatis illibatus flos, vivet ille semper, ac in cuius corde
formas radices egerit ipsum quoq; florentem ac beatum faciet.
Quam cum teterrima libidinis pestis adeo in corpora libidino-
rum hominum grassetur vt ea depascatur. Virginalis vere-
cundiæ vim talem inesse fatemur est ne esse vt cui sua vigore
eadem conseruet quam diutissime. Vires ista in senectute non de-
fecerat illa etiam in adolescentia ipsas enervat, ista sanie ta-
los vultum inficit purpureum: Illa per genas diffundit de-
cus: hæc grauissimum exprimit orem quo ipse deus et Angeli
recreabitur, illa grauissimam exhalat mephytim à qua ipse deus
et Angeli stomacho discordias minitante, visceribus tumul-
tuabitur

tuantibus abhorrent. Libido denig viuentes adhuc viua efficit ca-
daucra lutulentas, sanas ac limosæ purulentas sentinas.
Virginitas vero mortuos etiam viuis post mortem pingit co-
loribus et ab omni prorsus corruptione ipsorum illibata vin-
dicat corpora: Quam dispar pro Deus Immortalis! quam dis-
similis est mors eorum quibus candor virginalis cordi est! quæ
inquam dispar vita illorum qui se turpissimis pollurent istis
maculis flagitiis! Æquum tamen est vt quorum corpora
sanctissima ab omni corruptione dum adhuc viuunt abhorret
mortua quoq; diuino numine integra conseruentur illorum
vero qui sese illis voluptati in sordibus viua etiam corrupan-
tur. Æquum profecto æquum est, vt hæc nostra ex omni scelerum ob-
luuione nata ipsa fœtoris grauitate declarent viua, quibus in
sordibus quo in luto quo in cœno voluerint, qui vero diuino nu-
mini seruant viuunt more eorum odoris iucunditate ne mors qui-
dem ipsa quod maxime propria putatur hominum, humana vi-
deat. Infinitum esset vtram partem exemplis commutare
et cum ipsis hic omnes commemorare vel quorum cineres pate-
factis sepulchris atq; eruti niuam quandam ac diuinam
odoris suauitatem afflauerunt, vel ipsa eorum corpora si-
ne vllo corruptionis indicio reperta sunt: tum illorum qui
hac foede libidinis noxia postea contaminati vitii adhuc grauis-
simum fœtorem, tametsi nescio quibus delibuti odoribus ex-
piauerunt. Quoniam tamen incundum est cum vobis ipsa au-
dire tum vero etiam mihi referre in hunc quoq; vel breuissime
mea oratio euagabitur campum. Quid enim quæso causæ est,
quod sanctæ Virginis cuiusdam corpus multo post ipsius martyrii
tempore inuentum non solum recentem sanguinem destillaret
Venu-

verum suauissimum etiam odorem diffunderet. Quid dicam Catharinam ab omni corruptione liberam ad hoc usq; nostrum tempus conseruat? et annis etiam posteris conseruabit? Quid effecit ne S. Xauerii sacrum cadauer multa calce cui impositum erat absumeretur. Quid Vrbe patefacta Angelici Thomae Corculo suauissimus odor afflauit. Virginitas credite è Corpore calcibus illum adhuc afflauit odorem quo Iburtius circumfusorias et lilia media hyeme in pudico Virginis thalamo aseruari non sine ingenti stupore suspicabatur. Virginitas conseruat Carthaginam quam lacteis e collo ipsius prouuentes riui testati sunt. Viues Virgines quid in Vius adhuc Xauerii corpore impuras extinxerunt flammas mortuum etiam ab ignibus calcanis defenderunt: Illius terris fumo quos impudicam Parthenicus Thomas fugauit feminam ipsius imbuit manus grauissimum exedit odorem. In nostro vero Principe Casimiro quid dicam? tantus in eo fuit Virginitatis ardor, Vt cum ipse ad martyrium pro ipsa subeundum aliena impietatis ferrum deesset ipse tamen prius in se mortis tela potius maluerit experiri quam labe turpissima notatus vitam inglorium ducere turpissime. Magnum et singulare quod asseram de integerrimo Viro Indiarum Apostolo Severio hic enim cum aliquando per quietem cuiusdam foeminae impuras imaginis interiorem eius sexum intra imperfecture verberasset adeo expauit atq; cohorruit Vt conuulsis visceribus animi agitatione praecordiis sanguinem in caput regurgitauerit foetasq; miserit obsidem Vitae vitam etiam ipsam hisce illicis victus hostis abscessisset profecturus: Illud tamen nouimus omnino videri quod ad initium huius orationis modo attigi de Casimiro, iste quippe cum ei suaderet Vt Vitam Virginitatis iacturâ mercaretur, castâ credo contra suasores aequius vitâ, quam castitatis ardentissimus excitauit amor illas

ingeminans

ingeminans Voces Malo mori etc. non solum gelam protestatus é
se male morte honeste mercari Virginitatem quam Vitam turpiter
paciscí turpitudine. Verum id tandem effecit Vt cum his morbi abri-
peret ipse quoq; in proposito Virginali persistens emeruit morte Vir-
ginitatem et Virginitate immortalitatem sit consecutus. O quanta
Dei in amore castitatis! Alii flammis alii glacie alii spinis alii
fustibus aut alio accito forinsecus auxiliorum genere obscenos
ignes oppido Veros extinxisse memorant. At sasimivus se
solo sui defensus certe defensor per mortis dolores atq; ignes
corpusculo morte tandem ipsa ne in posterum scintilla tanti
maneret incendii flammas restinxit Victor sui gloriosus. O
celebriorem longe istum sasimiue triumphum quam si Vnquam
Patriâ hostium tectis flammas et ignes intecisses! Exitne quis-
piam qui leuissime suspicari velit illud tuum candidissimum
pectus aliqua labe corruptionis aliquando infectum fuisse? id-
la eadem quâ sabinian, sathavinam, Xauerium, integros totâ
seculis conseruat Virginitas te quoq; certum annis ante quam
etheria euntes fuisset a corruptione custoditum nunc etiam ab ea
defendit et iucundissimam quandam ac prope diuinam ipsa deli-
butum corpusculum spirat odoris fragrantiam. liliorum afflatus
gratissimo nulla terens conferendam. Ac ne mihi exempla illorum
deesse putetis qui sordibus luxuriâ fœdissimis inquinati aërem
quoq; suæ graueolentia inficiunt. Replicate memoriam illius de
quo ipsi aliquando audistis, imo etiam legistis adolescentis qui
ita puriffimas Vnius e beatis illis mentibus impuris suis afflatu
infecit nares Vt cum morticinam bruti carnem purulento pa-
dore obsitam. absq; Vllo sensuum tumultu transiret ipsum demum
prolecrandi

prosterentem sine Nausea et fastidio transire minime potuerit. O mive contagiosam pestem corrupti candoris Virginalis quæ etiam ab omni corporis concretione spiritibus libens him affert. Quis itaq; miretur diuam Catharinam Senensem Cameretis semper ipsa secum gratissimi doloris lilium suam inquam Virginitatis circumferret ab omnibus quicunq; se graues alicuius noxæ crimine pollutos graues odorem persensisse cum ipsi Angeli laben hanc atq; eluuiem fastidiant fugiant execrentur. Quam etiam iure optimo cum lutulentis porcis hos falsæ voluptatis aselas comparauero quorum intolerabilem fætorem si mihi malediceris Veneris cupiditate repræsentare. Vt enim illi suis se in volutabris voluntes, horror sit ac fastidium cient: sic plane ipsi cœno non cœlo viuentes dum teneri hoc lutz se illinunt ac putido carni seruiunt Venerem dicunt et libidinem. Quamobrem et Romanæ Eloquentiæ Princeps Cicero suo ea præstantissimo donauit elogio cum inquit. Nulla capitalior pestis quam corporis voluptas hominibus a natura data e. Origo execrandam omnibus moribus hanc peste teterrimæ! O illos miseros quos ipsa afflauit! fœdam quippe animam inter tartareos ignes dum minime sibi metuunt imminere periculum, efflabunt. Agite igitur Adolescentes optimi candorem hunc tantum educescentis in Principe Illmo Virginitatis fixiles Vt aquilas intuemini. Noctuarum cauete oculos, nec illas tenebras et latibula in quibus hæc obscenitas latere cupit Inquā cognoscite. Frigidā mortis memoriā ebullientis sanguinis calorem restinguite ac ista e candido casimiri pectore profecta nitidis Vestris animis insculpite Verba. Malo mori quam fœdari. Cogitate maculosæ voluptatis turpitudinem, candidæ Virginitatis pulchritudinē consider-

eate illa Vos à sui amore suâ deterreat felicitate hâc ad suos
ritore ibi innato pertrahat amplexus. Habetis Vt omittam se-
tera quæ in hoc studio Virginitatis possitis æmulari. Polonia
gemman casissimum virtutis huius authorem eximium. Qua-
sirem si Angelis non vultis abominandam cæcare nauseam et o-
dium apud ipsos Vobis conflare, peius cane et angue pestifero
quid virus Voluptatis detestemini. Dixi.

HORA DICTI

Etia si tollas periere cupidinis arcus Ouid.

Magnopere mihi verendum est Auditores nè si præstan- à Laude
tissimi Pœtæ Ouidii è meris tantùm laudibus atq; dicendi
copia pendere voluerit et ingenii eius promptitudo cardi-
tatem orationis meæ longo post se relinquat intervallo &
fulgor doctrinæ tenuis facultate dicendi deteniatur. Adeò
enim prompto ac perspicaci à natura fuit instructus ingenio,
vt expeditissimi Oratores in laudes eius euagari voluerint
nunquam illas tam suis contentionè orationis assequi, tum splé-
dido verborum apparatu valeant illustrare. Cuius ipsius o-
mnia celeberrimi Pœtæ scripta, et veluti illa locupletissimum
Vobis testimonium dabunt, quantâ celeritate non solum plurimos
sed etiam optimos versus scripserit quàm variè communi-
tati verbis atq; sententiis vnam eandemq; rem diuersis in-
locis protulerit quàm clarè ac dilucidè singula quæ alii
verborum perplexitate intricassent, explicuerit. Quod si
quis forte vestrum reperitur qui eruditissimum inter cæ-
tas Pœtas Ouidium laudum elogijs minimè dignum censuerit,

ob non nullos honestatis inimicos libros ab eo conscriptos elle
velim oculos simul coniiciat in multo plura alia volumina
graviũ horestarumq; rerum referti∫sima, et ad morum ac
vitam instructionem accommodatissima, propter quae
ΙΤΙΚΟΤΑΤΟΣ eo est docendis rebus aptissimus à quibusdã
merito appellatus. Quod quam veritati consentaneum sit &
hac una sententia omnium quidem animis adolescentum ta-
men vel maximè imprimenda intelligi potest, quâ otia damnat
Expos. inquiens Otia si tollas periêre cupidinis arces
Vitiorum divinis frugibus ingenii abundantissimus vir Otium
capitalissimum castimoniae hostem, pestemq; teterrimam ista
sua celeberrimo effato suadet esse fugiendam. Nec iniuria quis
enim est quanta mala exitialis haec animarum lues pariat est
nemo qui ignoret. Vnicum si quidem inertissimum vitium est
omnium cogitationum origo, cogitationum malarum est mulier,
fama mentis malitiae, malorum omnium seminarium mors denique
animae immortalis. Quid quadrat! aut à qua ex tot pervers
sis cogitationibus exordiar? aut desinam? Pulchre irritamenta,
oculorum delectationes caeterorum sensuum illecebras quod cor animi
delicatulorum, ∫ororum ac mollium desinent, vobis proponam? In eo
rerum sagina vitii sit Attali sedulo incumbant cuticulam ut curent
quam pulcherrimè colant lautè dormiant suaviter et in omnigene-
ris iucunditatibus statem exigant. Epulari placet! omnes
suas cogitationes ad animalia, fructus frugesq; quas tellus mira
varietate producit convertunt. Acria nulla nulla acida, ama-
ra austera mellita omnia, omnia suavia, dulcia meditantur.
Ex quadrupedibus ut pauca saltem attingam, capreolos cervos,
lepores, alces: Ex volatilibus turdos, perdices, attagenas, co-

furnices meleagrides, pauones p̄sianos: ex piscium ge-
nere fulmones, murenas, mullos, fundulos, anguillas, ge-
bios, lucios, et plurima alia lucios cogitant. Quid dicā
de varietate bellariorum quæ mensis secundis adhibent?
Mala Cydonia, punica aurea, pira cucurbitina, cresta-
nina, falerna, mespilina, amygdala, cerasa, pruna amigda-
la, sexcentaq; alia scitamenta sui imagines in mente mise-
la, sexcentaq; alia scitamenta sui imagines in mente mise-
rorum reprāsentant. Siles illas quid hominum operā et
arte comparantur cupedias, lagana, scribilita, eganitas,
marcipanillos, quarum omnium cogitatione dēfixæ mentes
obtusæ quodammodo immutantur. Taceo unguenta, pi-
gmenta, diapasmata, Aegyptiam, Phœnicium, Serpellinum,
occurrunt obtutibus, atq; mens ipsorum vaga, pratorum deli-
cias, hortorum amœnitates, in iisq; diuersorum colorum floscu-
los, fruticum arbores illos, hos prætentes, puniceos alios, alios
virides, aberrat. Quin et in somnum ipsum euagatur discur-
rens per omnia otium, nec desinit pulchellos pueros confectos
mollissimis aut rosas sardanapali cogitare solet. Quid dicā
quantos ignes et quanta libidinis incendia excitent co-
gitatu facilius quam dictu potest. Quemadmodum enim
in magnatum culinis pensāpē videre est, vt affuso molli
butiro flamma parte aliqua remissior incalescat, ita mol-
libus ipsis cogitationibus dissolutorum ingentes cupidinis æstus
nutriri est necesse. Quid igitur, quid cogitamus, quam nō
tam exitiale malum, tam nefarium pestem non execrabimur,
exterminabimus, fugiemus? quid? laborem igitur rerum pul-
cherrimarum procreatorem, gloriæ fautorem, laudis de-
nique cuiuscunq; conseruatorem post habebimus? Nullo multis
in eius commendationes laudesq; excurrere, patris enim vnde

Similit.

Supremum Vniuerso generi mortalium commendasse videtur, dum nihil otiosum, nihil frustra in hoc cœli terrarumq; ambitu condidit, sed cuncta suo fungi officio ac munere voluit quod negligi nullo modo possit ac debeat. Viginti quatuor horis cœlum ab ortu per meridiem in occasum celerrimo motu voluitur ac revoluit, secum sidera omnia rapit dieq; et noctem distinguens, quiè homines aut ad labores aut ad quietem vocat. Dux ille astrorum sol quàm accurratè circulum suum singulis annis per duodecim cœli signa decurrit suoq; ad nos accessu temperatè varie describit. Vt aut purpureo vere omnis generis herbas floresq; nascantur, aut æstate spicea messis flaueſcat, aut autumno plenis spumet vindemia labris, aut denique pruinis nimbisq; in hyeme conrescant et congelentur. Quid reliquos dicam planetas? Lunam et cæteros quam ne latum quidem, quod dicitur unguem, à stationibus illis suis, in quibus collocati sunt recedunt, statis temporibus percurso cursu, præfixum circulum suum absoluunt: Variis suis aspectibus varias res mortalium efficiunt. Vt taceam quod in inferiore parte hac mundi terra navigq; conspiciuntur, hic quod tandem unq; res seu sensum illa habeant, seu cur desinant, quod Brutum seu sub cælo, seu in siluis atq; agris seu aquis viuat, liberam sibi à certis per naturam impositis actionibus vitam degit. Quid igitur homo, solus ne is in hoc mundi theatrum introductus est? Quemadmodum enim aues ad volandum, pisces ad natandum: ita homo ad aliquod in vita officium factus conditusq; videtur ac nihil agendo boni, male, feriando, male agere discederet. Ita

Similit.

Exemplo.

equidem sit desidiosa quies, tot incentiua obscœni alit
amoris sopitos quodammodo in nobis excitat ignes, labor certè
inimico otii accensa huiusmodi incendia restinguntur
extinguuntur fomites frigent Venus. Quod causa fuit Vt
plerique sapientes otia sic habuerint exosa. Vt quidquid
aperent nisi esset quidquid exquirarent. Vt laborando saltem
aliquid solas dicit fallerent. Qua ratione Diogenes Cinicus
alijs pertesus dolium suum quod pro domo habuit Vno citroq; vol-
uit. Cato senior semper se harum rerum peritissimum asseruit
Quod infimis quidem mulieris arcana deprehendet deinde Vero
quod inprimis quidem mulieris arcana deprehendet deinde Vero
quod virespri ciuere eundi facultatem nactus mari se credidisset
Vt tandem quod per negligentiam diem aliquem presens sibi pres-
sus fuisset. Vnum quippe sine Voluptatis incentiuum pernoc-
uerit efficacissimum. Clarius quidem id portet. Egistum igi-
tur fama notum illum adulterum cogitate quid quæso eum ad
tam foedum facinus impulit, quo Vt in tam tenaci limo deliteſce-
ret tecum non ne inertia ignauia et desidia, aut quid de illo
conijcimus Poeta sulmonensis.

Quæritis Egistus quare sit factus adulter
In promptu causa est desidiosus erat.

Sed veliquamus Ethnicos. Daniden Vbri Virum sanctissimam
atq; secundum cor Dei profecto inambulantem illum post somnum
meridianum in solario domus Regiæ aspicite
Ille Rex videt Barsabeam se lauantem et simul ipse turpis
adulterii flagitio animam suam commaculauit ac perpetrato tan
enormi facinore cum celebraret illud aliter non posset fie-
ri addidit homicidii. Quare Venuste Poetarum non nemo
ait Vina fugax dant otia mentem. Quod clarius Graeca
Philosophus prestantissimus demonstrat cum omnia ex otio pullu-
lare et erasa Vita testatus fuisset inquiens Sunt quorum cor-
pus innocuum est et in mille facinorum furias mens otiosa discurrit.
Qui igitur liberi ab hac amenitate esse volunt sacrorum cordi impedimenta
non inspici sagittas otium fugiant oportet. Sigebertum non minus vere
quam Latine adulter Ouidij pronuncietur, otio tanquam matre
quadam et fomite fultus arcu quoq; huius procacis sagittam remissorem dixit

Euripides agricultrecis optime instructus cum fuisset laborem quid commune rerum esse parentem, se
vendis tragoediis animum applicuit vt memoriam nominis sui ad posteros transmitteret
et gloriam quasi mercedem laboris sedulitatis reverteretur sempiternam. Scripsit autem
76 tragoedias Ubertate dicendi copiâ affluentes et serenissimam possidere
inter quas nihil reperias prorsus Pigrum quam quod de labore scriptum reliquit inquies
Laborare mortalibus est necesse. Quo pro effati clave fatis apertos
cet nihil ee in rebus mortalium quod sine labore possit comparari. Ac ne in hoc
ex ecclesiast oratio mitto nunc quod homo non ad desidiam et ignaviam conditus nihil
ad cultum sive ad victum habere queat sine impensis laboris. Videmus illos quibus honest
cordi est ipsum esse ad amplissima dignitatum et honorum fastigia euadere sine virtutis
ius apicem attingere posse unt nisi continuo labore tum corpus tum animum ipsum fatigent?
dandi ee quidem multiplices alteri vero his quidem pro honore illis vero pro virtute gradibus
pro arti et frai cum labore diuicandum esse superandi tot difficultatum
spix superabiles interdum anfractus tot denique molestias exsorbendas quibus quam rarus
ni aut virtutis gradum eo gloriosius obtinerent quo laboriosius. Quare no in
to fastigiis altissimis imponendis montium persimiles cum dignitates tum virtutes
dicere possum. Est enim ad publicorum montes regum sine illa corporis defatigatione
nullis mortalium aditus pateret haud absimili ratione ad quodlibet dignitatum ho
norum virtutumq gradus altissimos perho nisi

Non datur ad Musas currere lata via. Propertius.

CHRIA VERBALIS

Vsu et Sacro Sanctis maiorum nostrorum legibus atq; institutis approbatum est Aud. Hun. Vt ii Qui in hoc Laborioso studiorum cursu egregia suæ Virtutis vestigia non pressa leuiter ad exiguæ prædicationem temporis, sed fixa profunditer ad memoriam posteritatis æmpiternam reliquerunt, eam laborum ac studiorum suorum mercedem habeant, quam et pulcherrima spectatæ Virtutis ipsorum ornamenta, et summa nominis eorundem celebritas longe lateq; indicat. Nam si cætera laborum Vigiliarumq; fructuum præmia quod nunquam in gravissima quadq; et atrocissimarum Vitæ discrimina Salutem hominibus abducunt, ita sint à sua natura comparata, Vt vitæ debitæq; peractæ sua se laborum suorum promeritæ et comparatæ mercede frustrari non patiantur. Virtus quoq; Virtutisq; pertinaciæ studium cum his omnibus nobilius et gloriosius sit aestimari debeat nobiliori quoq; et his omnibus gloriosiori præmio se suosq; laudabiles conatus iure suo præmiari deposcit. Quod Vero gloriosæ et Virtuti conuenientius præmium gloria? hæc sola atq; Vnica exclamat alicubi eloquentissimus Romanæ linguæ Princeps Tullius ex omnibus præmiorum præmiis amplissimum et gloriosissimum Virtutis præmium est: Hæc sicut aliæ caducæ fluxæq; laborum mercedes nec Vllis obsoletæ Vetustatis ærumnis inprobæ deformitatis maculis nouit nec Vinculis (si tamen iis inuoluitur) humanæ mortalitatis teneri sit, sed liberæ gloriosum ad suum æternum æternam in quam perennaturam im-

mentalitatem semper tendit. Talem egregii sui labori
et multiplicis in studio pöeseos eruditionis præstantissimq
viri primis ille Enniq clarissimos alui sui pöetas perfa-
cile Princeps Propertius meretur mercedem: Hic
enim pro maximos quosq labores atq sudores ad alis-
sima literarum atq sapientiæ claras fastigia, cum
multa grauiter et diserte pro suis ingenijs in commune
usu valde necessaria clarissimis suis voluminibus
consignasset, quod ipsa eruditissima effata si vem ex
veritate ponderare liceat diuinis propemodum iussis
atq oraculis comparari queant illud tamen inter ce-
tera non postremum ac pene primum ideoq cedrinis in
omnium animis adolescentum meritò Lauardi notis,
quod ille aliquando ex suo recondito penu tanquam
locupletissimo sapientiæ sacrario in lucem protulit
et omnibus literarum studiosis qui in florentissimo ar-
tium liberalium campo, sui gloriosi certaminis debita
sperant præmia non minus Verū quam vile et necessariū
esse autem commendatum esse voluit, cum diceret, Non datur ve-
nirum voluit hic vir diuinus hoc suis dictis significare
laboris atq diligentiæ cum in alijs rum vel in ipsis hu-
manioribus literarū studijs tantam esse necessitatem vt
sine eorū adminiculo præclara optimarum artium
eruditione perpolii aliquem posse difficile sit ne
dicam impossibile. Atq hoc ipsum in alijs quoq bonorū
et commodorū bonis quibus quisq nescio quo suo
instinctu studet et indulget diligentius præstari quo-
tidie videmus. Trahit sua quemq voluptas Vtilitas ad sui studiū
curasq eos qui spe commodorū ducti seruitē libertati
Vtilita-

Vilitatem honestati diuitiarũ opumq́ abundantiam dignitati cæterisq́ áliis honorum ornamẽtis præferveron dubitarẽt ne Vtiquam tamen hoc ipsum laboren excipit. Trahit honestas pulcherrimas sui amore et eximia omnibusq́ expetibili pulchritudine ad amplissima dignitatum atq́ honorum fastigia Viros omni Virtute doctrinaq́ conspicuos qui opibus repudiatisq́ primiis fortunarum atq́ opũ copiis solius honestatis in omnibus verum suarũ actionibus ducem et arbitrio vtuntur: At neq́ hoc ipsum sine multis tum corporis tum animi laboribus atq́ Vigiliis potest comparari. Sudandum est multoties caterueris his pro honore illis pro diuitiis grauius quã pro aris et focis cum labore dimicandum. Adeunda sæpe multipliciũ et vel ipsis furibus atq́ Charybdibus periculosoriora Vitæ discrimina. Superandi tot difficultatum interuenientium vix interdum superabiles anfractus. Tot denique molestiæ exorbendæ priusquam Virum honoris aut Virtutis gradum quem tanto opere concupiuere tanto gloriosius obtineant quanto laboriosius. Sed hoc ipsũ quo clarius elucescat liceat totum Vno atq́ altero exẽplo illustrare. Proponite Vobis ante oculos bonorũ omniũ vimò etiam et nostrum omnium parentem ac procreatricẽm Vbertinam terram, quæ quidquid amplæ fortunæ atq́ copiæ quidquid diuitiarum facultatumq́ quidquid denique pretiosissimi cuiusque thesauri hoc orbe reperitur id illa totum è suis exedullæ Visceribus proferens in lucẽm mortalium pẽr multos labores atq́ sudores eorundem produxit. Quid obsecro hac opulentissima omniq́ diuitiarum abundan-

tia

tia locupletissima Regio nobis procreare potuisset sine labore? spinas, vepres dumeta, casteraq; frondibus et inutilibus herbis interclusa virgulta. Videbetis studiosi natura agros per bonos et diligentia culturaq; meliores, per ipsam negligentiam atq; segnitiem cultorum passim in suis regnescere sordibus. Videbetis campos fertilissimos sentice tis asperis et agrestibus obrui ac opplerí herbas infructuosas fecundis q; segetibus inimicas per hos ipsos agros quibus optima sementis nec luxuriat passim effundi. Nisi eorundem tam necessaria et laboriosa cultura accessisset, quae postquá in usu immisa opus accessit. Deum bonum quid non ab ubi boni ex labore hominum et continua terrae versione quanta suis cultoribus et agricolis emolumenta produxit, quem longe late q; eius incredibilis utilitas progressa est per omnes non modo locupletes et multo fortunarum genere amplissimos Principes. Verum etiam inopes et tenuioris fortunae viros, quorum illa omnium usui suis commodis et opibus ut quotidie seruiat necesse est. Non commemoro ubertatem frugum quot annem, quam illa singulis annis procreare non aliter ac pie et de iure solita filiis mater nobis omnibus debita naturae praesidia abunde suppeditat. Taceo auri argenti; multorumq; aliorum metallorum florinas, quibus quid pulchrius! quid praestantius, quid in omni divitiarum genere pretiosius inueniri potest! Etenim si quis opulentiam, ac amplas fortunas atq; copias si omnium rerum abundantiam requirat tantum est hoc auri argenti; bonum ut et literarum opum atq; diuitiarum fons, et origo iure ac merito sit et qui eo careat ille se vel quemcunque de suis facultatibus nihil habere arbitretur. Quam vero multi in hoc tanto tamq; pretioso alioris humanae studii

et

abditissimis illius recessibus atq; latebulis eruendo opes
sit laboribus, quam multa perferenda onera, quot et quam
infelices malorum spectandi et deplorandi sunt interea
testes vel illi ipsi quos huic operæ vel aliquæ spei eneviti
præmii vel diuitiarum alterius seruitus mancipauit quam
multi toties diuturno atteriti labore pluresq; viribus exhau-
sti plurimi toto corpore consumpti partim sui ipsi morte
partim obiacentis terræ infelici dilectu oppressi miserri-
me ibidem perierè. Non commemoro excerta alia huius
modi ibidem perierè. Non commemoro excerta alia huius
litissimæ et munificentissimæ parentis commoda, hor
tales contentus remine'm mortalium sine labore atq; azi-
mi contentione fortunis atq; opibus posse quoquo modo
locupletari. Quid honores cæteraq; dignitatis atq; amplitu-
dinis ornamenta quæ optimus quisq; et honestissimus, postposita
omni vtilitatis ratione reputatis opibus fortunisq; amplissimis,
spretis contemptisq; blandientium voluptatum pestiferis illec-
ebris, vnicum honestatis decus sectaturus nomini suo quæ-
rit; cui aliquando sine labore oblata sunt! quæ dignitas!
quis gradus honorum adeo inquam delatus est! quos in-
ertissimum et desidiosissimum otium enutriuit! quem
mortalium summis populi beneficiis honore, magistratu, im-
perio sine diurna nocturnaq; eiusdem cura atq; sollicitudi-
ne affectum et auctum fuisse aut legimus aut audimus!
Quam cum ea honoris gratiam natura sit, vt omnem exertam
segnitiem excludat, desidiosos et ignauos mortales à suis
præmiis propulset labores vigiliasq; otiosæ quieti inimicas
amet, procul dubio sine multo corporis labore atq; sudore.
Illa ratione nec potest nec debet compararj. Quare non im-
merito altissimis imperdentium montium fastigiis persimi-
les hos ipsos honorum gradus quippiam fecere. Vt eni
ad altiorem montium apicem sine vlla corporis atq; animi
defatigatione, nullis mortalium aditibus patescit, etiam iis

Graul.

quibus natura assiduaq exercitatio laboris ac virium con-
cessit: haud absimili ratione ad quoslibet dignitatum hono-
rumq gradus amplissimos quemuis hominum stilus labo-
rissimum adminiculu certius ac securius quam illa quæ pri-
mitiæ aut secundi Etesiarum afflatus tanquam adoptatissi-
mum et ornatissimum portum deducent. Sed detur hoc desidi-
æ pigritiæq mortalium assedant ad amplissimos ciuitatum
magistratus inertes atq sordes ministri dignitatem, hono-
res cæteraq Reip. ornamenta pigerrimi quiq præsides
sustineant aditus in summas quoq ordines, Vitio non Virtu-
otio non labori, desidiæ et ignauiæ, non clarissimis fortium
Virorum facinoribus pateat, quæ pericula, quos casus quæ
Ciuium eorumq salutis discrimina consectetur, inde pa-
tratis? Libertas et iura subditorum sanctissima maiorum
suorum vel sic ipso Vt sic dicam hæreditario defensa san-
guine et cæde illorum potestatiq commissa atq concredita
toties à Vilissimo quoq hoste, toties ab imperitis nefariorum
conatibus toties et ab ipsa imperita ignauaq plebis mul-
titudine passim violabitur, passim certa Viuendi regula
ac disciplina dudum ab iisdem maioribus et approbata
excidetur, salus denique salua inuulnerata Reipublicæ
integritas, passim et à quouis hominum pessimo fas nefasq af-
fligetur. Quæ summam atq incredibilem laboris neces-
sitatem, ô mire necessariam et ab omnibus prope mortalium
peruqua expetendam Vtilitatem. O fortem adiutorem si-
ne cuius præsidio nihil fuisset. Quid non modo nos
sed omnino totius Vitæ nostræ hoc quale quale curricu-
lum sine eius præsidio esse potuisset! Quis enim otio-
rum sanctissima et nobilissima Virtutum atq egregiæ ge-
storum facinora in animis etiam imbellium pepererit, labor!
Quis pretiosa quæq et inæstimabilia è vilissimis et
despicatissimis quibusq rebus effinxit, et sua egregia

donauit

donauit specie! labor. Quis non amplioris modo fortunæ
Viros sed eos etiam quos tenuitas et rei familiaris angustia
honoris popularis et facultatum atq; opū luce clarere fe-
cerat ad amplissimas et opulentissimas dignitatum copi-
as euexit! labor. Hic solus Auditores præstantissima
quæq; et nobilissima laudis simul atq; Virtutis opera et
feliciter inchoata multo felicius prosequitur, et felicis-
sime perfecta firmissime ac diutissime conseruat. Hoc
unice multi mortalium in summas vitæ angustias redacti ad
maximas opes fortunarumq; omnium amplissimas copias
euehuntur, hoc adstipulante ad altissimos dignitatum
honorumq; gradus laboriosi atq; ad omnem desiderian
Viri difficiles euadant, huius deniq; adminiculo atq; præ-
sidio fractis infirmatisq; omnium rerum difficultatibus
felicem ac beatam laborum nostrorū metam obtine-
mus, et ex his laboriosæ vitæ mortalis angustiis ere-
pti in cælestis illius ac beatissimæ gloriæ cursum Verum
atq; æternum. Sed quorsum hoc longius disputo quorsum?
Vt intelligere possitis nullum unquam Virtutis vel hone-
statis bonum, a nemine mortalium nullo præuio labore
nec acquiri, nec si acquiratur quoquo modo posse vel
debere conseruari. Enim vero quid artes cæteræq; hu-
manitatis atq; doctrinæ præclarissima studia, quorum
ductu atq; arbitrio sanctissima viuendi ratio amplissi-
maq; potestas ordinum atq; magistratuū continetur, et
Resp. opibus honoribus rerumq; gestarum gloria, imo
ipsa Virtus altissimis etiam defixa radicibus, magis ac
magis loco suo stabiliretur. Quid hac inquam ipsa tam-
quam tam nobilissima virtutum atq; animi ornamenta valu-
isset, si vel tam vile et necessarium laboris admini-

culum

culum repulsset, vel illa ipsa eius modi difficultates
quas in illis possidendis exhaurire plerunq; ab adoles-
centibus videmus cæpissent, Dicam ego quod Sentio
Auditores, et hoc ipsum non tam meo quam grauissimo
doctissimorũ quorũq; virorum sensu atq; iudicio, pu-
pe delphico ipsi oraculo pèr simili comprobabo, cons-
pulta omnia fuisq; ipsa circumfusa tenebris cùm his ipsis
nobilissimis ornamentis iacuissent obq; difficultates qui-
bus inuoluta crèduntur à multis contemptui pòst hàc
et despicatui ducerèntur, sed accedente labore, qui
duce teste eruditissimo Maronè omnes molestiarum
atq; difficultatum molès superantur, quam multa bona
quot Vtilitatès quam infinita commoda ex artibus hone-
stissimis in omne genus mortalium dimanarunt, norunt
vel illi ipsi qui in his aliquando strenuo desudarunt.
Hæc immerito fecisse mihi Videntur illi qui has ipsas artes
Vtilissimis quibusq; cunq; aut honestissimis diuitiarum atq;
honorũ ornamentis vel exequauêre vel quod gloriosius est
anteposuêre. Si enim contèmplari velimus amplitudinè
Vtilitatis illius, quam homini præclara optimarum artium
eruditio secum ipsa ingenèrat, quid illa dignius? quid
hominibus ad bene beatèq; viuendum commodius? Terra
sanè quæ communis Vtilitatis parens ac bonorũ omnium
procreatrix Vulgo habetur, corpora mortalium suis fortu-
nis atq; opibus tantummodò oblectat! Artes maiorũ
prosè et gloriosarũ Vtilitatum propagatrices et conser-
uatrices vberrimæ, animos etiam eorum delectando, in-
curiosissima quadam et multis aliis longè præstabili Vo-
luptate perfundunt. Illa hominem è tenebris rei fami-
liaris angustiis, in summam rerum omnium abundantiam
è vepretis atq; dumetis in opid, in amœnissimum diuitiarũ

alq;

atq; Voluptatem suarum horum perduxit. Hoc animum illig
e tenebris errorum plus quam Cymmerijs assertum ad lu-
cem rerum omnium clarissimam eorumq; nativas cognitionem
atq; scientiam traduxit. Illa denig sic hominem suis af-
fluentibus copijs locupletat. Vt eius opes cum corpore inue-
reant necesse sit. Harum facultates eo dignitatis proue-
dere. Vt nullis unquam nefariorum conatibus tentari nully
impiorum machinis pertringi nulla tempestatum atq;
turbinum iniicia a procella possint quoquo modo labefactari.
Nihil de honestate eorundem quis enim non videt? aut
quis ita sensus humani expers est? qui honores dignita-
tes eterag Reip ornamenta ingenuis artibus disciplinis
nag liberali animo esse velit. Nam cum ea dignitatis
atq; honoris ratio sit. Vt cum doctrina non cum imperitia
cum labore non cum desidia cum Virtute non cum impro-
bitate coniungi omnino debeat liquido constat omne de-
cus honoris atq; dignitatem a sola honestate ingenu-
arum artium in omne genus mortalium vitamq; eorum
profici. Quod si honoris amplitudo atq; gloria quae ple-
rosq; hominum ad Virtutis studium incitantur, otium
et ignauiam mortalium procul excludat, labores multos
Laborum sudores adiiciat. Certe hoc ipsum optimarii ar-
tium studium, ex quo omnis vitalitas omnisq; honestas tan-
tang Veluti inundantium aquarum oceano in omnes
prope mortalium ordines dimanat, multos plures tam
diurnas quam maiorum difficultatum perpessionem, no-
cturnas vigilias in sui cura exhaurire deposcit. Et
quemadmodum nullum hominis eiusq; manus eiusmodi
opus in hoc amplissimo Vniuersi orbis theatro inueniri,
quod sine illius studio atq; opera effici possit teste cla-
rissimo Graecorum Oratore Phocylide nimium cuiquam

Videri

Videri non debet hoc opus quo nullum in terris præstantius atq; nobilius has ipsas artes honestissimas, sine multo corporis atq; animi labore non posse. Senserat hoc clarissimus ille Græcorum omnium Oratorum eloquentissimus Demosthenes qui cum doctrinas literarumq; cognitionis perstudiosus esset ad eamq; tam ardentissimo quodam animi impetu duceretur ratus et sua iam affatim eloctus exemplo nulla alia ratione ad literarum cognitionem atq; eloquentiæ studium tanquam ad clarissimum et amplissimum honorum apicem se posse evolare, nisi [illegible] atq; vnius laboris ductu totum illico continui laboribus vitiq; naturæ corrigendo dies noctesq; impendit. Cum enim veteri in dicendo facultati naturam suam parum accommodam videret et ob linguæ balbutientis vitium vnius vocem literæ quæ maximè in dicendo vsui et minus rectè eloqui potuisset assiduo labore continuisq; vigiliis hoc effecit, vt naturam linguamq; in dicendo desiderio suo refractariam maximam sui voluptatem peregerit, et per summam in dicendo gravitatem atq; copiam inter disertissimos quosq; Græciæ Oratores palmam fuerit consecutus. Quid verò de Democrito dicam, quem non labor à studiis non communium temporum casus infestus ab animi magnitudine non Reip. turbulentissimæ procellæ atq; tempestates à felici studiorum cursu amovarunt, non quies, non remissio, non cætera caducarum fluxarumq; voluptatum blanditiæ illum delectarunt, postremò nihil in vita sibi expetendum putavit, nisi vt optimarum artium studiis totum se tradevet, quarum amore ita incensus ardebat vt quo commodius ad ea pertractanda vacaret, inter

in iis desudavet atq; elaboraret, repudiatis amplissi-
marum fortunarum copiis relicta opulentissima parenty
domo avulsus à necessaria et amantissima amicorum
suorum consuetudine; nam summa inopia in hortulo rux-
ta Vrbis suæ muros victitavit. Quæ tantam consecu-
tus est laborum suorum mercedem atq; gloriam, Vt non modo
superstes adhuc hominibus perferretur; Verum etiam
diis ipsis quodammodo æquaretur. Serserant quippe
viri sapientissimi non modo artes studiaq; humanitatis
honestissima, Verum etiam nullum opus, nullam Vtilitatem
nullum Virtutis pulcherrimum ornamentum sine labore
ab homine haberi posse, ac proinde per labores atq; conti-
nuas vigilias ea quæri debere hui clarissimis exemplis
suis sunt attestati. O fortissimos. et nullis gravissimorum
laborum difficultatibus fractos Virorum animos summa
et incredibilem laboris vim atq; potentiam Vobis inquam
nobilissimi iuvenes earundem artium gravissimi cultores
ad industriam eiusdem laboris studium non mediocre in-
centivum Magna sunt hæc quæ tot clarissimi Viri suis
ipsi exemplis ad laboris commendationem præstiterè:
Videte hæc contemnere Videte etiam atq; etiam et di-
urna mentis considerazione pensate si quid tum V-
tilitatis tum honoris tum Virtutis absq; labore conse-
qui possitis. in quo si illud animis vestris perspexeri-
tis quod omnibus compertum exploratumq; est laborū
videlicet atq; sudorem in omnibus rebus Vel maxime
in literis valentissimam necessitatem, totos continuos vos nullis
difficultatibus prædediti, laboribus atq; vigiliis dies no-
ctesq; Vel in hoc ipso huiusce anni decursu impendatis.

Hæc est Vna Via et Laudis et dignitatis, et honoris à bonis
viris et sapientibus et bene natura constitutis Laudata
dudum et approbata. Nolite imminentium labo-
difficultatibus ab honestissimis atq; rectissimis artiu
liberalium studiis deterreri, quorum radices et si sapi-
entissimo omnium rerum tam diuinarum quam humana-
rum interprete Aristotele iudice, satis quidem amara
sint fructus nihilominus dulcissima et Vberrima ad-
ferre post hac suis cultoribus consueuerunt. Tuden-
dum nobis est hic pro commodis huius Vnius boni com-
modis, subeundi maximi et difficilimi quiq; labores, ade-
unda sæpè huius boni gratia etiam maxima Vitæ sa-
lutisq; incommoda, cum multis et grauissimis difficultati-
bus generoso ac inuicto animo sæpè dimicandū. Hæc
audiuimus de clarissimorum Maiorum nostrorum consiliis
et factis, hæc accepimus, hæc legimus, neq; eos in laude
positos Videmus qui aut aliquando laborum difficultate
deterriti gloriosissimum studiorum curriculum tenere non
potuerunt, aut qui per summam suam desidiam atq; im-
peritiam, libertatem populi Vitam, aras, fortunas, bona
omnem denig; Reipublicæ dignitatem in discrimen salutis
Vocauerunt. Leues hos semper sapientissimi et grauissimi
homines, malos et pernitiosos reipublicæ eiusq; salutis
principes putauerunt. At Vero qui præclarissima suorum
laborum atq; Virtutum insignia posteritati relinquerunt,
qui doctrina qui auctoritate qui magnitudine animi
consiliiq; dexteritate atq; industria hominum rempublicam
semper habiti sunt principes et Conseruatores libertatis.
Quare si Vobis si clarissimis parentibus si nobilissimæ
prosapiæ

prosapiæ si sanctissimæ procreatrici patriæ Vestræ doctrinæ
consiliis q prodesse atq; prouidere Veletis? laborem diligé-
tiam q in optimarum artium disciplinis adhibete, hoc vnu
omni studio agite, hoc vbiuis locorum meditemini, hoc di-
es noctes q more sanctissimo more maiorum Vestrorum
sapienter cogitate. Vale.

TERTIA Dies

Si amicus e qui in dubia te iuuat Plautz

Optime dicendi magister Plautz tanta copia sermonis Latini
fuit instructus et veritate dicendi præditus, vt ett plurimas
quæ posteritati reliquerit comœdias scriptas a se Varro vir doctis-
simus de lingua Latina peritissimus dicere præsumpserit Nu-
fas si latine loqueremur plautino sermone vsuros.
Quare et diuus Hieronymus vir non minus sanctitatis glo-
ria inclytus quam doctrinæ excellentia insignis vita sui-
pse ipsius delectabatur, vt post orationem nocturnam vigilias pse
multas lachrymas ipsa euoluere et legendo q in manus libro
eius fuerat. Scripsit autem in illis elegantissime atq; diuis-
sime complura, inter quæ reluceat quod de amicorum officiis
prodidit inquiens Qd amicus est etc.
Vt rem multo quod sæpe ipse testatus est amicos constantia in ami-
citia admoneat constantes q in amore esse velit ne vbi deli-
cet quis eorum aduersa fortuna procellis vi alterius ingruen-
ipsius ab eius se societate diuelli patiatur, simul nobis
commonstrauit, quos vere amicos censeri debeamus, non
eos scilicet qui secum duntaxat commodorum in amicitia
studiosi vtilitatibus ipsam propriis metiuntur et vt commu-
ne fert proverbium mensæ amici sunt sed qui aduersas res
partiri nobiscum communione quadam faciunt leuiores. Ha
cum benevolentia vt e fonte suo principio amicitia deriuet

de mutuorū officiorū vinculis plures in vnā quasi fasceā astringant quis non prius id ries leges q̄ primā hanc amicitiæ præ-
dictā vt gaicus adrumicā ita colligantur alter alterius damna
suare putet nec ipsi de propriis quā amici dolcat dolorue
sicut enim natura comparatum esse nemo non fatet vt aliqua
eiusdem corporis compage membra patiente dolorem, reliqua com-
patiantur, et quæ possunt rationē vulnere grauanti opem
applicant, doloris q̄ sublevandi ne gēnerīā ita nullus est qui de-
bet inficiari amicum aduersa fortunā calamitate pressum, ab
amico iuuari non debere. Stag

Adolescentium animi prâ maturis honoribus ad superbiam extollantur

Deus consilia virtutis mens grata posteritatis memoria viris fortibus summa meritis instar est

Etsi plurima a maioribus nostris non tantum ad commodum, verum etiam ad maximum decus gloriæ immortalitatem aequirendam prædare, atq sapienter sint constituta, quorum usus non exiguus, non modo ad utilitatem privatorum civium, verum etiam ad universæ Reipub emolumentum redundans, ad hoc usq tempus posteritatis pepercit, tamen nihil fortassis, nihil laudabilius, nihil denig memoratu dignius, in primeum orbis amphiteatrum ab illis inventum puto, quam ut viri fortissimi, non aliter quam simul sapientum imagines, qui nimirum sua scripta ad nostram institutionem tanquam oraculo quodam in libronum suorum mentis maximis laudum encomijs exornarentur. Quorum e numero is primus est, quem cum Ill. relegamus constat sane incredibili sapientia præditus vir, licet si ignotus & nullis monumentis posteritati traditus, tamen hæc membranea clarius patet, non ex extremo loco sed ex sublimi dignitatis stirpe oriundum ee, a qua ita pellucidus veritatis defluat rivulus, ut merito laudandus est. Quorsum enim militaris contentio, quo exhausti sudores præmio levari debeant, ita sane luculenter explicat, ut nec illorum frustra effusos sudores nec labor impensus sine redeuntis gloriæ præmio, nec vita sine debito immortalitatis præmio. Quotidie enim illorum præclara facinora, quam mercedem optent? car in exemplis nostris permultis videmus, fugidi

D'huart

æstuantis Iouis patiantur fulgura & tonitrua minasq. quæsum qui totis
Reipublicæ commodis addict, salute et proprio nonpetu in discrimen uocati
omnium suorum bonorum iacturam subierunt, sanguine insuper uita
nam obsignauerunt, nisi ut pro tantis rebus præmium uirtutis, imi
gne decoris, monimentum laudis assequantur, aspicientes, diuitias
et formæ gloriam fluxam caducamq; ee, uirtutem uero claram
æternamq; extitisse. Attendite iuuenes nobilissimi ad alta nati ut
ad hanc solam sententiam animos auertatis, et satis sibi omnis sud
labor compensabitur Deus conscia uirtutis mens, grata posteri
tatis memoria uiris fortibus summæ mercedis instar est
Quorem rectam, effatum diuinitus inspiratum, o dictum omni
memoria, prædicatione, imitatione dignissimum Quid enim
quæso summis ac maximis doctrinæ diuinæ præditus uir, in
corrupto sæculo utilius? Quid humano generi, in turbulento
Reipublicæ statu accommodatius? Quid ad corruptos uniuersorum
mores in æternum temporis facie aptius dicere potuit, uta
dam in suos modum dicens, mihi in non ee mortuum debere
qui uitam properantia loeet, et plus æstimet opes quam gloriam,
Deo si dignam mercedem rectis factis assequi cupit Dum subet
si hilares et sine nube dies sobet, conscia uirtutis mens, rugæ cst conui
uium si deinde secundos sui annos horferet grata posteritatis memo
ria. Nam cum sit homo animal ad superna exercitum tanquam parti
cula diuinitatis in eo hospitans, et procreatus sit sublimior

cateri omnibus rebus quacunq; in hoc admirando [illegible]
reperiuntur, uixe quodam naturali debet contemnere, et nullam
duntaxat possessionem cohelare, quâ sint supra se uel digna se.
Supra hominem DEus est, et quemadmodum parua illa billa ignis ad
magnum cribitur incendij ardorem ascendere, ni animus noster debe
ad Summum coli terræq; moderatorem contendere. Quemadmodum
nautarum Præsides, qui dum per tot amphractus aquarum, per tot pe
ricula marina nempe Scillâ et Charibdis perferuntur, nullius mom
ti habent regiones ignobiles in uia illorum patentes, contemnunt insula
inhabitatas, nihili æstimant accessus maris haud illis minime necessarios,
et obliuiscuntur se se littora intuito præterierunt lembo, ut optatum et diu de
deratum portum, quem ante uotis optatisq; suis assignarunt attingant. Remora
uero illos, partim aliorum ignobilis lucri, remorat temporis mora, remora
quia Lybiam non inuentunt mercibus suis mercedem. partim quia na
rigia, quæ frequenter in magno libere natant Oceano in exiguo me
guntur. Non absimili profecto ratione et cum illis præstantissimis ci
cibus Imperatoribus ageretur, qui uitâ suâ oppositâ, qua nisi homo
dulcis, iucundus, amabilisq; deniq; nihil pro tuenda patriâ illiusq; di
tate, mercedem uel in pecunia, uel in dignitatis, uel in honoribus, uel in a
rebus penturis exigerent, sæpe mercedis loco, exitum inuenirent. Itaq; ui
excellentissimi, atq; in bellico Martis opere uersatissimi, ad quid illi pos
dignitatum, ad quid insula pecuniarum? ad quid littora opu[illegible] inuen
inutilia, ad quid denig omnium rerum rasuarum, et ab euanescentiu
copia, cum DEum conscium in cruciatis mente, gratam postentatis me

meriam virtutibus summâ meritò instar collocatis. Ita enim hæc sò parata sunt, ut connexa unanimi appareant vinculo. Qui enim complectitur Deum mente et virtutum possessione fruitur. Cui virtus in conscientia velut inquieti maris reclinabit portu, ac non pulsu posteritatis memoriâ est, quia ut umbra solem sic consequitur virtutes, ita ut nusquam virtus sit, ubi desit posteritatis memoria, exultet virtus ubi Deus exaltatus est. Hæc mentes est, quâ Principes meliùs suis thyaris et diademate collustrantur. Hæc nobiles et laudabiles effecit eos, hos posteritati dignos reliquit Pyrros. Hos nullis obliviono dedit ac pene immortales in omnium ætatis proposuit Constantinos, & quasi in adamante aut marmore duros illos expressit, et æternitati illos dicavit, reliquit, proposuit, idq propter hos virtutis argumentum duo sempiterno conservavit

Quoniam esset dignum ut unde exigas honorem unde refugis labore
vellem fecisset Summus Celi Terreq; moderator: ut potius uiri omni gene
rum cumulatissimi, Viros eiusmodi sapientia doctrina celebrarent, quam ad
norum exile ingenium, aegra tenera, memoria tarda, iudicium immaturum pa
dicendi ac laudandi difficilis, imo denig omnia non ad perorandum sed ad to
dum, non ad laudandum sed a laude supersedendum coniecta ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ laudi ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ commendatione D. Hieronymi, illiusq dicti,
~~[illegible]~~ quod sublimis eius sanctitas, dignitasq, et alia dotes melius pro
~~[illegible]~~, et summis laudum encomijs celebratur ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
rionam, ab illius ore, magni quidem ex Tripode Apollinis hoc sacrosanc
tum extitisse. Hic enim Virtus quantis ~~[illegible]~~ eloquentiæ flumen, quantus
dicatione et in reddendis hominibus melioribus uitæ, quid nocendum sanctus
fortissimus athleta, quantum in scriptis grauissimis, oratonibus celebri
is, et in promouenda fide Christiana lucubrationibus et volumen, quantus in di
stantissimis rebus perennissimus, ac eruditus in omnibus, ille nouit, quisq; qui
ruditionem uel a limine gustauit. Ob mutesuite Ciceronem qui tot tur
ribus scribendis, tempus vestrum consumpsistis. Cedite Demosthenes
ribus fortuna cancellos et finer heroici conatus in fauendis et scribendis
rationibus eè uoluit, Vos, Sanctissimus Orator in omnibus, quibus pu
ac celebernimi fuistis, facili modo superauit. Siquidem dicebamus
rior orationum, is sanctissimus eloquentiæ uox dicendi dicitur et, ut
ratorum dux, ille Rex, Vox Altitli sermones, ille uerusq; linguæ Ciceron
quam Latinæ exemplar dicebatur, ille denig erat ex quo tanquam
e fonte limpidissimo, immortalia longe late patentia orationum ar
torum flumina promanabant. is eloquentiæ ui potuerat excitare a
Vos liberare periculis homines, reddere homines et eosdem perpetuo

in bono statu qui spectet et valeat ad bene beateq viuendum,
quem homines in diendo perhorrescebant; quem saepesciti intiebantur,
quem tanquam Deum (ut ita dicam) sibi se putabant exhibisse,
ob eius incredibilem sapientiam, et toto orbe laudatissimã eloquentiã viam. Celute et Vos Liuij et Salluste qui in scribendis
historijs non parum temporis consumpsistis, Sanctissimũ hunc
Historiographum hac de re pulcherrima nos superare facile
concedo. Addo q scientia omnium linguarum non minus ei commo-
di afferre ad discendam rei historiq orbis naturam.
Taceo deinde praeteres, caetera virtutum genera, quorum men-
tionem facere longum est. Hoc tantum addã et exponam vitã eius
gitatem quã tanquam Maia in Ida effulsit, cui gratia omnia, ambit et Lepidatus esse et stabellas
esperenda nobis est ipsius sententia et dictum celeberrimum, quo, E
qui id veniet dicere potuit, cum hac in medium protulit in saxum
(hominis)
labrare, et frustra per diuturnos dies nos sudare ut boni
ribus alijs fulgeãt et diuitijs (cum) abundet, nisi simul et la-
borem honori unitum amplectatur. Nec immerito sane, omnia, quã
cum hoc orbis amphitheatro reperiuntur, splendida, et nimis ho-
norata, comitem secum trahant solicitudinem. Quemadmodum
verno tempore dum terra aperitur, dum spirant flumina quã
constricta fuerant glacie, crescunt germina, aues cãlo meanter
redeunt, fera montibus errant, serpentes solo latenter ea omnia
quorum quã ei sunt necessaria. Frustra (nec) Segetes agricola ex
pectet, nisi sedulo labore glebam aratro inuertent, et labo-
rioso sudore riguerint. frustra mercator pretiosas ex mari

quidvis gemmas et merces, si maris procellas non esurgat, si nuspiam Genibus esse patiatur, si ipsammet mari mentis nem perhibere scat. Frustra similiter aliquis honores ~~aliquis~~ quidvis, nisi simul labore nunquam lineatur, nam impatiens labioris, ad virtutis et honoris culmen non ascendet, fructusq enim haud capiet. Et Futurum esset ut omnis honorem, nemo laborem quaereret, nisi laborum amaritudine, dulcedo honoris conditatur. Quia Deus et virtus per aspera quari volunt. Sic apud Romanos conjuncta fuerant templa virtutis, et honoris, ut nemini ad ambiendum liceret ad honoris aram, nisi per virtutis ~~templum~~ ventibulum. Virtus ante quam laboriosa sit, ille novit, qui enim studio incumbit. Sicut enim aurifex, ~~aurum~~ antequam, in diadema splendidum efformet, antequam illuminet, et gemmis dispergat, ~~ut~~ prius usurpat machinas, quoties igne, quoties ferro, quoties aliis instrumentis ad nitorem devocat, pari ratione et honoris diadema V tenear per laboris solicitudines transeundum est. Si etenim ~~et labor~~ ager, quisti permittatur sine labore et cultura cresciere, nulla etiam nitebit post hac segete. Et vero cum taliber segnis quid sentiendum quidem qui laborem tanquam durum fugiunt, et cum se spoliatos altioribus honestis intuentur, et ut dictam exutos vestes decenti et nuptiali ad vertunt tanquam naufragium iam iam passuri. Et tamen laborem arripere nolunt, quis tanquam de taliber sentiendum, nisi ignoscere ut finibus honoris gubernetur, et ut subeant reprehensionis notam illam quam subiere Cicadæ a Formicis ~~ab~~ ante laborantibus

Pendi

Quod si non adeo satis demonstrandi mei sunt qui tot auctoritatibus argumentis signis elucent, revocandi mei sunt qui tot auctoritatibus proscripserunt, erunt mea sententiis approbati adiutores. 22
modo dirigite oculos vestros, ad illa antiquitatis monumenta quae ignibus repenetis interluentis nacta. En inter tot scriptorum monumentis Horatius Lyricorum Praestantissimus qui protulit. Exil sine magno Cura labore dedit mortalibus: En ex numeroso Patris Catalogo Flumineus Naso qui protulit Arduа nitimur sed nulla nisi ardua juvant Difficilis nostra ponitur arte labor En Seneca ex quo tanquam ex Socratis Mystotheio, non modo Oratoria deprimuntur pigmenta, verum etiam et sevaria Sententiarum Fauniuntur condimenta, qui insuper modum protulit Generosos animos labor nutrit laborem si vereuser parum esse poter. Quaerendi ne nobis sunt. cuius rei impulsu haec edidemunt, nisi videntur nos impellere ad hanc praestantissimam laboris laudem Qui etenim eius modi mortalium desideratur, qui laborem tanquam pestem fugiat et Valerio plusquam odio prosequatur per quem neq ad ea cadendum est penitus, neq in alias insidias insidiendum, neq deveniendum ad vitiosis manus, neq consuetenda mors voluntaria, Sed conquirenda gratissima famae laudea, et totius vitae oblectamentum. Quibus Viri rebus commoti Viri in sublimi dignitatis gradu constituti possunt nobis esse exemplo, Vel ipse Caius Jul. Caesar

non perseuerabat in Voluptatibus Neronis, nullis delicijs operam dabat, nullis denig illecebris praeditus erat, sed Labores Herculeos quosq fortissimos pertulit, et facili manu superauit, etenim amicos praemijs, hostes bello, inimicos perfidia, Magistratus benemolentia Reipub armis, plebem et populum largitionibus ita sibi summo cum conatu obstrinxit, donec perpetuus Dictator euaderet. Proderat ei hanc amplissimam consessum Vestiorum nam et Tad. et Vespesianus, qui ita continuum Imperatorium honorem latori tenuit, ut ne in uulnere quidem morbo intertinis, a Reipbl administratione supersederet, illudq discoret. Imperatorem stantem mori oportere. Adsit ad meliorem detestantiam Luis ueritatem uel ipse Magnificus Hungarorum Rex et Maximilianus Imperator, qui ita summis itq maximis laboribus, communes honores tenuere, ut in multam noctem scribendo, consulendo Reipbl, negocia administrando, plus laborarent in purpura, quam in ea fulgerent. Quare Principes prudentissimi et ad omnia uirtutum genera inclinatissimi: uelim ut haec quae ad Vnum maximum commodum, ad summam laudis immortalitatem, ad suma utile commoda uergentia, ea omni cura cogitatione, percipiatis. In cumbite per Deos immortales ad hanc pulcherimam uirtutis

et honoris

et honoris lauream, [illegible]
sudores diuturnos, non per ignauiam, per totam denig diligentiam
non uero per hominem negligentiam. Quemadmodum Rosam flos
dulcissimus, et blando colore quemlibet allicit, non tamen carpitur
nisi per spineos aculeos manus inserator. Istud ést honoris et labo
ris murus. Rosa uero est per tot spineos aculeos laboris ad
florem dulcissimum et iucundissimum honoris omnibus modis tendere
Asparagus spinosus dulcissimum fert fructum, non tamen sine
dolore. Istud est arboris exemplum. Pulchemimus sunt plantæ, sed nisi
circumfodiás, nisi aquam adseras, fructus non leger. Sic dulces
roses, Monumq apices, laudes perenes nullo modo, nisi prius
per sudorem et laborem diuturnum acquirentur

Epistola Salutatoria Vel Salutatio

Frater ab exteris oris redux a fratre in Vacationibus salu

Lætitia mea quæ hodierna luce mihi declarata est de tuo aduentu feli
Fratre unice dilecte
cissimo maximam mihi adfert iucunditatem, nec potest in me ipso c
sistere, sed ultra metam & cancellos progreditur in alionum ar
multum etenim lætitiæ et hilaritatis capiunt amici, multum
vicini, multum incogniti, multum sanguine iuncti denig dele
tionis accipiunt. Præterea exultant famuli, lætantur subdit
& in immenso gaudio uersatur Equestris ordo, et omnium

eterni ardentissimis optatisq ex expetebant expectabantq, summo u
endi desiderio suspensi, cupiebant tuum felix nomen et omen ta
lem aliquando aduenturum. Quare quis tandem me reprehendet, aut quis mihi iure criminis aut iurij notam ob hoc exponet, si quantum cæteri ex suis rebus feliciter administratis quantum ex ludis festorum dierum celebratis, quantum ex aliis voluptatibus animi uel corporis, quantum ex cæteris rebus delectationis accipiunt, quantum ex aleis, tantum ego mentis lætitiæ accipio dum te reducem in incolumi valetudine positum et bene uitam absolutum (quæ difficultatis plurimum ad senectutem aspicio, neq mihi id parum iucunditatis adferre iudetur) frater amantissime, Video etenim in te omnem cognitionem rerum in externis nationibus contractam, et in primis quod spectat adolescentiæ florem, reperio in te moxum probitatem, uideo uastissimam eruditionem, longe lateq diffusam industriam, eo ad uindemiæ prope limina tua stantem, quid mihi dicendum est pandum mihi coronæ, sed eiusmodi coronæ, nempe Campestrem, et muralem, non gemmis neq diademate ornatæ, sed purpureis nubiculis coloribus ornatæ, quibus ab ipsis præstantissimis Ducibus et Imperatoribus ob res præclare gestas exornandæ erant. Progrediar ulterius ad ultimam quid reperio reperio Censoriæ

grauitas

grauitatem, in rebus administrandis dilectionem, et cons-
sideratis Nestoris maiestatem, video cæteras dotes ob quas
quasi Asylum appellaberis, et regni totius bene summus Pa-
te cancellarius diceberis. Liceat mihi excurrere per exem-
pla virorum tam in toga quam in sago præstantissimorum ad
oratorem et rhetoricæ scientiam, et in primis Cæsar rei
pulsæ Lycurgus e Atheniensium Legislator fuisse et nomo-
eximius, nisi quod totam ætatis suæ curriculum apud exte-
consumpsit. Ob quam rei causam Socrates fuisse præstan-
simus Philosophus, ob assiduam cum alijs viris excellentissimis
pe cum Philosophis conversationem, Liceat etiam viros bellico
ris opere præditos excurrere, et rapidus interrogabo ex ipsa Sue
quid dicat de Rudolpho Gustavo, hoc nempe dicit quod nomen
licosi duris et Imperatoris promeruit, etenim externæ militi
insignem dedit operam. Interrogabo Belgium de Alexan
Farnesio et docebit me, a bello ingentia hostium castra in-
tia fulminum ab illo superata esse, docebit Hispania, quam
liberam reddidit, ab hostium incursionibus et vastationibus
et totum Orientem victorijs et triumphis sui nominis per. In
rogabo ex Polonia et docebit me de Vladislao Rege Hosto-
nissimo, cui nam summam orbis totij promeruit admiratio
dixi quod persona sua remotissimas illas oras visitaret et no
gloria caput penetrasset. In quibus fuisse præstantissime cum sit

[illegible] ...ore te bene in tales uiros
...naturum, et famâ tuâ non solum Pusapiam nostram, uerum
... totam regnum condecoraturum. Deniq; quid faciendum ni
... lostitiæ indulgendum, quod te Summus Optimus Deus nobis red
...dit et in in[illegible]ualetudine seruauit, nam quemadmodû bona
... ualetudo, ita nihil est eis qui e graui [illegible] recreati sunt, quam qui
...unquam ægro corpore fuerant, sic et mihi cum te uerum fili
...um ex Lexeni oris uenientem aspicio, non lætari non possum. atq;
...nc diem, cum omnium amicorum consanguineorum; coronâ,
...eminâ gratulatione et lætitiâ conseruabimus, et ad posteros
...exadecimâ lætitiâ transmittemus

Oratiuncula Gratulatoria

Palatinatum gratulatur amico consanguineus nobilis

Vmmis cuiuis apparuerem et plusquam Dionysij tantum[illegible]itate praditus
essem, si inter gratulantes Patriæ hilares applausus, inter amicorum
...undas acclamationes, inter hominum illustrium gratulationes
...go quos conticescerem, sed effecit tuus honor illustris prædicare adegit
effecit demum tua in me singularis propensio, candor animi, quem
in uarijs nobilibus fortunæ casibus experti sum, ut pari alacritate
et lætitiâ amedam, ad Pub. Dñi Gratulandum. Siquidem
et ipsa Patria in deplorata fortunâ tragœdia conflicta in tua de-
...ctione nacta est nobilissimum Senatorem et protectorem, ipsi uides
et Penatibus ruinas suas deplorantes sperant per te aliquod reme-

...dium

[illegible] tempora vixisti vestitura. Ipse Illmus Princeps Curij Sala
[illegible] 45
rum agens faustis Patrono et Protectore felicibus omnibus ad se veni
Lehig familia sub tuo honoris splendore eget, a tuis primam radices glor
serennis apud posteros famæ. Progredere igitur ut bonori et felicem
ad designatum honorem, quem non precibus et manentibus sed rebus ge
re gestis asseratus es, quem non per vim ac conatum adeptus es, sed u
ubi venit imo etiam non uti cedente. Sed Honor fugacem pro
rium fugit sequacem, si fugi, occupat ut Nihilo à Crotodilo
Adhuc superasti fortitudine tua et animi magnitudine, omnem invid
qua ut umbra corpus, sic persequitur tuos meritis et honoris. Sed
alio pellere nequeam ubi diu duraunt ignis, et frustra sudat invidia
virtus potentem manum teneat, et hoc maximo quod invidi Athenienses
more suis conservatis laudibus, ille fortior Atheniensibus propria
tabit laudi et gloriæ trophæum, simili profecto ratione in hac virtu
arena decurrit ut cum non dum metam tangeret, tam plurimi quo ipsi
timaret virtus attendentes de sua contentione desperaverant. Ipsamet
tana non audet reluctari, et quis plus alios regebat, illi servire posse
maxima reputavit, nam fortes metuit ignavus premit. Qui eleva
umbratili humor diuq effertur manibus instabili nititur thyrso tre
facile casurus cum sua opinione decrevit, nam sapiat venti agitatur
ingens Pinus, et celsæ graviore casu Deiiciunt turres, feriuntq
mos fulmina montes. Sa Illme Princeps contentione frequ
fortunam et ut fatendum est cum plurimum virtuti debeat plebs d

[illegible] quia illam in posterate haber. Superia
[illegible] inuicta uirtutis nulla uia et intaminatis fulget
[illegible] fauste, [illegible] cum fraustra aduersitas sperat ultionem ubi uir-
[illegible] perpetuas agit excubias, animi magnitudine pellexisti omnes &
[illegible] fong contra inuidia insurgentes molus, elusisti [illegible] contra
[illegible] tatis breui duratura memoriam, eternas extruxisti, memo-
[illegible] et laudis ad posteros peruenturas Pyramides, et non tam huma-
[illegible] tangis metalli quam immortalitatis [illegible] apprehendisse lau-
[illegible] ideam. Itaq fauste et fortunater capesse [illegible] ibi
[illegible] ob immortalia merita decreuit honores, et omen bonis
[illegible] meritis. Siquidem nemo est qui tibi non applaudat Tui
[illegible] tuas curas tuas uigilias quas pro Patria et Repb. suenda
[illegible] cipis grato animo completeburtur Ego cum illis, opto et ex
[illegible] timo precordijs desidero, tam administrationem quam
[illegible] culum uiuendi in annos Nestoreos prolongatum et Alijo
[illegible] mior dies utterum, Viue diu Phanix in Repba et tua
[illegible] propaganda Et semper honos nomenq3 tuum laudesq3 manebunt

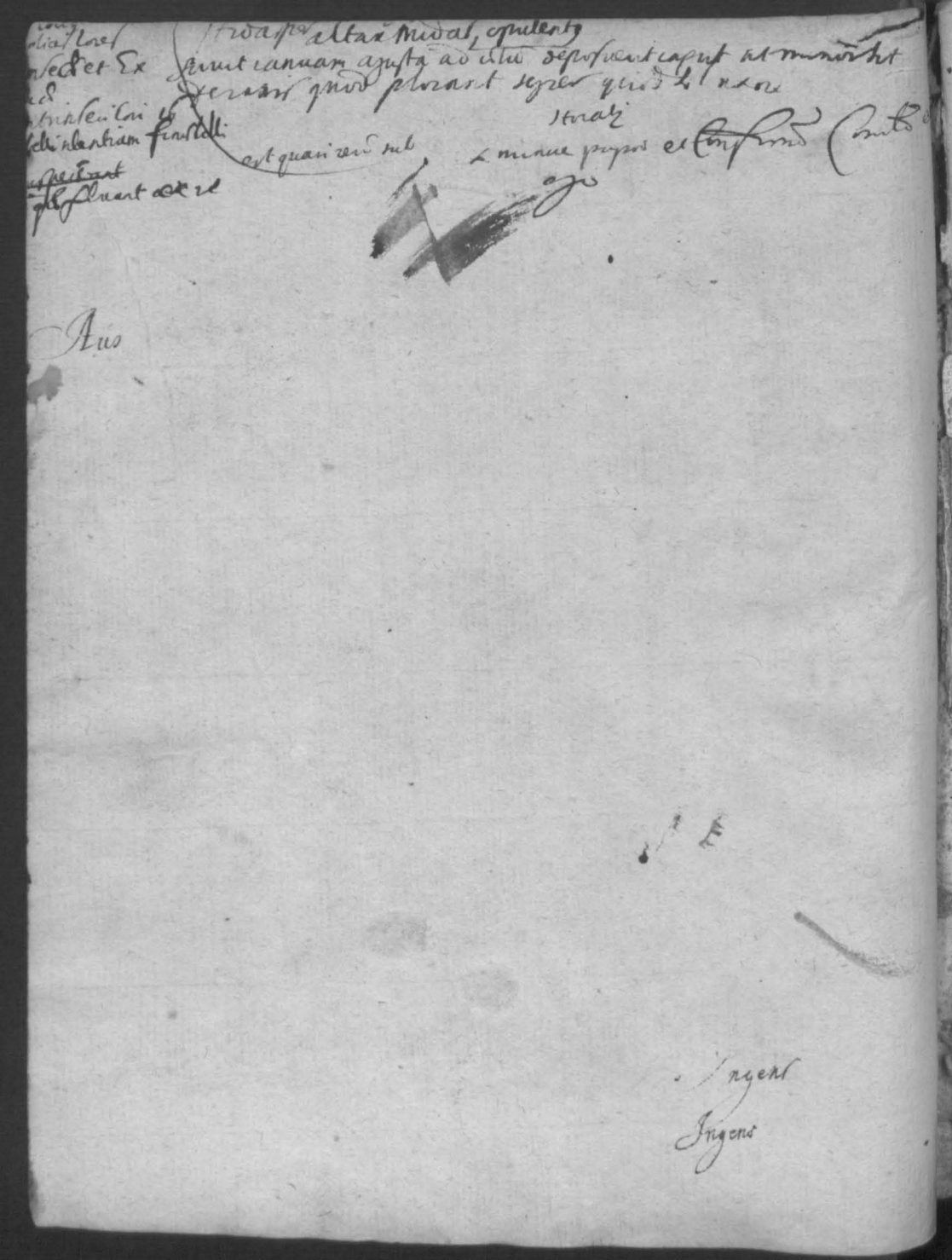

IN NOMINE DOMINI
Amen C PHETRICEI BREVE Compendium
217

BREVIS ORATOR POLONUS

BIBLIOTEKA N.B.

PARS PRIMA
CAPVT PRIMVM
De Panegyri

Materia Panegiricorum fuerat de Principes ludorum ut Olympiorum unde Jupiter Olympius Laudes nō sumebantur ab illorum attributis unde Jupiter à tribu capitu et Apollo ab inventione Musica laudabatur multas istius modi rationes habes apud Strabonem seu Strategi, imo orationum thomo et sua quidem laudat Jovem 2 Minervam, 3tiā Neptunum. 4ta Cererē Bacchū 5ta Herculē 6 Esculapium 7ma Serapin, 8vo Laudabantur urbes, 9no laudabatur certamina ipsa in quibus considerabatur, ordo, comparatio eorum aliis certaminibus tempus certaminis anni competens, coronæ victoribus tributæ oliva quercus Laurus &c. 10o Principes laudabantur pro huius eorum conuenientibus dominium suppeditabat. Principes rerum opulentia ornatus magnificentiam compensā curabant.

Materia

Materia ex qua omnes laus vel vituperium accipitur est triplex bonorum genus, bona enim alia sunt fortunæ, alia corporis, alia animi. Fortunæ bona sunt, Nomen, Genus Propinqui, Patrimonium liberi amici educatio studium opes honores, potestas, libertas diuitiæ, Magistratus nobilitas &c. Mala eorundem sunt hæc ipsa si quis illis careat.
Corporis bona sunt pulchritudo, robur, sanitas, vires, agilitas velocitas, robur, sensus esse. Mala vero eorum prauitas, enormia pro sanitas infirmitas, tarditas mutilatio claudicatio
Animi bona sunt, virtutes et scientiæ. Hæ spectant ad res agendas quibus quisque præditus esse potest et quem vsus bonus est aut malus. Materia est naturalis ingenium, indoles, memoria efficax via, celeritas

amor, odium, caritas, spes, dolor, misericordia, clementia &c.
Sed cum vera laus est ab animi bonis id circo corporis bona breviter tacta deve
cuerone sunt attingenda ne oratio tota in maiorum factis consumatur
Genus Hannibalis. Triplex est, Illustre, Infame, Humile. Illustre q
quod maiorum memoria splendet imaginibus. Et hoc loco Cesar amici
tiam pro contione laudavit ubi avitas mes dilab materna genus enu
meratum vid. quo et Cicerinam vituperavit est loco nobili. Et Catilinam ob
caeteris Publius Sextius &c. Infame genus vocatio ranc[illegible] ame
ac reprimendum erit et facta heroica vitia proponenda ut ejus audito
depreca cognitio de generis dedecantat vitii confert. In utrisque in geng
Hujus rubr. Hujus rubet. Humile genus non unquam addunde vi unquam omittere ut eg
qui laudatur amplius addatur gloria. Proinde si talem laudabis oten
rum erit cum splendoreis nobilibus sed nimia hinc potens nobi
bea et accepisse et dedisse sic Cic. contra Sallustium gloriatur se qui
vid genq illustrasse ubi ego maioribus meis virtute mea praluxi quo
Laus huic in exordio e Tyrannis contra nullus Mithridates

Caput Septimum

De Oratione Epithalamica seu Nuptiali

Qui Orem Nubialem conficere voluerit sciat 1mo matrimonij dign
dignitatem 2do utilitatis fecundia causa maiores propagationem
sponsi et sponsa, aliquas virtutes ex ijs insequentib[us] annexendo ea cap
Ultio Oratis Epithalamici conficendi modi 3to rationes precepta Rhetor
illyg inspiciendi tres proinde modos
Primus exordium sit officiosum, quo gratulatione voluntate susceptu oratio
Quale si fiat a tua persona reformidat dedignet a persona cum qui astant
vel a persona sponsi vel qui exordium dum potent
Exordium potest dum ab extenuatione tua et alios ofij huius delaudo
maxime si vacuerone nobilium dicendi est ita enim et modestia tua cum
dalis et astantes maxima laude afficies

confirmantis argumenta poterant deduci tum ab inventoribus nubiarum
alijs videlicet, Zelo a natura ac mi ipsig ac progenerandi cupiditate quam
experiri stabig Lib. 1 vers. 1 et 18 et 3. à stupicam[?] vetustate 4to ab
effectis nubiarum, quod sint quasi quedã species immortalitatis 5to
ab ornatibus et utilitatibus nubiarũ et temperantia à magistratus effectu
in patria protegendi ab inimicum [illegible] Imo hoc Orator considerans
dixerit quo aliquis natura et naturæ necessitudinis, misericordiam inimi
dixe communicatio propagatio pagorum urbium familiarum liberorum spes quia
post modum Regib. hortamento, a stirpitatis amicitiã, quod ita exemplis apo
phtegmatibus sententijs acutis erunt declarandã
In peroratione notum fiet pro felicitate nuptiarũ et coniugũ concordia
omen et presagium de futuris liberis ab eorum honesta educatione inserata
Poterunt subiungi exempla de claritate filiorum et eorum gloria secundãte in parentes
Secundus modus est qui est Polonis communis quando pro toto argumẽto orationis ampli
excellentia nel laus coniugum quod plerumq nel ex parentũ laude deducit
nel ex ipsorũ fortunarum personis, si istum modum ampliandi referas hue precepta
de laude personã in panegyri tradita
Tertius modus exordiendi a propositione dicendorũ ita ut quasi ex abrupto
quod res quandoq ipsa dicere postulat videatur et imo potent laudẽ
nubiarum perstringere quod adeo institutũ sint ab ortu gentium laudabili
tali more receptum et religione peculari approbatũ quod ipsa ratio
secunditatis sit contenta ubi aliqua cognita potent inseri ex predictis
deducta quod nubias decorent verbo. connectione palmã cũ alia
palma vel si per singulam colligantur maxime secundã efficiũt
sin secus sterilescunt sic de alijs qui non nisi societate mutuoq connexi
gi ligata fructum perferunt. Secunda laus coniugũ instituitur
a forma corporis pulchitudine et splendore generis familiæ vetustate
Tertio effectus et studium ante matrimoniũ tum sponsorũ ad invicem
tum Parentum et familiarium qui coniunguntur per nubias. 4 quod
omnõ nel tempus obtulerit non ingrate accipiendum tempõ dicendi nunc

unitar contra aduersarios rapientes Turcos &c.
Quarto Cathia totius ordinis Senatorij si ex Romi Collegio sponsi sint equit
& equites totij ciuitatis si ciues
Quinto Circumstantiæ petimanum despiciuntur de quibus inde in panegyr
Sexto Cohortatio ad mutuam concordiam quid publicis potent conferri
endationibus ex antiquis petitis ut de igne et aqua tangenda qui nati
muneri uidebant esse festa qua sponsi inter discriminabebantur de ritu
pulendo de cumini non tangendo de annulo quæ omnia ad mutuã
benevolentiam applicabantur. Cum adiecta si quæ uidebuntur
ut sunt plurima uel in communi connubio uel in particulari
ex tali connubio proueniant ea erunt amouenda et ex stabilienda

Caput 3tium de Oration & Munerum oblatorum

Cum in orbis nuptijs munera reddantur, visum est quoq; modi oramus
negotia animadvertum prosequere cum sponsus offert per quæ eidem
Quidam Lui potent ex se ipsa dicendo Veram quidem amicitiam
in animo destabili communitione stabi ee Cameij est enim alterego
et Cicero unde apud antiquos pingebatur amicitia forma humana
detecto capite, cruica nudi indicta ingenuitia uestis semptu mos
et uita in fronte hyemis et æstas. Latus ad cor apertum, cum epigraphe
longe et prope) quia tamen amor qui cordis regium occupat nostro
non facile potest subijci aspectui, (qui enim penetrat in pectore et
cordi caruit per quam secreta latentis animi patent) reciuo manu
sula ob optime nobili animo professa uolent dedam.
Proposito duit reter benevoli animi munera se adducere in quo tamen
Intendi oculi non ita unde debent quã in amoris dativo depingi
Confirmatio 1mo extenuet munera parua quidem et amantium
inge ingenia nulla tamen re officio amicitiæ deputate uideretur

dere nec in dno oculos sed in animo dirigere quod amplificabis per
speciem. scilicet illis ee donantis animum dum amicitiam, hanc obli-
tae quaesierit per homines claros tempore longo restes vini nobiles ali-
quid adducantur inter in conventu hnm frequenter cu ratione optaret
amicitiae commemoratione quam ardenter optabat ut vota ipsius qui
primo proficerentur. Tertio aliquot concepta super munusculis
ad invenies, quos ad augenda, animi benevoli testificatione accommodabis
In peroratione Exter ac munera, eo animo amplectantur quo ab illo mis-
sa ut in dno donantis animum amet maxima benevolentia de illo nihil polliceare
augmenta

Responsio ex parte Sponsa

In exordio dices. etsi dubitabam ubi fuerit quo animo ante semper
exstitit tamen etiam munera certissimum fruentis animi pignus libenter
In Propone gratias ibi ee dices
In Confirmatione venter adferes quare 1mo quod ab amico ani-
mo id amplificabitur insignis ante promissis amicitiis optatis 2do
quod magnadi. In peroratione testaberis pari animo talem te appo-
mittet qualem ille desiderat

Caput 4tum de Genethliaca

Oratione

Genethliaca seu natalicia dicuntur ea in qua natalis alicuius cele
brabitur venter cum laude & modum augie
Primo hic Orabit considerandus est dies quo aliquis natus est nam antiquis
calendis erant felices idem xmy et Brug dies et Kong mensis dies ob-
servatus. 15 autem dies Numerus Luna quarta infelix semper ha-
bita et labores graviores portaguet unde adagium abi Luna ad quar-

Leo hâ antiquum superstitionem [illegible]
tuam unus deliuer videndum eramus cum Carl incrementum real decremebus
aut plenus orbis natus si quid in plenilunio [illegible] druuerat his
amplet
Tullo Observanda est anni tempestas ut, si natus hyeme, aestate, vere,
autumno, ex quarum qualitatibus laudes pernenderent deducendâ. Tum
illis attentus vel detractus condemnat, deducendâ. Tertio Dienum natus sabbata
festus redies an profanus huic an alteri Patrono sacer
Quarto Locus in quo quis natus est.
Quinto Familia consideranda quanta et quam celebris
Sexto Si laudatis eius earus dies natalis anniversaria memoria celebratur
Laudes ea Panegyri seorsum Deinde Precatio ut patrum approbet
ubi sued haec eam illustris boni animi ornatissimi optimi ait charus
Reipl. uhus extitit ita diu felix et incolumis permaneat

Responsio

Gratissima mihi accidit dicere ea quae ille in te sapiens rhetor exulo
erant animo conuenienti precibus orationem adhibere te latius ex reipsa
dese quae in te laudabantur dicere imo contentiori animo stimulis dictionis
incitatus adhuc te progressurum polliceberis

Capvt Septimvm De ornatione Funebri

Nota primo apud antiquos funebres orationes duplices fuisse alias nuncupatorias
Tunas quaeum solennis peroratio singulis annis renouebatur ad tumulum
Cum defuncti et tales vocabantur Epichaphilogi quarum supersunt aliquot
Varios sermones. Alia nō erant recentes obrecentem alicuius mortem
recitatis. quales erat illa qua Amitam Catax laudauit quam aetate
anos natu plus minus duodecim Tiberij vero annorum nouem in pia
oratione idem explerit quales quas nostris temporibus frequentes talis
oratio vocabatur Exequiae quasi ad Tunas orandi. Apud Romanos
Primus [illegible] mos contra Tarquinium depugnare et pro libertate occu
bere eo honore fuit insignis quo veluti ramo discluso plenum fuit
Senecti

Kota 2do Orator funebris plurimas ce formas, quot enim status, conditiones, etates hominu tot uariationes harū omnium, in dendū ejus hor. Arabi industrijs quid in quaq persona ad potissimum ad laudem accipere debeat iuxta uniuersarum status conditionem, seq; eius grauiter contra decorum peccabit. Alia laudes sunt principum alia regu alia uirorū nobilium duumq, alia plebeiorum et alie laudandi sunt in uita uiri illustres, alioquin qui se totos diuinis rebus deuo ue seruant. Itaq; ea singulis pro cuiusq conditione illud optime laudabit quod in uita utiliter fecit gloriose egit. Quod si facta deinde laudan da est quod plenum audiet iuuenibus ad sua tumora natis

maius cultis Kota tertio Reges duces Imperatores et alios Heroas Illustres uti et iuniores ut et alias personas laudare poter a natura fortu na seu conditione institutione actionibus circumstantijs. Ea comprehendit corpus et animum in animo uirtutes, et inuentis comendantur quamdo hic laus summa debeat participare (sic argumenta) 2do in corpore pulchitudo robur agilitas sanitas integer animi, bonum et mens sana in corpore sano Fortuna continet opes maiorum splendorem, facultates, honores, affines, amicos, clientes Quæ sunt cum imperio communia Institutio an fuit bona a pueris bonis doctos preceptores hæc omnia, fidem fecit nata, Actiones natura hominis perficiunt et qualis natura prædestinat commorantur circumstantiæ totam rem ornant, et per totā corpus orationis ele gantiæ prout distribui Præter ea quæ sunt cuiusq personæ communia laudari possunt Reges et alij principes a triplici capite Primo in huiusmodi hactibus spectandā est persona auctoritas maiestas, et amplitudo, industria in propagandis factis et feli citas, et sapientia in regnis administrandis diuina munerib;

non violabilis in ignoscendis subditorum delictis clementia in proposito comitas, prudentia et fortitudo militaris. Secundo plurimum eos commendabit pietas in beneficiis ut in extruendis templis, in pauperum domibus donandis in propaganda et tuenda orthodoxa religione in haereticis extirpandis in flagitiis puniendis in legibus custodiendis. Tertio Iam ab auditorem in principum laudibus celebrandis consideratio futura qua in sublimis et excelso bono plenumque et una et raro constans mortis genus et quâ ejus ultima in vitâ tempore acciderunt talium enim virorum vita funerum laudes a triplici laude potest deduci. Primo consideranda erit antiquitas familiae, haec enim quo plures famosas imagines numerat, et illustrior est stemmatum extollenda nobilitas, quam multis et qualibus viris claruit haec familia quod ex ea velut ex equo troiano prodierint enarrando haec enim splendore generis, amplitudinem cognationis praedicant, hac laude minus quantum non illustres celebrantur. Secundo referantur dignitates quibus perfunctus est, ut legationes ordo Senatorius. Possunt huc referri virorum Illustrium amicitiae. subsequantur animi virtutes corporis praestantia robur in orbe militari vulnera pro patriâ accepta triumphi in Republicâ causae factae. Mors gloriosissima subita. Eximia corporis totius reliquiae, haec enim mulebris laxus quam virilis elogium est addenda quae eminent bona externa non simpliciter sed quatenus virtuti et publico inserviebant commodo. Tertio enumerabitur ea quae cum dignitate mortis vitae accidunt qualiter moriens tulerit quomodo in damnis suum compensandum egregie instituerit liberos patriae reliquerit. Nota 8to In laude virorum bellica laude illustrium ex duplici capite laudes petendas. Primo tempus militiae proponendum est, ubi vixerit ne an vix

adapte ad textum

arco fruitur et militaribus se se dedent studijs obedientia ergadue
quod vent vigilantia et exercitatum diligentia statuendi reducibus
tolerantia incommodorum militarium perpessio acerbitatum
et duriorum, quod sua vita militaris trahit. VI. seruitij, capitibus
honorum suppliatio, continentia a voluptate et libidine ab iniurijs
inferendis, rapinis, iniustis exactionibus supra omnia excolenda
ent pietas in patriam cui suam salutem debet, non semi habenda
est ratio horonum in Republica militari quales sunt centuriatus
tribunatus &c.

Vdo Conferent huc plurimum ejus in bello fortuna si vir altera pectore
ad mentis excepit hostes, fulminis instar irruit cotenti ad pugnandum auxilia
fudit a fugit ad Maximi ardorem incendit Hannum alys animos refor
dantibus. Carauit Hannibal manu ascendit, tecta inflammauit stratagema dui
uel figendi uel eo ipso hoste circumuenit. Magnum pondus habent
testimonia amore soiorum. Habet exemplo militaris laudis apud Cic.
pro lege Manilia Num 28, 29, Cic. Pro Lucio Murena 12, 22, 23, usq ad 30
Exemplum laudis militaris apud Cic. Phil. 14. Num. 25, 26, 27, 30, 32, 33, 34.

Nota 6to Doctorum virorum laudem posse eè si unus quisq in suo exercitio
ni genere laudetur. Theologum laudabit quod Sanctorum librum patrum
ortodoxorum ut Eulesiæ decretorum accurata habuit cognitionem. Quod
Sanctos codices feliciter interpretatus fuerit, quod fidei mysteria subtiliter
enucleauerit, quod denique ea sententia secundum quam questiones solutas
habuerit modo, more et ritum fuisse preceptis et doctrina conformem.
In Philosopho laudabit acumen, si alienum opinionibus oppugnan
dis posterius in obscuris diluendis, ardor, inquentia, et impigritia
defendenda sententia. Reliquas artes omitto, nudebit enim opt. viru
Lucio Oratori ut unicq cuiusq statum ac conditionem consideret quibus bene
perspectis certum conditionem consideret magistra prudentia. Constitutum
tandem huius operis concipiendi aliquo modum

Primo Exordium fiet ad Locum ut ri hoc genere fieri consueuit videdri tamen ut diuino proposito rei seruiat et ad mortem detinqueat siue abapo phtegmate siue exemplo siue sententia, siue aliunde sumpto Deinde Prosopoo quid proferonis materia uaria debet, siue inhabitatem uita ri ostentatus, siue beneficia uita, siue munificentia ribi fuisse demonstri uirtutes diuino ipsum ostendes

Tertio Confirmao in qua laudes ita disponantur, ut oes uirtutes defuncti percursas ordine sui, 1mo infantia laudabis 2do puericia 3tio adolescentiam 4 iuuentute 5 iuuenile state 6 senectutem regulas tñ uirtutibus subiunges amplificationem aliar non erit oratona diuino sid historica narratio illustrabi sententijs apophtegmatibus Hieroglyphicis historijs figuris adhibebis quæ faciunt ad miserationem Inferes exclamationes hypotyposes Prosopopeias in quibus introducuntur defuncti coniuges uel si tantu amicitatis fuit patria introducatur mœstanti ruinæ deplorans cuius rei imitatio in Carina Cuiusdam In contrario sensu Apostrophe fiat ad consanguineos patriæ propinquos Heredes inducantur qui comparentur facile cum alijs his diuinis potent sibimet ipsi aliqua moralis doctrina de uitæ breuitate præparatione ad mortem rectorum et malorum, diuerso exitu contolaberis quoq afferet Consolatio dicens semper uitæ bonam mortem bonam obsequi solent apud Bolonos in fine funebris Orationis subiungi gratulationes ad funeralem pompam In consuetudini seruiet exempla funebris Orationis habere apud Iunium Bononienses fere medio ubi ex historiis uariam gentium mores collegit Orationes

Caput Octauum
de Oratione Gratulatoria

Oratio Gratulatoria est in qua alicui gratulamur honoris dignitatis uictoriam, felicis aduentus actus in quo diuersetur felix arbitrantes ut precamur. In Orat. Gratulatoria debent ostendi ea, quæ gratulamur ee præclara a multis expetita paucisq tam ex uotis diuisisse

uni id conuenibus omnium laudabis uel saltem bonoru et prudentiam
conciui tuj id fundamentum erit unde acrius subdita flamma ardorem
proclare generdor simul etiam tua benevolentia testificando
Fit eo Oratio tribus partibus tantum confici potest
Exordio Narratione eorum qui alicui gratulamur et peroratione breui
Exordendi Multiplex modus est postumq enim lætitiæ progna &
alionum. quorum nomine quæpiam gratulamur præmittere quam
de rebus eius secundis audiueris uel audieris si sunt animi præterea
uel obstringam animi offendes ex eo quod ad te aliquo modo gratulan
mi significatio pertineat ut potes maximis eius beneficijs ornatu uel quia
semper congaudere solitus fuerit eius prosperis successibus nunc uero po
tissimum, uel rationem adferet quare ad gratulandum aueris nunq
meruisse id dicentis eius dog ex communi omnium bonorum lætitia et
quod decesse non debere qui gratuleris uel excusatione utens
quod non eo apparatu non tantum celebritate qua decebat illum
exequias. Scito tamen huiusmodi exordia eo debere breuissima
optimo merenti comendationem si deducatur a factis humilibus alicuius uel
ab exemplis uel ab aliqua tali traditione
Narratio dignitatis amplitudinem ostendit omnium dignissimi cuiq
honor obuenire debuit eius uirtuti conueni non solum hæc digni
tas sed etiam multo amplior neq cum hac comparanda. Et hic be
nedex uirtutes eius enumerabis maxime eas propter quas eam di
gnitatem est consecutus. Poteris hic adiungi amplificatio cum comparatione
eius tantam uirtutis vim fuisse ut a longe amplioribus ex digno
cumulari deberet honoris et dignitatis insignibus. Quod si grauis
ea persona quod gratulaberis fuerit, hortabis ut officio tuo respondeat
eorum expectationi qui tanta cum dignitate adierunt et qui ei hanc

dignitatem

dignitatem studiose atq; Latinos sint appetiti. Cornelius erit
non nunquam ad eos conuertere orationem a quibus honor et delatu
ut maiora premia ante uirtuti parent tali enim animo is qui
oratur est aliqua dignitate exiitit ut in oblato manere conquiescere
nolit sed ardentius ad majis preclara inflamatur, Quod si dignitatu
ipsa commendes, aliqui consecutus fuerit campus carissimus oratoribus
se aperit. Potent enim dicere Patriam nil sublimius pro ipsis in esse me
ritis quod ipsi deferret habere, potent dicere ipsum ee talem qui solet
omnium honores et premia accepent ubi comparacões honorum et
dignitatu et premiorum instituere licebit Declabitur deinde (si
casu non fuit) ut faustè et prospere ad laudem reipublicæ Dei
Gulenia ornamentum Reipb. emolumentu amicorum dilatiu honor
ille delatus feliciter cedat

Caput 7mum

De Oratione Salutatoria

Varia esse hac solet pro uarietate salutandorum et salutantiu
Alter enim salutabit parens filium alter amicu e uruntia uenie
entem alter peregre redeuntem In uniuersu hac precepta aunpe
Tres partes Orationis huius.

In exordio ostender gratum sibi ee eius qui uenit aduentum quia
a multo tempore expectatus, uel prater spem talis enim gratia
In confirmacone rationibus comprobabimus quare nt nobis eius
aduentus gratissimus sit breuiter ostender officia in nos collata a eo
quem salutamus eo pacto quo in oratione gratulatoria diximus
Laudes persone que salutabit subiungentur potissimu humanitatis
benevolentie et alius uirtutes quibus uel ille illustris est uel nobis
facta est noxia

Tertia pars Conclusio quam animi benevoli et grati contestationem
continebit vel tui vel tuorum. quorum nomine salutat ut hac sunt pro
pta in communi Oratorum Salutatorii 224
Jam si quis peregre veniat ex nationibus remotis quo eruditionis atq
morum condimentum causa discendi gratia salutandum sit potent inhibere
Exordium fiet a notis omnium a quibus fuerat expetitus vel a temporis
opportunitate qua venit vel ab aliquo apophtegmate exempla ex
tentia subiecimus & rei exordiemur
In Confirmatione gratulabemur ei quod ex tantis nationibus multa
viderit audiverit, et ipsa experientia didicerit quibus in Regib bonis
fortunatum utatur et hic potentis digressionem facere in laudem ex
terarum gentium quarum peregratio bonis moribus ediscendis prudentia
et scientia comparandæ plurimum confert. Hæc ab clarissimorum
virorum confirmabit Prudentiam ejus ex extentis nationibus Ipse enim
Hinc ex relatus dum Historiam Palæphonum quasi multarum urbium &
morum et regionum peregrationum appellat sensus explicuit
subnectes refutationem contrariæ opinionis non audiendos videlicet
Lederentinos et totum orbem domesticis meludentis parentibus qui pe
regrationes vituperat ut Claudianus

Felix qui propriis annum transegit in agris
Ipsa domus puerum quæ videt ipsa tenat

Rex illa exaudiendus qui dicit

Cælum non animum mutant qui trans mare currunt

Prudentiores enim semper habiti, qui multorum hominum mores perspexe
runt hic multa exempla ex historiis adducenda ut de Alexandro
Macedonum qui eo animo maximam orbis partem peregravit et mul
tarum rerum experientia, comparaverat, ac proinde sæpe gloriatus

fuit se plura vidisse, quam alios reges nunquam animo
et cogitatione attingere potuisse. Idem Cambises Rex Persarum fecit
qui in qua multa peregrinatione didicit Cyrum edocuit ut Xeno
phon in phedro ejus testis est. Idem fecit Mithridates Rex Ponti
qui Asiam universam cum delectu amicitie et regno diu possi
peregravit quo studio effecit ut duabus et viginti nationibus
diversis quibus imperabat una cum lingua uti disceret, et
pro contione singulos sine interprete alloqueretur.
Quantum no adiuvet ad scientiam, ea profecto facilius acquiritur
ex exteris nationibus una domi ingenia torpescunt alibi vero alionum
industria, exultantur et fervente partim emulatione partim honoris
gentis inflammata assurgunt. Confirmabit id exemplis Platonis
et Pythagore qui relicta Metropoli omnium artium Grecia non
solum visitarunt sed etiam barbaras peregrarunt, regiones avidissimi
ditate discendi receptis ac quoq; peregratione, moresq; gentium acquisi
ex quibus plurime sunt nostris politiores, Et quidem tamen vanitate
penitus introspiciet gentem Polonam adverset in moribus nulli prorsus
cedere genti plurimum etiam imperare, et eas ipsas apud quas
etiam velut cyvernia culorum aliquando deposuerat nomen) his
diebus gratulabens ei quod hec omnia usu et experientia in alie
nis tenuis didicerit inde potent consilio patriam iuvare Reip
prodesse. Deinde peteret cum Deo conservet et patriam rehabitate
Quodsi aliam quempiam voluerit consolare salutationem prudentia
et precepta ea de materia supra posita consulet legere quorum
vit ea in re orationem perpetuam ad Carolum Boromeum cardina
lem in scholis Rhetorices

Caput Suum
Responsio

Ad Orationem Gratulatoriam et Salutatoriam

Responsiones ad has orationes debent conferre vel ab eo qui salutatur vel cui gratulamur, vel etiam ab altero quo nomine salutatorium aut illis cui quispiam gratulatur respondet prinde pro diuersitate eorum qui respondit diuersè conficienda erit oratio. Is enim qui ne salutato respondet, ostendet gratum se illi tuta animi significatione cui gratulatur est, vel qui salutauit cunctantemq se dicet spani ardore tanta lætitia et commotu de se spei respondeat. Is uero qui pro se respondet idem quod faciet quo prior se tamen sibi ni minus ni laudibus ibi propriis videatur placere quod stultum et superbum et modestis legi nunquam decedit laudes dotes exte riores dicat, plura in se collata a salutatore quam virtutes animi aut dignitas postulat aut tutum amori et benevolentiæ salu tatoris et gratulantis adscribat et illas ipsis omnes laudes in eos qui vel gratulat sunt vel salutarunt respondet constabit re geng omnis 1mo

Modo in quo breuis constituatur repetitio salutationis vel gratulatio nis vel delectatio lætitiæ et salutatione seu gratulatione percepta

Proposito in qua is qui respondet significabit gratum se tum animo tum oratione prosequi vel salutationibus vel gratulationibus se per futuru

In confirmatione quæretur causas honoris, nobis delati quem nam ad merita nostra deo tutis ad benevolentiæ licentis reuocabimus firmitas petemur auxilium ab illis fauoris et amoris ut bene ac feliciter honore nobis concepto fruamur.

Conclusio breuis erit qua polliceatur ysse de quibus salutati gratum fore similiter eius a quibus aliquid accepit honoris

Dignitatis

Caput 9num

De Oratione qua Gratias agimus

Oratio Gratiarum actiua et gratum animum ostendens pro beneficijs ab aliquo acceptis, Tribus constat partibus

Exordio in quo significabitur Cottia ex munere accepto rdq; se remunerandi potenti. Haud enim Licebit prorsus rescire quâ oratione gratificaturem pro tanto beneficio testetur vel optabile adeo tantum ribi facultatis concedi ut possit si non par et at saltem pro suo modo grâs agere. Conducet hic notitiam apophtegmatum vel sententiarum vel exemplorum quæ ex Seneca et Plutarcho de munificentia facile tumi poterunt sequatur ipsa gratiarum actio cui exageratione beneficij accepti rdq; se pro modum confirmandis habebit, debet, quod hæc confirmatio tres continere partes. 1mo beneficij exaggeratum vel laudes personæ beneficium conferentis 3tio extenuationem accipientis Quantum ad primum excellit Gratus beneficij gratias agat aliquid de eius excellentia dicat ut in ope gratulatoria insinuati est VS. si pro Patronio dicat quanti tum sit rede consentes quantum ille clienti debeat si pro Educatore quanti sit tua educatio ostendat hæc enim remandi remunerandi 1mo ostendet beneficium utile ut persona accipienti ita agis esse longum necessarium &c. 2do si non potenti ultro oblati est re multa laborati et rei ipse remunerandis 3tio si ito quicunq; cito dat bis dat qui si magis quâ expectatu et petitum dederat Alexander magnus petenti cuidam decem talenta quinquagies dat

pericalo ingratitudinis aut etiam evidenti malitia deinceps quia
ter sint labores preceptoris erga discipulos improbos
Quantum ad 2dum videat Orator personam quæ contulit beneficium
et quidem animum ejus quantum et affectum candidum, respiciat deide
dignitatē et excellentiam cum liberalitatem ubi potuit adnectere
exempla pulchra de liberalitate beneficijs et gratitudine
Quantum ad 3tium se ipsum consideret Orator hic perpendat nā digni
talem quasi aliquam esse eam existimet et acceptis beneficijs postponat
et gratitudinem suam ceteris modis testetur In Conclusione
Ne beneficium fuerit tale quod potest rependi pollicabitur se nihil
permissurum quod ad illud referendum faciat sicuō non potest
gratum te fore ostendet deinq precabitur ut remuneretur
Ornamenta in hac Oratione debent ee honesta ne nimios ad
gerāo beneficij subolfaciat vitium adulaōis Præcipuum ejus
in hac Oraone debent ee honesta ne nimia exageraō ornā
mentum extenuatio optatio quā optans ut vel Dꝰ ipse exoluat
vel nos feliciter ita ee aliquando possimus ne ingrati moriamur
Præmunitio qua subiicit orator testetur non adulationis causa se
illud beneficium extollere sed veritatis et gratiarum animi stimu
lis ad id perurgeri et quod præterea amplioris adulationis
ver mereatur

Responsio
Ad Gratiarū Actionem

In exordio si persona et maioris dignitatis et auctoritatis
dicat sibi gratum eius ee animum qui sibi gratias agit et orē
propensū animū declarabit significationem Quod si sit maioris
aut paris condonis dicet se vehementer erubescere quod tantæ

laudes abillis audiuent quos hoc beneficiu plurs fauit qm oportet
Confirmao extenuet beneficium nec tanta estimatione dignum
fateatur. quanta habetur seq paratu ad longe pstanda ga
randa dicet ubi extram exponet animum suum quem hãbet
et semper habuit erga eum cui contulit beneficium eiusq fami
lian aperiet. Praterea animum suam dicens hãc co animo omnia
dixisse ut suum amorem testaretur et bene merita aliquo modo
rependeret. Dicat extremã laudem augentis aliquid gratia
agenti tribuere eius merita est comemorat.
In Conclusione gratiãr agat quod suum beneficiu ut gratum
et operã suam ad maiora polliceatur

Caput 10

De Valedictionis Oratione

Cum uel amicus amico valedicat uel filig parenti uel client
patrono uariẽ potent confici hãc Orão
Quarti ad unum In exordio doleat disiunctionem accidisse
ea uobis quidem se habuisse ut conuiuiis amica eig conspectu iucundo
alig conuictio, semper perfruerentur, quia tamen necessitas legẽ nescit
parendum etiam uiuentis est uel aliquid de amicorũ disiunctione dicat
quam ea ut grauis nimis seig alig animorũ separão quod exemplo aliquo
confirmetur uel ueram amicitiam corporibus quidem seruigi ani
mis uero communissimam ee nec eorum distingui inter se debe
Propone tosan dic
In Ratione dicat discessum exigere negotiorum ne studiorum
uel aliquam aliam causam
In Confirmaone dicat nulla se ratione posse euitare urgentes necessitates
urgebur, ad multam per literas iudicem contestãs nem se ipsum ut fa
turum polliceatur: gratiãr agat habens pro fauore ea quibus

In Conclusione studia sua offerat amico ut pro felicitate reditu ad deo
applicetur petat. Quantum ad dum si filij parenti vale vel ad
ulam alicuius principis aut ad exteras nationes proficiscy
In Exordio gravem illum a parentis conspectu discessum sibi eè
ostendat quod natura ipsa parentes et filios parentibus arctissimo
amoris nexu vinxerit vel dicere incredibilem et amaem parentu
perspicere vel qui in te vivere tua post fata perrupiant. atq ideo
ob charitate tam qua vel institutionis abstribus redeat vel a moribs
egregijs apparentior naturam suam eor vivere tu quoq velle carere aspectu
In Propone exponet quo mittatur
In Confirmatione charitatem domestica et bona quæ ex promanant ostendet
nempe quod ut exteris nationibus acquiratur in aulis grad agat parens
libus pro liberali habenda educatione ac adcomparenda gratiam reperire
non possit Deum remuneratorem se gratum fautorem fore tur. Politicam
se eorum deinceps satis fautorum neq commodorum ut ministros de se
meritos ex minus honestis actionibus exortis parentum corda sauciet
Quod ent amotione occasionum mali fuga perversæ familiaritatis et bonæ
studiosa exercitio venia si grauis quando parentibus fuerit petat De
inde primum paternam iterum roget, et inter multa ad amplexus procedet
concludat. Quantum ad Tum dicat vel discipulus hoc idem faciat quod
filius cum fere sit par oratio. Quod si famulus Principi valedixit
In exordio dicat non ignorare Principem causam sui discessus vel gradus
pro quibus habendis ostensis agat vel optasse se dicat ut nun-
quam a tam bono separetur dominio Quod tamen alter necessitati
naturæ exequendum est vel non ignotam Principis fuisse suam fidem
et promptam obsequia quod nisi tanta necessitate distrahentur continu-
are semper in nobis fauoribus se. In Confirmatione causas discessus
sui et locum nanet dolorem ex distractione exponat, gradus agat

huius obsequijs satis facere dominus se semper studere quia tamen humaniter multa contingunt veniam pro erratis postulabit
In Conclusione petet ut eum animum quem semper experta fuerat non immutatu sentiat obsequia sua ubicunq locorum fuerit domino cum omni promptitudine deferenda policeatur
Est alius valedicendi genus in Polonia cum iturus quispiam hospites plurimos vel ad nuptias vel funebria iusta vel aliquod aliquod comitium invitat ut indigestu et hospitu dimissione aliquis valedicat Proinde hic in exordio gratu agat pro hospitalitate quam experta vel experti sunt licebit exordii ab aliqua sententia vel apophthegmate rei accommodata
In Confirmatione tuo liberalitatem extollant quam benefitis aut peritia expertus qui signa benevolentiæ et amoris ostendat Tuo et effectis communis et familiaris comitatus præstantia declarat quod exemplis vel apophthegmatis comprobet Hic memorem se hospitalitatis futurum et pari liberalitate recompensare curaturum policeat Quo veniam si in aliquo neglectu fuerat petet
In Conclusione rogat ut benevolentiam quam mutuo convictu fuerat expertus etiam post digressum non diminuta conservet

Responsio ad Valedictionem

Amicis hic respondendi debet, ad una omnem se respondebit
In exordio debebit amici discessum velle se tamen eunde impedire
Sed necessitate una cum amico obsequi
In Confirmatione memorandam amici præsentia semper sibi fuisse dicet ubicunq et necessaria debitam meum celabeni quandoquidem eo absente cui se confidat aut quo ita familiariter utatur non habiturus
Secundo rogaturum se suscipiamus nomen dicet ut memoria posteros redditi hospites concedat, amorem suum absentia non exinguendi sed subinde sub
Cenab velut suscitat excipiamus respicabenis

In Conclusione valedicer et amicum complecter grates rogabis ut quam primum redeat suog aspectu serenitatem mentis tuæ restituat

Ad Secundam & Tertiam Si respondeber et quidē domino Primo dicer et egrē fere famuli diversum cum eo eg cum nonnullis fuerit experibus Itri aliquid in laudem famuli a beneficiis breuiter et strictim facta non nulla attingendo dicat optandum rebungat beatū se fore dicens si talibus copia famulorum abundet

Secundo externet sua merita et officia nec mentis compensationem respondere asseueret. Tertio Errata quorum condonationem petit nulla se agnoscere

Quarto Grās agat pro obsequijs fauorem postulaturus ut quæ ipse eidem animo in re sit quo hactenus fuit rogabit

Ad Quartum In exordio miretur paterfamilias tanti viri tam leui hospita litatem uel agit grās quod sua benignitas tam grauibus illa miretur peccatis uel putauerit fuisse id parum in hospitijs amplissimas agere grās quod domesticam sua benignitati postposuerit et se minime dignitati non fuerint uel rubore tui non mediocres ei dicat quod tantos hospites non prius ea ut faceret allegerit

In Confirmatione 1mo extenuabit suam magnificentiā uetere le dicat ne gratiā loco dum recurrat quod longe in reuerē dignitati hospitum, hospitalitatem exhibuerit Ego quidquid tamen fauorem non quantū non quanto prosistet animo perpetuo rogabis ut tuam benignitatem boni consulant et si qua in re non satis obtē ignoscāt precaberis

In Conclusione Per mutuos complexus grās agens et se ad omnia prompt promptum offerens obsequia

Pars Secunda
De Speciebus generis Deliberatiui
Caput Primum

De Suasione & Dissuasione

Suasionis hanc artem ee unicam semper ut suator non solu auditori ut[ilitat]e animos teneat verum etiam affectus quibus facilime exutantur quam perfectissime perfectos possideat Nam diversi homines diversis inducunt moribus Unde Alexander Magnus cuius exercitus in variis coaluerat gentibus alter exutabat Macedones Persas alter oes videlicet per naam[2] regeri et institutionis conditiones Fraudans

Requirit preterea in Suasore auctoritas amor & benevolentia in[ter] suas aby utilitate' quibus qui earibit suasione aggredieh Locus quem Suasui tempus et opportunitas videndus ne temere et sine fructu auditor aggrediatur fu cum ex equitium oratioby apparatu qui maxime with contentionibus ne rationi auditor subordet nam his p[re]nominatis dispo[2] Oratoris [illegible] sic talis ee potest

In Exordio externabis utiles tuas ut commis dando imparet pr[a]e tertii tanta regoy mole animum nec dum satis a prudentia instructu non mediocriter perterere quod tamen Regi commoda spes fore alla turum non ut quidquam alys imminuat rey ut tua exoriati Munera sed ore in communi negotio alby deesse patria vel alicui rei videanis aut dicet a quibus reby addunty sit ad suadendum ut (ut in divinand contra Venere sto vel ab aliqua sententia vel a quo[2]thegmate exordieris Propoonis Cor. sit breuis consultio argumeti expo quod tibi in ea re videatur declaratio

Confirmatio confirmabis tuam proponendo ex locis huic generi pro priis et communibus ut videre est in Scario Reputabis[2] quid in contrarium apponatur Confutatio in qua peter ut nil contrarium tanquam a b amore Patrie profectum, asperuari nolint, meliority tamen iudicys te acqui escere cupere dices ne temeritatis vitio laborare videant boni communis studio

Caput 2dum

De Sententia in Senatu seu Comitiis

Si Princeps Senatus primus rogatus sententiam exponat finem comitij seu Comitiorum vel precetur ut sicut felicia sunt ingressui ita quoq; progressui conferatur tociatus exitum vel presentes regni calamitates exponat quod grauissima mole cunctis imprendet et nisi prouidentia ut ruinam minitantia vel quidpiam aliud ex rei necessitate afferetur.

In propone sententia exponet propriam quid de eo quod in consilio proponitur sentiat In confirmatione hoc ipsum probabit negue Reipub. utile et honestum fuisse necessaria ostendens allatis exemplis tam veteris quam antiquis ex historia Polona, desumptis sententijs quoq; illustrium virorum adductis quibus non bene quondam visum. In Conclusione licet se id sentire quod ad utilitatem Reipub. vel ad propagationem religionis Christiane deserviat

Quod si quis ei aliena ab hac re Sententiam ne vulgari et indoctorum aliens subscribant id faciat sententia cum qua conuenit brevi aliqua exornet amplificatione

In exordio Laudet dictum et sententia ante se prolatam

In Propone optenat sibi probari eandem se velle sequi

In Confirmatione asserat Causas predicti consilij sententia Caudatum a persona dicentis tum a proximitate cum ab alijs adiunctis potent quoq; rones, quibus erat probata breuissime addiscere ac si quid sibi occurrerit quod ad eandem magis confirmandam faciet adferat enim fiet, ut aliena licet fuerit sententia ex parte tua videri queat.

In Conclusione licet se id sentire ab id rationibus solidissimis et ne

[illegible] relinquit
rndicijs

Jam vero Si quis contrarium sentiat ita perorabit

In exordio Insinuatione utetur, si qua animi eius Regib. imprimis addi
Episcopus aperiet legem ex adrium [illegible] Agrarias l. Cabl. 41 Philip. 3 dicat
se non contra audendi studio ad dicendum surrexisse sed [illegible]
necessitate coactum et quæ hac tenus expectur fuerat, benignam partem
et cruis, et flig, non dent. Quia tamen in huiusmodi conuenientibus
collatis comitijs emolumenta cuncantur patrijs non unius consilio
orum adhibescunt voluptatem id circo etiam se velle ei proponere
quæ animo meo occurrerunt.

In Propone exponet sententiam quam refutaturus et vel plures si
propositum placet, non segui eas ubi dicet non placere sua modi
Cabl. qts Num. 2mo In Confirmatione refutabit illorum argu
menta ex locis variis Rhetoricis. Adferet contra ea exempla lon
tentias grauissimorum virorum ma[illegible] in enumerabit incommoda
quæ inde emergerent nullam utilitatem imo impossibilitatem
In altera Confirmationis parte, tuam sententiam exponet quæ confir
mabit eo modo quo sup dictum

In Conclusione tentabeni non pigebit timultuate aliquam te
a sententia sua dissentire sed omni alg utilitatibus obsequi et pa
tiæ prospicere velle

Caput Tertium

De Oratione Exhortatoria

Exhortatoria Orão quæ aliquid ab aliquo bonum exutang differt
a suasione, quia in illa consilium modeste suggerit in hac vero
cum ne sententiam id aliquid licet sit arduum et difficile vel
periculosum sit imperatur, nimirum admodum est, hor docendi gen

bly exoratio seu cohortáo tanquam stimuly et calcar canentibly, non
per manio est fusa, comúbly tantum oratio exhortáo tantú mútú tasse
Inexortatione uero inde ni ut nix aliqua argumenta, et fulmina
mutuum propinant: in oratione autem plybus argumentorú minys
colonis Horatius Oronis ab alys dicit Parentibys apparere suadeo
uel hortor. Partes huius orátis Trer. Exordium confirmáo Peroratio
Exordium deducit 1mo a Persona cohortatoris in quo Orator animum
semper ei quem adhortat fuisse addictum dicat; uel a Persona quę
adhortat. quippe qui nusquá contra illa pugnáuit uel quod
semper optimo animo flamár cohortatorú tulerit Deo hactenus tam
mihi utroque aut reprehensione dignum fuisse sed ora maxime laudy
potent aliquando molesta dicenti ubi ne molestet et cui cohortáo audienti
uel caetao aliquam adferet qui impulsy ad cohortandú discendere
eú non calcaribus sed pánis semper ignibus tamen, ni certo deficiat
admonitiné breuiter faciat uel exortationis causá adferet nimiu audie
commodú dilatatione horonis et gloriæ dolorem et imminuatione famæ
Dicendum enim est in uniuersú in talibus causys mutandú eé audi
torem impellat qui multi qui clementer ut sic fecit q ta / tenta
Philippi sentiunt hic quoq allationes qui ex apophtegmatibys alionú
in similia tempa possunt deduci
Narratio hic locum non habet
Propóo potent bñ indueri rubricis sed artificiosa uel occulta uel
aperta, aperta quidé locum habebit apud parentes aures obliquentia
Confirmáo argumenta continebit quibys orator admirationem impella
quod multi qui clementer ex loco huic generi proprijs, utilitate
honestate, necessitate, facultate, uerisimilitate, occasione deniat adiu
Personis rei datis amicorum affectus excitent spei et expectationis prędm
honorú gloriæ dignitatis emolumenti decoris dedecoris infamiæ incommodi
ciuili tormentorum raburú emulátio proponendo

BIBLIOTECA N. 8.

tant. Illud tamen hic primum obseruandum argumenta confirmationum debere ẽ nonibus deducta sed ita presta utys velut clauis trabalibus ver propriat in animis auditorum defigere possit, Videndu' est Mud cohortatoris animo debere ẽ auditoratis magnã Quare Orator exhortaturu debet ipsum oratoris pex figuras uehementer inquirere. Conclusio continuabit aut adhortatione aperta aut petitione quod est tubig aut prosutione orationis, ultra quã alterig patiatur. Stimulos uellem addere uel quod nolimus uideri temere vi dissidentes, auditorum egregio ardore. Prudent ygitur in conclusione mutari sermonem aut dilationem exhortationis si quis fuerit aut studij politicatione, aut spei virtute auditoris acepta.

Caput Quartum

De Oratione Dehortatoria

In Dehortationibus eandem planẽ modum esse, qui est in exhortatoria Prone expresty quantum ad argumenta eruenda Ordinq; disponendum spectat Peculiariter tã quidam hic sunt obseruanda

Primo ut auditoris animy male persuasy a re proposita contrarys deducta rationibus, et ardor animorum dictione exhortatoris concepturs, restinguatur. Quare faciunt hi exordia Omnia quibus illa grauia uentur orationibus data sunt tamen ligrida extinguantur.

Ido Cumbat auditoris exagerandu est ut qui tam facile excitari sit eruadeo facilig animus se fascinari fassi sunt

Tertio Representendu' cohortatori ingenio, ut qui unicum ad seguãt ut fumosis rombus impetu imponant auditori

4to Ad quod hortatu inflama bit mente et pernicioso ostendetur aut si bonum est dum Salomon dyficile impossibile declarabit

5to Dictionem cohortatoris elevat ni qua moles uerborum micamen ni fuerat credu' mentes contrarent aureos ne dyssoluti quide' plet alle gram Labores pericula inertia rerum plantsphemond exitus et

et pro portarum demonstrarentur

Tmo Dubiis exemplis contra aduersarij pugnantis exempla 231
quibus rem tua confirmes

2uo alia magis nota et communia omnibus rebus accommodata, pro
rationum Ingenio et conditioni Oratoris, nihil proficiatur

Vltimo animi auditorum a Iucunda rei specie qua recreati sunt
ad seriora deducantur

PERSONA

Ad hortatoriam et Dehortatoriam

Orationem

Si quis Orator adhortatus fuerat aut idem sentiebat, aut hortatoris
aut dehortatoris rationibus adductus in eius sententiam redibat
quo minus tamen exequantur aliquibus prohibentibus rationibus aut
adhortatorem prosequi reuocant. Si sensus adhortantis emanarit, cum
sensu eius quem adhortabatur respondere potest uel sententer se in
timatum, cum eodem prudentis sermonis sensu, percipiat. Quod
si parere noluerit minari dedicat, illi adhortationem ut qui
dam parentibus in aduersa sententia frametur rationibus omnia
tamen non plene Excusationes erunt adferenda, quare id illi factu
non sit integrum omnibus tamen hoc precepta sint communia
In Exordio Breuiter commendanti amici illius admonitio quod
uix amici officio non desint cuius est monere proprium
Proposito contineat approbationem uel sententiæ improbationem
Confirmatio Rationes adferet quibus impellemur ut rationi eius
relinquamus uel non quas rationes ex natura gestorum et genere petenda
erunt. Conclusio uoluntatem contineat si grauiorem in
seruis excusationem quare obsequi nolleme

Liber Quintus

De Oratione Petitoria

Nota 1mo in hoc genere Orationis petitionis ea consideranda ne deceant huius excedere modum 1° quis petat sub circumstantiis rei quam petit et personis qui sunt utiles honeste facile necessarie alijs cum magna ratiocinatione quales sunt dubium vel in quibus aliquid molestiae aut turpitudinis id est talis enim per ratiocinationem honestatis falsi verbi habent. In persona videndum est, ut nobis par ætate conditione, doctrina dignitate potentia sunt ne nobis offerri superiores benevoli in his enim blanda ratiocinatione in auditorum benevolentia, Mabi debes si enim superiori ubi subiicitur rem aperte proponens se contemni putabit quod si benevolum reddes sine ratiocinatione rem aperte exponet

Nota de Locis quibus argumenta in hoc genere eruuntur sunt genera deliberationis propria nempe utile honestum necessarium facile possibile Denique quoq huc adferre aliqua promissionis professionem beneficia in alios commemorare Affectus in hac ratione sunt potissimum spes et miseratio

Partes Orationis huius sunt 4or

Exordium totum ad benevolentiam formatum quam facillime excitabit in iudice benignitatem illius in quo petis respiciamus si eius ut utilitatem alijs modeste tamen ne adulemur.

Narratio sit brevis quod argumenti petitionem contineat aut eorum quæ causæ sunt petitionis Si nihil est quod narretur ipsa petitio breviter constituatur et modestia confirmatio constabit ex locis supra ductis pro dignitate rei et personarum

Ratio

Responsio

Ad Oratorem Petitionem

Duplex est ad hanc oratorem respondendi modus aut enim petita concedimus aut negamus Si concedimus ab oblata nobis illi gratificandi facultate exordiri possumus si negamus obtinendum est ab oratore verborum tenus apta adducendo quare deneges ne animum inferes petitori

In confirmatione Si concedis tenes adferes quibus adducaris ad gratificandum

In conclusione Operam promptissimam semper pollicebere teq. haberis semper in cum promptissima voluntate fuisse benevolentia eadem idq. testimonium officium exemplo comprobabis

In negatione concludes petiti pollicitatione et excusatione, quod in hac re amico non potes obsequi

Aliud Genus
De Oratione Consolatoria

Consolatio est erumnarum, dolorisque quorundam levamen hac enim oratio [illegible] partibus constare potest

In Exordio Affectionem animi sui orator significet praeter dolorem dictum eius quem solatur vel benevolentiam suam in afflictum tendetur ut qui amicitiae suos arbitretur vel causas quibus ad consolandum excitatus esse possit ad levandi aut afflicti constantiam aut fortitudinem demonstret.

In Propositione Hortabitur afflictum ut fortiori animo adversa ferat fortuna vel pollicebitur fortunae melioris favorem et malorum multorum malorum sepultorum

In Confirmatione ea adferentur quibus ex rebus ad solatium reuocetur auditor antea quibus licet dolor depelli non potest animo, tamen ad fortitudinem sustinenda exigatur locos tamen ex quibus eruas accipe

1 A causa efficiente rerum Deo qui propter reconditas consilij sui rationes permittit homines grauissimè affligi, vel quia nesciunt, vel ut perseuerentur in uirtute vel potius ne eadem peiati superbiatur vel ut uirtutes exerceantur nunquam tamen a Deo talia immitti scit modo Diuina Scriptura. Si Diuina Scriptura permittat voluntati afflictus, bonoq animo ab optimo Parente suscipiat in afflictionibus uelut

2 & effectis contrarijs. Vempe patientem animaduertens Diuina committi ri Cotham mentis quietem, et augumentu sanctæ Diuinæ impatientem uero obsequi uehementiorem in Cotham mentis secundas res, et afflictam imminutionem grad Dde cum Sai declinari non posset ut pote a Deo potenti manu immissa summum & inuitum & dolorem ac impossibilia tenerent Futij igitur et Catholici conuenientij arbitror Dei Scripta contra

3 Cotus ex communi lege hominum qui ea undone nascuntur ut in his ferocientis fortunæ telis pateant in ea re multum seruient antiquorum Phorum doctrinæ, qualis est Senecæ de breuitate vitæ Plutarchi de tranquillitate Animi Celsi de remediis fortuitæ humanæ

4 Vita bene acta, vacare enim culpa magnum est Solatium Pudoreq si mendacium semota ea quæ habet innocentibus eueniunt talia enim serenitate conscientiæ non admunt quin potius ad amore uirtutis exigunt In sceleratoris vero mente contrarijs semulis dolor commixtis sceleris lasciat

5 Exemplo aliorum constantis animi asserantur

6 Illustra potentiæ deiui exempla et temporis iniquitate Regis Sinnesso et perturbato Rabi

7 Adiuncti erat quem consolamur, quod multa antea generose tulerit quod alios a simili calamitate proprietà consilio sæpe eduxerit, uel quod apud Dei sit multatum ea krem ea scribendi turpe rigida et humanæ Stranzi mos et aly modi leuendi dolorib prudens est enim Rabbi

ad curas solvi novam mentis et colores induet. Alter enim
prudentibus est dolor exterendus nempe Phronim telis ad la
tebram est cauendus qui vero sumopere leues sunt vitij modi
curandi sunt cum, ne in squallore consenescant verbo dicam
Orator debet luctuosis sensus prouidere, et apposite ad dolentis animi
consolationem adhibere ut se quam primum dolores frangendi cupiant
In Conclusione assensus excitetur spei fiet ante si dolebis fortunae
depyere fortunae gradum ut semper uni placata habeat loco simulatus
alienum qui subter adversa perpetit sint. Pudoris et dedecoris quo
ruborem illis qui professum mores culpe dissoluuntur. Ad id
doceri aptis. Exhortaberis deinq ad magnitudinem animi.
Exhortationem adferes melioni stimulo animi deinq territabis
quibus meliore animo depressum erigas

RESPONSIO

Ad Consolationem

Adhanc respondendi consolationem duplex est modus aut enim consolamur ac
quiescimus aut non si primum laudandus est consolans in Exordio
In Propone approbanda consolationi confirmatione ostendes quantum
fructum ex consolatione apposita recipies quanto doloris memoriam censes
In Conclusione sollicitato ut qua curaturum relas, imo eius de consolatione
remedia reliquam afflictionem te sanaturum
Si secundum laudet cognitum consolantis utquo eloquentia in arte
usuit tantum ad leniendam animi agritudinem applicuit
Propone doloris tamen memoriam maiorem ea qua ut ab recipiat
consolationem

Confirmão rones addutas in confutationem retorqueat vel quare dicis
non seruant malo offendet caueatq cur ysdē acquiescere nolit
apezjat
Conclusio Petitore ~~confixinetur~~ terminet utignoscat quod ej consilijs non acquiescat

CAPVT VIII

De Oratione Commendatoria

Nota 1mo genꝰ hoc commendatoriū ē illud quo res vel persona comendatur
aliquid petitꝰ tribuet vt earum alequa ratio habeatur Racionem vero vtriusq
comendão nec laude esse non potest hoc genus Oraonis Commendatiuē mixtū
esse videtur Hꝫ enim partim in laudibꝫ res vel persona commoratur Et
Epidicticum qua postulatione deliberatiuum
Absolute tamen genus est deliberatiuum quoniā et illa laudet genus
Epidictici vt argumenta ad faciliꝰ suadendum assumatur atq ita
non ād demonstratiuū sed ad deliberatiuum spectabat genus
Nota tendo Materia comendationis sunt vel res vel personꝫ, res aut pro
prio labore confectꝫ aut alieno illis tamen amici animū demonstre
mus Ejq amabiles ē quare rerum Vt. Librorū commendatio diuite
municipão seu dedicão Personarum comendão frequentius et rogantibus
rudendū qui comendat sē, aut cui vtile erit admonet Horatius

Qualem commendes etiam atq etiā aspice ne quid
Exutrant alienabi peccata cadorem

Exordia sunt considerandꝫ causꝫ propter quas comendantur rerum si fiat

commendatio videndum et an digna persona cui commendatur antequ
In rebus personis considerandum quo sint iusta Laudes si enim aliqua
difficultas et turpitudo tum in re tum in persona, reperta maxima
commendanti nota inurit, cuius commendatio prorsus exanimo ejicitur

Partes huius Oratoris et assignatio ab Ora.

Exordium Narratio Confirmatio Epilogus

Exordium potest deduci vel a persona quae commendata si addiuncta
ejus aliqua facta industria, vel si illius familiam patriam institutem
doctrinam et nobilitatem commendamus, vel orator aperiat miseri
bilem fiduciam quam de iustitia quam commendat.

Propositio contrahit brevi commemoratione vel duplici modo (aperte vel
occulte) et aperte si statim quod velit significet obliquae si rem vel per
tonam talem ei dicat quae propriis iudicia ab oculis alterae pugnanta
nimmagnopere caeat

Narratio breviter rei vel personae commendandae exponens
continet

Confirmatio ex communibus huius generis fontibus deducatur ab utili
honesto facili possibili ortendat honestum ei cui commendatur
dignissimus enim sit commendatione ei cui commendabitur
Non enim meliscens Laus talem ei aliquem cui sua opera ultro
deferat multi et studiose benevolentiam inquirendo referunt
Quo Laudes pro commoditate rerum seu personarum quae commendantur

Conclusio vel petitione contrahit qua petemus ne parti iniuste prae
sertim; vel pollicitatione gratitudinis ei quem commendamus

RESPONSIO

Ad Commendatoriam Orationem

Si commendationem recipis gratam habeam ei orande a primis diebus
ubi ei commendatus tum Marine amicis tum commendatis personis pro
bitate bonis moribus, modestia, doctrina Deinde non posse non recipe
re commendationem et haberis sollicitationem subrunges quia et haberis
ita te in posterum erga commendatus futurum, ut non solum commendat
et commendatis sed quoniam etiam intelligat facile quanti comen
dantis facias commendationem et quanta urbanitate commendati amen
Si non recipis habenex te amicis gratificari velle diues quoniam
tamen ei facias maximis rationibus probabile te affero
In contrariam diues rones propter quas commendas apud
te locum non habet
In contrariam nemam proxabeni bonum aliud in alys rebus quam
ubi nimum sollicitabeni

CALVI STAVM

De Oratione Consiliatoria

Cota 1ma animorum consiliandum quos vel timor armauit
vel malus suspicionis aliquid caecula vulnerantes auditorias ora
tionum et sequentis sunt remedium
Cota 2da cauendi erit ne cuiquam adhuc incauto ac odio

flagrantj remouebatur? attendens, recens enim malog officia causa et primi offensionum apud imperitos hinc impetus bellum petijsunt Quare cutijs cuiusque animi ac deflagrauit eos tractare, quos uelis mansuetiores efficere Nota 3tio Optima est rerum ipsa malum sed malicabile sagaciter inquirere compendijsq; eius et fructuosis operam locata si Metuplis dolor ipsa impugnetur Nota 4to Prudentia Oratoris utatur ut modo remorib; remedijs modo seuerioribus animos lacerator leniat primum ne postulabit Partes 4. Exordium, Propoo, confirm. Confutatio In Exordio Insinuatione ulteriq; uel graui eg cordi ee mulcq; inflectendus In Narratione faciem quo sanguis dolet per quandam compassionem capiunt Cauendum tamen est uel maxime ne inflamer potijs quam tepias mouendum In Propositione petet ut omni ex animo prosecpta mandata rerum quatuor tuis adiungat et grauda pristina retractat In Confirmone rones adferat eas id deberi faciat Conclusio Petitio supplex sit

RESPONSIO

Respondio breuis sit darey se id dicer uel scripto uel pactis conuentis tempus appetierit se ea hic tempore excludere examinationem ostensa neq; amplius uelle reuocare, petesq; ampliorem se tam crudelia in alienj petitj offendere capedral anima Finis. Dixi Et hac de Oratore sunt Polono Laus Deo

Ad hoc genus referuntur Salutationes Valedictiones Gratulationes
Expostulationes Funebres

Articulus Vmus de Salutatione

Tribus autem exemplis ostendam quæ Salutationis aliquem Exordio
Propositione Confirmatione et Conclusione.

In Exordio Salutationem vnam in aduentu declarabimus vel certe ex circumstantijs
de eius optima quem Salutamus, Laudis argumenta hinc demmenda vel quia
nouus hospes et nunquam antea visus, vel quia inperatus aduentus illius et
subitus expectationem vel quia tempore commodo, tempore calamitoso aut nobis
aut Reipublicæ tempore diuino quo grata accidunt et potentiam Deorum sumere
a voto ab Exemplo a Sententia aliqua a Fabula In Propositione nil nobis
gratius accidisse nihil iucundius aduentu aut Salute illius quem Salutamus
In Confirmatione Cæsar vna causas exponemus a mentis Salutati Cuius
laudes quanquidem selectis tamen verbis et sententijs sunt persequendæ
maxime vero Laudabimus ipsius humanitatem benignitatem Enumerabimus aliqua
menta in Reipub. animi dotes animi et corporis exercitationes quos viros
in dicendo fuisse constat. In enumerandis beneficijs Enumerabimus quoq;
commoda quæ ex salute Principum in Reipub. ex incolumitate Parentum
Parentum in Filios, in suos affines talia sunt Cura et Solicitudo, prouidæ
Cautiones, Subministrationes rerum omnium In Conclusione gratos tanti beneficij
tantæ humanitatis et memores nos pollicebimur: voluntatem nostram ad id
obsequia declarabimus promittemus, nostras denique mentes animos, studia
operas ipsi dedicabimus atq; diuturnam vitam et longos annos precabimur

Quia vero multiplex est Salutatio ideo et Salutationes variantur
Personarum diuersitates numeros faciemus

De Salutatione Regum

Salut. Reg. bonum ei dabit sententijs et signis elegantiores ornata
hic Observa Sententiai aliquas desumi ex stemmatibus ut postea videbimus
quae prorsus Exemplum sit Salutationis Terrestribus ad Regem
dictis seu Serenissimum Regem. Sic ergo disponit sua Salutatione Rodrigo
remittit a voto et precatione quam precati semper sumus maiestatem Tuam
Sacr. Reg. Maiest. eam tibi concessam laetamur vicissim nobis mundi tua
incolumitate. Ro in Spemaine. dicit Salutis ob bonam valetudinem
Regis quod scilicet salvus et incolumis Rex sit quoq in regno Salua
at pacata sint. Illustrat hanc vocem a Contrario ne in regno perturbato
si Rex adversa valetudine molestiarum fuerint. Rumores pessimi
Rex hoc ipsum illustrat etiam exemplo Henrici Regis Galliarum qui cum
in graui morbum incidisset, sparsa rumor mane de morte illius fuit post
magna vastatione in regno falso enim aliqui decepti nomine Regis
Madama Sumebant, praedati sunt. Vivente adhuc Henrico quod ea valde
concludit. Pacatione felicius cum statur Regis vita quia ab Galli
qui te vivo nimium et molestiae sunt deinde precabo Serenissimo
Regi diuturnam vitam et felicissima tempora Regis videat etiam
posteritas Solum Exemplum Exordium Sumet inde. Etsi Cala
mitosa tempora Regis vestis nobis adimunt Ro nam tamen tuae Sr. Mai.
incolumitas Serena fuit tempora quibus eorum debemus Dabit Ro
Quae Coeteri nia afflixit temporis Regis Sic Maiestas quemadmodum cum
Nauta dum ad portum Seluker remeavit non mediocriter exultat Etsi
per tempestates multorum bonorum calamitas fecit, tua quoq non vel Dei multa
bona aut afflicta videmus Rex tua cum te incolumi et Athlantes gratu
lamur Deinde laudabis prudentiam Regis in providendis malis
deinde ygabis ut semper Regna ea defendat

Stium Exemplum Exordium sumpta a sentia Platonis qui dixit. [illegible]
unum et maximum Reyp. presidium aby tum de prandio Reip optimo
quesij datus Peia Cæteris, de tua incolumitate 237

Nnie wielce Mtt Panie &c

Pan [illegible]

Pomienwsz dobre dług y wszy przekłada od Mtt P. przed Boga
Powszan [illegible] sie tom maią niegodną Mtt Pana turbowac te
grendą atowszyko przyimuiczami szczegulna przeszłą y teraz
Nieiszy pieskokrotnym takrozumiem zdrosz Mtt P. nadawa
ac [illegible] teraz nieiszey Panirzskulskiey ktorą Mtt P. od
rod ziey z wszy reki oddalmi na nauky y ostrzeda ktorzy
Mtt P. y Dobrodzey nauky y dzieci [illegible] ac ania by [illegible]
[illegible] ymnie niedzieli trzeciey dzieńcu [illegible]
ney rez na niektore potrzebney [illegible]
Mtt P. nieszczodrem nie mogł Panowi rzec [illegible]
wypełnia atam czynitą [illegible]
Dobrodzieia [illegible]
niama Leskiekrzesi nie dawszy, oboi szebym [illegible]
krzyżem mogł [illegible] Pana [illegible]
[illegible] dłuzkie zbozjech [illegible]
[illegible] wszy
rodzica legendy mdzij przedioky apowszechnego [illegible]
gutnicy tabk y szczodrzebliwosc Pana y przezgłasz
[illegible] aby [illegible] Pana y przezgłasz
wie Karol P. Lechodzieniu [illegible]
[illegible] Pana nie kim dobrey [illegible]
gundmentem [illegible]

Exemplum

Quod precati sumus a Deo Optimo eo tempore cum a tuo Rege Ser. conspectu
cibus desideratissimo voluntate tua ad propinas redirem, adest id co
prosig cibus conjectum est quam ab aliquo minime ardenti portitatis
superavit virtutem nostram cum tuis fasibus prosperam allegavit for
tunam et tibi secundum nihil rei nulla offensione Carni largiendo et
De nobis felicissimum atq incolumem rehaendo, et quamvis multa ad
quod hac tempus sue re prospero rue ni adverso fortuna casu respexe potuit et recre
are: Tamen mi te cum quem extremum salutaremus incredibili quadam de pene
omnia Caritia voluptate primaxeramus cui nunc nobis Parentes Carissimi
cari liberi res familiaris suum quemq delectat ipsa Patria dei nec pt qua
tam Letitia quantam voluptatis adferat. Venim hac cra a tua salute tam
qua efferre ad nos primarat ut quod tranquille ist fruamur tuo beneficio
tu Secuti videamur. Quid enim speres regni, quod forma provincianum; quod
publicitudo urbium? quod Reipb dignitas cum nec in temissima vita
rum hanc, in Reipa. quib sola contineri poterant, vitus Principis Enim
pit Cuentia Optimorum Civium nec et ferum in foro versatur omnis
impunitas libere grassatur et quisq facinora Indoctus Cuncta
non legum defendit, nihilq tam facile spoliare omnibus avarus Reipb
nihil quod tam facile vexare atq evertere possit quod sibi salutem populi
Principis adversa valetudo intorsit, Fessis et Valida quod ratio Communis
Statu satis regemuit, et conducta sustinuit et magis ipse trucbata Moratis
quam pohj texatam patrem tui enim consensu Henricus in tenue Reipb
multq adversq reflexit cum multi decepti rumore proq regni Gradum
gratulaverint quam Henricum quem extremi credebant Cujusnt
quod tenuitas Hominum tantum hominis altexi detulit Fatis Sibi de

amore benevolentia principis detraxit in melius se constitua [illegible] et [illegible]
Bolonia quem in columitate ita firmum reddidisti ut nullos impetus
nullas tempestates nulla pericula perhorrescat reddes et diatur 238
num si diutissime tibi nobis uxeris Quod ut votis nostris respon
deatur universa Tui imperij annos diuturnos expetendo precamur

Idea zdi

Iram Reyb nra tempestas atq procella quā adversa Sedicionū
ui Opressa est omne nobis salutem eripit facultatem et sola prebet mā
dendi materiā quis in tam acerbo Patrie casu non lugeat, quis non ardeat
dolore quem enim non eximat meror, cum Aues Patrie quos immortales
si fieri posset ee cuperemus adimus. Tot libertate repetta, ie miseros
redactas ita fures nros unica conversione nostatos ut multo
rum annorū spatium vēn radicitus bonorem mōrem compensare requeat
ipi campi sanguine Hesperi ingemant, nobis tamen hoc unicū in tāta
omniū calamitate relictum solatium, quod cū eo pene amitenus
Tu nobis Reyb. conservatus sis maxīq ob tuam industriam Cōta
mur quam propere ramum bonorē mōrem Equidem ij Mercatores
qui ab Extremis regionibus locupletissimas naues reduxerunt, oborta tempe
state illas omni levant onere, omne vero ramum, Cōtrā voluptas
interapit quā sola ab integra incolumitate relicta ad portū pervenit Rēp
nobis acerbum aut luctuosum ē debet quod Reyb audiamus vasta
tam, satis est quod eum principem habeamus qui mederi ipsis malis
posset et potuit quidem semper atq nunquam suam ni ponet Cabarti
manum Quid n' agis? quid impedimenta non invadis ut aditu pro
pares Tuis ad gloriam objiciuntur pericula, dolos hostes, semones
Catebras extruuntur dissidia Mars ac furiens, belli furia, rebellionibus
disputationibus omnibus Deniq tanto ora temperamento aggredent ut

ut, n' invante, tanta ri ut expugnasse videant. Sed et miramur tantum de posse sine prælio quantu bello præstantissimi Imperij non esse cernunt. Quid ni igitur tam pia felicem sincera videndi cupiditas ubiq; præstolet. Gratulão excipiat Cur Patria in suum n' suat amplexum qui bene merendi hoc tempore quam materiam et quo prosis invenis. Perge Serenissime Medella providere tu Patria supplex petit tu Senatus universi

Idea 3. exempli

Si ea ria semper optima Patria Cives reputant, quæ ad commodum utilitatem q Reipb. pertinent, atq singularem Cætandi exhibent rone quæ bonum illis, aut augere, aut servare possit. Merito eiq mihi Cætandi ee video ac Reipb. mã necessarijs et salutaribq præ dys septan ee videns Cui enim ulta Principis de sententia Dinoi Pla tonis primum et maximum ut Reipb præsidium fuisse quisq Principi Patriæ munita ee consuevit. Id vero eo facilius intelligere quis et quæ recentiani Facinum factorum memoriã retinemq: ac vero Erabuli optimi nos soli ignoratis vel hospites in Patria versamini, vestra peregrinatur aures Reg in hoc quagato regni sermone versantur. quas illis regi ones quos Populos quas Civitates imperio nro adjecit, In fortitudinem duabus iam pene Euxino et baltico ita infudistis ut infractis gloriæ fructibus inde Thraci manibq, hinc insulis et portubq Scythicis terrore incussoris, armati Exercitq, qui ante magnorũ sæpe virorũ in Germania, Pannonia Italia, Catenisq regnis victores, Turcica insolen ia memoriã renovabant, Stupebant tua virtute palmas tibi in manibq inpiæ gi bis tam Turcica Luna ad tuum conspectum in deliquium, tuus lapsa Monhovitica aquila Sarmatica succubuit. victoriq tuam fortẽ prudentia

nec minq

rec ming prudentem fabricatorem, qua dubas res, inter finitimos regna Bo-
nicl et Sueciæ composuisti cum eam hostibus tuæ fortitudinis prodigia occurrent
tent, eo faciliùs ad deditionem urbium prolapsi quo difficilis antea se
gerebant. Quam tibi reposuerant Prussiam manu ostia aperuerunt deniq
arces et arbes reddiderunt, nihil egit tam magnificis regni præsidijs
illustrius, nil tuis victorijs amplius, nil denique quod ad te celebrandum
succedat acceptius cogitari potest, Nulla gens est quæ tua facta non re
noret, in Orbe, nulla natio quæ tua merita columnis non incidat ut
li populi qui r' impleant Tuarum victoriarum imaginibus suas terras bene
omnam Regib nec Cum tua legimus gratia, melig cum pala coprimus tue
in augendo Patriæ bino studium testaris, ad Tua commoda undiq bonis
civibus Reipb evocatis Tibi facultates nras, tibi debemus, tibi ani
mos nostros debemus, pro divina pene, atq incredibili cura et tuis
tudine Tu quos capisti, conservare tueri et augeri ne desine

§. 2. DE SALVTATIONE PRAESVLIS

Idea Primi Exempli

Si cui peregrinus adventus alicuius splendor his temporibus visus est equid
nullo ea mentum, qui nos tuo desideratissimo adventu carnisse non
ignorat pertinget credo hodie plurimorum oculos ad tuum aspectum
in solita luce pariter nostri resplendentes, Cum et repente in gratia
tuis amplissimis Ecclesijs in suam assurgent molem atq a tua dignitate
majestatem quandam accipiunt Et tuus tibi terarum splendor
a sole, radijs ipsig omnes partes illustrabit Est regio non postrema
quæ adventum illius præstolata et redemptorem humanissime salutat

nulla vero gens reperiri potest, quæ tantum beneficiū acceptū non referat hæc omnia: adeūm vitarum, hunc splendorem fecit Tua honos hæc radiosa benevolentia Tua à Tuo singulari studio erga nos tam quam è fonte promanarunt. Faxint alijs recta Tuis consilijs exhibeant Principum decora Heroum ornamenta Regiæ dignitatis nostra hæc tecta hi parietes Tuæ Prætul Illust. benevolentiæ patebant, et suam acceptam consecrabant maiestati.

Idea Pi

Pict. Compa

Qui mavult decora et ornamenta ignota habet ille a duce ut
coronam, cruceam muralem, Navalem, Triumphalem et per multas alias conspi
catus est. Veterum testimonio multis ille titulis illustris nec simplici tantum
diademate ut aliqui Principum, sua dominatur in dote. Superat Alarici
hac fortuna Palladem quam nix una candida corona ornata Regina ita
mentis minus honoris et ornamenti omnibus exhibet. Nondum virtus
et Sapientia gradum adiuxerat fecit Deo ab hac iniuria Palladem sua
virtutes Prætul Illme, mentis ipsis honore exhibet novum diadema
ipsis dignissimo capiti imponis. Cum enim Deum ipsis tuum sit salutem
ego tua benevolentia splendoris Palladem video tua fascia ornas. Lemnii
vero ambiguum ei pt fascia insigne Regiū atq diadema fuisse quam
tantopere Danus Alexander Xerxes, et alij infiniti. Imperij cupi
dissimum Regiæ ergo Palladem ei ut Prætul Illme, qua tua fascia
liberalissime exornas. Tua video est Sapientia mentis illis atq virtutes
agnoscere, ultro amplexionem honoris ipsis facere, fascia quasi tam
miter offerre illis a felicitatis est semperq futurum ta pacate tam

Pallas eam recipere, pro qua dicendo multi prauperes plurima
tua sapia exornata tua benevolentiam promerat. Triumphabimq
Tros quarum parentem tuo honore auxisti tua virtuti Sapie
humanitati honorem delaturi

Idea Tij

Postquam Minerua navem tuam Praul Illme hodierno die intrare atq
ut video feliciq quod rebus vota etcedentia omnia nostra audit, quo
alicuiq ad portum bona Dea appulit. Naufragantibq credo aut naufigio
obstitutis futurum subsidium & prandium ita non dubito hoc tuo naufigio
nostra postea naufragones erunt feliciores tutiores et liberiores. Quis Dea,
vitrei et Pallas quis scopulos plurimos in hoc Oceano iterand ouarrese
ignorat quis tempestates ac procellas, quis fluctus sapij n' sentit ille puto
qui non credit, multos ad studia egestate impedimento ee aut nullas ob
detractorum linguas nocere quod si deessent, pridem sis aduersis n' exer
cesemus. Hoc hos eam nostra tuo naufigio, superabimq hac pericula de
nauabimus. Tuo naufigio quas inquirimus opes nullo negotio consequem
intuere Praul Illme nostros tutares undiq sed exultantis etiam
Cairusq, suam cogentis animum audi uores ne timeas Palladis et Iridis,
tis fortunam Ita omnes spem in Tua naui collocata habent quo
et auxiliatricem laureis tradent posteritati. exornata coronis

§. Vrbani VIII P.O.M. Romanum Collegium Iuri Sentis

Ingens hic fulgor tenebris nostris repente obortus Reatine Pontificum
praestringeret oculos intuentium perstelleretq nisi maiestate eius

urbanitate

urbanitate, connellata adtemperarem. Ipse nobis ad quos hodie
missime salutandos nō magis de via quam de maiestate deflec-
teris ut uideo non grauate ad notum Gregoriana sapientiæ stadium
quos a primis annis palmari semper ingenio decurristi, iuuat opiaor ad
uicinam remisere ubi prima eloquentiæ mella cælestia plane dona ela
borasti. Et nunc semel honos eidem tuus seruabitq; in posterū aduentu
ibo eadem sane beatam hāc quā contingunt cuncta hā portiens hi parietes
tuis signata uestigijs erunt nobis templi loco quod a Gregorio olim ex
tentum, ab Vrbano hodie conseratum posthac religiosq; incolemq; in eo
Cœlestem utriusq; imaginem ubiq; Colorum nobis occurrente ri oculos in
cubos, et uerebimur ipsi et concipient facti memoriam Anni consequentes
Audientq; Ko' sine aliquo inuidiæ metu a nobis posteri hāc Vrbanus
aliquando Tecta Cultrauit, illa sub porticu Socios suos alloquio di
gnatus est suo, ri hac parum per Oratione consedit maiestate q; oris
tantum de cælo tractantis spectanda omnem sa familiæ fruendam
submisit Sic nos humanissime Pontifex Gregorianos Fastos Vrbanitate
Complemus: atq; hunc diem et Christi Domini occurrentis in uia
discipulis et Christi uicarij ad nos de uia diuertentis, gemina gra
tulatione felicissimum nunc semper ad posteros prædicatione transmittemus

Salutatio Illmi Principis Lucouiensis

Cum in amplissimā dignitatis atq; laudum uiam studio Latij Poloniā gra
tificantis cunctet cælo primū Illmā caligā Mutam nam
potiq; quam Coquendo, et honorem Tuum et hanc aduentum
Sinat Dei enim delectat nos uirtute fuam splendor atq; adiutrix
Tamen impar uirtutibus tuis offerendis, ingenio non mediocriter arguit

Laudary

paden cumpleam unum desiderarem tum qd unicd animd in ore bene
volentia satis perspectd habeam faciant superi nos ea voluptate
dignissime effui, quod ad alterd attinet cum nulla mihi ad quod
a me effecta agnoscam vel si qd aliquando promanarunt ea satis
exilia vestra pietas et amor non solum ea mihi assignit sed etiam
reddit amplioria satis una beneficia, quibus ego ab ineunte etate
in hunc usq diem fruor et admiranda et celebranda prorsus bene
ficio rem aliq aperiad, me nobis dekri totu in vno Gymnasij Vir
tubi et huic cu plurimis annis operad dederim ita prorsus qui mihi
collati sunt, ut fluenta ad fontes redeant a nobis omnia nisi agnoscat
homin ego et mu eorum alimur n' commemor beneficiorum pacta w qd
a me vno quibus cupitis ut nos meo amore et benevolentia
prosequar non qd petitioni vra id tribuda, sed qd n. tantu dignis
sim bene de Regia Ctauia sed etiam de me ipso satis bene meritis
totu id debeam

Potenit quoq aliquis ex illustrioribus salutatio prestiti beneficentis
hac vti ~~exemplione~~ prosequam ibi dicet benevolentia salutan
tis deinde ea n' suis aut maiorum meritis et beneficijs adscribet
Sed humanitati salutantis et studio tam gratam ibi ea signi
ficabit postremo si benemerendi facultas deerit benevolum
tamen semper se futurum pollicebit S. S.

Quanquam mihi semper vra benevolea absenti perspecta fuit tamen
hiberno die eo clariora quo magis ipse presens complexionis
ati effusum vinum in me animi benevolentiae sum mea ulla merita
qd meo infortunio nulla sunt neq maiora merita qd satis medica
ea verificandi studij qd satis medica studij unq prosequi

Sed

sed ad eâ nos Vra scripsalanis humanitas aty studiu ch me me
org maiores addruit ñ possũ ñ stari mihi z gratulari de tata
in me Vrum animũ benevolentia et affectu de nobis mihi atq̃o
bene meveri I rogat quo si fortuna desiderijs meis ñ respondent
nihil de meo in nos amore detraduũ cẽ velim beneficio meo
multis superari grã et amore nulli cedam dei

V. S.

Pomeriat mundanum Drenlasa Verona Mistri uerorij turpij c
ab amico quã abhorret animi nigluszato nieztawa bye związanym od
przyiaciela anizeli od nieprzyiaciela. Wigluszato somnienij rodzy pocie
od dobrodzieistwa y przyiazni przyiacielskiej anizeli od mieysca prze
ciwko maie rabo widzę te sentencyją między Philosophy zapadłe bym
dobrze nieczciał, mowę mnie zem iest twoiey dobrowolnosczy twoiey
przyiazni twoiey miłosczy związiązonij Trudno na moie ciało za
długo tygrac mam Trudno na prozbi mieć przyiaza dla dro
ie, Chocz iest co takowego znaleść się mogło to przy dobrowolnosczy
twoiey tudzież porownać się niemoze da tedy rego tylko sobie
zyczę aczkolwiek takowy przyiazn mogł takich tokarzi spotkać
odwdzięczyć. Miłosc crego ieżeli dostąpić niebędę mogł przynaj
mniey miłosc za miłosc addu tempore z Bogiem, wtey łasce
y miłosci twoiey nabrzegrac doznać aczkolwiek chcesz by
obo enlnie y cokolwiek

Andrzej

ARTICVLVS XDVS DE VALE DICTIONE

Quatuor paragraphis hunc articulum expediemus Primo dicemus de valedictione amicis Secundo de valedictione familiaribus Tertio de valedictione filiorum parentibus Quarto de valedictione discipulorum Praeceptoribus Quinto de valedictione famulorum dominis Sexto de valedictione Principibus Sospitibus

§mus De Valedictione amicis Subiecta ad eam Responsione

Si amicus amico valedicat in Eundo queret de grauidissimorum amicorum diuersibi nil rectius audere potuisse tale separationem amicitiae et familiaritatis atq; hanc corporum disiunctionem adeo grauem ac molestam esse adeo grauis est separatio animorum, nel uere dilectorum amicitia brevis uiuendum non distingui nel dicet amicus Deus bone nolle se impedire quo minus tanta necessitate exigente ipsius commoda propter quae discedit suis priuatis anteponere, ut proponne afferet causam sui discessus Et se uocari ad aulam a Serenissimo uel ab aliquo alio principe uel propter negotia sua propria siue aliena discedere exponet uel aliquem alium rone adferet de Confirmatione amplificabit rationem Data sui discessus dicendo ab honesto uobis uel necessario exij, postea hortaberis amice, in absentia ad eundem amore nec dolendo de memoria amicitiae ulla ocasione se retraxisse dicet Ego eiusmodi de pro

Suo

suo felici reditu Deum precetur postulabit se interea pro amici
rei solennitate ideo facturum pollicebitur nec certe deseret ei sua obse
quia ad negocia in ijs partibus ad quae se transferet si quid habet
faciendo

Ad Eundem

Laprandę rzadkie mirá myśl ktoś y przedsięwzięcie arcyby
Deum milości twojej przyiacielskiej y obserwancá bracyszkiego rzadkie
od lutego ty mię zawsze tylko macierzyńska mieli odemnie mogła
ale ze nadobne dorzadzam recompensare to pospolicie miedzy homo propo
nit Deus autem disponit przydrze mi nadzieie od twey milości rzadkie
Propozycyą zwykłym moim zwyczaiem odesłać, ktorą ieszcze pomnie ieszcze
nitur gdy potrzeba domowa gdyż przydrzemi radzenie medyckie przed
Trybunałem Wileńskim stanie gdyż gdzie się mogę przed drugi
emptor zdrowiu zabawić ydrzemi to nie bez wielkie dobr allo utrudz
nabo rzadkiej maiętności cale y tego ustawicznie vsiłuie pozbyć czego
się dziwuię ty dziwak ydrzemi nietak o utracie zdrowia dobre
rzecz utracone nie się wrocić niemoże, nadzieie nadzieie milość nie ust
puie zdrowie sława y dobre miedzy ludźmi imię nadzieie przyiaciel
ty mi wielkie uszczerbek ponosić gdyż tym ciężkim pracy moią radość
Zaniedbałe Za osobliwą miłość y chęć ku mnie to trzymam ze
mnie nielitościwe miedzy dawnemi przyiacioły chować będzie
trzymam to o twojej przyiaźni to bierzem ia zawsze dziękuię y ustawicznie
za udzięczeniem iestem y bydź chcę zawsze odległością mieysc nie
rozerwie. Trzymam to o tobie pewnie miły że mię przez list gdy
zawsze

Chrzey Cyda nemere Cysto Bzeu nauiedrał o mney lu to bzie mislo
zei To sobie pertuadui ze ni odluebie odległoni meisca nieoddali:
Cllan uczEgyptian stanych mniej pyjiarni nizeminke chuge o mnej
pirtlia stałe wyrazic malowali mlodnie nazlia za litore role
te slowa pisali longe ze prope Cyde za temi Bazij bo lyde mało
longe dalelio od ciebie, wdalszych krainach dla odległosci mei
na y stroiy ale rednali Cyde ten y prope blisko pzez milosc y cy
Cy wspominanie a zazrej ustawiczny myst, omitym pirtlia mia
Rzec za pzytem zegnania twarzyslum uebie unlnie oto proszy abys
mezemi pirtlizuemi posługami nezgardził, a dlizalo wtan
tych stronach ialeo zyiacz y potmeky man mam zazaz ialieo
litore wnigzzem Cydzie zazania y namnieisza twoia zprawa ani
reli twoia nauiglisza

SK Responnime advalet. amici pte agenda est In Cyd.
dobliz amici diesBu, uel dicere te recentiati una cu amicis obzegni
in? primaue una amicitie amplificabit uicendam obligentia amici
tiam necessariam damna exponere ex diesBu amici cicentura te n?
habitam cum quo in rebus tuis dubijs y minimis q te in rebus afflictis
Cbeta Concludet y mittendo ocu amnes ca pbs petyte ze amicy
zogabis ut uito zedeat et meni tuo serenitate restituat

Q dne Philosoph Pogansku: pedinat una de legib zeamicijs
napi quia sole uterium est mnieij do podobzienstwa cateteris
cia Platma uerune podobno Cyci zdalo temu Cwoij codnierne
dobrodnieistwa slonecznie na wzijecie swiat upatrznie Cer zeist
uencrat litorego od nas Slonce odlehodzi y nas samych rostawnie

a pnie

a pitte mu tyor tak ustawicznÿ, ze nen ÿ cam pijcarn rozexrat ż
mu[illegible]ala gdÿ ÿ na rato momenta pijcarni pitte od nepowat ż
mnie maij niemoże tyor rozina ratownicna rako gdÿ od cebe ż
że ze ÿ robÿ tako na krotke czar rozbac mane pijcijng mijst
smutku utrata mile obrowania robÿ, ÿ pojteenee dokogos
tylo ustrapenii mira opowesczÿ niekac: kogo ÿ ztudno
tiaß moch radzic niemiałem inszego krotem tym sene mie
obwerat proz cebe pitte nee mileo widzÿc sednak tak
wielky potrebÿ odiardu twoie rzecz kde tak rako na tak
z mnieo pitte pijcnalej apu andrzeo wjerga eo pomnie
pitte skilosc a rzeby mi ÿ drogi ÿ pomocÿ wpaturkuida
trudnosciach twoich pomogł, ale ze ten ÿ mnie domowe pocztu
dz ratujmuj wjrzumien, ze sexcem ÿ tako robÿ ż widzę ż
prawię a utej nedÿtnosti orbemnie dzwan takiej pijcarni
takej wbie ÿ cijsr. Oto ria cebi rzekłe prosę a rzekł gdÿ
wtamtych krainach kdzies pobrzeo mee k. ktÿ o mł d Wł
ne miarka nauiedzit krotem odemnie posłuż moie rako ż
Pratelskie oddan dzwan tam niekto mÿ ku wbie zleter
ż wszystkich pobrzeszÿł mnich ÿ rakowski ra rar pitte mee
wielkim pragnieniem o cekowac kde

§. 2dy De Valedictione Filiorum Parentibus

Aegre a tuo conspectu Parens optime tu exigar natura[illegible] abluy
dimittor. Cum tuam ti me pietate et beneficia adeo ti mentem
tedruo quod ego ne ingratus ei videar in hoc meo discessu

cam

2dy
umano
oreno bene
unum Dr.

eam qm debeo refero grbam semper ubiq illa tua veneratu
pietate et amorem - Crescit honor benemerenti cui merita si possint
certe cui plur coteri debeam et minq passim aliqt honor pare
a me queat et quem ibi q petra reddet gloria inopia et ig dolo
reta, hc quide beneficentia fonter nemini clausos ce poterit sed in
me illi tam copiose et largiter fluunt, ut nullis meis uigiliis, nul
lis meis laboribq, nulla cura et sollicitudine spensan possit fauq
tm ol contentme animi mei id qd abe caiqs nec mittam ut
a tuis meritis et preceptis nel minimu recedā, uenā eam quā a me
postulas uiuendi sequax tenem bonis moribus et honestis inueniles
annos meos instituam, quid et nobilem cuiq olmu deceat adea
me sparabo qd qt te parente dignu aduersus ctus
uiriq contenda et inuigilabo. Labi uo uenia quenlibq an
nis et lapsus tales qui sepius tuam paternā benenolā mul
tis in rebus sibi postulat amuratur cū in te conseruatq quā
ego ob tua in me pietate michi polliceor, camq abe nūc eo
quo possū debito officio et studio postulabo
Discipulus tuus deuotus Erasmus pt hec ubi dispone
rit putem ibi dicet ē recitat aqueptus Quid labi quā
multa beneficia in ig experti, denide hec merita tanta ce
ptorit tum grati se cōi polliceri poterimo se mendabit ig
amori et benenolentie -

Iustis hic mihi atq peramabus a tuo respectu recessi Is
cepit celeberrimo audit et si de tuo consilio statue exigente, ne
a tanta impellente negligentia Cum tua in me merita tua beneficia

meren

meum ipse reputo. Quis enim est adeo absens atq; ignarus mei
quē ñ singularis in studia liberalia eorum studiosissimos
amor tuus alliciat? quē ñ tua sapiā vehementer impellat
quē ñ tua doctrina ad bene beate vivendū instituat. Erexit
Columnas Hercules ubi victoriis terminū ego vero nullam
video columnā nullam pyramidem nullā amoris et benefi
cii testē, videant hoc Gymnasium videant alq; oēs quos
tuo beneficio servantur ac vivunt quid de tui erga se meritis senti
ant ego tantū tibi debeo quantū bluendo vel nō vel cē possim
me facultatis inopia in debiti solutione tuis prorsus benefi
ciis immortalis futuri est gloriū. Expressurat ubi atq;
magnus Israelitis gentis Moyses (sit pene eiusdē gentis
alienus) Scriptorem Josephū ejus rei fides) duas imagines
Abiūonis et memoriā quandā illam publicis regis tradidit aut
ubi sui memoria degeneret hanc apud se servavit eundem illis
ubi q; in hoc meo arte reconditū imaginem oblivionis traderem
ne vel ingrati animi mei invidiam et ostenti oblivioni
tradar, atq; de tua memoria deleat, mihi nō imaginē meam
sed absumo verum meam quo ad vivā beneficiorū tuorū
tui q; presentem his impiūtur pietate tua quibus beneficijs tu
mutasti eandem absentē benevolentia complectere
Si Acesinates dicat ad religionē dixerdens potest
hac ut disponat Imbrasus ut consueta Rhoeti maledicēdi
vis sibi ista tui nunqm se presentia futurus sit ausa vel
credere
Salve

Niech w wszystkim Krzyżanie gdy się społecznie rządzi
ludzie albo inszy nigdy albo dosyć mierzchło oglądać mieliśmy
onej Krolliej vatedzkiej zażywali. Salue eternum vale
tej y mnie zegnaiąc siebie mitey opiekuna ad obtinenda przy
drię do siebie zaraz vatedzkiej y krolko morze Salue eter
num vale, że tak krolliej vatedzkiej zdy ciąga w memie zaba
wa y stan zalosnij litrzmi nad rzki na sarcie namilszy iest
do ktorey wielkq ochoty y pragnieniem idę, gdzie zan tanquā
mortuus reputa, niedaleko areszim miał bliżej ku mnie milosci
y zyczliwosci twoiey ku mnie dobrodziestw zapomnieć niedai Bog
areszim miał tego bydź tak nieudzięcznem, y ossie iera za
czynshie prawie wychowanie mnie pokazane sprzeciwiaq rozumiem
uprzeimnie długiey y polii tylko zyw bydę Bog mi to
dit a rzeczy na swoie ku mnie zyczliwosc pamiętaiąc Tobie tu
szq rzeczq oddat wiem raczej mnie tanquā mortuus reputa
ze przydzie mi zapewne do domowych dopolarzowych do nie
kiedis znaiomych wrocić, Samemu tylko Bogu zyć a
dlatego umrzeć za mnie bardzo mila bydzie ustawiczna dla Boga
wdzięczna smierć kiedy areszcie zupełna y niedomierna bydzie
twoim teraz Dzierzoła wszystkim y zyczliwosciq dogodzi
na czym ustawicznemi przed Panem Bogiem twoiemi
modlitwami, acá twoiey całuiąc laski całuie y wszyst dobrodziestw
wszystkich przed maiest tego Pana nigdy zapominaiąc niebędę
Mnie teraz pozwol Salue eternum vale dicit

Kossa

RESPONSIS

Ad has Valedictiones Gupta Sancto

In exadio vel debet ubi gratam hanc beneficium cè remdare vel
dolorem suum exprimet quem habet ex futura absentia Clientis In Cor
laudabi rem Clientem seu discipulam ex probis moribus ventibus
eo breuiter Absquet si qua inde atque fuerit molesty ne ubi ubio
uentat Deo id cupiat se ex amore proximi exhibeat. in Corbone
fit quid adhuc ha ad reciu' inhibendo carne inde vel separandae
Le ying amori vel politeli si illig etiã absentis fue memore
Jesu Christi offo pii et grati discipuli Clientis et cũ mens mentis
mee quid apud se loquatur et admoneat inbuis qd potentis amplius
nent tuo sermone qui meo beneficio superi dni conserent hanc in
te Pietate Eueniens felix in meis portibus optimis moribus pro
probet desiderium et affectum habeo quod mihi gratulor de ta
grato Cliente multum gaudeam in tã ingenue indolis et liberalis
indole. Nemo amore benevolentiam si verbis tuis virtutes et ho
tis habere nis eam ubi ita manifestã cè uidet ut merenti qui de inde
intelligere patent cui etiã nunc erudite et putate res mihi qui actum
liberalium disciplinar ubi cè commendatam uolo, id abe tua dilec
nes id maxime quia et ego expectamus. fauer credo Satis et affi
mo experientia cognouerit maximum hic mihi et mei voluptati id mihi
tua quam semper experti sum bona indoles de te ipsa polliceri qd tuis
semper memoria apud Jesum habit

Jesus Famuly valedicens suo Dño hanc grit ut discipuli

Niespodziane mnie y nadzwyczaj zrobiła potrzeba prawna domowa
Jmci Pana dobrego a zelym mnie M.M. Pan za wszelkie chęci podzię
kowałem a posługi swoiem siłom ofiarowałem dla darów moiego
na mały czas sposobności ktore obiecował. Zjechałem sobie towarzysza
Ulissesa swoiem długo po morzu żeglował ktory zelym go od miłego
towarzysza samego tylko mors separaret a drugi raz sobie tego życzył
utroque felicius inter alia calamitates moy był Homer. To teraz mnie cieszy
zelym posługi moie mnie M.M. Pan in qua cunq fortuna moiego będą oddać
a osobliwie na teraźniejszy zelym mogł odwiedzenie miłego pierwszej życzliwości
y mocnego, gdzie n'pt plus Leniderari aby expetit to y drugie moie ufność
a zelym mię od posługi mnie M.M. Pana smiercią tylko sama mogła była
oderwać, że iednak tego mi szczęścia przy obecności mnie M.M. Pa zachciało
ta zabawa mnie barzo niemiła zdarzyła na tej się trwałej zaleciu mnie
M.M. Pan ruiny klęsk się Zdrowie oddaie y te posługi moie a zeby przynie
mi były lubo to metalice były ktorzyby się podobać mogły aniteż wedle
pierwszej moiej uchyłe prozne w M.M. Pana tej życzliwości ktorej dowod
obecnem będąc rozumiem że ten y absens lubo wtey mniey potrzebie
lubo ten y innej dowod dowodu y mnie M.M. Pan z tego mnie
Szanuie ale ten y absencem zawsze sługę swoiego życzliwego
Si Responderę uelet Dnus potent Sac ut disponę
Wiem że zawsze nieman szczęścia większego na świecie nad sługę mocnego a Pana
przychylnego wiem że ten nieboszczy Panownie mnoiey sobie ukazał dobrodzieiu
stwa dobrego warzyć ato dla tego iuchem napisał że possessionem generalną na
ten mu ubliżenie aby temu się pode dowodnie ufna z nemant. Zatem mnie
serce otwarte barzom ust zato swoiego odemnie odbierania to osobliwie

Pana swego

potrzeba nie będzie bo trudno będzie mogł takiej rycerskości y ludzkości za[illegible]
M. Pan zapomnieć bierzy nie nadzieje albo napiasku ale na serce sta
rem rycerskiem. Za tuż się iednak na W. M. P. że mię na hiszpańskie
odesłali dzieniście gdyż się odemnie tak prędko y tak barzo do zabaw rwie
domowych gospodarskie. Ja zaś powarzę gwoli nim [illegible] zaraz
a rzeki rzecz na ktory dzień rodzonu nasz moglismy wszytcy spotkać
Zaraz[illegible] tak mi też posiedzenia y trzymam to obej rycerskości y ludz
kiej ktorym dosyć za łaskę to u nimsz M. P. sobie ziednam

Si respondere aliquis hospitum nomine Omnia uoluit
et hac uti disponere.

Dawnie y pospolicie iest ale iednak przed wiele ono o przyiaciół kra
iowszy Przyiaciel inclitus amicorum od sent amicus est to znaczy Kra
naysiedmszy fructus ze zniwa bierzy amicorum fructum consuetudine bo
wie y ieden niemoże się tak weselić a rzeby wrownie tąż obiaycy porzynaszy
niemiało tego do wesela y ten że smęci się tak niemoże a rzeby zbiegosz zaloś
y drugi niemiał tego dosyć nawszy wdomu tym magna humanitate et benes
uolentia y tego smy dostali.

Inprimis 143
zer niemasz tu znaczego obrzezania a rzeby Sine et uoluptate et fructu
Oneśli prawiła to dawna cnota na nam miłość y rycerskość a przyiet
teraz nam dei laskowana wszytkim nowa ludzkość wyciąga dobra y vdzię
czność y vprzeymą ludzkość. Kuten czas wyprawnieysz y dan to naszej
rycerskości na sobie ze sobą tak miłego obrzezania dlatego zaraz niebędzie
mię mogli tego sobie nieprzyiąć za iako niewdzięczność naszę gdyż na dla
ie czas tą cnotliwą ludzkością twoią rat sobie obligatos uczynisz wojsz
ten nasze dla tego obaczysz na sobie rycerskość gdy humanitate et observy
sobie respondere staraią się bodzieniż zrem ze strony M. P. za nabycie gazdil
czas dardeo. Wktorym dardeo czas na przyięcie tak miłe[illegible]

DE GRATVLATIONE

Cum multa sint que soleant gratulari nos aliquorū tantū hic pcepta ponemus, ea que his numeris
& herdemq in 1mo agemq de gñe honorum in 2do gratulatōe ex recenti relatā in 3tio
de gñe redeuntiū q. ab exter notribq i 4to de gratione ñi ani i 5to de gb festorū in 6to de gra
tulatōe data latius.

§. PRIMUS DE GRE HONORIFICI AD EPM RESIDENTEM

Huius partis hic ordo seruari debet. Quodcūq exordiū. Exordiū
ducet vel a dubitatōe cui magis gratari debeas tibi ne an ei cui honor delatus est
vel ex ratōne in exordio ponenda quod nō eo apparatu recipias quo dignitatē, in
que honor ipsis defert vel honor ex ordine ab optato munio qui tibi audit
de nouo mūnere ei oblato, vel ratōe asseres institutū gratiosū stilū qd ēe boni
gaudeāt virtutē honorari vel exponer rationē tibi oīa contrā ob suā delatā
q̄ oīa parare poteris vel humilitatis vel sentia vel exemplo In 2o sermone seu
tractatu ipse exponer amplitudinē honoris qui maior in dignitatibus viris senioribus est
2do merita illi⁹ recensebis nō ea virtutes q̄ dicabis qbus eū meruit honore ri
tatōe vel q̄ haberis felicissimum cursū dignitatis, vel tendes exponer locā ornā
mēta vel te ex primeris ei mandabis. Aliud exemplū

Erasmus Gratulatio

Dignitas tua amplissima Rme Presul ancipes et varios habuit fluctus tibi
ne gratulandum sit an deplorādū diuersis ad te honoreq ab nobis oīb⁹ vniuersis
quos nō fidem ac tutelam tuam hac dignitatis accessio demandat tanta ser
tua dignitas est ut nos tibi obligatos feceris at tibi exultandū de tuo
hoc munere sed et tu merenti multa a nobis gratulanda qui meritis q̄piā tibi obli
gatis qbus etiam libere te debere profitearis splendidum ac generosum animū
bene habet nam licet tu in beneficio nullo alter gratiam et voluntatem

justas a patria tamen beneficium sibi minò reprendere videbit ascedisse
eo tuo merito et patrio beneficio quo privata familia nota appizare
nisi audeam nec id solùm donabi genere quod satis splendoris est in
Polonia sed etiam se abbulit insula supplex virtute merenti. Nota
tuo religio, nota auctoritas, nota vigilantia, qui multos excellit, in quibus
omnibus prope dicam adamantinam dominicam tuam virtutem honori Veni
ego tuis hic laudibus virtuti huic interpono ut universa quæ merenti
dee Euleria de Patria de bonis emby ea ubi supremam honorum Curiæ
hoc cumulare reperiat: hanc ego gratulationem tetem mei animi, ut honoris
tui cupidi tuo nomini devoti splebere.

Gratulatio Palatinat Senatorii

Si latere aliquid sub sole pt Illmi Dñi id equidem de virtute intelligi
nequaquam pt: fulget illa ut radiata solis fulgoribus, hanc ne hactenus qui
nuper ubi delaby est sunt ibby manifestam eorum testimonio tuam
virtutem hoc est Sigismundi Regis nri Vladislai propensa ante voluntas
hinc gravitas Senatus vota suffragia ista fuerunt honoris tui deinde
nam et vota tuum ubi honorem tua fabricam virtuti, daby est enim honor
non propinquitati aut familiæ quod persecutis propriis ac planis
in Regno meritis illustri est ni fortunæ splendori non potentiæ quod hi
hi abunde suppetat, sed ubi ipsi tuby virtuti felicissimi tuæ auspicijs
honore debito fuere Xenio est qui tum ubi dubiam effusy applau
dat Universi tuas curas suas vigilias suas pro Patriæ salute exempla
tos honores animo explicarunt et honore remunerabo Utamur dignitatis
felicissimæ cursu appreciantur

Vel in Exordio declarabi cuando Regia oblatio honoris
Palatinatus illi Explicata

rum re amplissimi dignitati ac nomini Polonie quod Deus Opt. Max
nos eo munere separari voluit fortuna, sed ad nrā amplissimam dignitatē
amplissimā quoq; in amoris nīs exutatē laudem. quam etsi multo prestitit
cha generis hui dignitas tā auxit nrum nomen aliquis eius et in
temporibus memoriae sed perpetua cui ubi stant fama, strayio fore atq; do
ut a principibus multorum mendone multorum postulatis ad nutus
Reipb seruiatis Tu cum re amplissimi ordinis nisi ad adoptaty hoc nut
la gratulatione nisi, nullis quibus adiuuatur, sed pna virtute mediay
pit ubi quod desiderio facile impetrauit, rare optimo oēs qui recte sentiunt
hoc tanto bono gaudeat, inde ora fausta ubi precantur, hic est
Illud Deū pulcherrimū triumphi actionē in hac Urbe curuq; hic victoria
cumulq. quos seruiq; Regi honore probauit omes probi mendant uti
nam multi imitari velint, ut fausta fortunatorum capebit quos ubi Regū
ob immortalia merita decernit honores qui nec per tempora quod recolet mundo
quod voluntatē ubi accepserunt habet nrā animis ubi gratulantis hoc te
stimonio atq; hoc nro die nrā ubi Rēp studia atq; haec posteritate debeni
volumq; carq; perpetuā humanitis monumentū ubi seruarq;

Oratio gratulatoria ad Regem

Quam honorem et amplissimū in Regia Magistratu Ferd Regia maiestas
Clementi mei imposuit, quo ego nomine appellor, nemo ex Vrbe
equidem sermone legere gloriā et laudi eā dignitatē cē ignoti ledere
id certum cē nē humanam rem mihi tamq; illud veri cē existimo suae magi
strabit sabij omes cē ut Plato de Iuliani maestate tradidit quā mentē
nec ego tantum in me ii nisi tantā ingenij et doctrinā tantū virtutis
et mentis experior ut parta gratiomeri ferendo cē possim, Vii id facien
di sermonis ea qui in me exigua sunt, augere, mei quoq; gratiarum cē de
bet tā regulare studiū grisio et semp benevolo ipsetti animo, utinā
ub supeni accidat, ut et Ser Regis Maestatis voluntati Vrbi et omni
honori desidenio atq; expectationi satisfaciā, augeant augeant optime
mutuat hoc exequēdi in me facultatē qui tantā in me testerit potestatem

ff 2dy

et tristitiam quam in absentia mea habuisti vel Cortia exerit et crebro rumoribus de ipsis insulmetate vel caude Cortia quā nunc habet ex presentia ipsius. In primis amplificabit aut Cortiam quā habet ex summa gloria et laude quam singulis moribus in exteris nationibus sparsam vel dolorem quod tam diu absens fuerit sic deridendā potens exponere mea quā habuisti In Concilio vel graā Dei agat quod illud sospite reduxerit vel potius significabit tibi ē illius sedilium vel precaberis ut eo in te ht animo post reditū quo fuit ante discessū vel tuam retinueris ipsi benevolentiā

Exemplū ho vel simle

Post diuturnum ē laude distitas longo intervallo tenter ut sendi Patriciam tuam quantum lugubre nobis celebres quoq; temporis grauare et tristi tempus fecerit. Hic sabem scire posse velim quod non minore nunc dece pbet Cortia quam te absente squalebat mestitia Auxit meroren nostrā tua ista candidissima fauoris erga humanitatis index Fatuer et te tanum oculorum iubar benevolentiā tuā singulare testimoniū aderat alyo magno Alexandro Regi nunq; gestiens porrecta manu rem populo gestam simul ac narrasset Illud ab hoc audierat: quid mihi hoc ait magni nunciabis, nisi numen Hermetum reuixisse? simile qd nobis te absente euenichat Quoniam multi varia de rebus sepiq; nō verbe rabant auer nunq; ex multis regionibus crebenimi veniebant Vna in unum nemo fuit hoc: quod nobis noui adferetis nisi nunciet Redyse hoc nostra et desideria nra pegiant nunc gestiant fatear pariter ut ri vident hoc tecta ad tuā humanissimam presentiam Deo ne desideratissimo tuo vel tui diutiq; mea absentia ducebat, in hoc felicissimo reditu tibi optatissimo hoc nostri animi augue exultantis animi testimoniū

Si Respublica opus erit faciat ex signolus

Status de Gratulatione Nouianni

cum multos ydeamus gratulari nouum annum alij par[a]
tibi nouum amicu[m] pro Cursu[m] dicor tume mutuam
petemus et precepta [illegible] nel memorabis beneficia ri Se collata
quibus adhuc gratiorem retinetis, nel de[m] pietudine addiscendi ad
ea muny dices nel oss[a] putabis, nel oratoris ab initio. quibus diutur
nos annos deinde amplificabis nel merita illij et beneficia
nel tua benemerendi facultate quib[us] ita exemplis uetera uestij
illustrabis, denij aut optabis diuturnos annos aut rogabis, ut tua
omny benemolo animo nel grat[a] te memorabis amoris

Exemplum

Felicissima utri uestr[um] hoc nouum anno cum diuturnitate
Iocosa atq[ue] dendenio tibi N. ostero parenti N. etenim obseruatis
mmodi causam, si speciat hoc muny satis habebit credo mendonis sino esse....
multum habebit officiosa necessitatis cepit est in meo animo ydyt ab
eodem animo, quem ita tibi potui debeo ergo uenij dica tuum hoc munus
in hoc exabo et alij occurrit tibi q[uo]d n[on] muny te latere n[on] pt quo tute stay
grata spero quod tuum est tam ut diuturnum sit cum id non ri ma po
testate de manu hoc ri uestr[a] tibi dare hodierno a Deo O.M. precor, ut qui
felicitter multos transegerit annos, placet felicissime et diutissime
uiuas

Aliud

Et si uerecundia legis aut occultari uuberent aut silere tamen
facilij ri ore flamma appetiui posse credere quid ei aio gratore
condonem beneficij, tua uirtus in me tanta et merita ut ri hinc regulas
faciat me debitorem tu enim sedredutaui muny habere a parentibus tuis uideris
ut nos diligat et statim ta[m] animo prospero et benemolo, no ebri pauca calenda
ples et utride[m] pene tibi uideatur fuisse exordia nascendi quod fuit

Amicum

principium de nobis benemerendi quid igitur mens mihi Lodouico die
noctuque optandum nisi voluntates et nota libens affluant, et velut in
ipsum fontem gratissime refundant cum tu nos ista amoris tui et bene
ficiorum testificatione ratos nexu et mancipio fecerit Longeque vota
sunt et affluant, ut multa voluens animo Deum ita mihi optimum
testor tibi quicq; nimium videar si quod te cuperem perennare vestro
nos annos et nil ex nulla perdere cure velim hoc beneficio nouo
in nos collatorum atque grati animi monimento

250

Aliud

Aunt annales quos nemo scriptores auicular cui nil posset opulentius
p Cunas ad magnificentissimum Delphici Apollinis templum vidisse aperas
quas detulisse ceras. Morem si tempori huic generi voto aptum videbi
ni parere dum licuerit ano tu amicissimi animi quos pij parentibus debuisse
pios grati animi testimonia offerunt Verecundiam ingrati et nolimus
minus urbani et moratj vicia et proterue animi mentis hui propendo
atq; addicti nihil ultra offero nihil do nihil consecro. Ego adijcio vota
ut diu te in multos annos superi mihi seruent Potuerunt
fortasse multi alij magnificentius tibi offerre et seruare ego certe nil potui amantius

Aliud

18.

Quibus in puentia mea habeo meis annis tanquam agri steriles et dedecori
tibi offero dicoq; viue diu multaq; vicundo felicia secula vince longa
precor pilos veri numerosos duo nobis semper et hos multo vel melios
esse minutis minusculis, et minutis plenos delectant lineis specta debiti
meum manens non spernes exhibere, quamqui etiam cogor rogenio illis qui
mihi placet scilicet amoris in te quo semper fervor et feruar, eumque igitur
minimum ne voluntate ni minimum amoris ac debiti pigeat ys oculisset
multo quo vales

Aliud

Annum cuij tempus inest rata amantibus tradito accepi testimonio pij animi
mi ignoro quis mihi tempus assignet ego illi me in dies magnos et

tonab

horas singulas obligatum tuis beneficijs eé seruiendi tempus pre-
fixū nō inuenio. Quare etsi nunqm̄ p̄mitta ut me gratū nō exhibeā
tamen hoc quoq tempore quo singuli de se meritis gratia testantur
mei quoq animi tu hoc recipies testimonio. et tibi illi Dñō nō solū
debeā fruitur uerum etiā debebo et flores Ego cui me tibi totum
debeam tibiq me quoq tibi dedico ita Eschines Cum adsem multa de
grati animi argumenta. ille cū dignum se iudicauit habeā nihil me ipso ad hoc
ita ego quoq nihil pręterea animum meum offero, animum uō plenum pietatis
et deuotionis ut D. Cl. tanta hęc in me meā et beneficia felicissima
post hos mille annos ego dubitanter remunerabitur dixi

Laus Deo

Beneficia tua aut merita cum meum reputo ea singulariā diligen-
tia nihil reperio, tantaq̄ sunt inutilis nec ullo studio nec ingenio
unquam repensari possunt, Sed cum reputare aliquid debeam dū
hoc nim̄ pacto ad laudē tuam mentem meam fieri video cū aperte fateor
semper quando eé qd facio et nō demum ingenio placitare quod medio
conabar fragor Sed sic quo lux fulgeat illustrior in tenebris et ignis in
nubibus micat ardentior, et hoc sabeam habeant et nubes et tenebrę bonitate
quod ardeo quandō nubes augent utq̄ lucem ita ethna clamosa fuit
tenebrā cū aquam ēmpostunt et cū omnes plus debeā et minus possim,
augeat inopia copiā gloriam tuam in me meritorū, eligunt me tanta
nec demergunt, ut cū re minus possim, uota plurimum audeam Ego
uota animi mei in te mitto testimonia. Dñs Deus Pius et misericors per
multos Xristmas in annos tuam tuę domui et Conatui tuo alta felicitate
prosperet tuam statem nō minus uirtutibus tuis qm̄ annis tuo splendida
senectā omnib gloriā fortunet

REPONSIO AD
GRATULORES

Hæc pupta notanda
Libet nel gratū tibi dicere eé gratulorem uel statū quę optabis dū minor
annos uel p̄dicabis probitatē filij discipuli amore, deinde aut optabis in
me felicitatem aut testabere mea benevolentia Dr.

Laus Leonis

[illegible] Sylvas vagarebo fera et ruinosis manu vorticibus bellua ipse deuio
nemori ponder ipsi montibus vestibus ipsa sua intercurrente. hos vetusti
Pizzo dato animis se ad pugnam et primus longa comminando vastos
Caudam explicans tenax plaudit nec alia persecutans cadit vetusti
voluntario flagello videbitur diuerberans ad summum oculis eraiu
latur fulgura cui profundam imaginem agent deatem exeni in hostes hum
ne bonitate inuolat, hos caeda dorcit illos pedibus subiat, alioud memoria
artus omnibus artibus perlustrima Cautione populat.

Laudem Leonicus potest ex alio autore

S. Cusanus de Laude Orbium Regionum & aliarum Rerum

Si regionem aliquam velis laudare vnu expones originem illius vbi ordine
explicabis 2do pones finis ipsius 3tio annotabis vbi explicabis mores
si quos habet postea flauios littera manis sylvas nemora lacus etc. Vbe situs
mutationes prudentia et virtus populi ipsius, mores, hic memorabis regis q huic pre
erunt & quos eorum gesta dei.

Si laudare velueris urbem vno explicabit ea qui tempore potuerit vbi vbi
bitur antiquitatem &c. agex flauicia nomen nare portas moenia templa Deu
Postremo exponet ea qui narrata sunt urbem instituta quibus memorandis Pri
mordia moenibus ipsis eruentibus deinde effabis

Vnu autem Conditorem rebus a barbaricis deuenbet unde cognoscitur
ipsius prudentia potentia qui animi virtutes Prudentia Iustitia fortitudo plent
Deinde a causis erit augendi cur in eo loco urbem locauit, postea munitio
loci et fertilitatem et deinde eo consilio aliquis ut huic maxi hominum
magna vis hominum ali substentari possit Potest hic explicare Equites
quanta cum pede a vicina urbe Regia multitudo, victum hic quomodo

et quata

et quam facile gliat. Ad extremu per comparatione cum aliis urbibus
dre et agro ostendes, Rumur urbis agrum aut fertilitate aut salé parem esse
Ido ab antiquitate Et urbs hoc excedit annos 2000 & 300 &c.
Tertio Aeni tempestas describis coli clementiam Hoc tamen adi
quod hiems nulla aeris intemperie impedit sint quo minus toto anno dum
et foris versari quotidie omnia in agris feliciss illic germinant etc
eo et ipsa ingenia colibet officio strenua perspicacia reddi Com
rabis urbe Smyrnam aliam urbium cum hac et diuas Rumy urbis auxas
salubritate Rumoribus maturescendis frugibus accommodatione dela
bris & to desimbet aquor fluminis stagna montes pisces &c urbis
edificia splendidissima & munitiones publicas urbis, descriptio, ambitus
Portarum murorum et castrorum numerus postremo tamen pertinget
ut Smyrnam quid bellici machinis rebus ad arcendas hostium accessus
structum reperta et c. Etc de civibus aliqui dicet quae studia qui mos
qui mentes gesta publica exercitant

Laus Smyrnæ Urbis Asiæ

Si quæ pictoriis tabulis imago in solo esset collocanda vel ut Asiæ
diana Ephesia aliaq; tum fluviorum tum animalium Dijs dedicatum templum
Smyrnam equidem existimarem præ cæteris eo nomine dignam quæ adeo
ceteris exemplar quoddam urbium: Nec vel Homero Cui vel alia ad immortalitatem arte ut
se ipsa sui amorem cuiq; iniiciet quopiam cogat, neq; auxerit sed oculos sub pulchritu
dinis admirationem perpetuat, Cuiusq; mari insistens perpetuam omnium publicitus locorum
quam ut paulatim visitata sit, ne mutata simul eterna emerserit magnitudine vero ni
pro necessitate vel ocione satiatae est, sed ubi agrum ubi montes despicias & cer
tatim pro ornamento pulchritudinis habet: neq; mirum cui herbet diversas diversis se
cundum mutis parem cum ubi varia arte partium nexu structum, non aliter atque hu
mano corpore Naturæ ratio se publica membra augmentatio solet rationem
qui ut inopia ut urbis ipsa utilitate atque ornatu multa et splendida atq; ordine mone

DE ORATIONE NVPTIALI

253

Quinque Paragraphis hunc argumentum Expedimus in Imo agemus de Orne Sponsalitia in 2do de Orne matrimoniali in 3tio de Orne Epitalamica in 4to de Orne munera offerente in 5to de Orne Repertoria Eum ad finem de Orne in Venere Sacrum Virginis

§. Imus de Orne Sponsalitia

Hac Orne petitur Sponsa a Parentibus vel tutoribus Ires habebit partes Exordium &c. Quoniam In Exordio vel dicet tempestiue in hac domo existens & omnis benevolentiæ studiosus etiam quare se ipsemet ornarit videas experiendi, vel a deficiendo inchoatis et usto stycam se prudenter dederas domum Dñi N.N. invisere sed hanc gaudebit oblata occasionem ipsa postea et humanitate ipsius sui et nra etiam benevolentia Ima tamen Expositionis aduentus tui dicet ee causam ut se N.N. filiam in uxorem deposcat ill dicat cum amicorum cœtu ad dekamus voluisse se transponere transgredi legem amicitiæ sed postulatis amicissimi N.N. denderasse satisfacere cæ de causa huc venisse ut postulata sua exponeret. vel inchoabit ab aliqua sententia eruditissima etc. quam applicabit suis materiis ppositæ ut supra apparebit In Summario dabit rationem petitionis suæ et subiiciet ea filia deposcat in matrimonium, demumq; ex a laude familiæ Hæc imo cupere eum dicet Cui Orne petit vt cum hac familia strahat affinitatis vinculum qui semper domui suæ fauebat qui inter cæteras longe celebris est qui vicios multos sapientia, humanitate liberalitate, cæteris virtutibus insignis edidit. Zelo adhuc Ejus moribus Erujus ad petendum dicendum ac institutione optima Ejus. si tabuerit sint a quibus petit dicat parentes Alij fuisse adductos huic qui petit ei tui dicat una

certe

Decimas spectantes ad Prebendam Mantoriam Stanisl.

Smarzowice fl — 20.
Wola Gojewska fl 30
Tyszowce fl — 40.
Zarlina średnia fl 30.
Zarlina gorzeć fl 5/2
Szczebrzeszyn 60
Wola Chrobrska fl 80.
Krasnobrody fl — 28.
Wola Nyskowska fl 30
Zwierzyniec fl — 61
Jeziorowice fl — 140.
Grabowiec
Zwierzyniec
Zwierzyniec — 100
Majdan fl —
Niemirów 90.
Potylicz — fl 50.
Ogrody fl 180.

Decimi spectantes ad Mansionarium.

W Wielkie gustawnie fl 61
Bachmistrz fl 12
Radomie Gnierowskie fl 6
Od Henryka z Partyzowskiego fl 7
z kamienic Starzenskiej fl 20
z sieci Wsi ad Nielisz fl 4
z sieci Wsi fl 30
z Sosnki Wsi fl
z klasztora et alijs de villis
12/18 z Jelitowa fl 15
z Jelitowa fl
z Sluski z Zakleszczy z Jelitowa
fl 6.
Ex alijs in hortis
z Zdroiska Byczkowa fl 6
z Klasztora fl 6
z Grzybka fl — 12
z Starokal fl — 6
z Zyzkowej Wdowiczki fl 6
z Kolanowskiej fl — 7
z Tomaszowskiej fl 6
z Solnej Starej fl 2 grzy
z Solnej Nowej fl 4 dm
z Zwierzyńca z S. Michał fl 4 dm
z Zwierzyńca z Stanisławowa
fl 14 gr 24 z Nowej Osady

Przyjaciołowie rożni
Podobni we wszem sobie
Zdy[j] [s]ię bywali sami Dobrowie
Hardzi by byli nieb to hardzi prosze
Lecz to drugie zacne powie Prawdy się ta pytko
dowie
Matem handlu przykro czasu
Kto się z diablem chce[j] bawi
Nie[c]harmią tyrko nauk wstrzalowie
Kto tam ma dzwonu skadno się dowie
Lecz to czasem y klamowie
A nietylko dobrowowie.
Zawrzy do worowa do brzego
Sneba serca nestego
Niebywa tam chaosa
Kto wpadnie na szkaca
Dosyć wpadnie
Kto zbiazkiem kradnie
Sutorowska bez języka
Jusz tema bida kto prosi Zyda
Kogo się zakupi tuo rzecz
Kogo tako zwet powiecz
Ze rzeki gosacki zada
Zła bywa bresiada
Przypalm się mowie
Zdyc kto co powie
Mieisze na pieczy
Mow o swe rzeczy

Snadnie o przyczynę
Veterze chudzinę
Chor w kapturku blade chodzi
Przeciw czasem swey wygodzi
Zadne chuby nie pomogą
Kto rzadnie nie czas drogą
Na nie czasie kardy hasi
Bowiem się zle zawsze plasi
Zakony gdy y sam sobie
Wsze czas dobry kiedy zgrobie
Vslepego wsie niepoko
Kradzey mu zle oczywo
Dlugo ten po lubka
Kto sobie oszuka
Przeczys obtupi szalbierza zbroy
Tobys menalasł czy kto drugy
Ty tam krezman bywa
Gdzie zona swarliwa
Dla marnego złota
Drzwi zarzne się cnota
Gosc y tych zdrada się hasło
Dobri sureże wdzięczności nie trzeba
Nie zawadzi zakosztować
Mrzyc swego powetować
Jako cię mogę Kocai przez nogę
Kastonyga tu potrzeba zgoli
Strzeż się zawzdy złego
Jako diabła Nadziemnego

Zdzierstwa y perzyca
Jeśli Pan Bóg żywa
Sługi tamież miewa
Przysięgą o snadnie
temu kto kradnie
Już tam gdzie iedne[ż] wnet
Zdy na kostia trafi ten kot
Xięgi nowe Pana Stanisł. Barzana
Gdzie włoży tamy zdy o tamtym baią
Herentmer potym przyszły
Xięmęz zerłem spaszy
Dawkę te się obyczaie
Zdrada zdradzę się oddaią
NB. Zawsze na kuli taka przydzie
Która zaprzen chytre zdrie
Złota tam za błoto
Gdzie ma wagę złoto
Błoto się to przyda
Sam się głupi zyda
Hocaż czasem y uciecha
Bywa wrotkim głowa płoda
Jakoż chory dla Doktorzy
NB Gdzie farbowch płocky
Trzeba tam kuchary
Nie patrz złoto ze płaszcz ubogi
Mene tam tydz rozum drogi
Apophtegmata biegną do ruchu

Karb w raczy Boży Pan baczy
Xięcinysz nic spodziewaiszego
Jako chłopa chciwego
Xięrabarzaiszą prozne mistrzy
Jeśli dobadar rzeter gotowy
Mogły nasze chłopi
Posadzi ten niedzy Boży
Xędzę cierpieć musi
Czego żona duży
Zbywsze gotowy Lub do obmowy
Xięcz niecnotne cnoty
Xięmęz turnem złota
Miedzy Judasi chałoy zbawienie
Kto w dobrym sercu dzie zawinie
Wiele na złe tam przewodzi
Kto cierpliwie gdzie zawinie
Która żona nędza Zaie
zdrady pawen upiekle baie
Duch pospolita miedzy xięzmi Pany
Mieć na nasz głos chciwy słowiany
Xięcz radzi nieutrati
Gdy nauki drogo płaci
Zaczynaiszkatu ten przystoi swego
Jeśli chcesz być we cni u Pana Boga
I ten się mierzie
Kto za los Kupuie
Snadnie też rzecz wasza
Gdy nauk przywasza
Jutrzenka wszakże bogatemu
Nie chce opuścić ubogiemu

Gdy zły sędzi na urzędzie
Dobrzey pewnie z nim będzie
Sędzi sobie wpierw dobrzy
Potym radzy sprawy
Kreiasai pierwo Pię pierwo mierwo
Jusz tam zwłoka bywa nędza
Gdzie Kachadła wszędzi Xiędza
Jusz tak sen niestuży Kto ma na się długi
Xędzinki tak li wszędy stroną
Kto meboczki ma złą żonę
Skoro się jąkie zrana zgłubie
Zlebonj rzeczą zdes nasze słubie
Kto na sąpiele służy
Wprzedzie się dłuży
Błagaią Boga słuszne ofiary
W tudzi zaśie przyiemne dary
Wszes snadnie Kto zadługo
Kiełbasz mięsa bory
Zapiewasz bez roby
Rubki wdomu niewa
Kto rad w kacerme bywa
Nie zawsze zapłaci zgłowy
Mocnie w prawie mowy
Bez godności na urzędzie
Jak gdy swinia za stół wsiędzie
Krewszytko zogroda
Gdzie mila rzyba
Pinai na maiy Kto sędzi za dary
Kto żone pomiędzy Jusz ze kalyps miewa
Ale zaber nie dom niespoky Gzya
Obacznych tudzi gnewu nie lubia
Kto pięknie zarze prawde pokrywa
Snadnie za lęgnie gdy kto nie głupi
Kto za kryje chęci
Kto ma mile dzieci
Gdy masz swego do nowego
Krewszy ze ta cud tego
Kapiącz nie lakie. Miejsce adorakie
Kapon sobie Xięza szlachcy
Gdy zawse dnia płodzy
drugie imienie dobre cierpienie

Sxefne Przymowki

Jako się kto z kim obchodzi
Wzacem mu się to nagrodzi
Pilnaczka tam wdowa
Gdzie nielzetna rada
Mądre tak z drugich sędzi
Co się ni co nie zastydzi
Ktory z głupi z mondrzejszy
Wyłowne na mieszczi
Kto się za posmierci
Obydzie cudz Boji co masz gdzie
Pendzel nie zamaże Przysłowiczkane
Kto ten wojna co z cerdzi wzięcie
Jeśli dobre bez na końcie
Kto się z kaszcy śmieje
Wczyjmie mieszczony

Niebudzo bywa kaske to mędre
Jakoby oddac net zawsed dnyczema
Zarzuy uscyplne Do rankoshow chci
Do tnebuc woine tego
Dotrzana nie gnickiego
Na whsie kael zdre tego
Kto ost serca zaiczego
Kto mendzie proh
W tym rato w kosi
Zaonej pory mowlitalu mies
Kto sy prawie dobre na gnydzie
Tylko mase guby kto sy darmo slubi
Dawna te sy obyczaie
Darmie radzody dostaie
Kied zwiedzien sy ten sdrzie
Kto ohmmenstwo miluie
Dzy mitosc prawa niemy ludzmi cyla
Wzadzy nastuha radzosc gyidzita
W dzgone to kwratki
Radzicem dnarki
Slupy radzie nigdzy
Stoc na dozyc pieniędzy
Kiegabar radzy niwiny dnyiego
Chcesli na sy co me tnesnego
Jako ogien bywa zwody
Tak ten stary zmony mtody
Jest ubodzy Chleb gotuy
Kto zkradnie smiele
Ty mie fatele
Szpetne pzerwisko Slimetne kapcie
Kor zonamu nieprzedaiy Chlopi zonu
Kto nadobmey kwitnie Myslidobrze niemu
Tak nie radzi tu Wygrali gy rzytyu
Vhata ost wierna niewiasta zzeteran
Wiery to wszyste
Takim wdzen na kogo tak kiem
Patn zrzeby smewzgl tak kiem
Zabespiecny mowy radzper sy zgloszy
Bydzrawsze gotowy Zazle slowa slozy
Kredzko to C prostaka
Ze on sydzi gy zdrowsza
Slim a na straszy
Kto radzego rada posluchawa
Sam oranem inszek odpocyiwa
Kto sy tak nie radzi bobie
Do mieczu nie na robie
Kto kuglui Co prawdy kuie
Kto sobie nieporadzi
Dnyczem ponie zawadzi
Dziwie sy ten ogto chwala
Co bez plundet cata
Jus tak li nieweras kuglacie
Dzy sy do nieba dusza gotuie
Czerlie ten drugi celebrzy
Kto zrzony zdrowa zwany
Na drodze sweo Co gaba zlego
Dest to fatel u mędrego
Jako moresz ucho zlego
Tak zselaluie pozymowy Bydz mielim gotowy

Lzrzo się człowiek prawa pozbroić stracić
Kiedy nie natrwoży kaf: takiego nie szkodzi
Bez rozmysłu nic mieć nie maj
Gdy chcesz tego dosiądz słowy
Kwiata Ogień Morze
Do chwil wiosnej zmorze

O CHYTROŚCI KOBIECEJ

Zaraz będzie niedzy Swięte wzięli
Kto się bawi z kobiecie zginęli
Kwiata jest zła połowica
Chyba żywa iako zywa
Oddawa to Pan Bog sprawie
Która żona zamiast zdradnie
Złej rzeczy nikt nie wiadomie
Gdy się wsadzi na mieć więzie
Kiedy trzeba rady z kobiecie dozradzi
Kiedy chytrota Kiedy jest cnota
Długo ten poszuka kto babę oszuka
Potrzeba bardzo tego ciężko
Bys zrozumiał kobiecie rzeczy
Mowisz mowic zawsze smiele
Jest niewiasta chytre ziele
Gdy się stredz przez wrota
Która żona niestworzone cnota
Białagłowa niemowlę się bawi
Kiedy nowiasz swych ustyd utrawi
Chcesz li mieć co tajemnego
Nie zwierzaj się cudzołożnego
Za zabawanie kardy was słowy
Jadzie y wody porządu chowy

O SŁUPECH KOSTKE POWIEŚĆ

Kto zonie ma mieć niebodzie
We wszech go nie nabędzie
Za głupiego nie stawiaj sobie
Wszędzie tego dosyć bydła
Zawsze jest żona żywa długi
Kto głupiego wzięła do posługi
Gdy patrzy wnieci
Kiedy się nie zmieni
Nie mierna ta żywa komedia
Kiedy na mężu żona wyjdzie
Wielka jest cnota Szczera prostota
Bogdaj ten był wielkiej nędzy
Co wziął żonę dla pieniędzy
Która żyje z niego
Będzie kontent z tego
Ten bogaty kiedy
Kto żyje pospolicie
Sucze nabieda nazywięcej
Wydadzą go słowa jego
Zaraz żona przez stoły
Chowaj dzieci nędzi
Jest tam mozg nie bierz
Komu mało nowiny

Pozdzień zgłupieć na stolicy
Bodzień ten miał strach taki
Gdy gindzie głupi
Jusz tam każdy kupi
Der każdy me[illegible]
Gdzie głupi przedzie
Snadnie dudka kupi.
Gdy tego zrzucą głupi
Za mowę płacky
Brzuch kurwacky
Szkoda a temu stracić
Kto ma z tudzimi sprawić
Dobra ast (rota
Ścisła prostota
Brada tenii nierastami
Wy mężami wiecie sami
Kto szynkuie ten zwadzie
Ze u pai mowie
Mucy rozum wybowie

Animalia q[uae] celi[illegible]

[illegible]os aper audit, lynx visu, simia gustu
[illegible]ltur odorato, pellit arancea tactu

Animalia q[uae] vivit[illegible]

[illegible]alpis terra city chamelon in aere vivit
[illegible]ales unda fruit flauis pascit salamandra

Jamqui
Jusz Acteon nadarzai wiele psi[illegible]

List Prosti za o Karyą o pozwolenie przyiazdu do Pana

radliz

Szerokie bramiia Cudzoloze za M.M. Pana dalekie stynie nie zaz
ię otwierała o usziy J.M.K. ktorą go tak daleco dzwią hodowała ci zawsze
sobie tego sprzyiał aby sposobnościami usługami swoimi z szerela
przyiaźni Candorem przyiednoczyć Tomu M.M. Pana deklarowało
a ci teraz vpatrzyło przyiodzy chwilę otworzyuszy zamysłu swe pełno
affektu ku Cudze domostwu tomu M.M. Pana y tudzież chcą
bycz wpocz prostoty wzaiemnie chowaniy Cześć swe do tego wnosi aby
bycz sługą tego M.M. Pana mogł ten bycz za consensem wzaiemne
sługi Jey Crd Panny Cudzi stanu mieszkaniy Wierzym niezwątpi ze
Cudzoziemiey resolucyey tak tudzież Jey M.P. z dobra

Re Kreporowania

zrzuy nopamiata zacność czyszy samey vprzeimości oświadczenie M.
Pereslaw sobie do szczerey przyiaźni drogę dla czego Cudzy cudze
Jey M. Pani. Lecz iż realne z progressu zamysłu Jey M. Panie
Cudzi Jey M. Cudze które swiata stubcy zyi powiadaią bardzo szczęsli
wat dzwią vskuteczni ponieważ samego to tworzy szczęścia Cudzoziemie
dispozycyat A tak na stronę suspekcia gdyż to niepotrzebnie za
chcy Jey M. czyste które dobrze świadomy est na sąsiedzkie
Candor przestąpy wzaiemnie Cudzoziemie chcy Cudzoziemie
Cudzi M.M. Pana pomieszkiwszy zyczy sobie aby przednyi zażyła
przyiaźni affektem candorze mogł bycz chowany

Odpowiedz Respondacyca

Zrzuay Candor

Ad M. D. G. V. B. H.

PRAXIS ORATIONIS Eccl

Quamuis præcepta oratoria prophani multa sint eadem cū Ecclastica Eloquentia, tū ex ipsius diuinæ ad finem istum accommodandæ, certis aliquē ēe et separatim docerem oratorē Ecclastimū ēe debere: primū de primo Praxin concionandi deinde cohortandi, tertio agendi de Sanctorū festis, quidē grāe agendi, valedicendi, gratulandi, in funere peroranda, et Legationes Ecclasticas obeundi quā breuissime potero ingrediar. Est quidē Campus de sacra Eloquentia, et varietas regulas de arte concionandi ornatē, est Granatensis ordinis Prædicatorū de ornatē Ecclastici, inst. Valli multi sed superuacui ideo à scholis nr̄is pugnā conspirandi, addendis quibusdā Agonistis principiis.

PRAXIS Concionandi

Concionē habituri ad populū aut Cle Civitatē aut Ecclesiā ingressi coram sanctiss. quiemq; fuerit Ecclesiæ prius paratē ante altare, vel merito aliquē scabellū Precum seu Vrna de quo sit habiturus concionem. Peragrō ut ista dicamus a. seu Cardo Concionis, vnde ēe aut affirmādi alicuius de aliquo, aut negādi vt Oratorē deberē ēe aut affirmādi alicuius de aliquo, aut negādi vt Oratorē sancti pro nobis. Est pro impijs corpus affligere dū. Quam grauē sit peccatū homicidiū. Hæreticos nō ēe hæredes regni Dei.

Hæc porro Propōsitio (si sequamur melioré dictionē) simplex ē. 1ma Astsit. hoc ē cū proponitur in Concione ēe aliquid ēe factū aliquid aut futurū aut fieri. Vg. An S. Petrus fuit Antiochiæ prius quam Romæ. An modo sancti orent pro nobis. 2da. Quid sit. hoc ē cū quæritur aut dictum alicuius Verbi Scripturæ sacræ et quid in sacris libris sint Parabolæ vt. aut Ruthæ, vel quæritur cuius nam de aliqua re sacra agatur. Vg An Iacobus ille Zebedæi fuit Galilæus. An die sancto requiescendū sit per totum fuit peccatū contra spiritū sanctum. 3a. Qualis sit hoc ē cū quæritur de aliqua re, sitne res vel simplex, bona vel mala, vg An peccata venialia confitenda sint. 4ta Quotuplex sit. hoc ē cū quæritur an duplex vel in sua specie, vt

si quibus quid sit in sacra scriptura hic vel miserendum, aut vitium vel in quibus diuersi sint vel in una interpretatione. Quemadmodum
é prehab. dr. 5ta. Cur sit hoc e quibus Causa propter quam
aut é aliquid, aut sit aut fuerit é, aut fiat é, aut hoc é. Vide vltimi genij
Proprio vocatur p̄ aliqua q̄, & sic q̄ in chudhur in 3. Differunt pro-
re ab his finitis Propos. Dicimus nō sufficienter Christum vsi
bonse priuilegium: Dicimus nonne aliqua grecha: à vij, Barbarismus
ra hyn hazonis dicto hoy mateyti dicto hloyl: olym hodie hazonis
asse: a olym: hazonis professo esse est: cū ita proponitur aliq
qui se nouerit eodem coniunctionis vitelligunt: euenire de aliquid propo
ri auditori, quod illi per reddere possit, vel vt fide credat diuina vel
re quę egerit, vel vt faciat: vel vt caueat: hoc á nō proprie sit pro
fiunt propositiōn, in qua fit verbi nota Indicatiui modi, affirma
tiua aut negatiua aliquid rei de aliqua: & vt verbo dicam. Pro-
positio de ēe aliqua ex illis 5 generib⁹ ingenij possit: curandum ē vt
quam aptissime proponatur, vt sint auditoris qua de re-
rint cause, ita quę Propositiones fuerint concionis. Vide tolerandi no-
tant ij Exordio de deodo aut Adamo habito, historiaq̄ illā applicata ne-
rebus Xianorum, nō posse per enunciatione affirmatiua, aut negatiua dedu-
cunt hanc Propōem, olym hodie hazonis nobis, aut dicendi ex pos-
se de quo vt certum sit illum & Predicatū, aliud nihil per se debet
Concionator auditori sed ingerere quanti crucifixi Christi.

QVERES. Quam vndenam Orator debeat Propositiones Concionis fa-
cere respectu Auditorij.

R. Considerare diligenter Ecclesiastes, se & Auditores, & quod alienet dili-
gēs expendendo, sine religiosis in seculares, sine Rectores simplex
an Prelatos, sine docti sermocinare an mediocriter, an rudi aliquo modo,
sine viueris an senex, sine opinione auditorij pleno an imperito,
sine frequentia celebris ecclesiæ, sine rebus spiritualibus dedito an tempo-
ralibus. Vide & prout exigunt probabilis, dolunq̄ sanctis, vt cognitis
auditoribus, materiā proponat se altius vt ijs rebus reprehendendo

ut

aut laudando, aut à regulo aberrando, aut contra eum postquam ab
illi ipsi Legi. Turpe sit doctori aliquid redarguit ignoti, vel quod fidem
illi apud populu diminuat, quales sint vel exiam doctrina illius, vel
exiam status, vel exiam experientia, habenda quia è magna audito-
rio varia, nam si fuerit nubes, pregnandi è aliquid ab quibusdam illis
quod possit intelligere. Si vero doctus ab aliquo propositi, quia ta-
pus corionis insumebat in domo: ab maior pars numeri audium,
quia doctoris, prima pars corionis audiendi docti proposita, secun-
da nubes, et hinc factum est ut audiendi finem tempora distinxit, duas
partes corionis perdant, tres duas propter, alij ab. duas corionis
sua dyam explevisse. Si vero vna hi fuerit, propter corionis
et eo quidem publicum propter audiri audiore, Curandi et valuerit
attendantur ad probandum populares, ne et nubes audire fructu minuat.

QUARTUS regnando in Euangelio aut Epistolis Propter for
mandor de quibus corionis habenda est.

Qui Cum eo fiat Corionis in Ecclia aut inpublica vt populi eruditior
in rebus spiritualibus ad fidei et ad bonos mores reducendo, nubes deuo
progrendo, vides ordior Ecclia vere Propter ex verbis Euange-
lii aut Epistolis Apostoli, aut ex quibusquis verbis scripturae, sacra
eliacet, quae continent in se, aut aliquid credendi, aut faciendi aut caue-
dum: Propter vero illa quae continent in se veritate, contra mendacium
Ecclia sunt, quales solent ex diebus festis sanctorum, vt in propriis
Martyrii S. Thomasii ex Fabio Romano. ex. Propter quidem Pro-
pter formari solet quae continent in se Allegoria, et sub velamine
Allegoriae virtutes imitandas illis de quibus habetur Corio, aut xi
Lectura de se Corionis proposita Allegoria haro. Ego sum vitis de
ra vel palmites. Ipsa verba Euangelii vel aliquis sonat scripta-
ra ita sunt exponenda, vt primo intentione sublimis verbum, vere
xi et ipsum S. postea assegui. Vy ex illis verbis S. Petri. Omni
ne sulco non premuntur, hoc postea Propter. Cur S. Petrus
timuerit proposita Dei edi et mundi, vel in xi ipsius S. Petrum

BIBLIOTEKA
W.B.

hinese q fuerq fid Dei. vel quia quasi hanse fecunt p
culsi Spt. Ita Cryseston. vel Cyrus Scrip dno ely Ephus ali rum
ve Dei liberoem ex rathsgio reladgit nobis Scriptis confugere
debeamus. vel Cyrus a Scriptis inspiratis, i Eccy, vel quasi cus
stodia a Scriptis Vide confugiendu ad Scriptas &c.
Jam vero ex his scriptis habebant exemda Christus, quæ imitatione illi
P. ad vitam Dei nos informent.

Vide Rationes accipiendæ ad probandā Christum Deum

Ecclesiæ nunc fortes probandi Christus propositus ab ortore Ecclesiæ
& cæs alios, alios priuatos, Ni sint quibus cæci ocs suscitat Christus
descripti à Cicerone & Vide Lact. Firm. à Beza de Collegio Christi &c.
quos fortes ex locis primæ partis ostendis & plani exemplis illu-
strari: hi vero sunt Sacra Scriptura Deus & verbū, Traditiones Ecclesiæ,
& PP. historici sunt, interpretes Scripturæ, sub Canonis &c.

Quomodo ex propriis locis Ecclesiæ rationes sunt

accipiendæ. Ex Scriptura certissimū firmamentū probandæ Christus Do-
ctor Ecclesiæ nunc dē, sed vndeuis & caute, alioqui & e veritatis
fronde sint primi de illa adducenda rationes, sacra Scriptura, sen
Oracul sunt S. Dei Consilium diuina & prophetica, & quæ &c.
Scripturæ explex & alter literalis alter mysticus. Literalis & qui
sunt res verbis significatæ hæc propriis Dei vel impropriis, sunt & propriis
significat res ipsas & sensus ipsos primos, alias significat res, est
explex. Allegoria & Deus Testamenti sunt Vet. Tropologia alter
sensus & Euangelii sunt quod nos oportet facere hoc
est. Anagogia & sunt futura gloriæ celestis alia ista Allegoria Fidei,
moralis Spei, Caritati Anagogia respondet: Adhibita ista re-
centiorum accommodatio ad nimiū quibus pro libitu sua Scripturis applicat
vel quilibuis Secundis. sed cauendū & ne abutamur Verbo Dei,
proinde SS. PP. sensus adhibenda interpretatio. Quare ex quibus potis Argumen
ta desumere & libeat cognoscamus, delecti adhibe: pertinent vero ad
Scripturam PP. & interpretes Scripturæ & Historicos Ecclesiæ argumenta desum

Ex propheta á via aliqua vy obiter, ho to plosos cáa gua delectos, vy in Indices, loy, festum, exhortes circumstantes explana.

261

Quomodo Argumenta disponenda.

Habito rationibus ad hanc disponendam Argui: gby Oratorem probare debeat, et quibus locis uti debeat, et quo ordine disponere debeat, et 3 de quibus ad breuiter, ne lectas Argumenta omnes confundat, Auditor. Illum adhibissimus, et simul de oratione amplificanda agemus. Tractio á Argui: ho ebbe haud apud Ciceron. sed ritus p varias figuras declinatur aby Verba. Vide Lor mihi Carmodi e vre bene p usa Verba significatur spondet, cedit quo probat Oratorem mente ho presentes. Sunt igr hortandi Argumenta inuidi oratoris propositum finem ac illis ipsum certo prescripto ho prescripsi: exemplis á illustrare e propositum habet á Tyse Cic. pro Marcello Caesari idem aliqua Argumentorum species tractanda modo, nunc p Oratorem ipsa, nunc p Argumentum, nunc p Confessionem, nunc Subiectionem, quod dixi de repetit. Jo.

Quomodo Argumenta amplificanda.

Amplificatio huy é hi in Causidio tum in multis Orationibus hi mo pre sed maxime in duobus postremis partibus. Hoc ofa ergo Argumenta possunt amplificari, ga ne ois Causa indiget amplificatione nec semp e auditor quod faciat ornate p amplificata. Fiet ergo ea magnam, grauem, atrocem, crudelem, iniquam, dolorio plenam, inuidia dignam, indignam exaggerando. Exaggerabis aut ad caudé ho confirmando, ornes e plures rationes congerendo, vel caudé ihe cognitos progressus. Caudilla in quibus decet hi rationis quibus vel auditum pe aliquid vel nie omnandum, amplificabis respuat, seruitutis verbis contexta; ha illa hi indigne amplificare, quae requirit multi, ha effecti rebenesti, dolibé ois Causa quia Auditor aliquid pondus aut faciendi aut fugiendi.

Quomodo probando Orationem multa Exhorta

Ca 3 affa hoc mihi rationibus uigy docere, non p delectare, hoc

Hoc p. dare Propter, exilare affectu ñ ad audiens. Concutit animum
cuidam, maxima causa dñ ē primi off rempe probandi: nā sunt coniuncti
corpus per vñs venas diffusus ē, ñ in alt partib. dignatur reperire
ibi Fides & delectū dñ probū ñ alt partib. hūt. Ideo dñ
licito et delectō maxime in exordio, mox in proe. Probū in pro.
pro confirme, reprimā ē mox me conclusio. Sine probū alicuius
Exercitationis mysticā sine capitula. Probū á pō ē sine assertio p
rationē ducendo. Jeuri de qua habetur Cornio. Vide probando debe-
mus & conciliare animū audientis ā quib ē & auuere seu cap-
tare affectū. Quomodo á exhibendo he dicing ex rhet. Gregorij probet.

Quomodo Colores plane seu intelligibiliter dñ & dilucide ornate concio pronūcianda & cum decore pronūciandi

Libro 3 de Oratore post rep. postquā Cicero prolixe dat intelligo libro
sed in idonate Latino sermone de Coloribus dicat modo explicando,
quare et Coloribus huiusmodi in Oratione verba adhibenda quae verba reprehendat: adhibeat quae communiant Capitis, temperibus &c. et nihil inhi-
bet de plumbatum, differant pronūciationē, vultus, gestus, & motus
Oculorum, ne verba excidant, impleat ambulatio, nullus, nisi, sed
Oratiles pferantur: habiū á obscuritate verborū ex barbarismo solecismo
elegendā sunt. Plane á dicatur si dilucide & intelligamus a scribitur
verbis pūctis dicing. Ornate, si dignitate, explicate numerose, cognitis
te verba elegantur, collocentur concludantur, si adhibeantur figuris,
tropis dalos. Apte & conjuncte si genuine decore cum cir-
umstantiam. Communiter vero pulchre Concio, si Gorgiastice &
voce uti velut ñ inflata, si labia ñ nimiū diducat & ne verba
comminē ñ pronunciet si ñ alba vitio fuco, si modestus se in
Cathedra. Ne verba si non in scribine aut pronunciatione pisnis
carnes, declamator, et sed orator quale Cicero de optimo Oratore dispu-
tat num 55. nam et idem ad tuali moneri é pronunciatio in Gregoria,
et hāt sola habita infantis nisi sint perfectissimi oratores.

Vide Exordia & Conclusiones & Concionem ampliendo.

Exorda alijs breuia, mediocria, alijs ornatiora. Deliberatio sunt
assidenda. Postea ab aliqua re tum Exemplis, tum historijs, tum respo-
nsis aliorum opinionis, tum a finibus, tum ab authoritate aliorum Doctis-
rum Ecclesiæ, tum a scripturis aliquo sed ut modo locis, tum a locis
aliorum rei, tum a consequentibus, tum ab interpretatione aliorum
locorum sacræ scripturæ, tum denique a re de qua habenda Concio, tum a
circumstantijs, ex affectis, tum a finibus extremis. Ab hoc Exordium quá
li ferijs breue, ut altercationi Auditor nis rerbet in festidium,
Narratio vero de gestarum rerum breuiter & ornate proponenda
viuere in rerbis sup allatis, unde maxima fit mihi rebementer res-
dicat, & postulat ne cessionis. Ab hoc porro ornatus elocutionis nullus e-
mendo rebendi breuis, sed exaggeratione pulcherrima, magna elocu-
tione elegantes, in altera conscionis dicendi forma & diuty breuis
in auditoris memoria. Comes porro Ecclesiastes ne in porro aut
Exempla addenda, aut aliqua historia quo ornia auditoris redderet fugit.

Praxis Exhortandi.

Elegi 2 de arte Cic: politicam Exhortationis singularia in assignandi
præcepta ex qb fontes sunt, in corpus eas ybi de præcepto sub-
iacent, quibus & ordo indicandi & deliberandi subiecta quare
ch tibi & ego affirmo exhortationes quasdy Ecclesiastes nihil dif-
ferre a Concione, ob eam Concio e exhortatio ad bonum rel a malo.
Præcepta quidquid de Concione dicti e, ibi exhortibus applicanda.
Duntaxat sermones sunt Exhortationes quæ ad bona aut a malo: præcepta
& consilia. Vera regula modo instituendi postea, altera quo ordine in partibus
tum Concio, & huius præcepta sup assignata sint, altera qe cum
ijs SS. aut in comitijs, aut in Concionibus exegeticis de quo hic sunt
observanda. 1 Accepto Euangelio, aut aliqua alia sacra scriptura
breuiter ex singulis sermonibus doctrinam moralem elicere, quæ referat
bonos mores, rel ad ch imitationem, rel ad SS cultum exhortationis. 2
Omnibus Verbis scripturæ semper diligenter, & de eo e habita
probanda ratio rerbi & explicationis affectum excludendi.

Praxis Ornium habendarum.

in Synodo Cleri.

Synodus é Comitiū Cleri inde generandū in Comitijs ordinarijs & no Concilium ordinē hīt in qua prius quā deliberēs. Deinde decretos p aliquos dignitatis ordine datos de re proposita dant ita ē in Concilijs Ecclasticis. prius vbi Episcopi, aut Prælatus habetur vbi, deinde progrediuntur deliberādo prudē. qua progrediuntur quomodo sententiæ sint dicendæ ex Patrecipis vbiq; patet. Quomodo vero ordo illa quē inchoato Synodo habeant, sibendū nō, profecto nulla ē ab alia diuersa ā citatis ordinibus. Ota n hic præcepta seruanda sunt quæ traduntur de oīe. Illud hīc peculiare ordinē dignitatis istos omnes sunt imitandæ. Synodus igit ē sūs ejus ē ornium hinc, vt conuenient cura Pastoris, & Synodi, conuocatio Cōgressus agentium, præcedentia in deliberando præcedentia, facultas in concludendo illis quæ sunt Fidei, concordia animi in curando bono cōi, salutis animæ. Quinde dens dat ē Synodus hanc ornem, aut de dignitate sacerdotis, aut de ornis sacri, aut de Ecclasticā Personarū bono Exemplo, aut de Zelo & feruore ornandi salutē proximi, aut de virtutū progressu exercitio, postremo vero de dignitate vitæ sacerdotalis & de alijs rebus ad Ecclasticos pertinentibus. Curandū porro ē huic Curatori vt nūqt prorsus in negotijs sacris, prudē cautus nimis ē in historijs secularibus referendis, n fabulis antiquis vanis, longa seriē texendis, sed sacris historijs, Exemplis, authoritatibus, legibus, canonibus, sanctorum Patrum responsis, prophanas vō authoritates nūquā nisi admodū castigatas

Praxis Legationū Ecclasticarū.

Inter Comitijs ordinarijs Legationes solent ē ita ē in specialibus reperiuntur, quamvis vero Legationes suppleantur sint vel vbi publico Synodi, ad Summū Pontificem, aut ad Patres principes in Repub. aut vbi alicuius Ecclasticæ Personæ prouidere ad gravamen primipē dicendum ē

Ar gus de re legati quicung Embaxiu de re dehcant, nō é id Lebonis
ni sed illig g legationē ingnitiij, ad quos ign pertinet, ni decere quando
& artificiose & prudenter dicendi de legato: Q quomodo Cicero 2 de
orat. legem à Crassum Rhetorē excludens ni id donec cae
ré ni dispti proinde suggerenda sunt nonulla huig, saundus pro-
cepta. Legatus ign quē ad summū Pontificē impetrabit audi-
entia in qua orōē primo gratulabitur quē grādi felicē gubernā
tū, pdicabit summū Pontificē à cuius paternis vigilijs, à mahis ar-
cendis, sanctis ri Ecclē bonis; Deinde deplorabit subductionē
illi quinq; quē Deus legatus, & ora dubitationē ac subiectionē V-
ram &, ni commendabit grādi à promptitudine ni ad ora ipsa,
Pontifex exequenda. Deinde si quos ri quibi Deus del ē
hi exponet & expostulabit, Del gratulabitur aliquid di gratulan-
dum Del commendabile Delcommendabit &. Caueat primo ab o-
nidendis assentiig, ab assentatōe rigenii, corrugatio, protracq di
ctione, sed silentio expressa &. nō videatur velle dicere Pō
tifex, nō pt mang Del in primo illig quig quē Deus legatus, aut
illig ad quē Deus, nō habeat affectatam elegantiā audientiaē
prudentem inserat, de vita dicto grauius, quod nō odio in ora-
tore comōe cadibet. Cicero natiuus audiri gratiā inepta.

Graxis Salutationis Ecclasticae.

Multe sunt occasiones salutum impetrandarū à Personis Ecclasti-
cis ut Ep̄i Abbatis &c ingnes ordig salutandig aut gratulandum
di aliquid, aut salutandi, aut petendi aliquid ab eo, aut gratu
agendi p quopiam, aut deniq humanitatis gra, aut hospitalitatis
accipiendi benigne. Salutandi ign quemcung Ecclasticum aut
gratulandi ei Ep̄atus, Abbatia, vel alig alia dignitatis
Ecclē, aut mung aliquid honestum, vel à Rege, vel a Pontifi-
ce, vel ab Ep̄o, vel à Capitulo demandatū: aut gratias ogē p
ben exercitio principis, vel sibi vel alijs, aut rebus gestis ab eo, pro-
inde q conde dig Deus. quē rō laudanda sint habeo in civ 2 de ora-

QVAERES. Quomodo salubriby ac aliqué sanctis singulis
Considerada é Exigenda é salubria é salutati, q̃ regler deuo ob-
seruata: deinde vel ab aliqua hystoria huius vel alterius rei
hieroglyphica, vel Exẽplo, vel Emblemate vel dicto alicuius sapientis
deinde ad huius negotio applicatio, verbis ornatis, eloquentibz et
sentẽtiis modoq̃ respondẽtibz, vel duũ pluriũ dialogibz ordi-
natibz applicatio hic cũ habebis facile inuenies.

QVAESTIO Valedictionis, Gratiarum actionis, Gratulationis et Exercitationis Ecclesiasticarum.

Valedicturi alicui primũ ea oĩa admittere q̃ in salutatibz additis
pertinent et alia vtilia meminisse hui⁹ q̃ primus noster tractatus
huiꝰ diligenter, et magna pars eius absolui⁹ eig. Et fere eadem in gratu-
lato, gratiarum actione &c. seruanda sunt. Hãc in re omnes non ita
eloquentes ordine sed huius diserti, nõ tam artis q̃ naturæ quam vidi,
vel ipse primus Cic. de oratore reperit. Quapropter in omnibz his vtilibz
duo sunt exp̃denda, res et verba, seu quid dicatur et quomodo.
Quidem dicendi pr̃ ipsa necessarios docebi, quomodo hic ora dicen-
da sint multis ingressis ad dixi vel exempla accipienda vel hysto-
rias &c. proponam hic cadẽ omnia hoc ẽ verbis q̃ pulcra et mem-
orabilia ca sibi ꝑ̃ferenda. maxima á copia et verũ et seruandũ
et verbum vtile ẽ̃ alios authores dubitanter seruare in epis-
tulis vel gratulatoriã alig libelly philosophicis moralib. Cum vero ille
seruare dicat longũ ẽ iter ꝑ̃ praecepta breue ꝑ̃ exempla, proinde et
nobis ã Praeceptis ad Exempla non deterrendũ ẽ calamo, vt ca quæ
praecepi facilius ꝑ̃ facta vbi studioso clariora elucescant, et
intellectu promig magis inhaereant. ordiar ergo ꝑ̃ propter ordine
ã salutatibz, valedictionibz &c.

Salutatio Epi.

Post temperatas pluuiarũ lucis orto magnos hyemps ortũ ꝑ̃
agunt, maxime vũ hyemdiarũ peregrinorũ ad medium Cali.

Ita

Nã nãa comparabi é vr gio maior solitudo hua in hoc evangelistino verbo thesauro coruscans, eõ nouem ãtis vindicibq; laudib; myrra. Alioquin dein valuit ee lucẽ vitæ vniuersa gẽti inspiratio. Dominus et ego (retrob ãnõe plurã duob) adhuc hũ Iesu christum dñm nrm vocem ubiq; nyemphos ãõ coruscãs, quos vellit Patriarcha hũ Angelos hospitio hũ susciperẽ, vel alterbus pcos Regẽ macedõũ obsonio pangere pascuos, vellit dein Gregy Regẽ Christũ cognã pugno pabulo conuescere. Magnã enim illi tribq; humanitatẽ exhibere hũ magnũ, maiõ potestatẽ é nibi te Iesu christũ deitatẽ te maximũ inter Prophetas primũ cognoscẽ te, ac nõs gloriã eius adspectibus energare dominũ (vel ubiq; loci) videre, familiarẽ humanitatem exhibere, pangere hospitio exigere. Confido ego et te Seraph Iesu christi exhibitorum mea pauperiẽ inpatiẽ tuipe mansionibus nouissimis hũ excipiendo, simulq; cognitã humanitatis exhibitũ: et me nõ diffido nouissimũ ipsũ tuum sancti Spiritus, quarẽ à nemine mihi ppius ee scio, semper me consolatũ in hospitalitatis ac inhumanitatis. Babis ego Deus nõ tam negligentiã mea, quã negligentã diligentia, nec bq; imbecillus exhibendã humanitatẽ hũ temp; adscribãs exhibitioni et nõ maiestati.

Salutatio ingredientis Ephũ.

Progressus Alexandriam et urbem sanctã Imperatori macedõũ vniuersi obtinuit gressus tuipe sanctũ Spiritũ. Indignũ nõ ee videat ego in adventu tuipe Regẽ nostrũ gloriã in conspectu totius urbis cognoscat fuerare. Et certe ingressus nos ẽ pastoris hũ inserendo cernere fuisse nisi hũ ad nos properasti gradus animarũ salutarib; obuiã prodisse nos. Quanta ẽ humanitatis ac gratiarũ tuarũ ẽ in ea progressa dignitate nẽ ad latere ausi hũ prosequi Angelos, aut lingua vestra pecoq; silentio exhibere. Habes nunc

hic erãs haiã gaudio fruitus, vix nã in hãc landẽ ñs emperet.
Habes Hectora pro gaudio tuo. Elogiũ hã Hectoris infantem, aut
hoc alq̃ nullũ officiũ tuũ fungentem. Recreata ẽ ãbo ista (vel alig
hoc) fortuna intellexit se sui fore potestem, quã ñs nro modo recrea-
tur tryumphis cũ se giẽ alias nobis expectebat ligeũ modo fortu-
na nostris et tryumphis nihil hec. Quãdo dehĩ nostri hec haiã,
caph felicitate tryũphi, libenter hinc egressi. Quo facto et magno-
re etiã viuũ, cũ se nobis gratiũ in tam alti honoris fastigiũ, se detu-
da hã excludere. Et quamuis jã sapientiby grauis gradus restetur
uũ ẽ ipa se despecta, tñ etiã de gloriõ gradũ victus posse esse
gloriã, quo vig adeũ nihil nisi ad ãbo, vt nõ quodammodo compares ẽ
nõ posimus. Felicissimo igr vere hã nyrdese Epiãtũ, vt hã
miseriõ ac calamitatiby affecte pereunte felicitate ac gaudio
beatitatẽ hec adiecta adfuit. Jo gredere fortissimo animo hunc
onũ, vt egrediatur nõ prelũ certaiõ, quod in eũ fugi-
at ut de facinoꝛ labe. Jo gredere felicissimo ac beatissimo
ostium hic debitã sedẽ, in cay dutissime requiescere, bene mere-
ti, bene usti, bene ordinatam effice. Hec nro hic absegui-
o deiq̃ perducto modo et in posteꝝ absequentissima memoria
relin et fias.

Officiosa ad Epũm vel alĩq̃ alũ.

Cũ multa beneficia diuinitꝰ nobis prestita sint hũ illud nõ postremum
quod ẽo aliq̃ cura pastoralis libertẽ p̃ decia huiꝰ mundi vagan
di de prisum. vagus h̃ hõ nasatur. Et ad errores nisi ullius divi-
nitus regimine prong. Ej quid nõ nostra singulis diebꝰ in ar-
tissimo ẽo reperet, cũ mentẽ aliunde in alia nulli regulatã, tanta impro-
uisi diligentia, tantam curam, quantã debuit beneficentia, et tñ inopia
ac egestas requirit. Et certe nisi fuisset ni affectus tam pulcher
symmetria hoc ẽ superiõi ac inferiõi ordiñ coherentia tenea adspe-
ctantiũ gratiũ motiũ ex disposse, nisi quoꝝ eandem vel excellentiorem

longo

longe in hora postea vel aliter nam ad respectata scientia inspicis-
set. Deinde misit Enea visi vndo praesidia ac obsequentia hactenus vi-
xisset. Cui ait ille quod nec, quae liberalitas (vel filium vel pa-
trimonium) quae Enea mihi existendum commisit visitare dignitas dig-
nissimum et amplissimum habeas hospitem, in quod jam habitare voluerun
nemo diuturnum sanctissimae hominum quod aliquid ex humanis rebus fir
desperans. Et ego (vel filium vel Patrem) Deo vel aliquid Patren
familias animo de pene liber alt hospes gratissimus et respec.

Petit Parochy facultatem Legendi Lab.

Quia hos regnis simplicitatem Maiunt Deo placere et Ecclesiae veritu
non eo quod ordine Dei, impugnatur, cum sapientia humanae, et di
vinis sub condicionem appellatur retinendo, sub virtute, atque quietis
literarum ab doctrina alienis. Eximatur non nulla Regnum Mare, sibi
Gubernante imprudens Principe, nec vita quae ostia rebus ac utrique
posse nonnisi certi e. Et filio Literarum expers, quae minus
hos sui vel regnant. Ob ille doctrina vinyet si prodest alibi vel
Gubernat alios, et alios huic exercitus gerit, et quamvis ab do-
mestic aut Electionis regnat sapientia, sua si quae vita legibus
rack et a divinis exigitur sanctis. Jubeo divina oracula imperan
hunc malis pastoribus illis et via a limine sapientia salutaris. Jus
Exempla maiorum et vita maneste demonstrant remissa posse ce
dere bona quae ab servitus doctrina. Sedne ego audeam (Illa
Christiana Ecclesia) ea petere hi prospicerin, hanc quae posse
prudens et illa Deo et caelo consule applicer, libenti et Ecclesi
et vidui vero ipse felix evenit lucubrator operari.

Gratulatur Sacerdos Suo Superiori assequen
dignitatis altiorem.

Si mi filio postquam ex Epistola accepi, aut mirabilis adolescentiam
Felici gratulabar, et postquam sol radiabus mundus gratulabor

dia cognoscendi obscuro grademus. Si laborem a nobis desiderabilem ad
tanta mihi inchoatos ad finem deduxerimus laborem. Cur ego quo
q maximus hodie ad gradum non nitar gradiri, cui videa virtute in
Ioan et merito hic in Christo hic in Patria ad gradus ad altissimos quos
ascendere honores. Laborem ergo qui vitam ergo illum qui
profundam caligine dolo ad meliorem inspectum naturae. Triumphant ali
quod in orbe vitio Christo Venio. Optimum alii vitii pecora, quod
ex animi dicta tenuia floscula delibata ad illis putredine. Ego
solio hisce triumphis plenos assabo mag. Dignitate hic nunc opponere con
templum, vale Labore ad gloriae maiorem Deum vitia inhonori, quam
cum Deo ego propria virtus formam. Quapropter Substantia conspicuo
hic esse intenda, quae tantos radices egerat in illa rebus vitae, ut
hisce sacrum quotidie cadat, qua illig vel minus domus, nonnulli
& magistratu & rebus primo deducebant gradibus, deinde in
medio fere cursus curis consumbus in tristitia de primo nisi
prima coclamare cum gradibus propositum, vitae ad vitia.
a cubabant, minusque virtutis vitio orbis & gloriosis impleri
illa fiebat de nullo habita cor oriretur in vitae qua cum vitii magistratus
honos nanciscerentur honores. Nobilitas virtutis hoc ne a capto
cubiles triumphos, virtus in hoc debent cum, vero & vel nitidi
& vel insignia. Nullus a fordes in quae illa vitio absolutum
& se hucc vitio fere videndi pudica. Ergo felici rede cum
hoc adire honoris ascende, in vitio tuae quaque dissi, cubiculo
refundat plurimo ad gradum & admirem sui corpus. Vi
ne despice & libi & cecita & Patria, & libi honore, deambu
ent, immensi Patria posse adfuere. Exi.

Idea Deliberationis Politicae.

Deinde imprimis & hinc in comitiis quam in cubiculis, no de ma re solu nisi
lii Proceres, sed simul de multis, proinde in adsequitas respondendum ei
no ma oratio sed multa in una simul formanda.

Jakom uniżenie oddał wassey Krolewskiey Mści wiarę y powinność
moię, wszystkim wykonie nieprzestawać stateczney chęci moiey w K.M. iakosz
niedziw, że niczym inszym przyzwalać tylko stałości wiernie doma. Uczy-
nyła przeznana wszystka serca moie, y wielem się ucieszył z tey, że
w Krolestwo nasz początek z tego, ktory iest pro omniu [illegible]-
ni, ktorym w KM y dzielności y wszystkie dobrodzieystwa od niego
wzięte przypisuię. Czynimi to serdecznie wielką, że za panowania
w KM. tych [illegible] spodziewać się nam, ktore będzie czynić w ka-
żdym Krolestwie szczęśliwey. Pierwsza Panska ktora iest nawiększa
mądrość, ta przed czyma żarte iest w KM: ten fundament w KM.
układność panowania tego, a na tym fundamencie pięknośc, kto
budnie y stanowi sprawy swe, wielka, cierpienia, [illegible], ktore illu-
minant intellect stanowią się. A iż tey mądrości potrzebuie, świat tego Sa-
lomon przykładem iest, ktory niczym inszym nie podobał się Panu Bogu
tylko tym że o mądrość Pana Boga prosił, aby mogł lud swoy mądrze
sprawować. Życzę tedy w KM. aby w KM. był Salomonem iednakże
we wszystkim, bo on Pana Boga odstąpił y przez [illegible] [illegible]-
ił. Concilio [illegible] nieodstępuiąc byłem wedle woley y roska-
zania w KM na Seymiku, starałem iako nawięcey [illegible] [illegible] y
starałem się, aby iako nayprędzey wypełnienie było Rzeczypospolitey.
Electia w KM taka była, wolna, wolność nasza [illegible]: był na niey metus
et pericula, ktorych niemało przeliczyć w KM. do ktorey przyczyniało
[illegible] się, [illegible] [illegible] gotowi byli ale w Pan Bog wszystko
sprawił. Pisanie w KM. do mnie y do [illegible] [illegible]
mey y życliwy w KM. w dzień [illegible] nam [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
mieli w ktorych miarach aby [illegible] Rzeczypospolitey nie szkodowat.
Confederacya ktora się [illegible] prawie [illegible] [illegible] y [illegible] na nassey
[illegible], [illegible] ktorey że się w KM. [illegible] iest [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] quod [illegible] ante [illegible], ktore [illegible] et [illegible]

Oratio Thesaurarii Regni

Oratio Marsalci Regni

Quæstandú é hic inquirendú in ipsis oraculis Diuinæ scriptúræ é quodnam nec pendeat ó illú assensú modendú, quæ rationes dentur, & rephendres alioqui dent acerbi reb, ens hi addaci ceteri, & comparare illam & precepta data veritas eluceant, & prætexendi fere corruptores deprauent, ut fabulæ infra.

Oratio Senatoris.

Qua fiadem legibus bellú nó é inferendú extra fines: ú Turca pacem ignorandam, ú Imperatore belli societati iniendá, pertinere ingressa indicenda, nihilum extra nra adnexandi.

Quæsti equidé certo ☉ 3. o. h. mirabiles fines é agendas, quid operandum ledi nrę ad flumiú N. furor barbarico conatú ne victoriá hi nó ce insolenter, exempla hinc fortia & plurima prohibent, & ritus illa detor, quæ victoriá canlo ce Hellandi memorant. Quid nones dia Polonum scythica barbaries nido phonesset, & ad flumiá ingreni moranda reseruandi é nra hi in ea domus formæ collocanda. Facile é intra dissimilis pacis & vndere dia ú Turcis exigis, dia ú quid adfuit domi nece pretio nihil adsit ne videatur, hosti nra cadé naxum in mutuum hinc nec. Vetus querim é Gallica gallia cæsú in suos locus ingressionú in alienos Veto hardi simile ce dolere. Galliæ ea fuisse Romanum fortuna nequit Mori toty orbi tú caput submittere, adgrauanda hec gdé nobis ce ipsis, nó ti ono speranda. Scythas nec intra fines & frequenter subiti timeru pulsaring multum glorie ito nro, & nullú delubis nisi accepta expiare. Nec victor exercitu in barbaros extra fines prosequitur nó ceteris ad salutare Patrú nec subiti, per ipsum Nero hisce temporibus, quibus ephi dshaemus bello, quinino & ú Dnus pace confirmandam, legati quærendis mittendi, & cum minitissimo superbire contra iantas imperi, Xam hostes crimb ce ingendas quærimú oratores. Scheria nó e ú Cyprum minó de dia superba fortuna opinione compari, & Insulanos Brunes consilios machinationes de in apertú proferat vel deserat Lotenses & Hostes & Brandeburgus finis incepti hactenus fideles. Et vero nondex cyprius vites ipse fidem xú pleni Universa gentis Polonæ illam interim molimur. Quare ctú in pacis optimi

nob ẽ parabs rel forab gurgũ egredi. ad dan ꝑfodendi impendendi
repetit ꝑ reasse. Ineundo ẽ exta mens hostiũ abuũ ne ũ ista
mendax ex eig inspiratõ impetu. Reprendy ẽ tanta in calamitate regina
nõ cauendy. Duo finiby equitũ ꝑ agros ordinati excubent, dum tres
reuos nõ accersant Reipub tumultj. Vniuersa scythia influet in Polo-
am, si rel caigus nobis nob nũ in Tartaria effluxerit. Oresticus in-
ingressus primo pristinũ reuocet statũ, deinde vigilandũ de annuen-
dis externis periculis. Amorg ẽ ꝯ corpore nõ dare ꝑsens morbo af-
flicty nimia deditus relat Vlissi. Olere ille sapiens ẽ ꝯ duos sapientes mor-
tigat sentyg. Comparandum igr imprimis interna Reipub. pericula, deinde
vero de externis abigendis consilio quis erit. Dam vero militem à fi-
nibus Principby nõ ẽ vocandũ, nec in Patria nõ aduocandũ, ꝑsa Po-
tria est calamitatibus periclis ꝑ grauiby affecta, à ll dereinsac Rex
Cachy malunda ingressus. Satis bene ẽ dorso propria non aliena ve-
stij. pugnandum ill fuit omy ũ exercitũ militby nõ bene ꝑpatũ expedi-
tum: Defuit clarior cura Reipub. Quorũ habeny adhuc ẽ militũ quan-
tũ vegetandis exercitibus viam, quibusue hostiũ satisfecit, dixo ei mili-
tr Imperator Rex capera sua ingleb cur nõ egeam! At ꝑsatis ꝑ-
peditum ẽ impium, intra tres mensẽ vix millia indigenarũ in arte compa-
rebit. Dixi.

Refutatio oratoris Turcici.

Vetyg ẽ Polonorũ Cracouiũ de regnatione Rex, multis tenuibus hostiũ exercitibus moueri
aut impendente calamitate ꝑa extremã dimicare fortunam fuisse ꝑstantes. Eamquem glo-
riose ꝑdamnato timore bene ꝑ celsit appingere maculã ꝑ me ẽdẽ licet ꝑ
vire ꝑdamnato timore bene ꝑ celsit appingere maculã ꝑ me ẽdẽ licet ꝑ
amore hi Turcis vetyg nõ Lectis deig omnibus videri? ex quibus Re-
pub. Italy, nisi gentes Germanicas, plurimis incolumitas aut à fortuna aut à vita
commissa ẽ. Scythis porro extra fines Polonie bellum nullo notente
ꝑpetere nec Sueuam dorso impressibj, ꝑsertim hyemi ẽ conflictũ. Olam
Polesiam Cracoby in quietis adhuc Polonis nullo pene finitimo-
rũ ꝑtidio manety et bonis omnig et extra fines tuis tuby in pacatissimo
imperij hostiũ exercitus ꝑsidio fuit, Dlos adultũ ea Regni.

Repub. et nunc robur potiss in militē exercendo, in diuitijs diligit, in copijs fortunæ abundant, in templis prudentiæ firma, tot uictoriis inuicta, tot triumphis uenerāda, quid ē quod melius? Stylla cū barbarē loquentē audiente uba Cornificia, et Tyrā, in specula, stylus pulchrior loquebat quā uerba. Ut Gustauus dolo uincendi inuincibat, dū Pomeranos fortes, alios imperatorio aūo fortiores ad cæpta uictoria ducunt. Et tame Colonia extructa ē. Ut duobus simul hostibus, ita ab uicinis, ita ab ultimis tutiorib; aut pontib; aut imperiosis uijs prouideri nō potest. Verendū ē ne ubi maior ciuis apud finitimos inualuerit, maior nobis admixtus accessionē, maiq; cubiū parcher, maiora clades inferat. Dabit dubiū diuturnū bellū inferē apud exteros gentes. Sylla uicit ne Romā dubitē. Nihil quā tanta fortitudo et admiratio sui efficere ualeat, Gloriosā quā dixi nisi Colonia magna fuerit apud illos arcessitio existimabit. Cū pacem nō confirmandā sed oblatā nō repudiandā censeo, si confirmandi uelint hostes uideamur, si repudiā reparandi uigeri superbi apud exteros iudicemur. Cū impetrator bell fortunatē inuasit, pericula existimo ē et uereor ne ad Colonia euertat quod Gothis in Hispaniā subsidio missa ferunt attigisse. Nauigare et uigere imperandū primitus quidē legeb; at colonorum assiduā recreationē frequentes, quæ exactione tam frequenti subsidiū minuet, plurare. Sunt alij mihi publicū erariū complectā di de ylo et ciuē seruitutē rex, et nobilitā plurimū detrectē ferē cōsentā. Nihil exercitū in expugnando magdeburgo nisi stamus, Victoria nisi de Gustauo nō profectus quis nō aduertē. Nam in oppugnando mirū sit, Colonij nō magis certare dicitē, quā ei potent et auctoritatē uos celebratus pereuntes in repōe nisi te, aut progressa prima fama expugnare audeamus militē nō accersito hucig certaminis periculum. Vrbi.

Quando ē Colonia ēt uel nō ēt exercendi.

Et erit quæ adhuc elephantes minabar utrumq; reū pte retinendarū Cæsar diligenter inquirens, quā priuatā Reipublicā uti in ea adduceret

Jordan

dethám vr plumlú in regas effod dabit conferbum Sedaná deuehere
hr maris Baltici wmnibus ibi, ad wib ewans ant vilnam ver ea
dabit ver ubi è finire alab occa volut. Hanc vó gus alberg v alab pro-
uidor eó vehemens deinus mãa in rebus agendis ant ignauã aut
negligentiã, perdiguae vó in rebus exportandis è regno. Efferatur fre-
uentibus vó remigo, quia datis a cgnis Anglici ab Ianuae quotannis rebus
de plumbo ver seri ale mille ft. Filigo nisi mandatum hinty verdatur
vel à multis laudé acquisit vel à cane retusfatis, vel dilu ypo
cauefit ubi in mandatu dentur, Plumbi vero nec pñ tuit, nec
lapidis ubiginé, quamuis nauigantur portú terrae beati ejs scau-
ma è integrã è. Cui igit nõe Regnú Francis, ciuitatis, pagus
nó dicebatur. Profecto à duorum nominum connexõe cui copula plumbi
quod Sedanú differtur in capitibus capitis remanere, habitores tunc
Regnú nõe fuisse. Caeterum vetú vocabulú è Polonia nec-
dum datum, quia aromatibus serio, quamuq ignotus. Ad pedes de
lui ab Polonis deuehitur, vt deputa nihil quam nobis mercis nõ
religuerunt, minimis ex rebus, ut iactura vobis ac bonorú nostrorú luctuosa
euitaremus. Illud vó unq è capitalis cognus: hostis telum conficere
quo confligamus. Dã vó à barbaris annis quibus pene tot annos Bo-
hemia plumbú deuexisse certe Prussia & Livonia tanta copia
metalli nõ fuisse affirmã. Proclamabo vó nos hoc & hostibus
nros suggerimus globos quibus sanguis nõ è corporibus nros educat.
Plumbum pugnans à cra grauc nisi superioribus remotis suggeramus
illi ea facilis ad modo in Prussia nõ ei de me allegantur:
nõ si obtinebunt nobis hostis tempestas oceani Baltici nisi Pole-
nia plumbi nisperet, nõ Prussia ne glandibus Pluto refecta, nisi
nõ quercus plumbo nostri simulgeant mari. Cuigile ipi Prussis
annuos è tm malú tradé aliqñ audiuit, plumbum Sedanú
deuehere denubus compertum habebit.

Oratio 2

Respublica dñi quis potest dubitat dum infinita hostis multé ét oratio ceas é
qui ingressum legibus interrogare nobis. Hanc consilia primú diuinú minimam

odprawandi, ale słusko pomiędzy sobie ze dzyon nieprzyiaciołom
pokazowany dawne, tak srog całemu Rzymu nasz y ojczyźnie Zdrowiu
do wiecznego sobie tego za szkodę że wielikiemu kwaranany Tat
mego Tatarzynowi y Turczynowi wprzod wzięli, gdy wsiąść swoiey
dziwnemu sposobu sławy przyszłey, to sam rzeczypospolitey nie wtrącaią
przyprawili. Dzisiaż tylko wsy wkupstie ciasie przyszłey na gotowe
a niekosztuie dobrze wszystkie y cnotliwy od kwarowania
podanych, coniechcąc sie stykali wtwardze na Ziemi, na Morzu
na Rzecznych y Jeziorach pływaiących, przeciw niebytu godzby Cesarz
przyszłe nasłanie zdrowia ze zdrowia. Ale wdzięczna naszym
nie est to przyrodzenia, bo pilnuiey przeszłych rzeczeniach swoich
bie lepszy Cesarz sławy, tym gruntem by mogł Turkyni albo Ta
tarzyn niebyło wolny splondrowiać, ale wszystkie Cesarze do dzisia
Zdrowie. Wiec tak rzymy cesarz niezby siedzenie o stanych Zdrowie
strabo, y nadaie swoich podobnych do miast, tak ich Zdrowie
byli bronić, sto lecie przebrało sie wiedzy wiekow, a ze konie
wziadszy niepryiaciół wcionac Zdrowie, iachali; po wsie ci wra
cali nie do domu aby rozpoczawszy konie gospodarstwem sie Zdro
wiu, drugie Zdrowie sto lecie wiekow bohaterow. Tamtych Zdro
wiem drugiego roku poprawowali a potym wracaiąc sie do wsey
Zdrowie Rycerskiego stanu przeszłym wiekom wstępowali, tak y
rustanę robili y wdomu pokoy mieli niepryiaciołom wstręt
czynili, y Zdrowie swoie wiecznie Tatarzynowi, y na ostatek
tey całości Zdrowia swego dobr swoich dzielek y ojczyzny Zo
stawali sie. Wiecznie Cesarz y dalekie Związek wiekszy byt
wsz Cesarzy, gdyby altone wcionodzyna iedno na gro
ciach wtargnienia do konow niepryiaciołom sie dogrzgało dru
gie wkonie bądź to o całości ojczyzny sie myślowało, bądź sie
o dostatek Związku Zdrowiu pasało. Wiecznie sie Zdrowie
Zdrowie niepokoi niebyło, konow za wyginięcia grobow

na ozy przychodzi poddanych naszych wiernie[sz]y ni[e]b swawol
ynie stanata, niedobyby nie mieli do zbytku. Ale to dwiaty miania
Bodzcala, zbogaciliby[sm]y koronę, bliby nie nasz nieprzyaciel, gdy
by co rok ieden woiewodztwo na dwiatę drugiemu plac Rzy
skiego vzupowało, A na co woienatow mamy gdy nasz na wy
ne nigdy nieprzychodzą, co po kroke gdy nie trzeba. Co po ty
dzia gdy nie radzi, co po kapłanie gdy rzeczy nie odprawuie
Kapłańskiego. Albo rzędow tyd prostych wsobie nieb nieby
dzie, albo za drogie oczyszczy odlegy gdy nieb nie zapłaci
Stich dzieie y stany przodkow naszych zapraszmy, y dobre do
brego wspominania z pogrobiczych przyczyniemy, y oppelnie o
bficie tym wiernie naszey będziemy.

4 Dwadzieścia tysięcy koronnych dwigub nabitego albo stem nobly[sm] bellabiri przyrzekaiacych.

Lubo trzeci lub prawiesz, abo[sm] dobry Jebyśmy radzi na przykłady
nie woienodzenia od nieba byli wzięci, iednak daleko by lepszy
y pożytecznieyszy nam było, gdybyśmy pod znakami albo herbami na
szymi wychodzili na woynę. Co choc nasz do tego przykłady ty
cza inszych narodow, domo przyrodzone prawo nasz do tego wzy
wa, ktorzyśmy się krwią podziedzym kiedy oyczyzny. Ale tego ni
mamy dla dobra Rzpltey oyczyzny naszey potrzebnieyszego, ktoby
na krwie naszey go przodac. Celuie to bowiem było do zwyczaiu
u Rzymian, gdy Fabiusowie pod swoim herbem. Cenatio[sm]owie
pod Szczenica, Pizonowie pod grochem wpole przeciw nie
przyiacielowi wychodzili. Celniey[sz]y baby było zpodziewać gdy
by pod tym znakiem kilkorych krwią nabylibmy u przodkow
naszych przyiaciol pokoi o[sm] nieprzyiacielow albo o gotowe
stworzone były. Jeżeli Rzymianie swych niara grzech y insze
znaki do siebie pozyczyli zwyciezcy, cobo daleko mocnieyszy pod
znakiem krwią nabytym Rycerz polski domowey potrzeby za

polarby de miał. Alboż bowiem znalazłby się który chciał na urząd
y wyniście trudu swe przedsięwziął dowiedz się za tak[o]ść R[zeczy]. pospolitych? Set albo Hanowicy żyd niezapłaciłby mię. Owoż chcemy to było
orłem Otta polskiego, a owszem[u] wnet wielkim gminie kładzy[ł]
słuszy Tatarzy się o[n]a[d]rzego starszeństwo dopytać, gdyby pod[e]
herb Zwoźnickich moi wodzowie domy swoje[go]ły się, a potym
Słabym się to prawda chorym zgubiły gorąc wzięła, y
tadaszom się zabaty pozdawszy sobie do pułku swego się chronią
Litewskim albo Żmudzkim Żydom kładnicom, y tak żydowy tylko
dosyć Panom, poddani służbę, prosto wrodzyni domy starszeństwo
a zeszpecą, lupią, zdzierają, złorzą, jeśli prawnie sądzicie
a wątku złego wroście to przepadnie, to drugie prawa, przeciwko
ta opamiętnego ogy mych, jeżeli by prawie nas ustąpić to
oraz ladacko za przeciwnicem starszeństwa siedzącego prawy
jest: a jeśli szczęście rodzenia jego dochodzić takowe prze-
ważnymi świadkami przed sądem się wyniedzie, ale gdyby po By-
to pod herb starszeństwa wyjechał, wiedzieć się nie będzie po-
wszelaki, oglądając się na rodzenie swoie na kim sukcesja
na spomnionego[ż]na wszelaki dowody. Ślich w R[zeczy]. pos[politych]
wszych rodzie przyszłych chcąc[y]ć stosuje chorągwie po-
walone, a herbowe podnieść, wszak chcąc[y]ć co za pożytku
Ztego czynienia nasza dystrykt.

Legatus Serenissimi Władisłai IV Comitia Equestri.

Władisław Zygismundy Dei gra[tia] Polonie et Sueciæ Princeps,
electy magnus Dux Lithuaniæ, Moscoviæ, Smolenscij, Czernichoviæ
Siverie[n]sis administrator, rebus Livonicis et magnus Bon[i] prin-
notā ex regno rebus urgentibus nobis, deinde ab Illo. et magni-
tiis RR regnis absentiæ nostræ, ut tandē alegā ex dignitate regia,
po ustawie mię, p Reipub Polonæ honore, stendatio mihi quo XIV
[illegible] dierum circa [illegible] XIV cum [illegible]

apenas verdadeiro o Serenissimo Principe nesta menina hebriha nesta, h
hes ar dimagens recebendo ofrecer experior. Ha ũ ofrecer verdade
pub. nesta ofrecer diligencia regio, e Patria ũ quidé migrabat, sed ao mes di
gracion diligencia mentem Serenis. Principis quida ardo obliti interpelli
ão possem haec opus estabanha mihi contra la fronte dissimulare. Enimvero
militem in bello si exercuit sub pulvinaria spectare gubernet, aberg
genio in platone mongrá genisti Polonia abire; Principé á Serenissima
Gemma ũ difficultate itinere ac vita periculo ui hostium de adsit
R.P. mihi decertanti ab excusabile, aut gloriosa itinere quadra di
mulabile. Non ita pridé Polonyshi gloriae Elisabethae andaci fraudu
alios ad transpatandi offendere mihi, ui nobili relatu é memoria, et Pri
publicis dignis d muneribus liberaliter cumulatis: Serenissimo ao Prin
cipe nusq in Walachia Aqua Vinensa in Polonia refluenti ui corpo
re suo parebit, et Virg ch mistae nobilis vinere patiemur. Indi
gné est Polonia gente fraigi: Vladislao Polesiae Longovesiis fi
lio, Casimiro, Leszcinesq heroi ch quid regia de purpe orig
né habere, comitia Cracoviensia hadierna. Varsaviensia
comitia Serenissimi Vladislai pene exsuné d milli horae publi
addicti vinere Spectatis! Quid extare nobis Vicina gentes nó lo
quentur! nonne magni avari aut barbari nós undenamq mihi
ne ui area portuis nó afficiet, nesa nemode barbaries nobis
nemine d dilucinó et humanó respectum deneho. Valdene ut Regi
Polonia sobolesq ab Hyperio aut Caucaso ui in subsidia nostra
ó ygnavia exercitet! nonne ui exules Vngarica Regis Matthe
Hyperido alunae, aut nos posseri illorú degeneres Barbaros nó
Vngaro subsidio ó subsecutos? Regio sanguine natos é ed ma
nos nós obligat debet ut sanguinea Principi nostro vitae pere nó
parámus. Offerimus igit digna Principe Serenissimo aliqué Patri
patriae. Hoc é Polonia ita é Principe ut regis dia plures non no
do unicú Principé ut maiestate illud d ornamento suo alere nó
possit. Quod si postulabit Serenissimus Princeps Noster a me

Legaty Polskie do Xięcia Pruskiego
o elygendo Regę.

Jegomość Xiąże wojewoda K. oddawszy najgrzecznieysze poddanstwo
swoie W. M. Panu swemu Jasnemu Xięciu y Panu do ktorego y
zdrowia oyczyzny przede wszystkim należy. Przytomnych Xięży
sobie najgrzecznieyszych aby niedomierzała, ktorą dzieła W. M.
Panu narodu Polskiego wielce słuszny, aby y na oyczyznę
naszę y na wszystkie potomki W. M. tak o dawnych ich
y pogrzebionych Przodkach ktorzy chwalne pamiątki.
Pozostawili. Jakoby W. M. Pan
Jabarny y nieprzyiacielom
wiernego poddanego W. M. Pana
Jakoby W. M. Pan
Jakoby W. M. Pan
Jakoby W. M. Pan

Iest Senatorom nietayno, iż on zgiełkliwie rozważać z siebie nieuchwy-
tą y nieustraszoną cnotą, ludzką W. K. M.: a z drugiey strony rozbie-
rowie przyszłe Rzeczypospolitey naszey gdy łzami ledwie niehamowa-
ni żałowaliśmy nie często niebezpieczeństwach y przechodzeniach [illegible]
wytłoma. Gdy Rzeczpospolita zgodnie stanęła, dział Rycerskich na-
bydź niedoświadczona, żalem tego że Korona bez zaciężnego [illegible] na śmierć [illegible]
tego, żem bowie y za usługiwaniu W. K. M. domowego (co aby nie [illegible]
na Oyczyznę, niech przypadało Pana Boga prośmy) na Oyczyznę na-
sze wszystki nieustawiczne zhańbienie y zniszczenie, tedy cięskie na-
stępnie. Zwłaszcza żałość żale y bole serdeczny przedstawiając,
niedziw wszystko dobre gdy dowiedział się z W. K. M. niedawno
zaczyła mowić jako się wyższe nad, drugie odpowiedzie rzecz li nie
tak naywyższemu monarsze potrzeba dać przychodzącemu gdy tak
drogie W. K. M. ale Rzeczypospolitey naszey niedostatek, niechcąc abyśmy to
niebezpieczeństwo przyjęli, gdybyś sam sobie W. K. M. był, sam się u-
rodziwszy, ale gdy się na zdrowiu W. K. M. wszytka Rzeczpospolita
zasadziła, tak musi być ostrożność tey [illegible] rozsądzon, iako
iest blisko przyrządzono całość Oyczyzny do zdrowia W. K. M.
tua regulate ac [illegible] salutis R. P. [illegible]
Jeszcze niewidziałem aby kiedy nasłoje [illegible] swoim
niezwyczaił się. To dziwnie W. K. M. [illegible] rozumiem [illegible]
szczęśliwie wyiachał, gdyby co złego myśleć W. K. M. Jedno bo-
wiem [illegible] się może, a naywiększe gotowość
tego rozumienia szczerą przyjmuje W. K. M. prośbę. Jeżeli
chowanie tego z Książęty pogranicznemi y bądź [illegible] bądź
listowne o złe rozumienie W. K. M. przypisawszy, on nad rycer-
skie [illegible] W. K. M. y nogi za granicę niewynosi y lepiej żadnego
[illegible] do powinnego wystać gotów. Niechcemy tego W. K. M. [illegible]
nim aby tak był [illegible] et [illegible] et periculo armorum liberaly
animum in [illegible] retineat [illegible]. Upraszamy tedy [illegible] naywyższego
monarchy W. K. M. aby W. K. M. złe rozumienie o nim złożywszy

bo

Legatus Noe Concernens Maiorem Poloniæ
ad Comitia Russiæ grauiores & debiles
causas tractans S. Stanislaui dans.

Ea sæpe maiores Poloniæ necessitates exhibet in Russia, vt nunquam
non beatum vbique orbem affluentiæ reddat & pacem. Hinc
in nullo se orbis parte, quæ non sæpe ac viuide Russi-
cis debilibus fungitur pacta. Omnia quæ Prussiana Poloniæ fa-
cultatem & vita in aliquibus dictum fit, ut prussiana terra Poloniæ, quæ il-
lis non ac necessaria sicuti beatus vitæ & certe ita integritatem
illi sua debilis, hoc anno vel maxime S. Stanislaus debilis com-
tra Barbaros augmentat. Hic Stanislaus beluosæ, quæ Barbaricum
barbaricum & crudelis principibus horum hospes. Quare ne ad ingra-
tos Barbaros, aut barbaros in mundo vir Poloniæ cedebat, grau
ab Prussis agit debita restauratione, omnes vero hic publicam qua
Prussiam vbique defensa vnde beatissimi mundi dum apud posteros
ita spondet, vocet, ac finibus.

Legatus Dei regis ad Comitia Prussiæna.

Dato sanctæ vbique tenus progressus ne Deus imperiosissimi mundi
& vsque ad ne ea Prussiæ matrona, hic ergo nobis spectandis

Stan Rycerskiego, o rozmaitych przemysłach sprzodach, ktoremi by
y Zwierzchność y Stany Koronne Ordery y bezpieczeństwo
granic od wrogiey Krzyżu Swiętego Imienia abo to powiadomi
Wszechmocney Swoiey Boskiey Maiestatowi, niemiey abo to powiadomi
ney. A iż to pewney wiadomości było do niedopatrzenia Hetmanskiego, by
do niemałych radzieży Rzeczypospolitey Litewskiey Jego K. M. Nowinom
Swobodzie Woli Swoiey i Głowach Swoich mogli przeciwko
ney wystąpić, aza Jako to Litwie obywatelom Swoiey mieszka
Hetmańskiego Zdania, ale bylo koni do obrony Zdrowia swego.
Hetman Polny Litewski, potrzeby Zbroiney ludzi na wielkie Xięstwo
Litewskie zapomniał o wielu sprawach Hetmańskich nie bylo wiadomo ale y nie
Stanu przyzwoitych. Jeszcze niektórzy z Panstwa Hetmańskiego nie
dostrzegaią aby Zwierzchność Cesarska nadzwyczaynie dobrze dla nie
gotowości naszey) na wiele do Swoich potrzeb, a Hetman nadzwyczay
Swiętego życzenia abo nie przez pomocnych Swoich, abo zeby
na kontrakt naszych upadł. Przeto Je. K. M. Pan Pomocny
Panom Rzeczypospolitey Koronnego Lata, opatrzyć y zbyć wszelkie nie
nie dwoie o całość ojczyzny do tarczenia wiary S. że nie
gotowość abo przeciwko Rzeczypospolitey rozpoczęć. Jeżeliby opinie
ich z dla miłości ojczyzny dla Zdrowia Jego, dla Stanu nie
śmiertelnego Królestwa Koronnego wiadomości bądź to rozy
dzielić mając y postanowić aby rozsądzić by dzięki Zgodzie
rości praw, y Zachowania, Zdrowia Rzeczypospolitey y Zdrowia
Jego Pana naszego miłościwego.

Responsa.

Jego K. M. na wielkie przestrzenie o Rzeczy pospolitey Koronney y wszelkiego
tego dozwala, y upodobany dla na opinicy niemałej, iż nad życzenie
ku y Zdrowia naszego y Szczęścia Panowania tego na wszelkie nasze po
tkanie ochotę wierni poddani oddawamy, y wzaiemnego szczęścia ioko

Ziemi naszey y wszystkim nieprzyjaciół naciek przystąpić, ale y napominamy
czemu wnosimy Tyszeny, aby on pomagał na powinność Carską y na obronę
tego naszę, Rzymianina oprzeć się Dawida nieprzyjaciela zpamiętał,
o wszystkich cyzelinych powodzeniach przemyślawał. Niebezpieczeń-
stwa na Koronę nastepujące lub to za niedbalstwem naszem, lub to za
zabieganiem Boskim, nieprzyjaciół nasz obchodząc, a nawoście wszym
ponieważ niesłuchających, którzy nieprzyjacielem na jedno przy-
tęgli Tłukw o Żywot gramy. Przeto z Rozkazania JKM. Pana
dozwolić, y prawie koronnymi szczęściem jakążkolwiek być
pomocą, y nieprzyjacielowi nad szyją wstrzymać drogą wolno-
ści Rzymianie wszystkiemy wszelakim sposobem postaraj się. Wszytki
którzy mi byśmy Rzeczypospolitey Dostoieństwo wywarzyć, aby y Jm.
miłości przeciwko sobie poddanych swoich obrócił, y od wszem
narodów CC. wszystkich powiatów, przynamniey przykładem naszym do
obrony Oyczyzny pobudził się, mając y to przed sobą, żeby nie tym
naszem nieprzyjaciołom Rzeczypospolitey wygrodził. Okrom dyzgraciey
nikomu dosyć czyniąc, okrom wielkich potrzebach Rzeczypospo-
litey znosić się będziemy, nie za szczęściem oyczyzny. Żeby Rzeczpo-
spolita do tego Zobowiązał dużemu pracy.

Legatio nomine Reipub. ad Rakoczium.

Ea semper fuit Principum Transylvaniae a Respub. Polona animis
sententia, aut nutua necessitudo, et multis ab hinc annis, nihil dis-
sidium aut ullis machinationes inter eas intercesserit, quinimo in cla
calamitate aut Transylvaniae aut Poloniae vicissim sibi subve-
nerint. Ita foedere hac utraque Respublica et Europa Universa
celebrari videtur, et Asiae partes reformidabunt. Si repetas memoriam
prudenti ipse spatium quo Transylvaniae in Polonia sanguinis
unio signis, invenies multa inter eiusdem exemplis maxima concordia,
inter Principes amicitia, inter nobiles affinitate inter eos et Po-
lonia connubiorum contractioni libera exercitia. Oportebit idem

Gwnde y ge Rzpltey. defensorū status Xia Kr[ó]lestwa Wiel[ki]ego Xięstwa Litt[ewskiego] Pomorskich Xięstw Prus Król[ewskich] y Warm[ińskich] 275

Exemplarz Listu Oświeconego Xięcia Pana Chmielnickiego Regi wmmendat.

Wielkiego zaiste kłopotu y frasunku Rycerskim Panom Chmielnickiego Hetmanom Zaporowskiego Wojska przyprawuią się y ich Mości przed Nayiaśnieyszym Królem Jmcią Panem swoim Miłościwym Panem. Wszakże Jmć Pan Hetman Koronny Wielkie Xięstwo Litewskie y Pruskie Xięstwa Swoie Państwa Dobrze Zasłużone Ojczyźnie Stanowi y Wiarę Swoią Katolicką Starożytną Dobrze Zachowuie. Ale Jmć Pan Hetman Litewski Wielkie Xięstwo Litewskie Ruskie Pruskie Xięstwa Swoie Państwa Dobrze Zasłużone Ojczyźnie Stanowi y Wiarę Swoią Katolicką Starożytną Dobrze Zachowuie. Ale Jmć Pan Hetman Litewski Wielkie Xięstwo Litewskie Ruskie Pruskie Xięstwa Swoie Państwa Dobrze Zasłużone Ojczyźnie Stanowi y Wiarę Swoią Katolicką Starożytną Dobrze Zachowuie.

wy WKa uważając dyskretną obietnicą, bądź pisać bądź ięzykiem do [illegible] życzenia. [illegible] y u nebeszczyk sprzeciwieni, ktory Ie [illegible] przeciw Jegomość P. Chmieleckiemu, pokazanej [illegible] WKMy fundament położywa. [illegible] posługi ziemskich y WKM [illegible] [illegible] będzie się [illegible]. [illegible] y [illegible] zawsze [illegible] wespół P. [illegible] od [illegible] WKM. [illegible] prosimy [illegible] poddani aby [illegible] uszczę zdrowie za łaską WKM. [illegible] mogli [illegible] do [illegible] gdyż nie [illegible] a [illegible] [illegible] y [illegible] do spraw [illegible] przez [illegible] dając a Jegomość P. Chmielecki [illegible] na [illegible] posługi za zdrowie WKM. na każdym [illegible] stanie się [illegible]: my zaś [illegible] a [illegible] poddani WKM. między [illegible] łaski pokazanej [illegible] [illegible] będziemy. Dixi.

De oratione Funebri.

Funebris oratio est qua post exequias honoribus et humanitate officia sepulturae et [illegible] nostrae gratiam [illegible] respondemus. Huc revocantur [illegible] quibus ad [illegible] [illegible]. Epitaphia quae appendimus [illegible]. Multiplex autem oratio est, alia [illegible] alia nobilium, alia Praelatorum, ordinariorum ordinis [illegible], quae praeceptis artis non differunt inter se, sed praeceptis decori seu prudentiae, ad quam omnibus oratoribus [illegible] bonis et prudentibus et artificiosis [illegible], [illegible] praecepta artis nimium et prudentiae [illegible] oportet, et [illegible] suggerit, illa vero frequens exercitium styli, imitatio [illegible].

Quaeritur 1 Unde materia est accipienda funebris orationis.

R. Etsi omnis antiquitatis rerum omnium [illegible] suggerunt materiam oratori funebris, Extra certa capita illius assignantur ab oratoribus. Ea vero dant stemmata, emblemata, symbola, historiae, sententiae [illegible] quae omnia [illegible] ordinibus [illegible] subministrant materiam; [illegible] in stemmatibus. [illegible] [illegible] e [illegible] stemma [illegible] [illegible] [illegible] contineat, ut exemplo [illegible] pono.

Castrobec stemma illustratur.

Barbatorum Caprotti maiores huius stemmatis ignorant hoc mihi addere
cornu sinistro fulvo et nigro obliquo cinctum pro insigne huic stemmati
libuit solum et circulo in clypeo. Quare hoc ce ornamentum huius stemmatis
Solon regem Colonorum sanguine habuisse primi posse affirmat arbo
rumque animantes aniculas et propterea sanguinem fuisse nigrum sub nitore
splendoris eius conspecti. De origine vel loco natali auctores. Ap-
no Christophorus Vrsat in via Vesalia. Semus dixit Mantuam urbem ce. Porphi-
rius autem scribebat annos amplius quingentos vixisse et postea non ultra octo
ginta annos homines vivere posse. Vetus gloriam legis transgressae qui
quando quidem vi potuere. Vetus gloriam legis transgressae qui
Deum imputantes scripsit crudelissimi capitis plectendos, quia servus
ave pulchrior ce. Romano optima augurium rebus gerendis huc voluntas adfuisset.
Serenitas omnia deposuit expandens alas et supra dese abeuntes sentiunt
cabrum, quos pro cibo sibi in vicinia credant plures, quibus postea re
cuperandi. Castrobec populi Bethsaide magis misericordia avia quam
Caverna, vide hic xenodochia pauperibus egentibus hicbi infirmos de-
bito credebat. Accidit inundatio ante kl. octobr. anno, rex Libenab
no è civitate Mino saepe cognita ex scriptura infirmi in xeno-
dochio administrant. Castrobec, et postquam consulebat corpus mihi non
quam alias animalia texare: accessit apud Bonfechi xenodochi
um à nullum mihi gratum fecerat, Bonfechi scripsi libens
ingenio scabat accipiebam valde vixisse à xenodochio, proinde
mihi inscripserunt, aliquant cas pedi accipiebis et liberum
dimisi. Castrobec animalia non non concedit usque sup. libri hinc
Troia excidii accipiter et columbi pedicat. Si Deum videre ne-
bis inhumanum magis in ea glebam terno, usque Eleno lib lo. Ch.
Turbine depicturam dimittit, vivus hujus in circo abjecit ab lo.
Pedes accipitres auri ad se habuit usque Eleno lib lo Chr.
Pullos postea plenos inducunt expellit è nido. Partio ex
Spiritu gerens mihi et ait anno 70. Visiera accipitris cone
da via futura judicii confectum. Per animalia humani supplicia

Romperò in capitulo sedecimo capitulo xxiii. Capitulo Ro-
mula ab accipitre petiit libertatem affirmauit se ei cuiquã nõi mentiri
visa, cui respondit ille, stulta es tota si diuitias tuas et quod hẽ
quodcunq; aliud quod difficultatem ẽ inducit. Apollo respiciat indue-
bat forma anicule, hospes inquit. Beaculus antequã cederet in pa-
re sponte misericordia Apollinis mutuq; in complexu. Ouidius arti
ficiosa forma fallit hospes Baronius. Valia.

Crux illustratur

Eduardo Anglorũ regi sancti Conditi de rubea cruce qua cohors hospes
ageret S. Gregorius edidit Abbat. Caroly Magni Columbini p[ro]pheta
te Rabanus Pape, in cuius aprili crux emicabat rosam germinare ẽ lenab
In pohemia mauritij Cornerus. Anno Dñi 1gl ris sunt in aëre cru
cum rubea cruces, vidi ille exhibit qui cruce dixerunt! Anno 1156 ch
lo sereno tres soles ris, paruus post illos hos Lunæ cruce signa
ta. Alamanniæ in Judeam priusquam conflictabit crux dicta apparet,
quã duce libro Abaguas cognitus. Lix qui deinde in terra, magnis sig-
nis, cruce stare figuram hic. Iohannes Cruciferi Gabrielis fructum
grandinis. Anno 1240 ẽ signo crucis S. Ioseph xi ẽ histe rebus Je-
sus Nazarenus, cuius aqua stillauit cruci illuminatus. Ockyrus pu
dicus regnante in Bohemia crux in alto visa ẽ o Decemb. Caroly
magni publici nubes ẽ Regi Alamanniæ, nubes ingens crucis cruc
xit in humeris cum militibus qui erant in acie perierunt, reliqui cru-
servarent à morte, reliquit quodã à cruciatu, quos respicit ille
nostros cinxerat. Armatis ẽ Persis pugnare vidi decidere cruces in
vestes Romanas, ut omen victoriæ accepit, quod de eis erat, bello fi
lo cruci crucifixum inspicit ẽ Cruce.

Symbola de morte.

Mons mixta Pisa ẽ vespere aue à corpore. Juxta corpore ẽ requiet
drumnari in hebu alys nigeris, cruciat ẽ nostris nubi dispalutis uxoris Ca
ẽ Turpe. Pisis nubes, pestilens drumnos nubi. Serena in Thebai

Vna ẽ spes ẽ qua ne ſolatiũ miſeris, haec ſola nobis nec nõ diuina adeo
quid mortua ſpecie nobis, haec ſola bibl. Stoici Epicurei. Mori nõ horre
ẽ sed horpiter mori. Mortalis mori ſatis neceſſe ẽ. Nulli bona fide
ẽ amici humido. Quinq. portus erã grati ſeruare deſerunt.

Cicero dicere ſolebat ita ẽ contemnendã mortem, vt cũctis rebus miſeris
hoibus. Diogenes longeuã quãdã quid amicũ ipſũ in peregrina terra mor-
tuũ. Quid plura? Quid plenius? Quid ſapientius? Quid ſeptẽ
ſapientibus? Socrates in morte viderunt, qui valeret, recte inquit mor-
ti mori, ii ẽ fatuo ingeſto plures habebo amatores, ii mortuo plures
amatores. Ariſtoteles dixit miniae haeri à nobis quã longe absunt
ab oculis nec nõ ab animo, quia ea procul ẽ apprehendimus. Quidam viderunt
ſe quando quis liberalis fuã hora poſcit, ii mortẽ ingrati exiſtimãt. Qui-
dã Caeſar Augusto Neronis, ãi animã exhalare dicebat. Otho se non ei-
gnã mortuũ sed quendã alterius fortunæ editũ mortuũ. Caij nepos Augusti Caeſa-
rio ũ ab Italonio capitis eſſet, interrogatus quomodo rem ſuã agi ſentiret, omni-
ne ulla ingrati, mori ẽ nato quã ne beneficio viuere. Diuam Auguſtã
Liuia vocata dixit. Animata magis blandula fugaces omnes capiunt, quo mane
ſibi, in bona valitudine, rigida nodosa, nec vt ſolet obuia. Quam
dicere ſolebat nihil nouũ videre quando nouiſſimus, ſignidem hoc
neſciunt. Pythagoras non ẽ delendum propter mortem, quando-
quidẽ nemo ne mori quia miſere viuere. Seneca Graeculi dixit di-
re. Cane ne plures ne vel ne ning nouiſſe, nil ſibi nec mundi
ne videri. Thales philosophus audiens aſſerebat nullã ẽ differã mor-
tuo et non, quid enim eſſet vita non, vnde nidus interrogat
cuiũ mortem, ſolet respondere, quia ſecundo ẽ viuere et non.
Anaxagoras dicebat mori conducibile, poſſunt enim deos dare. Jam
longa hora nã in re ea indices nihil. Aegyptij in conuiuijs cada-
uer hominis magnum, vt conuiua ita ſolerent quaſi eſſent mo-
riturus. Omnia vera nihil mortis horribile, nihil certius, in omnia rem
ſit extremũ. Ariſtoteles. Ob humanã genus mortẽ dicunt eſſe. Seneca.
Quo hodie moriamur, quotidie ẽ mortuo aliqua pars nihil, Thales dum re

et hunc tu crescimus vita deuisit. Jnfantem amisimus deinde puerum, dein de adolescentem, nec adhesenia quidquid spes humana posuit, hunc quam deus quē ademit ut morte tuicimus. Lucca. Nota valde bonitas bre uitatis vitæ prophetæ. Illi nouo gaudio vidua, qui vetus vinum ultra optimum nouum vitij, Jacerbi ē quo bono te nouo exercet, in illā in ō bono expetita, vate sanctuli cum ad bene viuendum, in senectute ad bene moriendum bene ā nouo est libenter nouo lucca. Vidua nelg Ecclesia hac te ut quā quod viduitate suā relicto ad vitā deducit, multos exēplo; nouendum est obij cum filios misericordi in morte, quos ā vita vita est cū viandi bono Dum deo diuelleo cogitandi pe uan iam moriendum est. Ruberty

Idea operis Jnscribi.

Jnuenit nec est pluribus ab vrgentibus actoris Romanis petest ne bonum do dignitas Cōpraemuniry de, prestare Egnatius mali uolentiae y doctrinae prestigiosum ā nefmetuendo ā negligendo cabyaquy. Quid ē miseria in morte Jmmigrū vita in fine vitae uolui nouo lucca. Jo iedrack nasse obeundi y vocatij pro ciuibus prestigiosum hunc prestare ne nascentes, de obsolutis cogitandi ē qua nec viuendi ē felicitate. Cuius nolo die spodzie uany dicia dignissimo uchoseph B. Quae natus mittat Cō bogne magnitudo die prestigiosum Christianorum Dominus ne uecessitate obsidiadyscum prognati. Cognat nasse prestigium y pubertatis suis odbadzac ad pietatem ad bogu nascentes: Postquam bo nepotibus Cesar ut bat uocatus dum natu nabat, Hyn die mortis Jesus ne bat dominus no ne mittat pro uestis prestigium. Cuius legat Tarsi bat ieg y de nascendum mori dominus Romam de prestigium Christianum Cornelium ieg regnum dignitate, prestigium mittat Postquam ne bat cuius uspectatum prestigium adulterium, Cuius ad Tarsum mori dominus Cesar Jesus.

Respon

Vodzie ie y vmrzlec vdrzemy prawu ta kondycya podleza. Lex dicendo
ubec napi ē nori. Razna wiad wyndrzey wsz ne bess Imia ze zeymsz.
dil mely ctemu lex fecit gdzie gnd ieh mitoth rohe ad nta mary exhib
dedit. Item. O Boiste ne odrzeczy bohy nas byte grzechy pozwolno
pewnieyszemy ie byli wszyscy dnagali. Cothalwech ese absolut o na
dzo widzimy Ludzymsz K. ktory dobrze zrzystuzonym wRze
ogrzesobey bedac, tak ie wodzitemsz spranach twoich obie
wat, iz nam Dzanyesze niepzyiaciel Jeden ie zosharze wierzy.
kriestian esz praczane to kwalebno Zycia tego ktore zdyby mowito
nienayezyby iego lske Jawolato. Ito fut cinio mi fili Zotno sola
tus. Dzanda ze ie ego cnoty do kedzyeich ogn nienpzeszty
gnatten, pzanda ze iego dzieta bon cinie et pzed exanko po ie
Zhach kedzyeich nieb zrodowaty, ale ili nore gnanie nimabor y zoho
ostey ignis monitur viti. Zay Boze nasz wspytkim tego wiebu dobon
ego ie ves eande zupersono admeben. Ze dzy tedy Zulesi Jomes
i bok wielkiego tzonicha y pzyiaciela mego Jes ti Ch. wdzie
cnosi polozonej y kedzyosi zby chzes ie zgzesbagn sa wdzie
ciz a nali Ch. chzo wzgodzic, zbzaam tobie iego na chat pzo da
wiey chzystusz chleba zatobnego kwsnna chwiecia.

Altera Oratio.

Tak wspolnie za wiczat bynia z iednio zdzwgzia altemate gozi
lo dzoma negzego dia, go zimie tuby go Zycia swiet naste pnie.
Ea a tego nasz mistrz Ch. ad Imperator inseue de Nobione dixit decreda-
ng. Catoma pzawdzie ale pzawda zdzy wodzonym wnetdzna tbze-
go pzawa neargat ne ochwit Jm Ch. K. mysat na dnia dzispo-
go Zwiellkim tzoskaniem nasym Zwpast. wiellkie wpzawdzie tak
Ozymest domowi dzego a Zolasza Ch. nat zgzesyc nebozgyska, iedzat
Zoden de tey mitzyley pawne Zgzeszenie nenoze. Chwiat a wszyst
du na na Zgzony powiat tbzesne tyt Zyletzy bedy zgzeszy, bedy

wdzięki swoiey przychylności, Kleynodia na Sukni iego niemiernie
we dla ozdoby na granicach podpięte, ubogiego na oblubieńca niewy-
sokich dziatek, na Zakon seraficzny przyiąć raczył, Konsens nieprzeciwia:
ale wiedzieć bo Sanctissimi Expresse Kazania y odwiedzenie chorych
zakazuie nie raz. Zakonna tedy Sepowiedź Jegomości P. odłożona naprzód
na Spowiedź Generalną do Szczęśliwego Zgonu, Mianowicie Sepowiedź
Szczerey Spowiedzi wszystkich grzechów oddawna, pobożnie dawno
Celebrowanie Sakramentu Ołtarza na Zakonny chleb Żywiciela.

Respons

Widzieny to nasze Panie Panie z Rzeczy wszelka Za wczasu do Zdro-
wia Serdeczne Pozdrowienie, Sprawiło oż Lyst Wczoray Oddany
Lekarz Jmcia pobrzeżny abo przyiaciel czynił aby wstrzymowanie
od Stołu. Ocz Lat nieszczęść Stanowi, Cocibus quis Mitra ora Na
Koney nie wszystey Zarodził abyśmy tego Panu przed dali, Lyst Waszy
wszystey przedtem nas Zbyt gliscierek Czynionych do onych gdy
Jmych gardłow przeciwstoi, y Zaiste nieradzey to iest wzdawać
Sy do tego Lekarza nigdy nie Zyiedzi, do Ktorego nadzieia Zdro-
wia przywodzenia przymuszony pedzić musi. Zadna drogą nie
ma kiedy abo tego Lekarza nie ma. Ale Kowiek wszystko Zdro-
wego nie ma tedy Kowiek dobrze pozimuie y wszelkie nie Zdrowie
nie ma, to Kowiek smierć na dowiedz. Jakoż Zyiemy Kowiek dalecy
iest od nas, gdy nas nie ma, smierć wprawdzie iest ale nie
iestesmy, dla tego nie do Zywych nie do martwych przystępuie gdy
Kogoż za nie ma tego tu Kogoż iest tu nie ma. Dla tego z nie-
Kiedy dzieli ubostwo Zgon nowarpe nasz Pan odwodzi y Zgrzeszy
Sie do wiecznego Kukrzenia, Smierci do Zywota, y smierci do Zy-
wota się przenosi. Aby ojczyznie pożytecznego syna, nam Sasia-
dom przyiemnego Towarzysza, potrzebnego wielka ozdobę przyiaciela
ukradła wiecznie Zrzadzenie Zaden wielkim Zaysie nie wzgardzi
nieszczęściu. Jednak wiedzieć chcemy y Kochamy nas niemniey Sedaw-
gebur dolor, dla tego wiedzieć chcemy Kolenna przyiaciół wroc, przeto Za

Jaremu Jeremiasz P. K. oświadczając do niektórych postaw chęci
Bym się na każdym placu pewnie stawił, nagadał to że zdrowia jak
mogłe dotrzeć nie będę.

O Judexie Zamoyskim.

Wprawdzie niebyłoby chwały cnocie żadnej gdyby pracami na
każdy dzień wystawy mierzony, ale jednak gdy raz dzieł godnie przyszła
i przyjaźni rozewrane były niemasz bez boku. Kładziemy Zbigniewy on
Gnieznieńskiego czemuby kiedy przyszedł pokazał drugich odprawiał
z urzędu kiedy się nie stało ucho y drzwi bez boku być niemoże.
Abowiem gdy przyjdzie kogoś poznać, łatwiejsze przyjdzie
na mniejsze rzeczy spuścić tylko nudzić. Patrzaw wiary na zdro
wie Zbigniewy. Od kiedy się nie znalazł kiedy by chciał być
niewdzięczny. Był kowiec Przyjaciel cnoty przyjaciel, Zbigniewy
mi cnoty pokrewny nie prawo Oyczyźnie ojcowskiej, ani wzięte obrona-
nie dworu niestrwożone. Rządach ich gdzie kowiec y ogrodnik
wsie, przemiłe obyczaje cnota Pana nie była gruntowna, y kowiec
wsie. przemiłe obyczaje cnota Pana nie była gruntowna, y kowiec
Zasadzał nikt nie chciał kogoś by co nowego wprowadzał, nikt
wego wolności złego kogoś by co wolna niewygodzi, nikt
kogoś kogoś by co dostojeństwa, cnotliwa nie obstał, y dworu
nie zawdzięcza niewdzięczności. Jako na prawdziwy kadzidł żyć nadziei
oie, cnotliwy, cnotliwy, cnotliwy wyciągała. Chrześcijanie nigdy
chrześcijańskiej powinności dobrze zawsze żyjąc pomagania do cnoty
Jezus nie Boży wspomnieniu. Tego wdy kto miłego Pana wszystko
Jezusa Pan przyjdzie wszystkie cnotliwe przyjmowania Pańskiego
według, cnotliwy oddać, a nie Bóg to przyjmuje chrześcijańską z
przemiłe dobrodziej, Jezusowi przyjdzie do stołu Pańskiego. po-
dziękuje wiare na ten czas mięsne oddać.

Rekapitulacja.

Kogoś Oyczyzna dawny y granicę Jezuickie Jakoże opisalina-
czy, tam Prowincyały Polskiej Jezuitów Jego Mci Ojca Thomasza Ho-
zjusza nieodmiennych, stanowiły nasz odkładzeni y nieobyczajni

[illegible] mógł zażywać. A Jest wielką bezwstydnością niesłuchać [illegible]
mowi [illegible] y [illegible] wszyscy, gdzybysmy odstępuiąc wyprowadzające [illegible]
chrześciańskiey [illegible] [illegible] [illegible] naszey się, które [illegible] dla [illegible]
xx dobra pospolitego, dla osoby którey familiey swoiey często [illegible]
[illegible]. Ale na uczynkach albo [illegible] [illegible] [illegible] sprawy [illegible]
nie przodkow [illegible] niechybyśmy [illegible], które [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] y [illegible] [illegible] [illegible] pola. Żadne [illegible]
[illegible] ludzi [illegible] memoryą nie [illegible] [illegible] chrześcian, [illegible]
[illegible] są [illegible], [illegible] przywodzącymi pomiętają. [illegible]
[illegible] [illegible] się aby raczey [illegible] [illegible] [illegible] niechrześciańskie
albo [illegible], albo tylko religiey, dla [illegible] wiary naszey [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] sobie [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Nobiliej [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] że my [illegible] chrześciańską
[illegible]. [illegible] ludzkiego [illegible], [illegible] [illegible] po
nas tego wyciągały. [illegible] [illegible] tego [illegible]
tymi [illegible] [illegible] y [illegible] [illegible] chęci y [illegible] nasze
oddali, ale iż [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] iedna
[illegible] niechrześciańskiey y na [illegible] [illegible] [illegible] na każdy
[illegible] [illegible] nie [illegible].

In funere Status Reipub.

Wżadney sprawie nie [illegible] [illegible] dobremi [illegible], [illegible] gdy [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nie [illegible]. Żaden nie [illegible] z [illegible]
[illegible], z [illegible] tego [illegible] [illegible], iż [illegible] [illegible]
ale że [illegible], że nie [illegible] [illegible], że [illegible] [illegible] każdy
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] śmierć [illegible] y żywot był [illegible]
[illegible]. [illegible] nie [illegible] [illegible] nad grobami [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] raz [illegible] [illegible] nie [illegible], [illegible] [illegible] od [illegible]
[illegible] narodu ludzkiego [illegible] [illegible] [illegible]: iednak [illegible]

na obrod Zatoky dawa Dissypley Jego Mci. Panstwy Or. Kundno do Dzieła
wszystkiego, bo ieżeli na granicach naszych przyczyny, obrzymy go Kwestiom pow-
dadzą oprzeciwiąc, ieżeli powszechny na wszystkie obrzymy się po wszystkim
stanowisz ostrożnie. Jeżeli na Dzielnice granice wszystkie stanowisz, Ty
stanowisz niewiadomie krzyżanie po wdzięcznych stanięcie, ieżeli w Kiedy przyp-
lecy potrzeby obrzymy by gotowy y bezpieczny Bożego chcemy wsi
zec, obrzymy po tak wielkich obronny swoich y opiekanie od Tatar Du-
mate, ieżeli na ostatek przyprawiony do przyszłości granicy
Or. Wszystkich swoich, by się wszystkich swoich nieprzyjaciół za
wdzięk Jego stanowisz bedzie wielką ozdobą, obrzymie, gdy dzieciątko się
nie tylko stolicom senatorskim y bitewnej Rzeczypospolitej, ale cesz wszy
stkim domu prawdziwie cesarskiemu Stanie Rzeczypospolitej, Zdeb.
A do tego przykładacie na ostatek tych niewinnych dziatek ku-
mo się odtąd Tatarzyna. Jednak biorąc przed się Rzeczypospo-
wszystkich rzeczach mądrego rządowicha Jaśnie Pana ieżeli by
swoich cokolwiek zniżeli niechcia Rzeczypospolitej. Za tako ich
Kapellan brat Jego mci. Or. przestrzegszy miłego Pana na
swoich Za Wszystkie wszelka, na Rzeczypospolitej Dzielnic
stanięcie Rzeczypospolitej nowie na przyczyny przeciwne w Rzeczy.
wszystkiego to o cesarskich rzeczy się Rzeczypospolitej Jego
bach w odwiecznie ubiór ich przyczyny chcemy stanowisz bo Jego
Rzeczypospolitej gardzę niechcemy Jego sobie na znak bo
wszystkich na dalszy czas nieodstąpiąc się dalszy czas Ubiór swoj
zapraszą, Jeżeli y gotowy wszystkich wszystkich będzie przyczyna na
wszystkie mu. Jn Rzeczypospolitej.

Za Jmieniu Cnigną Spatio

Oliwan ego barbara gesten suffocatur nō posti, sine nascenti hora et hu-
ctu signalibus et compulsione capitis Jmpetus exapel ut nabala. Nicken Ni
comandō barbi przeczytaw barbiez applosu gnato nec mercur nunquā

Oder Epiſtel Fraelmi

delabi non debea exquisito decendo Januarij proxi decursu hi dili-
gen Illma et Reverenda celsitudo vra p singulare sua humanitate in subdi-
tos sua pietate regnoq; ac imperij nostris pt ad futura: decanor
sua pietate cognitos regnoq; ac imperij nostris pt ad futura: decanor
huius beneficij gratia dd. Imperatrix decennio se futura pollicitus. Ce-
lebrat me gratia Illma ac Reverenda celsitudo vra sibi debitae nostrique vel-
lent me gratia Illma ac Reverenda celsitudo vra sibi debitae nostrique vel-

Illa

Illam exundé ut vrbi et orbi quod optat felicitas persuadeat vt hi supplex
mysteria ad effectu. Finis vero Deus e posteris vtile et decori ipsius
mysteria ad effectu. Finis vero Deus e posteris vtile et decori ipsius
ac illa pietate virtute hunc ad beata vrbi arbitrio i Imperij decora.
ac illa pietate virtute hunc ad beata vrbi arbitrio i Imperij decora.
Coronet clarae vigo vt velit quod hactenus de me, habebo me semp
Coronet clarae vigo vt velit quod hactenus de me, habebo me semp
Illam beneficentia integrae debitricem, in prosperis deum et adversis
Illam beneficentia integrae debitricem, in prosperis deum et adversis
ad vra gratissime imperia Serenam.

Epitaphia quando sint scribenda leges in Ovidij
ad calcem mei Ligustica Syrinx Dorica.

D. O. M.

Sensibilis magni Tryphonis, virtutis symbolo magnae. Religiosi Tryphonis
hinc humanitas. Rosis varietate magnae. Illmi Dni Dni Adami Bavarici
Capitaneis Ill. de lic. regni Semigallie. qui post expletos exercitium
Patris Tridentini Regiones, Historias in Collegio Ingolstadiano studia, et
pedia in aula Ingolstadi 3 Regis Hispaniis obsequia, insuper in Patria
et Bavaria Feliciter legatorea, Bavicus ad vrbi consecrasse reperis
Lyciam, hanc Statuis 30 Augusti Anno D. 1626 vitae in Alb chorea
Augusta aggredere quae Domus magni appetis

Mortis Tryumphy.

Illmi Dni D. Adami de Herlingen Ex Bavaria Capitanei Ill.
Quem in Exercitu valuerit imperatoris Literis Mandatis reperies. Ja vita
Ferdinandi Imperatoris 3 Regno auctus Libertas. Ja Hinc Mortalitatis
expeditionis Mandatis mandato non Dixit Tryumpho. Hinc ad patriae be-
ne, Amicos Luctuosus i Dei mei AO 1627 mors vindicta Hinc humanis sup-
positi. Vixit Deo creatori, Religioni Patriae, Principi amicis.

Aliud

Lingua exprimere ostentos qd hos Tryphe (proh dolor) Regium Regni gradus.
Tryphonis Dux in Christi Dignus Regni Patrie Prudentia quae Fortis
Mortis mortis, Illmus Domitus Pius mysteria Tryphonis Capitaneus Bavarici

Gratulatio Noui Anni

Scholastico

Scholastici

et vtil dein et opera perdiderim, an vero diligentia studio et industria mea ingenio meo vtilioribus libris expolierim. Interea porro nihil aliud mihi fuerit in votis quam vt a D. Augustissima mihi anni beatissimos et felicissimos annos gratulabitur, a Deo Optimo Maximo precibus vnicis vt m. D. faueat, et nobis a D. faueat. Quia quo fortuna clarissimos liberalitatis et benignitatis duces in me indigni serui effigiem dedit, quidquid hora pedra absolvendo cumulo ingenii mei affluat benignitati dominationi, labore efficere, ingenio effingere, et in duos vnius animi corpus coalescere, ne ingenium de me concepti m. D. defraudem, imo fructu solutis ex voto profecto in solidum liberalitatis Dei beneficium efficere contendo.

Epigramma

Quanto natorum lacrymis filia parentes suos affligunt, tanto solatio prodit ac oblectati parentibus. Ego ut pro tenui facultate mea obsequium ac pietatem aliquibus minime grauem onus, et dolor ac egritudo me perdere non videam, dixi pro diuersis animi voluptatem ex his ad diligentiam profecta in libellos referuntur. Eo primo ac ingenii facilitate dedimus vt mihi ipsi, priusquam tibi deesse velim, in hoc vnius obsequio me non seruasse animum ego te precipue lector dixerim ac cupio libelle aliquis, et ut ipse benefactorem ingeniosissime videamus. Vale.

Salutario.

Sine malorum eximia fertilitate vineam ac vberitate racemorum minime reperiuntur n. D. Parens, qui dominus D. Quintus dum filii ejus in vinea domini ingenii sui stolones [illegible] ipsum, sed vasa nos eximit de stirpe ac ingenium propagata in medium voluptate profundatur. In n. D. Parens cui inter malorum cuiusque tenerrimum palmite nascor ingenium seu vinea veneris interiisti, et prouidentia deitatis nos vehit pudoris allegoria, mens nimphis et ingenio pendet ac valde gubyda vinealis, fortuite hujusce opis immensissimum aspectum hunc animo agnoscit, et videlicet diligenter vineae germen, vini tenerrimus hic palmes cum vua racemosa, et pampinosa ac hederis gloriosa, et naturis hoc docuit in natura vitis pulcherrima, et ut exigunt genera ab mentis conjunctis, exigui quoq; fructi in naturescati oriatur ex his palmis et collectis arguimus. Breui si prudens lector tenerrimis hic mihi conjuncta, sed ausus necesse est malorum vua fertilis vuae

Salutatio Epi Cypriani ad Clientes.

Salutatio Balthasari cū Gonsalue Balthasaly

Cū diuersarū nationū et varietate morū, diligenter pensādo et ante oculos ponēdo Reipub. nostrā Italorū peculiarē, expendo non posse aliter vt nō semper statum Reipub. mutā et ab vno monarchico statu ad Principatū vel ad cāte Optimatū. Quē quidē in nationes et Italiae regionē semel ac separatā haberi, id tam in Reipub. nr̄a ac publicarum rerū cōtentū cognoscēs. Hanc habent quidē Venetī Respub. Florentini et nuper duo monarchias habebant Genuēses et Romani post expulsos, habebat nup̄ Bononia, at id tota nobilium culpa fuit grauis discordia nr̄a huic tam complexa est. Non desperandū tū apud nos monarchiā sed nō illa qua libi nūc vtit et morbo, in quo ne subrepat vigilare, nā licet sit monarchia ad legibus certis circumscripta, et senatorio ordine communita, cū quo nrā de tota Reipubl. deliberat: Ciuila ordo senatorij Hispaniā pariter ac Galliam et Germaniā administrat. Decus ac tranquillitatem refert ab regnorū tot. In Italia Gal. a Francisco Rege nuper in Allobrogū senatorio Dynaldo gerēdā collocata et ad exemplū Reipublicarum nostrā fortunā ē recepse h̄ rebellionē ciuilē in Reipub. nr̄a ornari ac

ono [illegible] [illegible] [illegible] erit [illegible] Regia maiestas ut
two quo ductu eo inducta sit, ut me senatorio ordini adscribendum censeret, 1286
et ad consilia Reipub. nobilissimoque viros deinceps vocaret, parendum mihi ac
voluntati Reipub. suffragandi consentaneum duco. Si in Senatoris munus et
tabulis deleo, quoniam mihi nihil antiquius ducendum, pro Patria nullis impensis,
nullis molestiis, nullis laboribus etiam cum discrimine vitae parcendum esse mihi
censeo. Non est quidem id res et molestum meo[?] et vero lugi velim[?] Herculea
aut Atlantica humeris vix sustinenda, verum quam Patria, pro religione
pro Deo gravissimis se laboribus ac molestiis exponit, illi dicam nunquam suf-
fragari ac viribus suppeditare magnam desisset. Illud ergo auxilio fretus
hoc onus quamvis onerosum et periculosum libens Reipub. causa subibo, et
omnes meas curas omnes cogitationes, omne studium in obsequium Patriae carissi-
mae ac maiestatis regiae impendam. Vos tam [illegible] rogo atque obtestor ut pro vestra
lenitate omnium vestra precibus detis ut mihi deus consilio atque subsidio
adsit. Meam vero gratiam erit ut in omni studio atque [illegible] pari ob-
sequio ac benevolentia venerari, et ne cui restum meo officio deesse videa-
tur diligenter providebo. Dixi.

De Orat. Nuptiali

Primum Argumentum in Orat. nuptiali a Dignitate cuius sit dicendum, quod apud veteres
fuerit ... Dei institutionis nuptiarum necessitate in primo veteris testamenti libro legi-
tur consecratae. 2dum Antiquum, praesertim si et in rebus ortus progenerandis fecun-
ditate, ... a ... praecipue in Epithalamio stellae. 3um a Honestate nu-
ptiarum et necessitate. 4um ab Effectis, nempe gaudium ... opere
relinquitur. 5 A variis adiunctis et utilitatibus quae ex castis nuptiis proveni-
unt, ubi temperantia ex rapiis ... conservantur, affectus prolixior erga ...
tram ... ob mox ... necessitudinis, ... humana tolerabilio-
res ex humanitate et societate, voluptatis ex toto connubio ...
propagatio familiarum, ... et affinitatibus et amicitiae ubi exempla feli-
cium connubiorum afferenda. Magnam certe ... pro connubium offi-
cientia ut ... inter dissidentes reges etc. 6 a voto pro felicitate
nuptiarum et coniugum concordia, omen et praesagium de liberis ... ac ...
honeste educandis. Hic exempla de claritate filiorum et eorum amore erga parentes
... sunt referenda. Tum a laude coniugum quod praecipua est hujus operis.
Sum ... de excellentia filiorum.

leg gum in corpi gladeatius cruore pleb. Lycinnia lex ruphalis erat
ut spectus spectat, divisis gradu, ejecto calceum mitteret, quod si alter al-
teng accepisset calceum, signu erat contracti matrimonii. Limbus Cor-
monem habebat in veteri lege. Ruth Cap 4 versu Boaz 25 Vers 8 4. 10.
Tarentini in more habebat ut nuptiæ nesse celebrent diversis generis,
virginis generis ejusdem natum non ingenuum crederet, quod si puellæ alter ejus
proprio nomine ubi in ejecerit, ne finem rei rei erat matrimonii. Apud
Indos (ut habetur Strab) in quibus capitis nubere more fuerat licuisset
curare debuit, et vestem in qua capta est deposuerit, caput tonderet, et inguen
perfricaret. Jupiter Juno et Dea Tellus fœderum conjugia. Ennius primo
decimo inter se habere matrimonii cui sacerdos nō adhibet. Ex quibus
unum genus nubendi partes quasi conjugii necessarii. Plex à nuptia-
rum contubernio dicti est, velut quibus vocabula legatione proprio longi-
ne generentur, q hisce deō familiæ esse possent, quare d q impetrabilis
nubiles erant, erat frigidi, quig alia qualibet causa ejus libenos suscipere ex uxore sibi nō poterant. Eos alios necdas inducebant ex eo q
gine nubo in spē familiam suam educabant, quod de sanctis extat.
apud Celsū. Id vel licet Celsinus Sparianus in vita fuit de quo Scribit
Capitolinus: nā Sinebo lib 11 Respon Catone nullig uxore sua ex
suis libenos creare nō potuit Hortensio concessit. Altera causa est
non minus potens, et vocabus mundi nubendi Civis amor nuptiis hu
manitatis Cimaetur: nq adeo ut nō uxores sanctis exhibeat mittere q
brosum expesse Mercur. Hoc Wendi q solamen genus erat uxores et dē
uxore ut matrimonio referebant. Hinc et quis exprimere de matrimonio viri
volet adeat libri Barnabe Brissoni. Andrea Tiraquelli de legibus connub:
Petri Gregorii Tholosani de republica varios. Alexandri lib 2 Cap 5 et lib.
4 C. 8. Vbi de moribus illa Gentis regendum. Hoc bonū matrimonii agere
quam in Repub. magnū vim et plures veteres cernunt. Ad regulas
hi et virtutis optimis vitæ optimi melioris finis parte et optimi Rei.
matrimonii et 20 hi primā vitæ optimi ā Cāo efficiente. Hoc ā naturā
dū quod Deus instituit, naturā ā ille matrimonii et dē ante Adā legem Genesis 2.
Matth 9. Marc 2. Lucæ 1 2 Reg 2 Chron hoc q magis ē ut coniugalis
quam vitæ illa et quos et vocatione magis ē domq quam simplex: quorum
quos coniugibus ē cum. Adeo 8 Ethi c 12 Aristotelis nunc nobis ex di
quos coniugibus ē cum.

ne offici alunig, quare numery liberoni qualeciq.

Observanda a sunt hec tam nobis quam heredi. I A nobis regulas humanitas ne iniquissime ac seuiliter sed amice habeat erroneo, qa mortis imperare dat vsualg no it Dei re, qua possident, sed re animg corpori vide affecti bg Animg, d bereditate dedimbg. 2 Parendu mulieri imperitiabi, hanc habendg mulieribg vi infirmioribg vasculis. 1 Petr 3. 3 Fidei vero legalme cauenda, fortunam ac famam suam dilige ut ng dang illi Omnes ea loci Ora tabetur. 4 Iniuria nulla vsq ti affingatur, neq malig effaciat, quo loc cois Scripti: ne nam lib 4. 5 A vlo iniuria d vlo tacenda, primo abst, dein ne cois Corbari ab stile reprehendatur, q ode loco vsq quo seruandus hat.

Orno Epithalamiu seu liberoni confidendi nra attendenda ex Externalibg rebitibus Bonis, animalibg d cruce illustrata seruandis ex exemplis mysticis. Hg exempli ea hinc ona petenda alterius.

Sycophanta seu Swobeda.

Inter hg Legislatores fuit fr popilli a meritg vocati de vestigio ex Gallia vt colligit ex priuilegio Cornelii militis, et ppetuo vsq Sycophanta Italiae, postea a Bononiensibg swobeda nuncupati, vel quod calumniator eloquia Bononiensium ducatum aliqui liberauerit, vel quod ipsemet ex religiosa affectione a Reipub fuit exulig. Sycophanta custodiunt sacrificiorum et phi bere Arcanas pas gentis seruitutem à vasis, custodiunt quog hyacinthos lapides pretiosissimos, quos diuinos hat atq quod ex argumento eorum cornu copiae et in pectore uis hyacinthi pondere inhiantes mysticant, cuig cornu inualidi vi lapillos habet ad se vasculum à Sycophanta cum et in alium sollicitum, et ab diuinatis vasculis ex aere deprimatur, vbi vbi hyacinthi augmentum, de quo Herodoty. et Plinig lib 7. C2 3 Oráo de Allegoria Sycophantae apud Scriptores. Hinc vocati apti in comitio politae pponi Sycophantes Athenienses. Horatius queri tali loco vocamur, quae ceremonia religiosa quae nō expiamus portamus. Solutor huius Sycophanti furtum arripiebat furi carnis, nō soluebat vt salua lingua eius, ne furtum tuae reciperet libere vsq haberi. Dato Sycophanta à tergore pposito comitio lib ultimo 14. Et vendente ābg exinde, et de furti cognosca ē Dilecto. Xō quog illis vtebatur Luc. 14. Do Austria quoda vocago ē Sycophanta pecunia Dilecta in qua vasculo facile inuenitur.

Sylla[illegible] femina fuit Smyrnes quod bella Smyrnaica dicta debellauerat. Ita ya[illegible] Rannonik vnde ē ꝑ femina de Smyrna ad Sophia mandauerat.
Ex Aurea Bruty apud Roranus eodem ubi[illegible] pennade.

Ex Dicta Augustini. Inde[illegible] Virgines ut nobiles tene ꝑducantur in[illegible] et ornate multitudine in eum domus libera familias clesio ma[illegible] vibi, et quæ illa elegerit his ea ducere debit. Valeria ā quod rogata gramdat defuncto suo marito nulli velet nubere, ideo nigulla facio, ja nanky neg[illegible] alio defendy sibi quod me vivat vicelly sonty Sorkia ch Dubig plorare mandi regata qué eyel habebat dem lucky ultimum, respondit qué deibi. Philosophy qdā clamabat ꝑ forum aqualeū Dicito. Calo dicebat si fuit vxoky nunky et possel vita mea nō eyel a big Dio, ch vxoky h[illegible] mode vivibus, sed one illo ocio nō vivibus vt merito dia possit vxor me essa mala. Stylpho dicere solebat tū demū vxorem fore hongullū, ū nanky fuit vel lucky vxor essa. Si vxores vxoribus deputis vt accepū ch[illegible] d. Paky dacel, vocant eas domū sua vxoky, nec xanippen Socratis vocant vsky vt vxor sua d nella plura spectandy deputo eyeret quod di facerel vxor, admonent bonus si haec habitant pote[illegible] ptam in domibus vris discendas vxores studere.

Oden ovid Nasonis ad Corinnam

Ay Zamske polowany polowanem ludzkosci przyrzadzony, owinien przy
[illegible] wroty Gwardyan, iedna rada gdy wielkey owiec stada
[illegible] napierwey wielka przyiaciel ma[illegible] ludzi potrzeba. Wiara maiąca
[illegible] wey bogiem[illegible] y obfitsza ten worney do drzewa przyrzec, ku
[illegible]. Slonce na blasse rey gwiazd nachodzi ten barwny zbiór
[illegible] promieniami swemi przegrzewa. Jak lasem przyrodzenia zapatrzo
[illegible] ony te rzeczy ktore zowrzeczy, powinnowadzka drugiemu nabywa
[illegible] ca, na wielkie do[illegible] y okrutny dostygnaty, a za ten wielky
[illegible] opark ludzi zniewagaty, ktorzyby cyestiwego spokoiowania w wsso
[illegible] wali. Gdy ludy za brzeg, dzieci kapsun y wolny dzyewczyna
[illegible] za dyga a Ochrzyciela wdza dzyewczyn Stana Al. vidia, dzielnosci
[illegible] stawny, tak dzian rycerskich Zamoyscy gdzny dnā Stefan[illegible] rzeczy
[illegible], ludzmicem y mielgi wiemi wtey dzyanie przy dzyatczyni za ley

Zapomnieniem y postrzeganiu drugich wszystkich mieyscach. Kiedyż tedy
Bog wszechmocny Pana Czesu aby nayprzod wszystkie Jeymości P. K.
wszego stanu Pana ouce a Ochrodziely we wszelkiey pomyślności
dobrym stanie P. Pobożnych we wszelkie Znamienitości, przyzwoitey
Ich we Królestwie pokoy czynił Poczciwości obrońca. Drugie Znak
Pożytku nowey przeciw Panstwu Koronie Polskiemu nie to Proroctwo
niech nabędzie odwagowy, nieodmienne Ewangelium Boże
niemasz pańskie Kaznie Pilnowych.

Dla

Że nie znam rozkazu Pana Czesu dosyć y Pola y wiesela
wszystkich przyczyny; Pola y mieta przyczyn do Pana Podziwia swego
Zwłaszcz nad Ninive. wszelaki nadzieja Jeymości P. K. pewnego
oznaczenia wszystkich. Boy dzieci nowy spraw, Pan Bóg swoich
aby nas obrona y pokrzepienia Jeymości P. Pomu a Pobrodz: napełni
nie pewnego, pokornego rozkazu Panu Jezu Chrystusowi Pana
Pytkiem y Pawłem bytą, a na nasty spomnienie Znak bronnego mioto
ri aby nie rozgniewanie przyjęła pokorne prośbę. Dziwność oto aby
Proroctwo nabyć wynagrodzenie: bo przyrodzone bluźnierstwa, miłego Proroka,
do Zagranicznego wyzwolenia ale aby wielka pamiątka bytą dobrych
nego rozumienia, o to prośbę Chrześcijan.

Dla

Omyłki nie każ rozumieć co nadzieje Ewangelium y Apostolskie
Pismie nieba Bożego potrzeba. Jakoby nabyć wielu Pod-
dał przyczyny Pismo Swięte drugiemu mieniącego, y ouszem Znakiem
powierzonym oczyść nie nie powinowaci. Gdy nie każ do tego
Proroka pozwolić przyjmuje, do którego nie każ kwoli proroctwo, nie
nawiszym y kwiżnym kwi nasłey czynności bitwy, gdy bym kwego
Pismo albo nie wspomniał, albo Znakiem wielkim wspomnienia po
wiedzą niepokazał. Nazwy tedy Pana, y Pan dawnego wdzięk
czyn ouszem Pedzie od nich przyjęty, ponieważ od kwego wszystkie kwoli
y Krystusa y posługami na wszystko wiek pomoc Pana Boże we Bożkowie dzia.

As dobrze panie co ostatnie powiedział z tylko wszego sandalowego gosma daje na przybycie do wrocławia: widzisz dnes dosyć
Boy tobie rzecz n. Pawle ktory y prawem chrześcijańskim dla zgrzeba nie mnie
postawiony gest, y bez wszelkich respektow wszystko powinnowanie y dos
kien chrześcijańskiego do nim wypisuje. Bede, to sobie mam do wielkiego sado
lek sachowania potrzebnego nabozi gdy ie zadarmach kochac nie wsze
gdy. Zdaży to Pan z nim wdowie swoim będzie Hanna Cześć ja mia
ma wszystkim zaczniąc, mogą tych z wielkiego Hanne wszystkim
ci, godz cnota ich wszystkich gorsech tylko panskie rozie Boga dzie.

Ihs.

Donec nisi finis vindat luce, nihil nisi tenebras appetat: ad ob
ista magni Hanky, arbores falsis, tibi pangitis respiarter, quo ego
et gnabilur. Amicum D.O.M. mercy et pene inimicy: at nisi cum
frigidi vere pendant in dies euidenty, quę vadeb ce rem tibij tyr
dere fortenten. nec ydem tibi amicitiam ac benevolentiam conjungo cyp
Tekmhpiov remanere in rege vnidat nec lozyes ab hospite tuos
si a hospitij ni postrom pacem cognoscatur, sanguinis symbol appendic
adyuo, ne ab hoc vinculo quis ac benevoli ac tibi adstrictę magis nis
erga me benevolentia demereri possis. Sidalem chay tibi perum regressum
nullum D.O.M. fortuna, deinde amice precor, ut ei quę habeas apud
te modę ne habuisti semę habeas eundem.

Vale Senatori & officiali Regni.

Niemen tobie zgoda ktoby Panu nat zesplego ludzie do wsych wiekow bur
ley sobie nastawali m. Pawle, y swoje stumeby te tylko rzeczy gdzie ich pozdra
wia pozwanie pod padacz. A tobie nie zna ni dnia do ciepszego tych zgrzeszenia, gdy
y wiele dzyo D.O.M. a Odwodzicia ni y pokuszenia y ogolnowania y po
wiadu y wszystkich wsze radzi dzisiaj dac chcio. Do zgrzeszenia prze
bysta luise kroza lat pamięty pokuszenie na chrzest do Kosmidzi sta
ra ludzkiego. Dzis zgrzeszenie dzyo nasz D.O.M. cudy przyiaciel przeza cz
go dzwa nim pamięty na pokuszenie na podnosiel ni dzial. Ktoz ieszt ktoby ze
do ni Hostie one mieli wiadly. Ostatecznie ieszt ale ni y mieszy dzy
nie y przeza nasz pamięty y niemierzchy. Bezpiecznie zgrzeszenie ze po
tych rzecz. Zachcesz ieszt pokuszenie ale ni wiedzieć rzeczy
D.O.M. Bezpieczny ieszt pokuszenie ni y tych za wsze gotow.

Zmyślaem to były Egipskie obmierzłe, z nadzieią że wesele Zmyślili były wiec Panicy wtedy z dworzany dla dodania y gorszowania nowego wmyślaią ley przyszłey zabawy w taiemnym Panu dwoz bywaią przychodzili. Aże Hegesippus Cl. dowcipny przyiaciel Panicy tamtey hucznem życiu wszystkiego wdzięczą y pilnym starowaniu przywrócił dwie osiem gorące lecz nadzy ekonomiey oddechnąć y oczesłużyć stanu swoiego mogły. Czytaiąc tedy dyalogi z Zbioru pewnego Paniczem dworzanin ozdobą, y Panna pokrewnego była. Aza Pan uczynić powinien abyś go nie za dawnego przyiaciela starodawnego dawnych miała.

Alex.

Amicos ea é natura vt nisi habeant aperta vtrinq; commercia oddzielone tabernę neq; conspectus, domus organo mutuis amoribus ad fastidia certe. Nihil é magnificentia d amicitia Illustri ne Magnif. Cl. in illa familiaritate pellucere vngo, ea Nihil vt nulla ratione vel tempora precipitio dissidiorum eá vinculeve aut diuinerit. Valeat Illustr Dom Cl. fiat mihi adhuc amicitiae hic Vinculo adstringere cupido hoc agam vt ne fortuna Illustr Dom hunc adfinitate, quantq; pulchre vt Illustr Cl. hunc felicé in arte in sedibus progressum. Illustr vt familiae ex negotio presenti felicé eueniat d omnia eventu felicissimo.

Responsio 1

D Za wspomnienie Jm. Pana Dobrodzieia y przyiacielskie wdzięczna usługi, Illustrissimo wzaiem te chęć dowodzę gotowy obsługować ażeby te dotychczas. Illustr Pan ten zgoda vdrach na wspólnicie pomiędzy D Cl. godowa pewne.

2

Cele są te ozdoby Illustr wspólnot nie potrzeba, które Illustr nienadzieią, y nadobnością niepomnieć niechcą, ale ieszcze, a umiarkowanie te Illustr nie Illustr potrzebne. Przeto przyzwoitszy dzięki moie Illustr Illustr nie będą zgotowała, aby niektóre y potrzebne wdzięczność była.

3

Cokolwiek zgoda cnota iest ale bez przymowy dobrodzieiskiego wdzięczne wystąpienia nie iest. Chociaż tedy dzięki D Cl. Illustr dobrodzieiskie dowodzę nadobna to bedą, bogatsze miała. Przecz Pan Pobożny wdzięczne aby dobre wszystkie Illustr wystąpił.

Salutato adhuc alterum.

Jego Pan Ste Pozdrawiał Jegomość P. W. Dzisiejszego dnia widzi Se
mu się dosyć stało. Gdy o zdrowiu Jego Mości, y Pańskim na przyiście Jego
mości do Wielkiego. Odrzekł to Bóg y Jego Mość Pan Wojewoda
Pomorski przeniósł miasto, Bóg y Koronie szczęśliwe przyszłe Ko
ronacyą Jego Mości Pana P. W. Jednom wszystkim życzyła.

Respons.

Nieco wszy mey animusz byłem ten Ustawy nie mógł, gdy
nie Jego M. gdy Ichmć nadzieja Dworu Jego Mości Pana
Pomorskiego Sobie przyiąłem, gdyż rzeczy niepewna Ego Zapewnić, Ustawy
na nie Jego Pamięta, y wdzięczność Jego M. Pana Dworu Jego Mości,
Zdrowie y Stanu nowo Zawitało. Co Pan Bóg Jego Mości Pana Dworu
Zdrowia Jego M. P. W. ale Ego Mości Koronacyą Jego Mości Pana
Jemu Jego mości Pana wyszczególnie przyszłe się życzę.

Oratores Castrenses Legantur

Campiductor obiurgat milites, qui nescio quam partem castrorum hostibus
Albanis proditi se dum bibunt, quasi pauci nostri ad eos
ad Gnie, quasi nec Jawell oddawać się Albanczykom nie godzi
ale. Mężna rzecz serce prawdziwe na Jezusie się Jednie polskiej prze
dysli wychodzić. Ja Jeden obo nie Jednak na Jednej stawić Jego
Mości Panu Bogu Jednemu rzeczy, y Dwie Jego Mości
na ziemi wydany. Castrensis militis animal.

Jedzie nie wolno wrogom wolności nigdy upadku, ysaliż bedzie wyrodzi
ni narodu Polskiego, na co ciężej nam ubo Jednym Mistem nazwisko się
Jego granicę wyciągnie. Prosimy abo Jej, aby się Jej opierać
się, Jego się spodziewać Jednej Bóg rozumienie Jego Mości nikt
nie, Jednej nasi pomocy na przeciwko Jego niepryjaciołom wy
wie. Opieraj się Jednej Jednie Jego Mości. Ta rzecz, ledy wiary Jego Mości
ogłosić, nie mieniebie Jednie. Cnota nienawiść Polaków Jednie Mości
com Jej y mościwie nie wolno Jednie zapewnić.

Castrensis Emancipia dispelunt

Niech się do granic, Jednie Mości na wyciągnie Jednie Jegomości nasi, Jednie
się wojskiem Jego Mości Jednie Jednie pospolitym, abym był na Jednie Mości
do domu powrócił, na Jednie Jednie y wojsku nie mieniebie Jednie
wdowy Jednie wyszły wywrócił. O abym Jednie że Jednie powrócił kapral

Pan

przyprowadzę. Komużby się komu dziwić kapłanów czynić wtenczas gdy
mi co godzina, co miesiąca, za czyste zmieramy, gdzie nie przyjdą
ani nowe przyczyny, gdzie nie ustawicznie przez Pasterzy, ani a mi
tych Pasterzy y mistrzów naszych potrzeba mamy. Prawda iest
z tego, iż wielu nie ma Pasterzów, ale takich, którzy by się pilnie
wiele dałeko dawać przestawać. Gdyby się tak pilnie dwoidzie kto
czynić chciał, niepotrzebnym zdałby się tak wielkie zbiory,
prowadzić. Jednego. Ale chcieliby to wszyscy być. co za pożytek być
wiedzy tak wielkiej, kiedy dobrej woli nie ma do czynienia. Ciężko
koim przykład prawe dary rozumu. Kapłan nie mędrszy powiada
Panskie prawa by chrześcianie, ale do swego serca pierwej kapłan sie
sie y palasze wpierwej wiedz winien ciągli. Z strzeżenia czynienia
upomnień swoich dosyć [illegible] Authorowie czasem do cnoty wiernej y
ludzie pod te czasy postawiali, do czynienia na Panu Bogu
Ale y kapłan czynienie wiernej jakoś wypowiedział, za mistrzów,
Bernard nie jest, zeciż. Za nie przed Bogiem chwalebnym iż
owcy wielgiej miedzy, y za czy Pasterzem swoim żywota z nieprzyjaciele
la przyjaciół, aniżeli za tak wielką niebezpieczeństwo.

Nobis alicui non stipendia petit à Deo.

To nam pewna prawdziwość potrafia nasiny Panie chcemy odda-
wali za czynienie iest a dowodzie by Panem zgromadz. Cudzy komu gro
szem czyny nie wzgoz do nikt Bohatcie chwalą, by groby być chciały cy-
wanie za ludzkie dobra y owego nie czyli a mizerne dary żywot Chwa-
gość. Boży chcemy iedno być czyli chcieli bowiem przyszłemu wpływ przed-
jegrzeniem, gdzie się mi godzi do mnie powrócić. Nam Pan to dowiedz Pa
nie chcemy z całe się kosztem chwały to prawe naszej Kościoła Pedagogu
dowcip y dywotu, Pan całego Pawła Boży nasz pilnie czynienie, a
Jchrzcy chwały rozumiem y niezapomnienie nasz być ludzkie potrzebuje
mi y wszystkim przyjaciołom pilnością, kiedy nie nasz grzech ludzkie nie
ustawić. Chcemy nie cnie wpięcia mieszkania grzech dam a C. aby nam
dane cnotami Jakiemuś Pan mianem nie nie grzech być zapłacać.
Amy wpełnieniu grzechem się chcemy Pasterzów nasz Pasterzy pokazania
ostrzeżonego będziemy się pewni, nie wątpić y nie nowiny Pan wszego

Salutatorya

Żywa pamięć młodzi tego przypisuie rzeczi ludzkiej Jasnie o.
Kasparowi Leszczyńskiemu á Ostrorogiego Kasztelanowi y iako
na twardem marmurze rzeczy drogie da młodego pamięci my
Drogie obrazy Boiskiego miasta. Czego tym za łaską Panskich
Ruch Stanych waszey X[iążęcej] M[iłości] Dobrodziei za których
młodey napismieri otrzymuie ieden mieszczanin waszey X[iążęcej]
M[iłości] mości chcąc łaski y dobrotey mieć godzien tego
Czemuż Panskie nasze zpominać abyśmy chcieli pilno
wali za dziadzictwem pomnika wdzięczności y postawy
naszych naszych. Ktorey Pogodzonemy łaski nie
spodziewamy wiecey cnie czynić mogący. A co

niepodzi

Clarissimus (et Illustris dns Hieron) de negocijs illi dexte
ā quæ benevolentiæ sanandi, liberalitatis officina ver-
sus suos benignissimā, et religiosæ indigentiæ pernecessario
præsidio experientiā, Illustrij Augustini ac Venerdi Cana prudentia
nullū iudicij & ingenij ornamentū videmur excisse
re, quā quæ Illustrib⁹ respuisse Imperatoribus Augustis lustrando
negotijs [illegible] obtinisse fertur historia ex me ingenuo Illustrā
dnā ea dabo. Fatemur igitur fatemur Illustrē nō eadē
liberalitatis fonte oboririer doctrinæ fluenta Lauriæ Laurentij
Democrito pereuni aqua scaturientes hos antiquā fontes religiosa
pectora. Tibi vitam Illustrē nō mille hostiū obstricti cū Christo
Dō Christi studeo prosperā in rebus agendis successū et certam
in consilijs Patriæ suggerendis industriā secundā in rebus bellicosis
ter et longiores, bonos meritis auctores in studiis regrentes de-
cē exoriri optemus.

Alia.

Nulla virtutis humanæ affectus in virtutis excellentia assequendā
Illustrē nō palmas vitæ finalis dederimus gradū in beneficio
beneficiorū nō gratiæ et ēē et videri amemus præsertim hu
libenti beneficentia Generosæ obligati a velut Illustrio nostri
nobis Apollo vere indagem Illustrē hoc munificentiæ studio
illustrasse recenseā, adeo vt nulla vere religiosa familia domuq⁹
vsq⁹ dicata de subtus non animadvertat sola hac non tantum li-
beralitate, illustria nudiq⁹ pietatis religionibus amicæ arguatur
in religiosis domibus collegijs nec templis, civitatis nostræ Catanæ et pa
tronæ fortissimæ D. Agathæ velut familiari honoratis, alia hoc
conditatis facto numerosa præsertim de nostri. Qui beneficentiæ
ei nos p̄ veritate non possimus complures hic palmarios celebrabo a
posteritate multiplici flore referendi. Vale valeat hic sparsæ
velem i nro polo hic etiā Lodie in hac Georgiotorum celebre

V

lig ormis insurrexisse nec ore mouam. Adsunt hi scipi-
dia oratiosi adsunt sed crassis capitibus Dicky vbi mulla
ingenia, ibi daly ea asserere non dubitant, Crescit exemplesti
mineng eiusmodi Respublica dumptaxat cum est ambigendum.
Respondebis vt opinor spei plenus, capessendam esse rem
reipublicam, vbi in ea quedam virtus et unionis honestas
fuerit, idque adeo efflagitabat vetustas aliquanti nunc
reipub. patens nimiopere requisita. Vt ipse verbis illius segna-
tis exemplis, qui ad gubernacula Reipub Romi capessenda
cohortabat, ita pulsis verbis memorabit. Ego de Republica
nihil memini dicere ne Rutilii quidem. non me tam pisi
cerita hec magnifice pulchra priuatis mihi bene antefe
re, neq; id solum sed Reipub vtile ac fructuosius id diligentius
illustrare. Quamobrem pergam omnino hanc oratiosam institutam
Deo adiuuante felicius huic honori occupare nouam viam
viris hac tempestate collectum et tantum desiderio ni si fal
lum honori gratificare ubi expiuisset Brixi.

y prosbie. I przeto Jeżeliś co ginął albo
Jeżeliś ptaka na polu postrzegł albo
mię ludzie Jeżeliś
Jeżeliś

Modlitwa o Łaskę do Ducha.

Przy oddaniu wienca.

[illegible] Aniołowi y Anioły stał by sie do
Jegomości N. by mogł oddać Szlachetny [illegible] który by mógł
lepszy [illegible] który synom swoie pokazać wodą wienca którymby [illegible]
im może [illegible] Panie [illegible]. Ja tedy nie [illegible] się [illegible]
[illegible] y [illegible] Ale w [illegible] może droższego y lepszego Ze [illegible]
[illegible] wszytko przyrzeczonej [illegible] Panny przez mię, sługi
twego y przyjaciela twego oddanie. [illegible] aby [illegible]
był [illegible] w [illegible] moiey [illegible] Panny który ubogo
im [illegible] łaski twoiey y przyjaźni [illegible] rożyła, tym się
w [illegible] [illegible] od oddania [illegible] y do końca
tego [illegible] wszelkiego [illegible]

Funebris.

Za [illegible] smierci rodziców kiedy się [illegible] na serca synowskie [illegible]
[illegible] Ze im wolność [illegible] y [illegible] synowi [illegible]
[illegible] był [illegible] który gdy się [illegible] o śmierci oyca [illegible]
[illegible] y [illegible] dla niespodziewanego przypadku [illegible] zaniemiał on
[illegible] serca [illegible] Ze o [illegible] wielkiej [illegible]
y bez [illegible] od wszytkiego ludu Rzymskiego który przykładem
y [illegible] ani [illegible] ani [illegible] [illegible] Zeby
[illegible] [illegible] Panny [illegible] Pan [illegible] y [illegible]
[illegible] [illegible] wielkie y [illegible] [illegible]
[illegible] bez [illegible] na [illegible] się
[illegible] wielkiej [illegible] Pana który się [illegible]
[illegible] y przyjaźni [illegible] [illegible] y [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] przez [illegible] niemoże [illegible]
synowskiey [illegible] Jegomości Pana [illegible] [illegible] wielkie
[illegible] y [illegible] [illegible] który im [illegible] Panowie
[illegible] [illegible] ale [illegible] może którzy [illegible]
y wiadomości [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] który by tego śmierci [illegible] wielkie [illegible]
na [illegible] [illegible] Albowiem Ze [illegible]
drogo [illegible] [illegible] [illegible] wielka [illegible]
pomnie na [illegible] [illegible] wielkiej [illegible] [illegible] się

x

niedodawał, wiem że mowa y ozdoba [illegible] na burzliwy głęboki
y ozdobę puszczająca nasza potrzeby płynąca wypuściłem. większa a pa-
mięć niełatwa towarzyskiego na nich [illegible] tej bowiem [illegible]
którą za Dobrodziejstwa gdy żywocie wszelkie nie umieli oddawali, y
[illegible] ni pamiątkę niemając [illegible] odwzajemniać, to
mowię [illegible] wielkie [illegible] y [illegible]
[illegible] gdy tego [illegible] pamiątkę wyrazić Dobrodzieja mego.
Radbym to był uczynił co niegdyś Ateńczycy y Amphionowie, którzy gdy
miasto gorzało, a drudzy złoto y kamienie drogie z domu wynosili, oni
Rodziców swych niedołężnych zdrowia ochraniając ich wynosili, że którym
takie dzieciństwo Bóg to sprawił, że aż im ogień gdziekolwiek
się rozstępował. Radbym także był i tym razem zasłużył Jegomości
Panu Ojcu y śmierci mojej żywot jego [illegible] tego
w wszystkich [illegible], ale że Bóg wszechmogący [illegible]
[illegible] duszę się [illegible] y nieśmiertelności [illegible]
wziął do siebie, niechaj tylko żałosne [illegible] mojemu Panu Ojcu
y Dobrodziejowi naszemu y smutny [illegible], którego [illegible]
[illegible] WW. [illegible] [illegible] przysługi, [illegible]
[illegible] pokazali [illegible] nie tylko [illegible]
ale y [illegible], za który [illegible]
[illegible] WW. [illegible] y [illegible], a przy
tym do [illegible] [illegible] przyjmie
[illegible] WW. [illegible].

Na pogrzebie [illegible].

Przypominając [illegible] [illegible] pamięci Jego-
mości Pana [illegible] [illegible]
[illegible] nie tylko [illegible] [illegible]
ale [illegible] na [illegible] wszystkich [illegible]
[illegible], [illegible] przybyła [illegible]

Vlodislaus Apollo vrbis vrbi Pannonicae.
Grata nec ignota fuerit profecta Athenis pectora
Laeta vrbs Hinc Vrbis Vlodislaus Phoebus ortus
Pythia, Primi Fundo Phoebus ortus gens
Laeta Pythia Phoebus orphea pectora amplitudo.
Et vrbs Phoebus pectora Phoebus Fundet.
Primi Phoebus Pannonia Phoebus Fundet.
Namque pia Pannonia Phoebus Phoebus pectora
Ejus Fundet Phoebus Ejus Phoebus
Gelasi pia mens pectora Pannonia mens
Mentes Quae Pectora Phoebus mens Phoebus
In mentes pectora Phoebus mentes Phoebus.

Oratio Gratulatoria Regi electo Vladislao.

Quantum Cabiran Regum hoc potentissimum percepere, postquam primum
Deus conspexit et gaudio mirifico ordinibus fama, Regem Hungariae
Regios virtutibus debitum communi omnium consensu, ad Sacra thoro
debitum esse S. Rex Vladislae, Rex in clementissime: velle eo facile
intelligi pt, quod concepti eius gaudii vis et amplitudo in Patriae no
do vna facile se contineri, sed mirifice et vehementissime effusos
admirabili celeritate sit peruagata. Etenim ii hinc illo hunianitus
desiderio Lunae illa. Serenissima tranquillo no subito in Hungaro
illo sole S. ii lucis et aequatore, in terebro et expeditione iacebat
Patria, quod tabide vulnus in ipso capite aby habuit ac Regem
rem diuinitus emersit tandem ii conspecti et lucis non tenebris in
sedi debile mineri; deum illuxit illo sol in cui radios virtutis Patri-
am fulgore, veram prouidat optimum Hungaria nihil optabamus Post
sit illo tabi Regnis optimos et hereditario iure virtute SS. Patrum
relicta ad conservare nobis ad prosperare in dies non desistebat in illud
solum Curio intendi. Seruata sit orbi semina exurgunt fuos. Et

Verem alps virga de limaco pelit

Jandé lucubrati vrbis Regius accepit testimoniu, singula-
ria erga reipub. merita & offa tulerat pravia Ferrariæ, obtinuit Impe-
ratoria & Milanio subito de restituen regia ejus maiestate. quod vero
hac illustrig gens fola & ingenia est Imperiu, vt pel vrg & Italy asseru,
quid polemius? quod valeant & valet & studio, quod alle prudentia testi
es & consilii, ipse postremo & insuete fortitudine. Dederat dum
Roma Principiani Scipiones & Cæsares Italos, assumebat eosdé dum
commellebat, addebat dum Italia, quibus vtq & singulis pacatum
Imperii, legii seueritatem, nec diserendi commellebat.
vlly hic colonby & insignibus Principes duo ornabat & deprimebat. Sade
omnia & singula in una regia dignitate Cæsaris nec Cæsaris nec Senat.
hæc maiestati debuit gentis hoc illum tadoné, quod in dig hierda solute
hanspi neuor expeditione nec debilitari nó debuit dominatus illy
vrbis formidabilis Turinl, in quibus de nó modo vllus pacatum.
Sed Imperatoré felicissimi gentis in gentes gradiuos. Cæsarinæ
bat illy nubo splendor, Augusto alacrio virtuti tuaq, quæ bella
& vacat domi & foris, in regnis & nouis Gallorb arma exer
cuisti, Venetias in aliis Serenissimæ domy Jagellonis & Austriacæ
progenie, qua rebat & patte & seminario amplissimo hæ splendo
ris tuæ gradierent, quæ nascentib illi hui Zalu dimensio Imperu-
lorio, hinc Regia gregaria insignes & laudatissimi exhibent. Habe-
bat progenitor Landeb (cum inquit) classicum illa Romana Fabiorú
familia, in qua Fabij sacrimb ybi Comitib ouibq Fabij dig Consul
creabatur, quod à Fabe, suo, pecu, & nó vibq Fabius fuisset
Consulbq, pe summú imperiú in qua domo hondé celebratur, pre
cubitur. Fabeb deinde Augusto Serenissimæ Jagellonia & Austriacæ
domy Fabius, pe illustrem decus, clarum insigne, diuturnum
memoriæ pumorú Principú, potentissimorú Regú, Augustorú
& inuictissimorú Imperatorú. Obscura est in hac hæ lux altrig
Romani Consulis clarii cui regiæ augustæ de nibo agon patrui
Fabiorú Scipiones consulesq, proferendum: huic orbi nry regiæ
stirpis, reg aquilæ implumes, pe aquila magnæ clarum hæ Ro-

NB. Suknia kopruie mnie sukienna

Za wpsod za kontusz na suranne	dałem zł.	26 g 7½
krawcowi	dał o zł	3
Za Jedwab	dałem zł	2 g 15
Za Guziki	dałem zł	2 g. 26
Za Obewky	dał. zł	1
Za Płutno	dałem zł	4 g 7
Za Płutno kliony y pantrok na pętki		g 8
Za Baiz na obyczyk		g 18
Za Piwo dla krawca		g 10
Za fakorstwo Zydom srmy kontusz		g 12/T

BIBLIOTEKA
FUNDACYI
Rkps Nr 461
K. 300. 2/II

Erzy tryumfalnych tak wojującego iakoli tesz y tryumfu
iącego Kościoła applauzach nakazuie życzliwego Ciemn
Kapłana W. M. powinność dziękować. M.
Albowiem Widzę może być sposobniejsza czasu accom
dacia w zaszłych życzliwey prezencyi bogatych Nowgo
grodzca Kochanym Dobrodziejom swoim reprezentowa
iąc to Sami Parafianie Niebieskie Cnoty
Modły obrzędow innemu ambrozyo. Zrzeć y in
rondz pobudkami pomiędzy dnia do Mariensiego
W. Dobrodzieiek. affektu wdzięczność życzliwego
wie synowskie Serca affekty y myśli za
granicznie może za boiaźń Bożą Ostatnim oddzie
Vprzyimie życzliwe abyś tryumfalny
Zgo- sposobie Ty. tryumfalne w pomyślnych
chach Społwaty Pawory z Korony.

Wi

Dobrodźyeu Wy Roxmani w mm
Dekron potrzeba Jby oney nie
Rzecie torby mni ponyn oprzebac
tak pienkenie Jeys Kniatky Bia
niedzie

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.
Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.